

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Reden und Arbeiten der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420, 1-4

49 Vorträge in wörtlicher, meist eigenhändiger Wiedergabe - Cod.
Karlsruhe 3420,1

Sonntag, Karl Gottlob

[Karlsruhe], 1772-1776

49 Vorträge

[urn:nbn:de:bsz:31-99825](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-99825)

Carmen Elegiacum

in quo

iuuenis litterarum studiis deditus
qui ^{per} varia flagitiorum genera in per-
niciem ruit, depingitur

a

Christiano Gottfredo Petersohn.

13 Jun. 1772. - 4708 I

Quas mea mens cernit pestes, quae tristia

damna

Crimina quae sentit, quae videt atque mala

Quae iam circumdant orbem contagia ^{totum} hostium,
Et nostrae vitae tempora cuncta tegunt.

Quae genus humanum vexat nunc turba nefanda,
Et quae congeries perniciosa mali.

Orbem quem regeret merito concordia summa,
Dissidium, rixa, seditioque premit.

Orbem in quo probitas, virtutes, sceptrum tenerent,
Crimina corrumpunt tristia, turpe solus.

Orbis, quem sapiens ideo natura creavit,
Ut postremo ipsi maximus esset honor.

Ut vigeat pietas, ut sit virtute coruscus
Innumerus vitis obrutus ille iacet.

Ille iacet tenebris penitus demersus in imis
Opprimit hunc macula flagitiosa cohors.

Mortales video perverfos ordinis omnis
Et mens illorum pectora prava videt.

41
Mortales cerno qui credunt se esse beatos
Oppos diuitis si comitantur opes.
Si domus est ipsis, Phrygiis inuicem columnis
Aurataque trabes marmore unguere solent.
Si dapibus lautis ipsorum est mensa referta
Atque si findunt pinguis mille boves.
Atque illis freti committunt crimina, fraudes
Nec tamen illorum corda leuare queunt.
Mox alios video luxus periculis amicos,
Quis hoc nil unquam carius esse potest.
A lasciuo alius iam iam depressus amore
Accelerare uidet tristia fata sua.
Undique flagitii facit malefana libido,
Genus humana ruit per scelus atque nefas.
Ille senex uite qui tempora longa peregit,
Et tremid effoeto corpore laxa cutis.
Cuius rugosa iam pallent ora senecta
Et perit in nitido qui fuit ante color.
Cui cernit pedibus tremulis instantia fata
Imemor illorum turpia facta patrat.

Quid facies invenis juvenili robore florens?
Vertosa semper qui leuitate tumet.
An maculatus erit vitius? cum mundus ubique
Cum caret omnino crimine nullus homo.
Hic etiam invenis comuni hac peste laborat,
Tendunt ad labem pectora namque sua.
Hunc quoque qui mentem studio intendere querit
Artes, doctrina quem sacra Musa vivat.
Pro cunctis aliis pestis deprendit iniqua,
Obiectus vitii expofituroque manet.
Hunc vexare potest fortuna vultus acerba
Hunc si propofitum negligit ipse furor.
Imemor officii facies quod dedecet ipfi,
Tunc ipsum miserum fors onerosa premet.
Incidit in crimen, crimen vitare laborans.
Mor malus atque nocens, moresq; malignus erit.
Et iam, Auditores summa pietate colendi,
Hic invenis de quo dicere pauca volo.
Ostendam vobis Musarum ac artis amantem
Sed qui committit criminis omne genus.

Principium, causas conor proferte malorum,
 Quae sunt exitu turpis origo fini.
 Nascitur hic iuvenis solamen dulce parentum.
 Unica spes praesens sola futura salus.
 Jam pueris vernant dubia lanugine mae
 Primumque vestibat flore inventa genas.
 Patria perdit cum more indulgentia matris
 Ut tandem fiat prodigus atque ferox.
 Titius hic blandus studiis addidit almis
 Artibus egregiis ut colat ingenium.
 Imperium patrium ostendit sua pectora caeca,
 Ne rabies tristes evomat ipse suas.
 Advenit ante tempus nunc advenit illud
 Quo patrio renuit colla scelesti iugo.
 Mittitur in sedes doctrinae ac artis imago
 Anget ut studium notitiamque suam.
 Crimine corruptus scelum iam mole gravatus
 Hic ruit in vetitum corda scelesti gerens.
 Artibus ingenium mentem non excolit ipse
 Adhuc hoc omni tempore finis erat.

49

Patrandis vitis latentia tempora perdit
Tempora quae certe redolere nemo potest.
Tempora quae fugiunt fluminis instar,
Quem valet in fontem non revocare dies.
Et nunc ipse fuit vitiorum captus amore
Sed feruus scelerum prorsus ad omne malum.
Non vitibus amor, prudens hostalis nulla
Non patrum monitum non probitatis honor.
Non ullus stimulus scelerodum hunc flectere recti
Et turpi casu non revocare potest.
Cum mentem variis studiis ornare laboret
Tunc ferit ventri saucibus atq; gula.
Mox furor incestus, mox perfidiosa voluptas
Ut comites grati cingere comae solent.
Pullulat et sumit vires animosa libido
Qua mens brutescit bestia quae fit homo.
Hinc quis miratus? praesentia robora mentis
Quod vires pereant corporis atq; simul.
Jam profudit oves patrandis crimine turpi
Et dum commisit nil nisi turpe scelus.

Perdidi et tempus pretiosas perdidi horas,
 Hora praestantes causa fuere mali.
 Perdidi et tempus ingeni vires, hoc utile donum,
 Perdidi et robur corporis ipse fui
 Non quae mobilitas? tempus nunc advenit illud
 Advenit ac ipsi flebilis illa dies.
 Cogitur huius inveniis spectatarum ostendere signa
 De cultu, et vita de ratione sua.
 Quae fuerint mores, et quas perceperit artes
 Quomodo perdiderit tempora cuncta sua.
 Utiles an fuerint Musarum splendida sedes,
 Et munus fuerint comoda quanta patris.
 Nunc hoc ipse suo tristi cum corde volutus,
 Criminis est etiam iam meros ipse fui,
 Proquit huius inveniis studium non artis honestae
 Qua pravi mores asperitasque fugit.
 Aurum proclarum tempus pretiosius auro
 Excitiorum maestum permittesque fuit.
 Quis nunc huius fuerit vitis demersus in imis
 Flagitii, sceleris captus amore malo.

Turpe sibi merito percussus indicat esse
 Si redit ad patrii moenia grata. soli.
 Ludere decernit, lueroque imbutur avaro,
 Amisos numos querere namque putat.
 Ipsi iam videt vultu fortuna sereno
 Jam quoque continuo prospera fata favent.
 Auges opes, numos sectatur turpia luera
 Mirifice sanctis casibus omne gerit.
 Confusa mens veluti cuique est ita concipit intra
 Pectora pro facto spemq; metumq; suo.
 Roditur ut scabra positum subigine ferrum
 Conditus ut lineae carpitur ore liber.
 Atq; suum testem qui fecit multa proterve
 Intra se merito nocte dieq; gerit.
 Interius stimulus mordet iam prava pectora
 Ipsum flagitii nocentet atq; sui.
 Cogitat, et tristis cum pectore curata volutat
 Cogitat et crimen subitiamq; suam.
 Hic nunc qui numos amisit dira precatus
 Ipsius exitium perniciemq; cupit.

Et nunc huius inuenis studiis addictus honestis
Errens quod probum superbia lucra legas
Et quis conuiciis maledictis atq; nefandis
Tecti sint nunc obvitaeque suae.
Constituit lucro iam non incumbere superbi
Et posthac nunquam lucra prudentia petis.
Sed mens flagitio peritus maculata nefandis
Mens et quam scelerum vassa vorago petis.
Mens quoque criminibus cunctis addicta sceleris
Tristibus in vitis exitioque manes.
Sic etiam inuenem scelerum qui peste laborat
Ad rectum circulum reddere nemo potest.
Unum nam falso credens omittit crimen,
Mox alio certo contaminatus erit.
Hic inuenis lucrum raptum iam vitare peroptat
Ipsa illud summo superbo labore fugit.
Sed mox flagitii sumpto raptus amore
Hoc crimen vitans incidit in vitium.
Peruersus statuit Martis iam castra subire
Praemia militum puluere lenta sequi.

41

Ipsum se credit felicem ac esse beatum
Et nihil hoc statu casius esse potest.
Hic sibi iam reputat laudes acquirere magnas
Aethonas famas atq; perenne decus.
Iuuta spes lenues sed iam pervasit in annos
Namq; animum vana credulitate fovet.
Nox ipsum bello concinnata molestia vocat
Effidua cura militisq; gravis.
Displicet ac ipsi quod exerebit in armis
Et baculus vexans impia membra sua.
Rebus in humanis sanxit sapientia leges
Quas, si fuerit testis vindicat ira Dei.
Iminet omnino summi vindicta severa
Et quamvis sero sapiens illa venit
Impius hic juvenis vitiorum mole gravatus
Jam poenas summi numinis ipse videt.
Nox amittit opes cunctas, et lucra nefanda
Quae nullis luppi pestulit ipse modo.
Altra dies venit, venit miserrabile tempus
Quo miser hic invenis crimina cuncta huius.

Pugna duceis insper iam iam committitur acris
 Qua in darani summum concidit ille gradum.
 Tandem secus ut proceps in crimina cecidit olim
 Ut vitio posthac contumelatus erat
 Invenit ac etiam quae tristia damna sequantur,
 Auspice sit exitium proximus ille comes.
 Sic etiam juvenis furibundus, sed in hostes
 Vulnere nunc merito laeditur ipse gravi.
 Vulnere quo membrum miserabile redditur artus
 Quo simul ipsius crimina cuncta luit.
 Sic poena iusta sui furvi cernitur ira
 Qua pravae homines vindicat atque premit.
 Et quae iam restant medicamina vulneris atque
 Non est curandus flebilis arte dolor.
 Nunc huius infelix agnoscat facta nefanda
 Jam de munus cernit. Pultitiamque suam.
 Quisq[ue] potest ipsi meliorem redolere statum
 Pristinam quis poterit suppeditare bona.
 Nunc patrios nummos amisit et utile tempus
 Ingenii vires perdidit atque sui
 Et etiam mentis infirmus corpore fractus
 Aeneas merito laeditur ipse manet.

151
Nem que perniciosa? ac irreparabile damnum
Quid nunc hunc juvenem tristia fata premunt?
Cum iam deberet sanctus effundere largos
Et metat ex agro premia digna suo.

Infelix lotium, et sterilis dominantis avenda
Est hic obductus lentibus atque rubris.

Nunc spes meritis solamen dulce parentum
Spes, cohorem certum sola subitica salus.
Afferret patrio perdulci comoda larga
Afferret magnas utilitatis apes.

Nomen sit praestans patriae sit gloria vivax
Sit laus ipsius perpetuums decus.

Sed que mobilitas! spes fallax decipit omnes
Decipit et patriam decipit atque patrem.

Hinc nunc extorquet longi tormenta doloris
Infernes curas tristitiamque gravem.

Est illi labe, est mox infamia lectus.

Est rigens posthuma dedecus atque pudor.

Quo solum est tristis sandatum causa malorum
Quae inares exitii turpis origo fuit.

Adhuc hoc ipsi nunc indulgentia patris
 Ann non puniret facta nefanda sua.
 Crimina sui etiam pulcherrima creditit esse
 Hic inveniit caeco raptus amore sui.
 Missus est in seculis doctrinae ac artis honestae
 Sed subito factus criminis atq; mali.
 Crimina committit committit turpis facta,
 Non studijs atq; bonis ingenijq; colit.
 Et sic huius generis vitiorum mole gravatus
 Damna mit vi vitium perniciens suam.
 Adhuc exitum vitio quot semper in alto
 Mansit, quod nunquam facta secessa putat.
 Sic fugiens vitium vitio maculatus iniquus
 Sic nunquam in recti venerat esse viam.
 Hinc mentem studijs cum non exnavit honestis
 Perverfis oleum lucra pudenda perdit.
 Et carens ipsa qua turpia probra sequantur
 Denique tam Martis castra tremenda subit.
 Hinc illi lacryma torques hinc aspera fata
 Illud et exitum perniciensq; gravis.
 Crimina sui tandem merces est digna secula
 Turpiter huius vixit turpiter atq; perit.

Oratio
De
Questione:

Quo vivendi condicio animi hilaritati
maxime conveniat?
habita

a
Joanne Sim. Hoffmanno Poeta - poetico.

16 Jan 1773. - 1847. I

14

Gene Boeta Penusium: Vita summa brevis, sper-
nos velat inchoare longam: Vita enim nostra
quid est, aut quid in ea amoeni? Qui vere de ea
sentiant, cum ludo comparant, qui melius cum pa-
lostra aut ergastulo, qui Severis, addo et verius
cum carcere aut custodia. A natali nostro die si
intuemur, gemitus sunt & lamenta et unusquisque
nostram, cum nascitur & hospicio huius mundi ex-
cipitur, initium gemit a lacrimis, & quamvis omnium
nescias & ignaras, hoc unum in prima illa nativi-
tate novit: flere & vagire. Crescimus, cepit & co-
bignum indignatis, quod ad ultimum vita sermi-
nam, nos concomedatur. Iuvenis fortium feruus,
uiris, deo, patriis, nisi debitas, pro voluptate de-
trahat. Futurum non prospiciens casu, parentum
monita, doctorum consilia, amicorum hortationes
contemnit, ruit per omne voluptatis genus, ruit
contemptus. Fugit interea, fugit irreparabile tem-
pus, fugit etiam aeternissima, & ruit deum pro rite
illum demencia, saltem lacrimis deum, ruit de-
num exclamat: O mihi praesentia referat, si Jupi-
ter aetas. Penitentem ingreditur aetatem, alio de-
mentis genere stimulat. Paro ductu gloria ve-
pudine, non ius, non aequa curat, si modo supra
alios exurgere, procepta dare ad nubem summo ho-
mines.

78
minis dirigere licet. Surrexit, imperat, minatur, habet, cuius cupidine animus suus dies noctesque flagrabat, habet honores, principis est amicus, nihil et certum ferri ad relictam suam sententiam intenti, imperat & morti proximus est imperio suo resistendi. Etenim nunc oppressa animi sui flamma? non est. Ardet vane gloriae famis, donec gratior erat, paucis gratia senectus vires suae abluunt, quo minus ea, quae sibi proposuerat ad finem perducere possit. Quid nunc laborum suorum merces? Invalens uero illam frangit, altant, deiecit. Vivit quidem ad haec: quaequam vitam, nec vitalem, ut ita dicam vivit, & spiritum magis trahit, quam ducit. oculi cedentes, languentes oculi, tremula manus, pedes lumbricis distantes, imbecillitas corporis universa, virumque deiecit, haec omnia, uita prolapso tristiter in memoriam revocant conditionem. Miseram mortalem vitam, brutam uita merito postponendam. Haec enim finis, quem obtinendum a mundi Moderatore sua creata, convenienter vivunt, illi sunt rationis lumen, quo idem illud Naturae illius donavit, opprimentes, quoque vocat affectum uocem sequuntur, non voraginem uident, in quam senectus precipitant, non funis in aeternam

illo flagellaturus.

Secunde, aut. veritate remedium proponam, quo
vita humana conditio corrigi, quo homine digna red-
di, quoq; animo recto vera aduici possit voluptas,
hilaritati animi maxime viuendi conditionem vobis
indicaturus.

Primum orationis membrum, elationem vite ratio-
nem, secundum abiectionem excludat,

Tertium vero, solam mediocritatem seruanda
voluptati animi maxime esse congruam docu-
bit.

A Vobis vero, Aud. hon. officiosissime peto, ut auda-
cia huic meo delicti veniam, & hanc veniam audacia
di libertate & hanc libertatem silentio & attentione
& hanc attentionem non longa patientia signifi-
catis: Id quod mihi nominam vestrorum cultori
asservantissimo est gratissimum.

Elationem vite rationem hilaritati animi vi-
nime esse congruam, hoc porro mihi demon-
strandum. Equis vero de hoc dubitat? cum ex-
perientia satis superque doceat, quibus insidij qui-
bus persecutionibus ii sint expostiti, quos fortuna
supra alios exleuit. Quemadmodum enim arbore, quo
rum vertice, proceritate quasi monstrata celum
attingunt, magis ventorum, procellarumq; expostiti
sunt.

la feron, quam qui mediocri sunt altitudini,
 si etiam excellere qui alij sunt, gravioribus
 periculis & maioribus subiecti sunt ruinis, quam qui
 modicam vitam usque peragravit. *Hypono-*
stus est, quod in seipsum, qui altissimum honorem
 soluntq; culmen ascenderant, casu quodam spe-
 lino ab illo devincuntur. Dantur videlicet inter
 mortales, qui nulli invidia plenioris, aliorum for-
 tunam, quam tamen indastria, doctrina virtute-
 que sua adepti fuerant, induentur, omnesq; sag-
 uire, eo coniungunt, ut famam illorum minuant,
 delicta, quamvis levisima, retegant, aliq; a ma-
 licia sua excoGITATA adstringant, atque illis e-
 fortunam amplexu rapiant. Gratia apud prin-
 cipem valeat? exsurgunt emulationes, obloquies-
 nes, doli, circumventiones. Talis invidia contage-
 unt, quae se murere & gratia exclusa arbitran-
 tar. Quid non agant aut moliantur, ut se ex
 eo fastigio, in quo sua virtute & applauden-
 te fama triumphat, si omnino possint, pro-
 cipitem agant aut deturbent, aut morte sua,
 sanguinis sui pellem adiungunt ostendant.
 Neque in felicissimi existendi sunt, qui suo
 impensio funguntur, quod plurimum inde vult ac-
 cedant, feliciter adire, atque molestis, propterea
 ubi amplior est datus, per quam impensam ex-

47
Et ratio et exempla nos doceant, quam arduum
hoc opus sit. Nam si inspicimus: quanto nobis
ab uno capite, lat capite caeteri & universam nul-
litudinem illam inquietam, discordem, turbidam,
laeser indigi, sub comate quoddam abedientia
iugum? Si hoc; quam parvi ab omni suo re-
penti, qui laudabiliter hoc munere defuerit?
Nimirum maius quoddam est, quam imperari
credant, cursum rellum in undato illo mari
tenere & in tanta fortuna non abripi licentia
vesti. Quam multo virtutibus opus est quibus
velut ancoris navis hoc firmetur? Quam vano
pudencia, qua velut clavo gubernatur? Plu-
rimum dixerim: nil gravius, nil difficilius est,
quam hominibus in hominem imperium.

Qua, cum ita sese habeant, Aud. facile intelli-
getis, quam molestam hoc vivendi genus sit, &
quomodo plane non cum animi libertate, quo
omnem omnino invidiam molestiamque excludit,
consistere possit.

Progrederemur itaque ad alteram orationis partem,
quo, si quis, ad infimam fortunam detraditur, &
res ad eos sunt exiles, ut perpetuo exardere
debeat corporis animique vires, huius parandis, quo
ad vitam sustentandam requiruntur, quo in-
quam

quam, magna hic laudem habere possit, hilantibus, in-
 quiritari. Verum enim vero, si mollescit, quae
 hoc vivendi generi seculum dicit paulo admirabilius in-
 spiciemus, paucis inveniemus negatio, sciri non pos-
 se, ut quis infans forsque homo & idem Alaric animo
 esse possit. Bonis enim vobis ante oculos, Romam,
 cui cibum, arborum parum, potum, latex trivialis, vestis,
 lacerna, defricatio non fouendo corpori, praedam oculi
 tantum munimentum, nuditas, domus, publicam
 hospitium, stratum, lumus, quae illi voluptas,
 quo animi feracitas? Nonne potius gravissima
 infirmitas percussus, summi Numidii in praesentem re-
 daqueat, cum seculum perpendit, quod aliis, amantibus
 fortibus muneribus sint ornati, quod domibus mag-
 nificis, sanctuosa extractis, lat opulentiis
 ornamentis exornatis, lat amplexibus hortorum
 palatioribus exornatis, inhabitant, quod ve-
 stibus incedant splendide, mollesque, luxuriamque ani-
 mi prodeuntibus, quod avium miracula, non pro-
 digia, estivas nives, hibernas rosas sibi parant
 fiant & ad ornamentum etiam ab ultima Arabia
 aut India auferunt, cibum faciunt, luxuriam &
 libidini provocanda, non ut solum aut solum
 expellant, ipse vero summa conflectitur inopia,
 domibus, seipsum, ubique caret?

Quae prolesea, si omnia quae dixi proponamus, quae in
quam alia, cum scripti hae vivendi conditione
concordata sunt incommoda? Audite de illis ve-
luffatij virij:

Juvenalium:
Haec facile emergunt, caris, quorum virtutibus afflas
Res arguente Domi.

Horatium:
Magnam pauperum opprobrium, jactet
Ludij & facere et pati,
Virtutisque aciem desinat ardere.

Martianum:
Pauperum inimica est bonis moribus iomae
Labitur in vitium. culpe scelerumque ministra est.
Quippe viri si nihil aliud significare voluit, quam
quod paupertatis iugo pressa, omnia ista desinat, qui-
bus animas excoli, quibus scientijs artibusque alij imbu-
quebus quo mala sibi, quoque bona recto iudicio pressis
despiciunt: Et quid inde aliud, aud. coenae prolept,
quam quod huius sortis homo, facillime Romano
& semetipso in felicitatis via sit impedimento? Hinc
furta, hinc coedes, hinc scandalorum legij natura violatio,
fama per colam vitio curriculum, ignominia, animam
denique acribita tristissima pronant.

videlicet itaq. aud. nec altum vivendi genus nec
humile esse, quod animi lalibus ulre congruum sit;
quod itaque adhaec nobis restat? Nil nisi mediocritate

hae prodivi, non tantum excedit alios, ut invidiam
 excipiat, non ita abiecit, ut molestie unde vi-
 vat conquiescere cogatur. Securam y vitam degit
 et tranquillam, quantum sibi boni est fruitur
 & licet haec exsplendescat, nec sordet tamen.
 Fortis est & sapiens, ad omnes fortunae impulsus
 ac vicissitudines prole instruitur: in rebus adver-
 sis & ex animi sententia non cedentibus animam
 non abiecit; veram fortunam bonam ac melio-
 rem sperat, in rebus secundis animam non attol-
 lit, sed alteram sortem, id est adversam refor-
 midat. Mediocrilas est, quam divitiis vexa pro-
 dibus Horatius amico suo Lucio no, in ada qua-
 dam quam semper optinara dixi, comen-
 dat, sic canens.

Rectius vivas, licet, neque album
 Semper urgeas: neque dum procellas
 Caute horrescis, nimium proserando

Littly in equum.

Auream quisquis mediocritatem
 Diligit, Talis caret appetiti
 Sordibus lecti, caret invidenda

fabrius aula.

Sapius ventis agitalur ingens
 Pinus, & cetero graciore casu
 Decidunt lunces, serientque sumas

Valmina montes.

Sperat infestis, melius secundis
alteram forte bene preparatum

Perly: informe, hinc, reduit
Pappiter: idem

Samuel. non si male tunc et alim
Si est, quondam cithara lauretem
Faciat Musam, aequae semper arcum
Tendit apollo.

Rebus angustis animosus atque
Sordis appare: sapienter idem
Contra res vento nimiam secundis
Turgida vela.

in aedem
adde
Dignis
aidur
tanea
pallidus
y asur
aniam
nelli
m atit
refor
na pte
qua
mra

Oratio
de
Præcipuis magni Ducis virtutibus
habita
a
Joanne Friderico Schrickelio.

15 May 1742. - 1658 5 or

DIRECTOR EXCESSIVISIME!
 SOCIUS HONORATISSIME!

Quemadmodum homines esse quo-
 tidie experimur, qui sensu suo cuncta
 judicantes tam precipiti ac teme-
 rario in rebus fere omnibus judi-
 cio utuntur, ut ea sapientissime
 in aliis vituperent, quae maxime
 laudanda esse videantur, contraque
 saepenumero ea mirifice in illis
 probent, quae plurimum improbanda,
 quemadmodum, inquam, plurimi
 hujus generis sunt homines qui
 de plurimis rebus temere judicant
 atque insipienter: sic magnam
 quoque hominum partem de magnis
 belli ducibus perverse judicare docemur.
 Cum enim nonnulli summum impera-

torem heroemve prædicandum esse cen-
 sent qui barbarie quadam atque imma-
 nitate offeratus hostium urbes excidit
 oves pagosque evertit; qui nil nisi sangui-
 nem sitiens hostilique sanguine gla-
 dium tingere gessiens multa hominum
 millia contrucidare in gloria ponit;
 qui pervicaci præfractoque animo
 cuncta perficit; qui denique inani
 audacia vita sua negligenter, in ho-
 stium ceteras ferocientis animi in-
 ta irruit.

Multum autem abest ut ejusmodi
 imperatores magnorum ducum heroum-
 ve nomen mereantur. Longe enim
 alia mens est imperatori qui verum
 se heroem fuisse offendit. Quasi quip-
 pe in acie presens stat vel vili-
 simi militis sanguis multo pretio-
 sior esset, quam ut, nisi ultima
 necessitate coactus illum profunderet.
 Nec enim cædibus delectatur, nec
 hostium sanguine gladium semper tingere

gloriosum ducit. Quumque vita a coelo
 mortalibus nil majus datum esse novit
 majoremque gloriam esse percipit in patria
 emolumentum vivere quam temere mori.
 longe abest ut vita prodigus coeca te-
 meritate in vita discrimina ruat, nisi
 de patria principisque salute agatur,
 Atque omnino ii duces, qui coeco fu-
 rore periculis mortisque occurrunt
 inconsiderate agentes sua aliorumque
 vita prodige utuntur, temeritate
 ac pertinacia cuncta perficere su-
 dent, infelici plerumque rerum sua-
 rum eventu offendunt heroum no-
 men minime se meritos esse. At,
 si etiam interdum ^{aliquem} temeritatis sua
 fructum percipiunt: experientia
 tamen docet plus damni eos quam
 commodi adferre.

Ille quidem audacissimus Suecico
 rex Carolus XII tanta primo armorum
 usus est fortuna ut vel ipsum nomea
 quis terrorem hostibus injiceret, sed quantum

^{dein}
 Detrimenti Sueciae regnum ex ejus auaricia
 pertinacitate cepit detrimentum
 exprimi vix verbis potest. Inaudita videlicet
 fortuna ferox et in dies audacior
 redditus nil ipsi porro resistere opinionis
 errore sibi finxit, tempori, hominibus,
 periculis ipsique morti insultare visus.
 Tandem vero conuersa subito eius for-
 tuna. Proelium ad Ruttavam trans-
 erat victoriarum finis, quas adaricia
 sua reportavit. Ibi enim a Russis
 proelio victus, Ducibus, armis, mili-
 tibus, pecunia omnibusque fere
 perditis, fuga salutem petere cogebatur.
 Veruntamen aduerso hujus fortu-
 nae inmemor, quamvis militibus
 sociisque destitutus, triumphum tamen
 prepotentium principum viribus re-
 sistere denique conatus est, nunquam
 ad pacem animum compositurus.
 Sed iustas etiam pertinaciae adariciae
 que temerariae sunt poenas. Si quidem
 quod Numen populi illius miseruit,

quem in profundissimum miseriarum
 barathrum precipitavit, globuli tan-
 dem icu percussus perit, amissa vita,
 quam tam parvi estimavit. Haud-
 ceo hunc pertinacemque regem in eam-
 plum adduxi, quo appareat, non pu-
 rinde magnam imperatorem esse di-
 cendum, qui temeritate ac pertina-
 cia perficere cuncta studet, huncque
 probe ab illo esse distinguendum, qui
 cuncta sapienter ponderat constantique
 pertinaciam audaciamque frangit atque
 coercet. Verum, herois imaginem de-
 pingere nunc pergam.

Quod si enim porro ⁱⁿ acie fiat exer-
 citus, qui rerum status sit diligen-
 ter examinat, ^{et} ac, num ita compa-
 ratum sit, ut cum exercitu suo
 suscipere quoquam valeat, omni
 studio perscrutatur. Neque prius
 magnus imperator proelium com-
 mittit, quam aciem ordinaverit mili-
 tesque officio admonens ad pugnam forti-

ter edendam animavit. Atque ubi ipse
 profuso ibi profuso militum animus
 Buccina ad arma sumenda dant signum
 proelium incipit, tormenta bellica to-
 nant, pugnantium clamor, armorum
 strepitus, bellicus tubarum sonus au-
 ditur timidoque terret, intrep-
 dum vero militum ad pugnam for-
 titer committendam accitit. Et
 Et quamquam heroi in pugna pro-
 fenti mox amicus, mox minister
 in latere cadat: erecto tamen spe
 animo nullaque re confunditur frangi-
 turque. Pluanti militum ani-
 mum addit, fugitivum ad redeun-
 dum clamore secutatur.

Veruntamen quamvis omnibus
 sapienter prudenterque ac for-
 titer gestis, res ^{tamen} vacillant, et
 pugnando milites proelio vincuntur.
 Licet vero cedere cogatur: ut heros
 tamen cedit: licet proelio vincatur
 servat tamen exercitum; majorem

33.

Quae gloriā exercitū servare,
quam multa hominū millia
morti tradere. Nec tamen in infe-
lici hoc rerū eventū irā et pusil-
lanimitate confunditur, sed aquam
semper mentem servat.

Quodsi vero dein benignius fatum
ejus armā comitatur, si meliori
fortuna usus se victorem hostemque
fugatum vidit, nec tum adfectu
abruptus aut arrogantia extolli-
tur: utitur enim, non effertur
victoria. Sic cogitare heros, sic
victoriā reportare debet.

In universum hucusque herois ima-
ginem depingere conatus sum: sin-
gulares nunc epis et quidem prae-
cipuas liceat mihi explicare vir-
tutes.

Inter precipuas vero imperatoris vir-
tutes primā mihi offertur constantia,
virtus, qua carere imperator nullo modo

potest. Quam enim omnia ducis
 et magna et gravia negotia, pariter
 ut levissima, fortune sunt subjecta.
 ea preposterata fieri posse non potest
 non intelligere. Quasi vero iam spe-
 ratione atque impatientia frangitur
 duplici infortunio martatus cum
 confundit malaque deteriora re-
 dit. Confans e contrario impera-
 toris animus non minus in adver-
 sis secunda quam in secundis
 adversa cogitans, ex tollitur nunquam
 que componit, coque meliora cum
 efficit.

Non minus autem ad magnum im-
 peratorem constituendum quam
 maxime etiam requiritur forti-
 tudo, que ceteris imperatoris vir-
 tatibus, ut ita dicam, indit quasi
 animam. Fortem quippe ducem ^{ulla} nec
 impedimenta nec vis, nec minae
 labefactant. Nunquam ille in
 rebus asperis perturbatur et qualum-

251
cunque sibi dant fata mortem in-
trepidus obit. Nulla laborum diffi-
cultate, nulla hostis ferocia, nulla
periculi magnitudine terretur. Supra
casus omnes ipsamque fortunam
assurgit.

Quid autem constantia, quid forti-
tudo, ni ejus sint comites artes
atque scientia? Atque quemadmo-
dum impolitus adamas nec ullius
pretii est nec ab alio estimandus.
sic omnes quoque imperatoris vir-
tutes nihili duendas esse fateamur
necesse est, ni litteris excolta fuerint
atque exornatae. omninoque nullo
modo fieri potest ut dux litera-
rum imperitus heroem sese pro-
ferat bellumve rite gerere queat.

Scientiis porro, experientiam quoque
addere tenetur imperator, quo se-
cundarum ambiguarumque rerum

sciens eaque interritus esse possit.
 Necessum est ut obsidendis oppidis,
 committendis proelis, expugnandis
 urbibus saepius adfuerit, bellica
 scilicet ipse saepe numero audierit, et
 viros etiam rei militaris peritissimos
 de variis belli casibus eventibusque
 iudicium ferentes audierit.

Omnes virtutes, heroem constituentes,
 uberius exponere nimis longum
 foret. Brevis cas enumerasse
 sufficiat. Requiritur enim ad huc
 ab imperatore innocentia, tempe-
 rantia, fides, facilitas, ^{prudencia} humanitas,
 labor in negotio, industria in agendo,
 celeritas in conficiendo, consilium
 in providendo, summa vigilantia
 summaque taciturnitas. Quasquidem
 omnes virtutes in heroe necessario
 conjunctas esse debere nemo negabit
 qui absque illis nunquam impera-
 torem magnum existisse intellexit.

Oratio,

De imperiorum e Marchico stem-
mate principum antiquitate
diuturnitate prosperitateque,
In celebrandis Na-
talibus

CAROLI LUDOVICI,

Serenissimi Badensium terrarum
Heredis,
Et

Clementissimi Societatis Latinae
Protectoris,
Publice recitata

Joanne Friderico Schrickelio

16 Febr. 1773. 1878. II

Auditores suis quisque honori-
bus condecoratissimi!

Ea est omnium humanarum re-
rum conditio, ut nihil earum sit
constans, nihil firmum, nihil sta-
bile, sed, ut, quidquid in immen-
sa hac rerum universitate
cernitur, fluctuet, incertisque
veluti motibus attollatur modo,
modo deprimatur. Quum ita-
que summus ille hujus univer-
sitate auctor a rerum statim
principio quibuscunque rebus
aeternam hancce legem consti-
tuit, ut perpetuis essent obno-
xia mutationibus: regam
etiam regna cunctasque civi-

tates atq: imperia eadem lege te-
 neri mirum videbitur nemini.
 Quemadmodum enim temporum vi-
 ces: sic et imperiorum regnorumque
 vertantur. Claram olim fuisse
 novimus et longe florentissimam
 illam gratiae civitatem, quae inter
 omnes totius terrarum orbis ci-
 vitates uti sol quidam fulgenti-
 simus inter minora sidera eluxit,
 ex qua illi sapientiae facile prin-
 cipes, Socrates, Plato, Pythagoras,
 ceterique prodierunt, ad quam
 denique tanquam ad sapientiae
 et omnium bonorum mercatum
 populi vel ex remotissimis ter-
 ris undique confluebant. In
 maxima, inquam, celebritate
 fuit olim illa doctrinarum in-
 ventrix, neque tamen quidquam

superest amplius nisi Athenarum nomen. Roma ipsa, vetus illa gentium dominatrix, atque Romana resp. magna, augusta, valida admirandaque nil praeter famam pristinaeque gloriae memoriam servavit. Praeterea et in ipsa Germania nostra imperia floruisse historiae monumentis docemur, quae tam ipsa, quam qui eis praefuere principes, jam dudum interierunt.

Considerata igitur hac civitatum regnorumque inconstantia convincimur, alias gentes robora sumere, alias vicissim concidere. Ac necesse est adeo confiteri magnificentum esse nec absque singulari supremi illius omnium

rerum arbitri tutela ac providentia contingere, ut imperium aliquod in hisce omnium rerum mutationibus immutatum in multa seecula perduret. Quodsi ulla omnino illustri Germaniae familia, Badenium principum domus ob singularem, quae per tot seeculorum decursum eidem invigilavit Numinis providentiam digna est commemoratione; utpote cuius origo ob ipsam antiquitatem tenebris quasi obducta, quae inde a primo ortu principes monstrat nominis claritate et magnificentia cum quovis alio comparandos.

At vero me de tantis rebus nunc dicturum non mediocri sollicitudo metusque perturbat, quum

tantam res dicenda admirationem
 mereantur, ut eodem admirabile
 quoque dicendi genus respondere
 debeat, ego vero nec a doctrina
 nec ab exercitatione ita paratus
 sum, ut pro dignitate a me cele-
 brari possint. Quanquam quid
 perturbor? Quod nisi orationis ele-
 gantia me comendaverit, pius
 certe adfectus excusabit, cui
 in tam fausto, tam exoptato
 die filere visum est nefas.

Ad ipsum igitur propositum
 progressurus exprimere vix
 possum, quanta ego letitia per-
 fundas, quae hoc potissimum
 solenni die, tuo quidem iussu
 ac benevolentia, SOCIETATIS D.
 RECTOR EXCELLENTISSIME, verba

facere mihi contingit. Nihil enim
 civi letius, jucundius nihil, nihil
 exoptatius esse potest, quam quae ad
 patriam pertinent, praedicare, et
 quae sunt principum suorum pre-
 clara facta, iustis laudibus ex-
 tollere. Quae quum ita fieri
 non potest, quin vos etiam, quot-
 quot adestis, cives, aures mihi
 praebatis benevolas, imperiorum
 e Marchico stemmate principum
 antiquitatem, diuturnitatem
 prosperitatemque demonstraturo.

Jam igitur primum celsissima
 Badensis familiae antiquitatem
 originemve expositurus longe ab-
 sum, ut erroneis eorum opinionibus
 innores, qui inani opera illust-

nis hujus familiae origines in Italia quaesivere. Germanice nimirum is honor debetur, ut inter alios quos magnos tulit principes et Marchiones nostros tulerit varia et multiplici gloria conspicuus atque Imperii Germanici et nunc ornamenta.

Evolutis itaque accuratius historiae monumentis compertum est Badenensium Marchionum originem a prisca Faringiae principibus esse deducendam. Hanc vero illustriissimam Faringiae familiam a veteri Bertilonum comitumque Brigoviorum stirpe ortam esse pro certo habemus. Adscensuri quippe ad Etichonis usque aetatem,

Merovingica regia stirpe regnante, po-
 tentis jam atque conspicui principis,
 reperimus Bertilonum nobilissimam
 gentem a filio ejus Adelberto ortum
 traxisse in quibus Provinciales, uti
 vocarunt, Brisgoviæ comites comparent.
 Ab his prodit Bertoldus ille, Faringo-
 calis et Marchicæ domus conditor, di-
 visis post ejus obitum terris Faringo-
 gicis, quarum partem obtinuit Her-
 mannus, tum nomine illo, tum om-
 nino Marchionum Badensium primus.
 Ejusque prosapia per septem seculorum
 spatium usque ad nostra tempora
 in concussa stetit. Erat autem
 Alia Adelbertina familia stirps, qua
 trans Juram montem terras Bur-
 gundico-Helveticas in Ergovia occu-
 patura Habspurgicam illustrem
 condidit domum, cujus superstes
 est adhuc illa gentis sue corona,
 trium imperatorum felicissima

filia, conjugæ materque Maria Theresia.
 Nec vero minus ab illa Etichonea fa-
 milia origines suas repetit Lotharin-
 gica augusta domus, inde a Gebhardo
 qui Henrici III. imperatoris in primis gra-
 tia valebat, ducenda; cuius inter
 posteros referendum esse constat, exi-
 mium germaniæ decus, sæculi nostri
 Trajanum, Josephum II., Augustissi-
 mum, qui nunc est, Imperatorem.

Ex quibus intelligendum est an-
 tiquissimas esse Marchicæ domus
 origines easque cum illusterrima
 utraque augusta domo Habspurgico-
 rum et Lotharingicorum communes.

Neque vero sola antiquitate præ-
 stant principes nostri, verum diu-
 turnitas etiam imperiorum com-
 memoranda est. Etenim comonstrat
 Bada principes, qui per dimidia

saepe saecula et ultra civitatem re-
 xerunt. Eadem autem dictis factu-
 rus quem primum adferam reperio
 inter antiquiores Hermanum V. Im-
 peratori Frederico II. in primis fidum,
 cuius rei unum illud afferre mihi li-
 ceat exemplum, quod, quum filius
 Romanorum rex Henricus, adversus
 imperatorem, apud Italos tum hee-
 rentem, sollicitatis principum
 animis, vim seditionemque excita-
 re contenderet, ipse in Italiam
 profectus de periculo imminente
 admonerat Augustum, non quicquam
 malorum metu, quae ab Henrico
 id vindicaturum sibi suisque terris
 pararentur, deterritus. Huiusque
 fidei erga Augustum premium
 illi obtigisse videtur, ut per tam lon-
 gum temporis spatium dignissimi

29.
principis imperium protraheretur.

Post illum intuendum vobis propono Bernhardum. At quem principem dico? Cujus virtutis? Quanteque tum inter proceres germanice auctoritatis? Ab hoc ipso tempore enim quo Bernhardus Marchie præesse coepit, novum idque ingens decus accessit Marchicæ genti. Omninoque aut prudentia aut animi magnitudine non repereris ullum admirabiliorem. Quod si autem ullus unquam Teutonicus princeps imperii diuturnitate magnus imprimis habendus est et admirabilis. fuisse profecto diffiteri non possumus Bernhardum, qui sub quinque imperatoribus inter continuos imperii turbines ac fluctus novem

et quinquaginta annos summa
 cum gloria et auctoritate Badie
 terras gubernavit. Succedit deni-
 que Christophorus ille, de Badie terris
 immortaliter meritis, domus pariter
 sue ac civium amor, belli pacis-
 que temporibus constans, in confi-
 ciendis rebus cautus promptusque,
 clementie rarum exemplar, ju-
 stitie cultor omnibusque animi
 dotibus excellens. Excellentis autem
 animi hoc maximum efflittit idque
 in primis commemorabile testimonium.
 Maximilianus quippe Imperator, bel-
 lum cum Palatino Electore gravi-
 simum gerens, inter ceteros ger-
 manie principes Christophorum quo-
 que nostrum, fortitudine olim jam
 conspicuum, adversus illum, ad arma
 famenda excitare cupivit. Quod

omnino videbatur tempus maxime
 opportunum, recuperandis, tum quæ
 Carolo I. ablata, tum novis etiam
 conquirendis. Veruntamen magna-
 nimus hic princeps cum commodi-
 sui neglecto sollicitati omnibus ob-
 temperare constanter recusavit, co-
 lenda quippe cum Palatino ami-
 citia studiosior, quam utilitati
 propriæ intentus. Atque Christo-
 phorus inter illos merito princi-
 pes connumerandus, qui non mi-
 nus felici quam diuturno in-
 perio claruere, ut qui pene di-
 midium suo regimine sæculum
 expleverat.

Restat, ut quæ antiqua et diu-
 turna adhuc prædicavi Marchionum
 Badensium imperia, prosperissima

eadem fuisse communem. Atque
 si nunc velim per omnes temporum
 ordines procedere, et singulorum prin-
 cipum merita, quibus prosperitas
 effecta est, singulatim per-
 censere: ampliorum dicendi materiam
 mihi propositam esse video, quam
 possim orationis mee terminis con-
 cludere. seu enim civilis, seu do-
 mesticæ, seu bellicæ prosperitatis
 exempla requiritis, non defunt,
 que ex omni genere adferri pos-
 sint laudatissima. Ac primo qui-
 dem quemadmodum Bernhardum
 ob imperii diuturnitatem, præla-
 rasque, que eum exornarunt, vir-
 tutes, supra collaudavi: Ita quoque
 si civilia facta spectes, quibusve
 modis sue gentis potentiam aucto-
 ritatemque adauxerit, in primis
 etiam gloria dignus censendus est.

exemplis

Utque ex multis unum modo addu-
cam in memoriam hoc maxime revo-
candum, quod ipsius opera Hachberga,
quae inde a longo tempore divulgata
fuerat, Marchiae Badensi reddebatur.
Ex quo quidem insignis virium ac-
cessio effecta. Neque vero alia ab eodem
Bernhardo laudabiliter sapientique
consilio suscepta institutaque, et
magna cum civium salute perfecta,
omitti fas esse puto. In primis
autem disciplina revocanda
legumque ferendarum *studiosis*
simum fuisse constat. Quibus re-
bus tum illorum temporum fe-
rociam cohibuit malaque im-
pendentia profligavit, tum effe-
cit, ut ex gloriosissimis, qui
tum erant germaniae principibus
ipse haberetur, ad quos vix casus in-

concussus et auctoritatis suae, et ju-
 rium domus suae nullo tempore ne-
 gligens. Hunc excepit Jacobus
 cujus imperium fortunatissimum
 merito praedicandum est, siue ob per-
 petuam, qua Marchicae terra frue-
 bantur, pacem securitatemque, siue
 ob florentissimam ipsius familiam,
 ac decora illuc illata. Constat
 enim in numero filiorum existisse
 Treuirensium Electorem, multis praeda-
 re factis insignem, caeterosque digni-
 tatibus sacris vel ipso terrarum
 regimine fuisse conspicuos. Emi-
 nere autem ex omnibus videtur Caro-
 lus II, cui, quae omnino est salus,
 religio, civilium et sacrarum re-
 rum institutio quam maxime
 debetur. Longum foret reuen-

501

serē leges iuraque civibus data,
œdificia constructa, scholas insti-
tutas, literas provecas, et, quæ
sunt cæteræ civitatis bene com-
positæ partes. Sed ad aliud prof-
peritatis genus oratio proferen-
da est, illuc nimirum, quod in
bellicis rebus gerendis maxime
conspicitur. Siquidem in Badæ
marchionibus principes inventi
mus, qui ob summam fortitudinis
laudem nominis sui memoriam
consecraverunt immortalitati:

Talis vero prædicetur nunc nobis Lu-
dovicos WERTHEIMUS, belli illud fulmen,
maximusque heros, quem animi magni-
tudo fortem, armorum usus intrep-
dum, prudentia reddidit invictissimum.
Dux ille summus, qui nullam omnino

hostium ferociam pertimescens in certamina provolabat, fuscisque Turcis et qui alii germanicis mala minabantur hostibus, eoque reductis, ut bellorum pertosi quasilibet pacis conditiones vel cum dedecore suo accipere, quam fortia ejus arma diutius experiri mallent, rerum gestarum fama atque victoris onustus gloriosum denique vitam finivit.

Ommissis vero pristinis illis Babre decoribus, quo quales modo extollam nunc ac prædicem maximum decus nostrum, CAROLVM FREDERICVM IN QVO, quidquid de prisca illis ornamentis prædicavi, omne conjunctum deprehenditur, quique tot in se præclara habet et admirabilia, ut vel

disertissimus quisque orator iis cele-
 brandis haud sufficiat. Quae enim
 est vita ~~IPSIS~~? Quae clementia? Quae
 humanitas? Qui labor? Quanta ~~IPSIS~~
 comitas? Ut excipit ~~ILLI~~ omnes,
 qui ~~IPSIS~~ conveniunt? ut adjuvat
 cunctos, qui ~~IPSIS~~ auxilium im-
 plorant? Quantus ~~IPSIS~~ erga cives,
 quantus civium erga ~~IPSUM~~ amor?
 Quam ~~MUSARUM~~ amans? Quam
 fovet earum alumnos? Omninoque
 est in ~~AROLO FREDERICO~~ omnium
 laudum virtutumque concertus
 OPE dignissimum, qui cunctas
~~Badæ~~ terras unus possideres!

Laudabilia hucusque et prospera
 exposui: laeta nunc supersunt
 atque solemnia vota. Felix hic dies
 optatusque, quo ~~SEDES ILLUD~~ gratissimum

Badae terris exortum esse recordamur.
 In plausus igitur, Cives, atque gaudia
 effusi festum hunc diem agite. Ad abta-
 ria vero tua, Benignissime Deus,
 supplices advolvimur, ab omni ca-
 lamitate intactam serves Marchicam
 domum, celsissimos juxta et caris-
 simos principes, in his CAROLVM
 FRIDERICVM una cum optima
 Principe conjugē CAROLINA
 Complectere, Numen, una cum illis
 principem juvenem CAROLVM LY-
 DOLFCVM. Tuere, tege, sospita, bea.
 Ecquid enim aut civibus aut
 Musis nostris salutaris evenire
 possit, Salute TVA, Dulcissime
 Princeps, qui et nostrum jam nunc
 es praesidium firmissimum, et civi-
 tatem olim imperio Tuo tueberis?

Atque sic se *CELSIANAE* PRO-
PECTOR, florebit et Societas. Illa quæ
 dem Societas, quæ post sexennium
 denuo nunc lætissimum illum celebrat
 diem, quo eandem effloruisse summa
 cum voluptate recordamur. Effloruit
 tunc Societas reddiditque liberalium
 doctrinarum imprimisque Romani
 etiam sermonis studium et inter nos
 florentiora. Quare quo magis hoc
 præclaro instituto, bonorum omnium
 unum plausu digno, votis eorum
 qui veræ eruditionis sunt stu-
 diosi, consultum est, eo convenien-
 tius esse duco et pro *ILLORUM* sa-
 lute, qui primum condiderunt
 conditam tuentur, dirigunt, con-
 servant, vota ardentia concipere.
 Serva Numen, et sospita *ILLUM* illum

strenu et quovis genere laudis Excel-
 lentem VRAVM QVQ PRAESIDIJ So-
 cIETATIS. Quoque patrocinio eadem com-
 plectitur. Serva quoque GRAVISSIMAM
 ATQVE EXCELLENTISSIMAM DIRECTIO-
 NEM. Largire ALIQVITA cursum sine
 ulla offensione secundum. Profla EVM
 per longissima adhuc tempora invo-
 lumentum, quo diutissime possit opera
 ALIQVITA adfida prudentique consilio
 fuit Marchica SOCIETAS. Serva de-
 nique utriusque ordinis SOCIOS.

Simplex cunctaque ista complexum,
 unum omnium votum esto. VSP
 SALVSSANT PRINCIPES NOSTRES,
 VSP SALVSSANT SOCIETAS!

Gratum animam comendat,
ingratum reprobat.
Societatemq; salutat.

Callagritii
1772.

19 Jun. 1772. - 1838. I solut.

[Faint, illegible handwriting in a Gothic script, likely a medieval manuscript. The text is mostly obscured by fading and bleed-through from the reverse side.]

[Faint handwriting visible on the right edge of the page, possibly from the adjacent page.]

Si, Auditores spectatissimi, pro vestris in me meritis pa-
rum vobis cumulate gratias egero, queso, obtestorq;, ne meae
natura potius, quam magnitudini vestrorum beneficiorum
id tribuendum putetis; atque quod mihi deesse videbitis, velim
benigne suppleatis. Quae enim tanta potest existere uber-
tas ingenii, quae tanta dicendi copia, quod tam divinum atq;
incredibile genus orationis, quo ego possim vestra in me
universa promerita, non dicam complecti orando, sed
percurrere numerando? Recensere tamen, quae possum
conabor, ne ingrata mente beneficia vestra rejicere, eaq;, jam-
jam ex animo delevisse, videar.

In hanc huius loco, atq;, copiosius de grati animi si-
gnificatione dicturus, cum primum cum ingrato animo in
comparationem adducam, ut virtuti ac vitio justa merces esti-
mationis ipsa comparatione accedat.

Persuasissimum omnino habeo, Auditores, apud Vos omnes
cum in summa laude esse, qui grato animo nomina vestra pro-
sequitur, cum abjectam, qui beneficia vestra maleficiis com-
pensat; et hoc novo quasi ardore, quem, quae fiat ille causa,
quae inter se confligunt, contendimus: ex eo enim ipso, quan-
tum sit inter eos discriminis, facile intelligere possumus.
is haec enim pars pudor pugnat, illine petulantia; hinc pie-
tas, illine scelus; hinc fides, illine fraudatio; hinc honestas,
illine supposititudo; denique temperantia, prudentia, virtutes
omnes, certant cum ignavia, cum temeritate, cum vitiis omni-
bus: postremo bona ratio cum perditia, mens sana, cum

a mentia confligit. Cuius diversitas! Cuius gloria, que in-
ter grati, quae ignominia ingrati animi!

Continuabo hanc rem et quoniam proproposito sese distinxerunt
mea quoque oratione nunc separatenim priorumque locum
obtincent quae laudem, quam quae reprehensionem merentur.
gratum itaque animum persequar: quantumque sit eius com-
modum, quanta necessitas, quanta dignitas, explorabo.

Grata beneficiorum recordatio, haud ita res assumatissimi, pa-
rit virtutem, virtus sapientiam, sapientia constantiam
in rebus arduis; eamque, si quis affectus, sumis merito
laudibus offertur. Et quantos percipimus dolores ex aspe-
ctu miseri, miseri, quem afflicta calamitas, cui tamen ipsa
calamitas virtutis est occasio, quanto eum prosequimur
amore, quanta capimur misericordia, grate enim illam
excipit, et ipsa in referenda gratia pietas, excitat nos, po-
tiora in eam collocare beneficia. Videtis hic, auditores, com-
da grati animi: sed nullum porro officium referenda gratia
magis est necessarium. Cuius unquam sibi ita in animam
dixerit: corda hominum ad se transferre, beneficia ab eis
elicere, qui tamen imemor beneficii accepti, insolentius
se jactat virtutis suis, aliisque, haud ita magna negligit, fa-
stidive. Quanquam enim amplitudo quorundam merito-
rum tanta non sit, quanta illa, quorum aucta exaggerataque
sunt, facturo, quamquam promeruerunt merita illa a

qui similibus, quamquam denique ab inferioribus, gratus tamen animus ea agnoscit, praeclat, magnique estimat. Cui virtutum complexus, Cui necessitas gratiarum. Cui tandem et dignitas!

Est ita natura jam comparatum, ut, in brutorum modum vivere, apud sapientes nefas habeatur, atque decorum putetur, ut homo, compros ac particeps rationis, rationi tantum consentanea agat, quantum inter senectissimum brutumque interfit, ostendat, atque super ea emineat.

Habetis hic, huic itores, veram grati animi significationem, habetis ejus comodium, habetis necessitatem, habetis dignitatem: id ergo agatis, juvenes, ut eorum vestigia prematis, qui praecelso suo exemplo vias vobis aperuerit.

Senio nunc ad detestabile illud genus hominum, qui beneficia aliorum maleficiis compensant.

Ingrato sane homine terra nihil pejor creat, atque hoc uno maleficio scelera omnia complexa esse videntur. Peritiam quoque explorata coincere possumus, imemorem beneficii accepti, et imemorem esse Dei, imemorem hominum, sequi vitium. Neque utique, vel ex professo, inquinare. Imemor omnino ingratus est Dei, vivit enim ille, vivit, non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam; vivit, non ad emolliendam animi sui ferociam, sed ad obdurandam; vivit, et ita vivit, ut saevus quasi immanis, omnique bestia squalidior, exemplo sit omnibus, panasque ingrati sui animi pendat. Est porro et imemor hominum, fastigio fortuna, alto supercilio in eos despicit, qui inferioris fortunae sunt homines, misere ac parce vi-

vant, humilique ac supplici utuntur obsecratione: videt quidem
 coacervatas suas opes, eripere tamen illos e periculo recusat,
 atque ad desperationem eos adducit. Sed etiam! Quam dese-
 sperabile ac horrendum aspicio animal (sic ita dicam) miserum
 nempe ingratum ac in calamitate lumentem: hominem ab
 homine maxime alienum; qui aliorum debita esse pietatis au-
 xilio sibi esse, beneficiisque exposcit. Videtis hic, Auditores,
 quomodo ingratus ex uno semper vitio incidat in alterum,
 et quomodo in suam perniciem ruat. Et quantus tremor
 membra mea perdidit, quum, quanta ejus sint poena ani-
 mo contemplor. Perhorresco. Video enim, video eos pa-
 nis cruciari in infernalibus; video eos, conscientia angore
 vexatos, seipso accusare; video eos, bestiarum more, seipso
 dilacerare; video eos, et quod maximum, aspicientes Deum
 ultorem, judicem, imemoremque eorum, uti et ipsi ejus, sue-
 re imemores: aspicientes alios beatos, imemoresque eorum,
 eosque in fumo, eosque aeterno cruciatu genere relinquentes.
 Quae ingrati animi comites! Videtis, Amici honoratissi-
 mi, et cum averfatione videtis, quanta sint ingratorum
 poena, quaeque horrenda comites ingrati animi crimen
 promant.

~~Quae ingrati animi comites! Videtis, Amici honoratissimi, et cum averfatione videtis, quanta sint ingratorum poena, quaeque horrenda comites ingrati animi crimen promant.~~

De
Virtutum Regina atq; Domina
Iustitia
Disserit

J. F. Baumgartner. Emmendingensis.

1772...

Baumgartner Hb. L. in 16 Bl. 1772 - 27 Bl. 73

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, possibly a list or account book. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper. Some words are difficult to decipher but appear to include names and numbers.]

[Handwritten text from the adjacent page, visible on the right edge. The text is partially cut off but includes words like:]
Lud
efac
flagin
chame
ren g
onnis
vina
forna
lum
son e
cat
rim
maj
di
men
pot

Audax omnia perpeti ruit per vetitum
 nefas humana gens, ruunt per scelera atq;
 Flagitia homines, quos tamen divinum istud
 Numen tantis condecoravit dotibus, ad quo-
 rum fructus mundus ipse et quae in eo sunt
 omnia parata atq; inventa sunt, cui di-
 vina similis est indita ratio intellectus et
 forma pulcherrima, et animus et mens, confi-
 tum et prudentia, ut nemo esse possit, qui
 non divina ista cura perfecta esse perspi-
 ciat, qui celsus et erectus pro ceteris a-
 nimantibus atq; bestis coelum intueri,
 majestatem divinam cognoscere potest,
 cui tanta tribuit divina liberalitas orna-
 menta, ut dignus hisce tam proclavis
 dotibus, puram atq; optimam atq; divinam

quasi degere vitam possit, Sed sic homines ra-
 tionem atq; haec praeterea dona bono consilio a
 Deo immortalis data in fraudem atq; maliti-
 am convertunt. Quin, tanta nunc est mo-
 rum prava perversitas, ut jam omnia con-
 tra morem cupiant mortales, ut jam ni-
 hil sit in quod non impetus faciant, nihil
 quod non evertere conentur, et profecto
 ad ultimum nulla consistere potuisset so-
 cietas, nulla domus, ipsa rerum univer-
 sitas interuisset, nisi freno aliquo domti-
 essent impetuosus hominum animi, nisi
 Iustitia nobis esset a Deo data, qua
 malefactoris ignominias et supplicia, be-
 nefactoris vero honores et premia pro-
 ponens, improbitatem malorum coerceret

Studium bonorum excitaret. Haec est, Au-
 ditores. Ista regina virtutum Iustitia, de qua
 coram splendido vestro conspectu, hodierno pauca
 cum dicturus die, non quae profero, non enim omnia
 in unum locum congeri simul, effundi possunt.
 Sed ex infinita copia eorum quae dici possunt
 aliqua tantum et praecipua proferam. Sed pri-
 usquam ipsam rem aggredior, paulo altius hu-
 jus sermonis principia repetens de ortu iustitiae
 pauca aliqua michi dicenda sunt.

Tanti estimabant in praecipuis temporibus sum-
 ma sapientias praediti viri iustitiam ut iustitiae
 originem a coelo deducerent. In curvo enim se-
 culo ferunt scriptores atque poetae veteres eam
 sub imagine Astrae divinae a coelo descendisse,
 ibi eam vigere et ab omni aeternitate vi-
 guisse, ibi eam esse ex omni parte perfectam

absolutam, in ea vero quae in terris est quaedam
 adhuc desiderari, minusq; eam perfectam, mi-
 nus absolutam, imaginem tamen esse illius coe-
 lestis alibi expressiorem alibi minus expre-
 sam. Quae Veterum opinio quamquam ~~est~~ ab-
 surda in eo tamen minus reprehendenda, quod
 hac fides homines eo magis ad colendam Ger-
 endamq; iustitiam incitavit. Ea enim quovis
 tempore conditio hominum fuit, ut semper magnum
 aliquos desiderarent, quos ipsos ad benefacta
 perpetranda paratos reddat atq; prochieq;
 Omnino vero non necesse habemus ut tam-
 alte in percondanda iustitiae origine regre-
 diamur, ut Deam eam esse dicamus
 licet enim Deus fons ~~est~~ atq; origo omnium
 bon^orum, omnis virtutis, deoq; etiam iustitia
 autor sit potentissimus, iustitiaq; quae in

terris viget imago illius coelestis sed atq; nostra
 ab ea divina atq; perfectissima repercussa quasi
 fulgeat videatq; non est tamen, inquam, ut in
 alia se unquam causam justitiae quodammodo, cum in-
~~per~~ sua hominem ratione illius reperit
 optima atq; sufficientis. Ratio enim homini propria
 qua eum a tot animantium generibus atq; na-
 turis distinguit, qua eum providum, sagacem, me-
 morem atq; consilii plenum efficit, ratio inquam
 recta ei quoq; justitiam tribuit constantem, honestam
 atq; omnibus ceteris donis utilitatem fertilioris.
 Atq; hoc unusquisq; facile percipiet negotio.
 Omnes enim quibus recta est data ratio etiam
 legibus certis perfici debere jam ex eo satis
 constat, quia lex ipsa recta ratio in iubendo ve-
 landoq; est, tam vero ubi actiones secundum le-
 gum proscripta instituantur, sibi ut justitia
 quodam intercedat necesse est. At omnibus

a natura recta ratio, et iustitia igitur quae
 mortalibus tributa est insit, ita ut eos ad ju-
 stitiam esse natos, eamque non opinione sed na-
 tura constitutam esse omni iure dicamus.

Est vero, auditores, tanta in distribuenda iusti-
 tia a natura observata aequalitas ut omnino
 unum uni tam simile sit tamque par, quam
 omnes inter nos ipsos sumus. Et o! si haec
 optima aequalitas a corrupta ab effrenataque
 furiosa pravorum mortalium mente, diruta
 non esset diruta, ejecta atque plane prostrata
 qua letitia perfrueremur? quibus gaudiis
 exultaremus? in quo beato statu innocenti
 sumo purissimoque vitam transigeremus?
 Sed o miseram mortalium conditionem, ejecta
 est aequalitas, triumpharunt scelera atque
 flagitia, vicerunt virtutem, incedit nun-

proceras pro pudore petulantia, pro pudicitia
 Auprium, pro fide fraudatio pro pietate sce-
 lus. Exagilavit furor constantiam turpitudos
 honestatem, malitia pietatem, proceritas mo-
 destiam. Sub jugum depulsa est sana mens
 et ratio et equitas et fortitudo et prudentia
 regnat imperatq; amentia, iniquitas, ignavia.
 luxuria atq; temeritas. His rebus ita misere
 compositis convenerunt homines et vitam una
 vivere decreverunt, cum se a quo jure ufuros
 et quod suo sibi labore peperissent, eo sine
 metu fructuros esse, neq; moribus magis
 quam legibus a vi atq; injuria tutos fore
 confederent^{ver}, convenerunt, seq; suamq; vitam
 conjuges atq; liberos atq; bona in manum viri
 tradidere, cujus iustitia laudata, probata pie-
 tas fuit, qui poena afficiendo eos foedisti-

nos tranquillitatis publice turbatores, leges
 enunciando, ad quas omnes actiones civis
 accomodarent, precipiendo quod bonum ve-
 tendo quod malum, se, vitam omnium, ipsam
 rerum universitatem stantem atq; incolumem
 conservaret. Ita primum, Auditores, principes
~~sed~~ constituebantur, qui conservant nobis ju-
 stitiam, vindicant nos ab injuria turpium
 ut sic et faciunt ut securi hanc rerum va-
 stitatem peragere queamus.

Sed nunc hoc de origine Justitiae. nunc ad
 reliqua progredior atq; ad demonstrandum mi-
 hi sumo justitiam Romanibus tam in solitu-
 dinis quam societatis statu spectatis sem esse
 utilissimam omninoq; necessariam, tunc tan-
 tummodo statum quandam felicem ^{esse} predicam-
 dum quando legibus ipse sit et armatus bonis
 Justitiae in eo colatur bene pulchre ad ministe-
 tur.

Perficias te ipsum, acclamat nobis ista in vulgus
 edita satiq; probata Lex moralis, omni studio af-
 fectus colasq; virtutem. Extra omnem vero aliam
 positum est neminem sese perfectum reddere posse
 nisi in iustitia acquirenda omnem curam, omnemq;
 adhibeat diligentiam, nullam colere, nullam com-
 parare sibi posse virtutem eum, qui non constan-
 tem atq; perpetuam habeat voluntatem ius suum
 cuiq; cuius inquam, tribuendi neminem ledendi, ne-
 mini injuriam faciendi. Si spectamus hominem
 in eo statu in quo solus est, in statu quo de
 sine relatione ad alios consideratur ne corpus
 quidem ali utiliter ac salubriter sine aliqua
 imagine iustitiae potest. Nisi enim vis aliqua
 sit quo et siccum et humidum alimentum ubi jam
 coctum confectumq; et in succum atq; sanguinem
 conversum est, equaliter distribuatur atq; dispersus,
 atq; id quod cuiq; parti aptum et accomodatur

est, et quantum opus est tribuat neq; alias par-
 tes tumidas et redundantes, alias exhaustas et
 enectas esse patiatur: facile intelligimus hoc
 tam admirabilis fabricas corporis nostri, quan-
 tam deformitatem habitura et quam cito ruitu-
 ra sit. Atq; hoc in corpore; quo vero in
 animis sine iustitia perturbatio erit, quo con-
 fusio. Praecipue nocet hominis vita, ut navis
 discordibus ventis acta, contrariis et inter se
 pugnantibus foedissimarum libidinum flalibus
 agitata in omnem scelerum atq; flagitiorum
 turpitudinem, expulso ac excusso rationis ju-
 go cupiditas turbulenta seditioneq; facies arri-
 peret atq; in arcem invadens mentem de sua
 sede contra jus salq; deturbaret, nihil pro-
 rius valeret, nostra in animo pars, qua intel-
 ligimus, qua ratiocinamur, qua proxime ad

Divinam naturam accedimus. Sed iustitia tempe-
 rat agitatam hominis animum, moderato rationi-
 usu, omnis honestas, omnis dignitas, omnis officii
 ac virtutis splendor elucet. Ipsiis igitur animo-
 rum et corporum nostrorum inter se partibus, ut
 ubique bene ac beate sit, iustitiam quandam in-
 tercedere necesse est. Sed idem multo evidentius
 multoq; illius certitur in societatis convictus
 hominum. Omnia essent perpetuo plena rixarum,
 discordiarum, querelarum contentionumq;
 nulla esset animorum voluntatumq; consociatio
 nulla in domo concordia, non commercium floret
 non confortium, omnia essent conversa, omnia con-
 fusa, liberi parentum, servi dominorum detrecta-
 rent imperium, iij dicto audientes esse abnue-
 rent, paterfamilias liberos in servorum, serviq;
 in pretium loco haberet, ditionis eos quam
 jus fasq; est imperio premeret.

Nulla esset inter virum atq; uigorem concordia,
 ille eam non pro comite individua vita pro di-
 norum humanorumq; sociis, hęc domesticis rebus
 non contenta implicare se alijs rebus ac viri par-
 tes porripere conaretur. Nulla in emendo, in
 vendendo Fides, nullum stare pactum, omnia
 rapacibus essent exposita furum atq; laborum
 manibus, quisq; robustior alium infirmorem vi-
 ta atq; bonis ipsis priuaret, ululatus morien-
 tium undiq; resonarent, pater filii, filius patris,
 mater filii, filia sororis, soror fratris, ami-
 cus amici calentem lavillam lacrymis spar-
 geret ipsiusq; adem deploraret, cuncta essent
 in pro sanguine atq; cede dimpleta, nemo
 esset unquam qui ex crudelissimo ac mi-
 serissimo intentu alterum eripiat, impetibus vio-
 lentos depellat. Heu! quanta rerum per-

veritas adiosa atq; abhominis regnaret in nostra
 rerum universitate, cum e contrario ubi virtutes
 ubi justitia atq; ipsius sorores Fides atq; veritas
 pax atq; amicitias florent omnium rerum ex-
 spectandarum abundantia adsit. Exfulant per-
 juria, doli, fraudes, non latrones ~~ne~~ reperiantur
 latrones atq; venefici, non adulteri atq; raptores,
 non fures atq; sicarii, et si etiam hi adessent
 atq; ut anguis in herba laterent, justitiam eos
 inventos in carcerem conjectos merito supplicio
 adficiat, exemplum statuit ne malum increpant
 prohibet. Verba defunt, Auditoribus quibus
 felicem statum ejus civitatis in qua justitia
 atq; fides colitur digne descriptam. Ea for-
 modum in ista civitate eveniunt, quae auro
 abalibus hominibus evenisse memorantur.
 Mutua inter homines caritas atq; concordia

Servata fides, grata erga eum qui bene facit mens,
 pax atq; tranquillitas, bonus servorum in dominos
 animus et vicissim in dominis amica et benivola
 servorum procuratio. haec nullo pretio affiman-
 da bona sunt qui eam civitatem nobilitant.
 Tutus sedes in solio princeps, consilio gubernat
 atq; regit civitatem, praecipit atq; vetat,
 dissipatq; negras nubes quae adhuc procul
 distantes coelum obducere minitantur. Ple-
 nus grata mentis paret subditis, beatum se
 se praedicat, sese in his auriis temporibus na-
 tum. Pauper colonus sudore exhaustus atq;
 pulvere obductus lotus tamen est et colit ter-
 ram et alii cives. Mercator parvipen-
 dens vitam eam fluctibus ventis atq; equoni
 exponit et querit concipi alimenta atq; alia
 quae vita humana comoda, utilia atq; necessa-

ria sunt. Omnes undiq; convenienti commodo reipublica
 studentes atq; ad illius perfectionem aliquid contribuant
 Converniunt & Juvenes defendunt alii patriam armis,
 alii bonis atq; bellis artibus incumbendo promo-
 vent patriam commodum, alii atq; alio modo,
 et ipsi premiis ad hoc faciendum, excitantur.
 Coluntur atq; florent artes atq; scientia pulchra
 atq; earum ope animus noster ad similitudinem
 divinitatis effectus ad illud, ex quo ductus et propa-
 gatus est, exemplar accedit.

Hoc omnia bona atq; alia innumerabilis societa-
 ti humanae iustitia porrigit, et felices sunt
 atq; ter quaterq; beatae ea civitates hominum
 in qua fides atq; recti amans iustitia colitur,
 florent laeta & farum urbes, nunquam bello, nun-
 quam fame nunquam aliis quomodocumque pestibus con-
 flitantur, nunquam audiuntur tubae atq; litui
 in bello resonantes, omnia sunt placata

quiete atq; latitio perfusa, exceduntur arma in
 bigine ac in legiones et vomeres conflantur, et si
 recte accurate uti deest eam colerant omnes
 belli disensionis inimicitiarum, ne nomina qui-
 dem hominibus cognita essent. Eset ea aurea
 aetas, quem suavissime decantat Horatius:

Tutus bos etenim rura perambulabat,
 Nutrit rura Ceres, almag; Faustitas.

Pacatum volitant per mare navita
 Culpari metuit fides.

Nullis polluitur casta domus suppositis
 Mor, et lex maculosum edomuit nefas.

Laudantur simili prole puerpera
 Culpaam poena poenit comes.

Esse hominis vitam confersare
 Carmine elegiaco ostendit

Peterjohn.

30 Jan 1773 - 1868.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page, possibly from an adjacent page.]

Audis nature sapientis verba benigna
 Mens attentè tacet tollitur atq; stupet
 Audis naturam que suadet gaudia summa
 Principium rerum dulcis origo boni.
 Nunciat hoc populis pacem penata triumphans
 Omnibus ostendit suave salutis iter.
 Auscultant vocem penetrali res pectora mire
 Supremo domino verba decora placent.
 Vos vos benignæ mentes absoluite vestras
 Jam loquidus rerum religioſa parens.
 Conſeruet vitam mortali sanguine cæteris
 Imenso lucem quisquis in orbe videt.
 Cernite mortales ipsius vota sacrate
 Viribus inixis officioſa petat.
 Conſerua vitam ſi ſalus querit et illud
 Minus eſt præſtans hæc opus atq; labor
 Exhilarat veſtros animos divina voluptas
 Circumdet veſtrum gaudia ſumma copat.
 Illud principium queſo perpendite cuncti
 Perpendat, nullum robur inepte putatis
 Eſt vox belidie ſunt ſaluberrima verba ſalutis
 Tota ſub his nutritrix pacis aſuranna reſcet.

Monstra mortalis que sentis gaudia pectus
 En tibi sit misero vita beata doce.
 Quo tua mens habitat nullo que tempore vivit
 Squabida nox illam que sine fine tegel.
 Quo manet hoc corpus quo membra venusta manebunt,
 Umbra silens, nititur qui tibi esse putat
 Redole piis gratas, qui te revocavit ad altum
 Cui debes vitam munera digna refer.
 Dulcis origo manet cunctorum vita bonorum
 Leticie suavis vita corona tue.
 Sic natura cupit, nil hac pretiosius esto
 Auertit, ut ex illa gaudia summa fluant
 Optat ut in vita dulcedo misa triumphet
 Tristitia curis liberat ora tua.
 Exulta suavis quum vox hac fertur ad aures
 Conferoa vitam, sperandola dona vide.
 Felix quum cernes almam sub voce salutem
 Hac inclusa iacet crede perennis erit.
 Vive prius, felix si vis ac esse beatus
 Hoc sapiens rerum vive magistra docet.
 Fatorum dominatrix te fert super cetera virtus
 Nescit infans violola fama mori.
 In tenebris rerum, rerum tristitig, minima
 Alma tibi virtus ipse triumphat erit

Haec domum sepa, quod fons est ipse bonorum
 Quod tibi quid vita carnis esse potest
 Si memos auctoris mire qui condidit orbem
 Sed simul ipsius iuria sacra tene.
 Quod si si vires quod vitam cerne sequatur
 Mens vite capiet tota nulla tua.
 Quod si si vires, ut sunt precepta benigna
 Ex tibi summa salus gloria etulais honor.
 Praemia virtutis solatia iusta laborum
 Saecula quo nunquam mens numerare potest.
 Conserva vitam sui sui concordia floret
 Hoc vos mortales mente tenete pia.
 Mente tenete pia sui omnis origo malorum
 Exulat a vobis ira nefanda furor.
 Ferroa tempestas scelerata insania belli
 Non Martis fieri sevit athena amor.
 Integra non squallens abductis arva colonis
 Non cremat in fontibus hostica flamma casas.
 Omnia florebant pace prospantissima rerum,
 Florebat probitas, religionis opus.
 Lotisq; lacrimis solemni cineta trophaeo
 Letitiam pacis Musa sacra canet.

Conserva vitam non hoc didicisti tyranni
 Hinc diis flagras atq; ruina firmat
 Hinc rabies belli totum deleverat orbem
 Hinc animus de Jove Martis amore flagrat
 Hinc surgit facies horrendae mortis acerba
 Promittit, spirat funera diis copans
 Bacchobus, pendit mortales laeae carentes
 Ac hi stant moesti tristia fata dolent.
 Nos circumna genat, mox desperatio plorat
 Undique nos fumos sanguine caesa vomit.
 Terroribus stridor penetratq; per aera nigra
 Atque fuge stridor fata clementia comes.
 Conserva vitam morbi tristissima laes
 Qui abest pectus debilitantis onus.
 Non petes aegros quem robis vexatur iniqua
 Non terribil eum mortis imago minus
 Corporis illa lues gnava virtute tuenda
 Non lascivus amor contaminabit eum.
 Non scelerum servus in uestro raptus amore
 Enteritus horas accelerare videt
 Non furor inceptus felicio funera mortis
 Maturare potest non onerosa fovit.
 Crudelis rabies animos ad Tartara nigra
 Affergens, a facili mente remota manet

Conserua vitam, si non caligo malorum
 Mortiferis ausis te volenta ptenet
 En homines miseri miserandis casibus acti
 In ditam mortem remicereq; uirunt.
 En infelices tristi sub mole gementes
 Inactatos vexant, sicut sine sine mala.
 Mens si perquirat quae sit letalis origo
 Errat eos homines atque uolebit eam.
 Non parent uoci rerum quae cuncta gubernat
 Ignorant ipsi dulcia uerba Legunt.
 Vitam contemnunt (heu quanta insania mentis)
 Casibus in dubiis quo praetiosa manet.
 Nunquam consilio sed se respiciunt ab atro
 Quod uolunt cupit uerba salutis erunt.
 Conserua vitam si quares esse beatus
 In sui Fortune celerem fugis
 Deplorant alii seipsum tristes in ista damnata
 Dicunt: nos damnata uita, nefanda premunt,
 Munera nec uita praui praetiosa tuentur
 Haec casus tristes edent atq; dolent.
 Non mortalis inopi est parte beatus ab omni
 Omnibus a sauis atra salutata dies

Naturae vocem sativus verba sequeris
 Semper erit vitæ flebilis hæc tua
 Quæ via virtutis variis circumdata damnis
 In litibus in curis prope tentatur, iacet
 Spiritus atq; tuus nunquam se tollit ad ætherum
 Hi discipline putat, fata nefanda potiri.
 Vitam supremam cumulavit capibus atris
 Sæctore feræ equo vince triumphus erit
 Improbus hæc vivit detestans flebile patrum
 Numen, quod mundum dexteritate regit.
 Execranda dies, inquit, qua hinc una vitali
 In felix vitæ quælibet hæc mea
 Quid peiora frustra, crudeli finire megeras
 Sic adent vitæ sermionis atra dies.
 Per meliora fides, mentis sentit appressa phœta
 Exonerare clementis consiliumq; solet.
 In præcæto veluti cernereq; perentia secla
 Munera justitie munera sancta Dei
 Exiguam temporis cum tempora sine carente
 Qui mutare velit non sapiens ageret
 Lux noctem sequitur, luctus læstiva voluptas
 Mæta laborum erit gloria dulcis honor
 Occumbet infans morietur, et ille malignus
 Laus hæc supremo delectus ille mare.

Quae vita tibi sit praestantissima rerum
 Inavimus haec dono nobilitate nihil.
 Divitiis, quibus mundanis laude caduca
 Hinc oculos hominum quidquid in orbe nitet.
 Vita sit excellens semper multiplicis opto
 Floreat atq; decus. ~~Semper~~ in omne gerat.
 Sed quid cerno novi? nunc tolluntur non apta
 Laudet mortales in fava turba staret.
 Isti creduntur generati sanguine Martis
 Ipsis non gamam de negat ullus homo
 Quos honos et nomen laudisq; ad funera mequet
 Pro patria vitam dividitq; suavit.
 Quo surgit factum Lucretia coepta virago?
 Te se miretus prosperitasq; caret.
 Perclisa ment hominum vitium, rupta favore
 Patrat quae suadet verticibus amat.
 Nobilitas haec virgo virtutibus undiq; clara
 Illa pudicitiae munera sancta tenet
 Forma fuit praestans, venerisq; simillima pulchra
 Maestras, nulla fuit ab arte cleos.
 Romani fuerunt consueti bella movere
 Armis Tarquinibus praefuit ipse ferus.

Dum vocat, et metumal hostes committere pugnam
 Luctus in castris omnia miles agit.
 Utos laudatus Audis certamina crescunt
 Et fervent multo linguaque coram meo.
 Surgit cui clamor decedat Colletia nomen
 Non opus est verbis credite rebus ait.
 Nox superest: tollamur equis, ceterumq; altamus
 Dicta placent, frenis impedituribus equis.
 Forma placet, niveusq; color flaviq; capitei
 Quosq; minor spes est hoc magis ille cupit.
 Hostis ut hostes inid, retitit penetralia sancta
 Comites occipit sanguine iunctus erat.
 Quantum animis erroris inest! pascat infra remem
 Infelix qualis hospitiis illa fuit.
 Functus erat danibus profundis proa tempore form,
 Nox erat et tota lumina nulla domo
 Surgit Et auratum vagina liberat caesa
 Et venit in thalamos nupta pudica tuos.
 Utq; totum precepit, ferrum Lucretia mecum est
 Natus est regis Tarquini usq; loquos.
 Infatamans hostis pretios precibusq; minisq;
 Hoc prece nec pretio nec morset ille minus
 Nilagis criminem dixit, pro crimine vetam
 Falsus adulteri tepis adulter eris

Interimam famulum cum quo deprecata ferens;
 Succubuit sano victa puella metu
 Nunc erat ortus dies, pafis folet illa loquillis
 ut folet ad nati mater itura rogam.
 Grandævumq; natrem fido cum coniuge castris
 Evocat, et pofita venit uteroq; mota.
 Utq; vident habitum quæ luctus caufa requirunt
 Quo paret exsequias quove fit icta malo.
 Illa diu reticet, pudibundaq; celat amictu
 Ora flumit lacrymo more perennis aque.
 Hinc mater hinc coniux lacrymasq; folantur et osant
 Indicat, et cæco plerq; parentq; metu.
 Tei conata loqui læs defuit aufaque quæto
 Non ceclos ades fufpult illa fuos.
 Hoc quoque Tarquinio debemimus, eloquens inquit,
 Eloquas infelix delectus ipfa meum.
 Cuique nolet narrat, retatent ultimo fleat,
 Et maternales erubuit genæ.
 Nec mora celato figit fra peclora ferro
 Et cadit in patriam Janquiolenta pedes.
 Exitus hic fuerat facti quod fera reptum
 Actas, afpidue laudat ad aftra ferens.

Est tua precellens sane Lucretia virtus
 Precellens recti pedis amore flagrans
 Quos habuit vero sanctus constantia mitas
 Evadit thalami sancti iura tenera cupis
 Et fuerat vitium, vis hoc extorserat atra
 Quod tua cura fugit fugerat atque labor.
 Laudabo minime si credo sentiet omnis
 Qui venum nunquam discriminare potest
 Laudabo minime, mortem quod de extra paravit
 Nec virtus alio munere digna fuit.
 Desine miseri qui coelo laudibus coeque
 Et cupis ut tandem tollat ad astra nepos.
 Aeternam famam tribuis mortalibus illis
 Quos rapit ad mortis fura execratoros.
 Ancis mala menti suadet dulcem contentae vitam
 Vitam ne probum sed comitetur honorem
 Eic tenebrae longe nec non oblivio perura
 Vanitatis clari tristia fata legunt.
 Hostilis rabies illis destruxerat illum
 Factus comitavit ne delectaretur iis.
 Eic fama dignam laudabile credidit esse
 Sponte mori propria satius esse putat.
 Abstantur cerno proclari fama. Catonis
 Menti curium nec non semitimum, oculos.

Scavros et Regulum terre quoscunque luteant
Semper et in fera posteritate vigeant.

Excitarent animo laudes et fama victorum

Hos nisi circumolet laudibus omnis homo
Perenelat quisquis quee sit sententia coeca
Nisi, lethum qui reperere manu.

Qui decederat vitam supremus conditor orbis
Vita nil maius nobilitusve cupit.

Qui decederat ipsius in dextra stabit mori ultima rerum,
Quem tu confidues exitus ates erit.

Conserua vitam, mens non incauta futuris
Omnipotens sacris legibus omne gerit.

Ne credas unquam leges hunc premere posse
Quem sua supremo dextera regenda recat.

Judicium ipsum sumi post fata superstes,
Felix in vita facta timere potes.

Quod nisi cognosces vite solemnia dona,
Imprimis illud causa timoris erit.

Quare fata cupis, que te dementia cepit,
Vive, docet rerum religioosa pareri.

Unus in extremis ^{morbis imago} ~~terro~~ ^{ingestis}
vivendi munus destruet omne tuum.

Imiciat menti terrorem pestis iniqua
Resum humanarum depopulata atrox.

Effugiat quisquis spiritantem flammis acerbis
Demens, infelix quidna fata pleris!

Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.

Marchicis uterque populus
 ad unum principem reditu, letus, concors,
 beatus, solemni oratione in natali
 Caroli Ludovici Marchicarum
 terrarum principis hereditarii, illustris
 Badensis Societatis Praeceptoris, intro-
 ductus est

a

Christiano Gottfriedo Peterjohn.

16 Feb. 1773. - p. 187.

Faint, illegible handwritten text in a single column, possibly a list or account.

Partial view of the adjacent page showing handwritten text, including words like "Stille", "Taus", "Droce", "intibu", "Londel", "Hore", "In te", "Paj", "Hore", "Sard", "Effe", "Hof", "Hof", "Hore", "Ling", "Lan", "Spa", "Ecc", "Qu".

Cedite crudeles, tu cede tyrannica virtus,
 Funera que speras terrores injicis atros,
 Atroci vultu coeco confixa furori,
 Gentibus exitium metuendum saepe minaris:
 Horrida laus pereat, pereat tua gloria tristis,
 Gloria multorum miserorum sanguine florens.
 Aus tendis tandem, quo surgit fama cruenta?
 Flagitium maestis, funesta crepae mina,
 Horrendum submen naturae tessod iniquus
 Bacchetus rabies fistens in funere tristi,
 Effundat clades, ut caelo laudibus aquet
 Postestas famam, miretur facta stupenda:
 Insa perhorrescet seivum natura furorem,
 Nomina vos Muses famam narrate virorum,
 Cingite lethales pugnas et funera lauris,
 Laudibus heroum ditam celebrate cohortem
 Spargentem facies horrendas mortis acerba:
 Ecce jacet subito lucatus splendat honoris
 Qui nuper voluit naturae bella movere

Quae saepe sumiclam totus non excipit orbis
 Robore destructo patitur via squallida cymta
 Exitum potius strages exone etuentas
 Constructas alius sed quaeis meo quentur ad inum
 Orbem conantur totum regnare superbi,
 Et domini noscunt non usquam rectoris esse.
 Quare comemoras tempus lugubre malorum?
 Tempus quo civis tristi sub mole gerebat
 Juxta quo vidit solari sua vota colonus.
 Illic attonitus cernebam tristia facta
 Disiectos animos flagrantis Martis amore
 Quisquis ad arna ruit, crevit discordia civis
 Quo maior fuerat rabies hostilis iniqua.
 Exhilata faciem felix Germania letum,
 Ex tenebris illis variisque crepta periculis
 Felices cives animos atollite vestros,
 En floret probitas, floret discordia suavis
 Urbes deletas, ubi saxis diruta sacra
 Excstructas iterum sapientia summa coronat.

Illud triste inquam damnosum causa nefanda
 Incola quo quisquis raptus civilibus armis
 Nunc ex causa iacet, libertas stabit ubique.
 Infelix tellus que non regnatur ab uno
 Principe, cui preest multorum diva potestas,
 Ambitio demens mortalia peccata vexat,
 Imperiosus amor, laudumque atrecta cupido,
 Infundit mentes agitans nam dissipat omnes:
 Alterius multi digno ceduntur honore
 Tandem dementes ipsi deestere credunt
 Quo prohibitas civis, quo suavis fama consistat.
 Est ea conditio stabiliq; per omnia secula,
 Gens humana nihil, vitiorum raptu favore
 Per scelus atq; nefas, magnus vult quisq; videri
 Ipsiusq; sui misis comotus amore
 Laude sibi dignum persuadet delectis esse.
 Numinis apparet fumi sumentia fumata
 Vox sonat in tonitru dulcis, sit quisq; beatus
 Mens aeterna Dei leges excogitat atq;

Hanc adhibe normam promittit dulcia, lecta.
 Est opus humanis generi nunc legibus, armis
 Armis vindictam cladesque parentibus altas,
 Armis quibus legibus profectae res publica tuta,
 Ut vigeat probitas, vigeat victoria gentis
 Libertas hominum tranquilla pace fruatur.
 Splendida maiestas legum, sapientis imago,
 Frenat perverfos, infimos ipsa tuetur,
 Cum populis populos reges cum regibus equis,
 Sed legum mihi didicist coniungere virtus.
 Amotis armis fueret retulactia veeco,
 Vastaret terras audacia moesta latronum,
 Legibus amotis orbis mos fata videret.
 Quodvis confilium civi variatus ab omni
 Et veluti sensu vitruatus tendere contra
 Ni praeceps quidam mentes coniungit ad unam,
 Pareat huic omnis dum servat iura colenda.
 Perpetuus motus sed misceat cuncta tumultu,
 Cives imperium nisi noferunt principis ipsi.

Cum plures cupiunt terram regnare superbi
 Quos furor et fœdus turpis comitatus ubique.
 Unde tot cummae tristes Teutonica tellus
 Per multos annos curvisq; legibus almis,
 Barbaries populi fuerat non rege subacta
 Se summam terre regnantem quisque putavit
 Cuius terrores incussit dextra reganda.
 Certabant plures cui sit suprema potestas
 In partes multas sepiissime regna secata
 Tempore que nullo coniunctos ira perennis.
 Hoc commune malum damnosum tristici origo
 Quasi avit cives Badenſis terra beata
 Infelix olim variis agitata periculis
 Exilio misero bestiali hæc neſte laborans.
 Illic Chriſtophorus patrio commotus amore
 Illuſtris princeps præclarum credidit ope
 Diviſit terras miras virtute paratas
 Non mens infans credebatur dampna futura

Confitis sancto placuerunt vota salutis
 Postremo cives ac cetera fera nepotum
 Videre hoc factum, cernit que fata secuta.
 Absit sed longe cunctorum varia querela
 Absit quod turbat gaudentia pectora nostra,
 Gaudia vos omnes nullo moerore seruent.
 Commemora patria nobis non flebile tempus
 Tempus Musa tace, quo dira insania belli
 Armore rabies furibundus Martius horror
 Baclenses cives moestum conglavid in enses.
 Quo princeps Fortis pro libertate tuenda
 Terris servitium patriis auferte futurum,
 Crescenti populo populos qui tessuis omnes
 Cuius percussum flagrant arma per orbem
 Distulsi, fidens indixit bella creante.
 Cornitibus copiae pugnam ferrumq; coruscant,
 Mortis imago volat glomeratus in aere nimbus
 Prostratos cernit, dilectos cernit amicos,
 Pro patria dulci pugnantes more leonum

Nefas quo fato succumbit belluca virtus.
 Hasti felici pugnat audacia cedit
 Tempus Musa sacra quo gens inimica furebat
 Perniciem querens crudeli anicta mucrone
 Horrificis flammis patriam vastavit abique,
 Agri caelesti caenerunt diruta lecta
 Expulsi cives viderunt arva relicta
 Scanditque genus Scythas exercuit omne
 Cuius adhuc nobis constant uestigia moesta.
 Hostilis rabies tandem supererat illuc,
 Linoquebant patriam principi et principis aula,
 Sedibus infans nullis vis absa repercid.
 Aeterna tenebrae nec non oblivio rerum
 Cuncta legat serpens manentis, per omne sepulta.
 Sed veneranda dies quae luctus deleat omnes
 Mavis Insuper hanc sed festiva voluptas
 Ingenni cives mentes extollite vestros,
 Hic princeps laetas, laeti quem cernite cuncti.
 Cernite Phoenices terras ac aurea lecta,

Principis impetum felix memorabile vobis
 Illustrem Carolum generosa in stirpe coactum
 Consilium quoddam, summi qui fallere nefcit
 Insuper frontem voluit velare corona
 In serie vitata marorum dignus habetur
 Splendida qui teneat terrarum sceptrum duarum
 Emicat ex vultu mixta gravitate voluptas,
 Mentis maiestas ad maxima nata videtur,
 Et gentes didicit bonitas regere poterna
 Se dominum credit agnoscentes regna supremi
 seu miseram terram quam regnat dira libido
 Si se non infum flectit qui mille gubernat,
 Si coniuncta manet non cum virtute potestas,
 seu infelicem, principi hui talia sentit.
 Non illum cernes, ubi de furtivitate plorat,
 Non ubi dira cohors caedes et funera furat,
 Furcibus furtis rabie comitata nefanda
 Bacchatur perdit mortales laeta carentes
 Non ubi ^{semper furus penetratque nec aera furtivos} dira cohors caedes et furta furat.
 Atque Jugam furtivam furus pro nunciis atram,

Infans scriptum arripit concordia suavis
 Splendet prosperitas, splendent ea verba salutis:
 Tardus benedictam, velox ad premia posce.
 Praefatus namque stat gaudens civis ingenio
 Accedit patriae patriam clementia nolet.
 Civis, mortalis cernit se nomen habere
 Principis auxilio letus confidit amico.
 Dives cui rerum cunctarum copia larga,
 Laudat naturam quae profert splendida dona
 Delitiae sensis contento in pectore motus,
 Sed quisquis felix, est principis alma voluntas;
 Divitiis nullis eius non invictet unquam,
 His similes letus, concors et pace beata.
 Mestus stat maeffo letatus principe lato
 Ingenius civis Badensem. crescere firmam
 Cernit, miratus felix sit patria dulcis.
 Omnipotens implet praestantia vota precantibus
 Exoptat civis quod vult sapientia summa
 Optatis sanctis respondent facta supremi.

Prosperitas crevit Florent Badensia lecta
 Principe cum digno sui surgit patria felix
 Felicem Carolum misit terra beata.
 Ad summum numerum natus qui temperat orbem
 Mittit religio probitas ardentia vota,
 Ante pedes sanctos volubilis supplicis voce
 Ut sit per stirpem Badensem quisque beatus.
 Dulcis spes videt, videt fiduciam tandem
 En altus Carolus generosi patris imago
 Ea laures eius virtutes exprimit omnes
 Natus, successor magno qui nomine dignus.
 Dignus, qui regnet populorum pectora lecta
 Hec vos Felices felici principe cives
 Principe, qui clisit genti prope beata.
 Gaude stat letus Musis comitatus ab almis
 Artibus ingenuis nil est incunctius ipse,
 Quod non sitat splendor qui sit virtutis honeste
 Atque quod ostendunt virtutum dedecus omni.
 Excellens animus miri qui surgit ad altum

Egregium credit, viruluti noscere robus
 Principis et musas divinas esse decorem.
 Manum studio mens ingeniosa tenetur
 Crescit amor prestans, crescit laudanda voluntas
 Quo plures cupiunt splendore hoc esse parati
 Musarum sedes iam sunt stabuntque, per illum
 Semper florebunt, ut surgit gloria magna
 Nequaquam decipiant cives Solemnia vota
 Non illis terret Musarum mœsta ruina.
 Ostendunt artes preclaræ munera cuncta
 Qui sit moribus quamnam summæ potestas
 Principis ac ipsi sapientis munera monstrant.
 Exultate animos vos cives ardentis annis,
 Optimus hic princeps patris patriæque corona,
 Ut regnat Saxonis, ut civis munera civis
 Ac ut homo tandem promittit cuique levamen.
 Prope civitas sanctam terram misere beatam
 Rursus ubi Carolus Baclensia sceptrâ tenebit

Badenſis ſtupremum ſplendorem, cerne columnam.
 In gens heroum ſancto pro numine paſſa
 In tandem terram Badenſem reſpice Muſa
 Qua triſtis rabies gentis bacchata nefanda
 Qua ſcelerata cohors funeſto tanta furore
 Spirauiſt cedere vere pietatis amicis,
 Qua ſeritas atrox qua moeſta inſcitia rerum
 Perverſas mentes denſa caligine tenuit:
 Belligis Floret non ferro cineta cruento
 Supremum numen colitur pietate ſarſata
 Expulſis tenebris ſapientia prognaſt utique,
 Qua belli genitrix regum diſcordia triſtis
 Quotidie ciues damnis agitauerat atris
 Sic nunc ſceptra tenet Carolus, pax alma triumphat
 Badenſis terre ciuis letatur uterque
 Coniunctam patriam cernit cum principe digno
 Eſt, inquit, Felix qui inſuſ paret amicis.
 Inſigni mentem circumdat ſumma voluntas

Accedat fratres, medicis gaudia quoque
 Carmine iam, populam Caroli bonitate beatum
 Cui quaso cives dubitatis principis esse.
 Accelerant omnes, illi clementia ducit
 Quod quid religio prohibitus efflagitat unquam
 Hoc implet princeps, implentur vota salutis
 Illi certatim gratantur pectore laeto
 Cui facile fuerat Badenensium iungere stirpem
 Haec aut illius sapientia summa putabit
 Quod bonitas eius cives allegerit omnes.
 Ut patriae patrem venerat lingua beata
 Gaudia qui querit, sed vult ut quisque triumphet
 Prosperitas eadem civi fuerat ab omni
 Optimus huius princeps promittit et optima cura,
 Quae nunc a cunctis hilari pietate coluntur
 Exultant omnes, acclamant, plaudite cives,
 Per Carolum patriam felicem cessite terram.

Sic quisquis tenetis duplices ad fideles palmas
 Hoc firmum numen mittuntur vota salutis
 Principe pro digno, Badenfi semper beata,
 Laetitia laudes solemniter cincta tropaeo
 Adspiciens Carolum iam cantat Musa sacrata
 Quo surgit mire, quo laus et gloria floret
 Accelera dicit, tutorem cerne potentem
 Suppetias abbas summa gravitate coniscas
 Hunc arbes florent en sentis gaudia principis
 Numeris ad summi te volue altaria sancta
 Ut conferret eum res maesta pericula rerum
 Ut multos annos almo latore suavis
 Engerui cives probitas et patria dulcis
 Arcolumem videant Carolum sent optima vota
 Optima si coniux illustri principe digna
 Sic Carolina viget, natum flante columna
 Tempus edax rerum fortisq; molesta dicit
 Non minuat vires damnum non affert ullum
 Ipsi letitiae sit tandem fera peractus

Pro geniem cernens patris patrieque decorem
 Sentias ut mater letifuma gaudia quoque
 In finis natum patris virtute paratum
 Nunc animo cernat, Gloria scripta tenentem,
 Optima iam sperat manus nil indole mite
 Civibus ut invenis promittit dulcora quoque
 Se nunquam monstrans illorum fallere vota
 Sacras sedes Musarum cernite cives
 Quas magni Caroli Ludovici cura tectus
 Ecce sodalitium defendit, saulsi amice
 Apparet vobis cultoribus artis honesta
 Tutela dulcis, nunc exoptabile spilus
 Sub regno suavi, clarebit gloria vestra
 Sublimis gravitas, maiestas emicat inde
 Musis auxilium, praeceles, sapientia summa
 Ut vigeant artes, in finis maxima cura,
 Musarum sedes silendent doctoribus abris
 Perire letitiam sumam, pudentia juvenibus
 Principis illustri, missis suffulta labore

Quasi presagit populos hoc esse beatos
 Aus artis in die venerandus splendor adorat.
 Ad tibi sit votum gaudenti a pectore missum
 Audis ut sumus felicem sapientis illum
 Aus bello Felix Badenensis terra triumphat
 Inq; sodalium quo staret lingua latinum
 Tu pudiosa cohors Carolo confida potenti
 Stante illo stas Felix illoq; beato
 Aus dubitas unquam judicentem cernere columnam
 Alloquentem sapiens princeps te protegit alma
 Pro Benefidis auxilium summa pietate colendi
 Expecta letus semper Musae fautoris amici
 Ingenium variis doctrinis artibus orna
 Tutorem cernes, cernes illumque patrum
 Doctus vigeat venerandi cum paterna
 Erigat ille tuis firmulas virtutis honestae
 Meri sua incunelo studiorum flagret amore
 Quam summa laudes cumq; sequatur honore
 Hoc age postremo maneat tibi gratia votitas
 Atque viris stabilem dignis exopta salutem
 Jamam cum patria peritura tempore nulla

Bonae spei non esse, nisi
 qui Gloriam expelat
 demonstravit; simul
 quoque Societatem
 salutavit

Christoph Friedrich Wöhlich

8. Juni 1773. — 8. 194 02

Quoties naturam atque illius divinum con-
 templor auctorem, toties et benignitatem ejus
 et sapientiam admirari oportet. Namque
 tota nos, ad vinculum sequamur, impellit. Inci-
 tat ut amemus, et quibus adminiculis complecti
 eandem nobis contingat, aduade docet. Do-
 cuit autem, docetque frustra mortalis
 plerumque longe alia ratione felicitatem sibi
 parare connititur, nec non raro vitio indulgens,
 criminibus se implicat, pestem atque in-
 teritum adlaturis. Dispulsio demum ca-
 liginibus, rectaeque rationis praeceptis ob-
 temperans, attentius animo perpendit, quam
 seclerata divinam hanc ducem, quae sola
 veram virtutis eoque felicitatis viam com-
 monstrat, deseruerit. Profecto, dum requi-
 rimus, quo spectent tandem diuota naturae
 opera, quidque sapientissimus universi hujus
 conditor, hac tanta rerum varietate et pul-
 chritudine, per omnia diffusa, effici valu-
 erit, intelligendum est, huius nostrae utilita-
 tis causa plerumque constituta sunt, ita

nos quoque ad virtutem, qua sola Deus recte
colitur, traditi eundem voluisse. Sunt autem
plurimae virtutis partes. In quibus, sere pri-
ma, vel veram gloriam ad amemus. Cui amor
gloriae si abluerit non quicquam sere boni aut
recti ad alio expectandum. Et quae ego coram
vobis sane dicendum non alienum fore existi-
mo ipsam hanc rem copiosius prosequi. Ita-
que benignas aures mihi praestatis rogo:

Bonae spei non esse, nisi qui
gloriam expetat demonstratur.

¶ Cuius autem duplex orationis meae distribu-
tio, vel

I u m u m quae vel recta expetentiae gloriae
ratio, differam

Deia, quae illius comoda eveniant, exponam.
Quod si vero non nisi rationis non fecerit
homo a reliquis animalibus, consequens est,
ut, quicquid a ratione ducitur, hoc maxime
hominem deceat. Tot autem amor gloriae
eiusmodi, vel in illo potissimum adpareat, quae
sibi rationis, quam ipsius naturae indidit.
Sapientissimum Numen, vis et praesentia.

cui gloriam negligit, et ipsam rationem illuc
 decertem, alpernatur; ne quisquam praeter
 humanam formam. ei superest. E contrario
 ut quisque rationis excolendae studiorior,
 quo quidem efficitur ut Dei quoque similior
 evadat; ita majorem adhibebit diligentiam
 gloriae consequendae, quam qui quaerit,
 praecellaris et magnificis actionibus studere
 necesse est. Nam nulli autem salvam de
 honore concipiunt notitiam? Quam plerisque,
 dum gloriam sectantur, in ambitionem, quas
 longissime ab amore honoris, qualem ratio
 praecipit atque commendat, sejungitur. Sed
 enim vero nihil minus ex nimia cupiditate
 honoris, quam hominem intelligentem et virum
 cognoscere licet ratione praeditum. Sunt enim
 ista plane sibi adversa, ut, qui verae laudis
 ad petens est, ambiciosius eam consequi laborat.
 Sapiens, pro eo ac debet, gloriam quaerit,
 atque hunc ipsius affluenter sibi participo.
 Hauriunt autem, quamquam omni tempore,
 studio omni, omni diligentia perlustrans
 omnia, omnia circumspectans, non unquam
 tamen in rectam honoris viam deducitur.
 Ideo perverae nonnulli de honore judi-
 cant, ut non nisi apud et divitiarum

affluentia sese illuc emergere posse existimant.
 Quo fit ut pene inextinguibili conquirendarum
 animi desiderio ferantur, et quo locuple-
 tiores existiderint, eo quoque honoratiores
 fore sibi persuadeant. Neque vero istud
 hominum genus intelligit, quam longe ab-
 sint a vero honore, et quam non possit
 e rebus extra nos positis ille adquiri;
 quippe ad hominem ipso, et quas sunt in
 illo bona, peccat. Sicut alii aequo pa-
 rum atque illi, veram honorem indolem
 intelligentes, qui, quam omnem fere glo-
 riam nominis quadam celebritate ab-
 solvi pulant, factorem, fama per orbem
 lata, omnes modo in id vires intendunt,
 ut fortis, et bellicosi et magni habeantur.
 Eaque persuasio inanis gloriae adipiscen-
 dae, non modo ipsi non prodest quicquam,
 sed plurimum et ipsi et humano generi ab-
 est. Nam quo laudem impellit, ista inco-
 stantibus honorum fitis? In bella, in
 caedes atque innumera iniustitiae genera
 quum non vid uelae res, tam sancta, quam non
 ipsi temere violant, quoties famam se iudae
 consecuturos sperare liceat. Abiectis his
 inanis opinionibus, veram honorem in-
 dolem contueamur. Fit enim in hoc genere

quod in omni alio, at, quamquam per se res aliqua
 praestantissima vel habenda, nisi recte eadem
 inopesceris, gravissimum etiam haud raro scelus
 incurras. Nemo quidem ibit infirmitas, jurlum,
 rectum, magnificum etiam esse, Stimulis, qui
 inouat a natura ad gloriam capendam, obsequi.
 At nisi ratio praeuocet et ipsa modum de-
 siniat, quo satis, licet fas sit, apertissima ex
 hoc ipso oriri potest vituperandi materia.
 Nihil in mortaliū auribus suauius atque
 gratius sonat, quam ubi de honore sermo est,
 sed tamen paucissimi, ut ipsa et ali decet,
 complecti iocam laborant. v. quis quaerat, qui
 sial hoc, non veriorē quo rei causam adle-
 gaueris, quam quod plerique, uirtute post-
 habita, sui qd perficiendi cura neglecta, emer-
 gere cupiunt. Primum ergo hoc tenendum
 est, extra uirtutem gloriam nullam esse.
 atque sicut haec tam arcto uinculo copulata,
 ut uirtutem certissime sequatur et gloria,
 huius uero suauissima comes uel uirtus. Illud
 capedibilissimum est, originem atque principia
 ueri honoris in ipso homine inesse, in qd
 potissimum facultatibus parari, quae sunt
 illius propriae. Quod nisi coset, conse-
 queretur, aut casu quodam Fortunae attribui,
 aut in rebus contineri, quae extrinsecus

nobis accedunt. Eminet autem ex omni cetera
 facultate, qua natura hominem involuat:
 Libertas, cum in finem concessa, ut recta deum
 actionum nostrarum conformatione nobilior
 ceteris animantibus efficeremur. Hinc sic
 hinc omnis, hinc gloria manat. Nimirum se-
 cundum principia recti bonique, ac legis, in
 ipsa natura impressae, normam, mores, et
 actus singulos instituisse edocti, non id modo
 consequimur, ne culpa in nobis residet ulla,
 sed quoque ut ob id ipsum honore digni meri-
 to exaltinemur. Ad si constat a virtute
 oriri gloriam, quis non intelligit, eandem
moderatus esse expectandam? Fideliter quis
 quid ex virtutis praescripto suscipiendum, in hoc
 ante omnia disquiri, eas est, quos terminet et
 ipsa constituat. Quos qui negligat, possunt
 in causa optima turpiter, calli; atque
 saepe numero falluntur, ut ut laudabile
 per se sit illud honoris studium, non de-
 finit modo esse, sed magna etiam illius
 culpa contrahitur, si ultra modum, a vir-
 tute praescriptum, propellitur. Paucos esse,
 qui, gloriae jure cupidiores serare quodam
 abrepti, aut cum suis, aut aliorum in como-
 do stimulos honoris explere satagunt, non

poterit quæcipiam latere. Sic videmus nonnullos
 laborum magnitudine atque indefessa diligentia,
 meritis sibi contra heres, ac mortem etiam accele-
 rare, modo ut bene de se existiment alii
 nominis immortalitatem sibi paraturos. Et licet
 in hoc uno deficiat, ut ipsi inter cæteros excellent,
 et magni videantur, omissis reliquis officiis,
 intra limina erga suos, erga parentes, liberos,
 propinquos, amicos, exercendis, in iis modo
 operibus omnem operam consumunt, quorum
 claritate plus decoris sibi, aliorum iudicio
 accersurum, arbitrantur. Tam fuit hæc a
 vera laude aliena, quam a virtute. Hæc, quippe
 præcipit recto ordine cuncta inter se concedere,
 neque officiorum genera ita divellere unquam,
 ut in uno vel altero eorum negligentiores
 nobis esse liceat. Quæ quum sit veri honoris
 iudex, per spicuum est, nequaquam ad in-
stabilem hominum opiniones gloriam referri
oportere. In iota de hinc humani sensus
 iudiciorumque varietate et inconstantia,
 vix ullus ab erroribus, et iis quidem no-
 centissimis sibi caveret, quoties non e rei
 veritate ac natura, quid fieri, quid omitti
 oporteat, ipse dijudicare, sed ex aliena existi-

matrone voluit pendere voluerit. Fallunt ista
 & acerrime hominum iudicia. Turbam qui se
 quuntur, id que modo respicit, quid a plerisque
 laudetur, pessima haud raro pro optimis eligit.
 proba, pro vera gloria. Haecque erectioni sit
 ille ingenio, qui gloriam expetit, ut ex virtu-
 tis lege atque norma, quae semper sibi con-
 sultat, nec vixit falli, rectam agendi ra-
 tionem ipse possit intelligere, et quid vere
 laudi inseruiat, quid illi officiat, suo
 iudicio adsequatur. Haec causam esse
 opinor, quare quam plurimi sibi sub-
 eundam proponunt honoris viam, adeo
 pauci felici successu emetiantur.
 Restat autem altera pars eius rei de
 qua dicere sum ingressus, nempe quid bo-
 ni ab his, qui gloriam expetunt, et qua-
 re ab his solis bona expectare liceat,
 paucis ego nunc exponam. Qui cuique ve-
 ram gloriam adpetit, ne unum quidem
 temporis momentum praeterire permittet,
 quo non sit bonae eiusmodi et egregiae
 actionis sibi conscius. Ac longe alia
 est illius quam ambrosi conditio.

Hic dum rei publicae civiumque salute se pro-
 futuram simulat, obest; ille vanam hominum
 de se opinionem adspernatus, vera civitatis
 comoda promovet. Hic singulis sibi honorem,
 quem nec ipse habet, nec adrequiritur; ille
 possidet ac retinet, nam sicuti virtuti
 sic gloriae perpetuitas constat. Quidam
 vero a virtute, vade gloriam parari demon-
 stravimus, optima quaeque esse spectari posse
 putamus? Non quis sibi soli conveniat,
 sed omnibus aut plerisque, nec suam
 sed civium commodum requirit, quem
 virtus impellit, ut gloriam expetat. Hic
 rei publicae consulit, operam, studia,
 tantaeque privatae bona illuc confert,
 atque laboris fructum sat amplum
 se tulisse existimat, si salutem
 publicam adaverit. Neque adeo
 bona facit, ut laudetur, sed id
 circo laudatur, quod fecerit. Lau-
 dabitur sane, ac merita ejus immortali
 gloria compensabuntur. Quantum
 enim ei debeat, non erit adeo

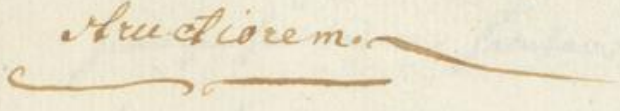

demens, quia intelligat. Venite vobis
 ante oculos, auditores, principem, qui
 tali ducitur veri honoris amore quam
 eximus, quam exoptatus, quo encomio
 dignus. Ille demum vere adpellabitur
 patriae pater, augustum hoc nomen opte-
 me meritus. Indulgens, assiduus, ad-
 felictos levare paratus, auxilia mise-
 ris oppressisque exhibens, non majori
 est ulla re adficietur gaudio, quam quum
 halem se praestiterit, qualem se esse
 debere intelligit; communis omnium sa-
 lutis parentem. Omnia quae bona
 sunt efficit; ardentia pro civium
 felicitate vota nunquam non pectus
 impleat, nec omnino felicem se esse
 putabit, nisi et fuerint, quos tu-
 telae proleolatibus suae subjectos
 habeat. Nolo autem longius his im-
 morari, officii memor, cui, nisi satis-
 facerem, aut non intellesse viderer
 quale beneficium in me collocatum sit,

aut omnino terendum mihi foret, ne
 ingratiſſimum me habeatis. Quod nunc
 mihi conſeſſum eſt, ex hoc loco vobis ſa-
 cere, Veſtra, Director Excellentiſſime,
 alque Socii Ornatiſſimi, benevo-
 lentia mihi contigit. Haec non
 poſſum non, Veſtrum illud erga me ſtudium
 atque voluntatem in me adeo propen-
 ſam, magno opere praedicare. Ego vero
 quantaſper ea ratione me vobis obſtrua-
 xeritis, et quantum ex hoc dulciſſimo
 conſortio comodi in me, meaſque ſtudia
 ſibi proſeſtuturum, ſatis intellego.
 Etque omni etiam cum contentio-
 ne me eſſe laboraturum, ne illius
 beneficii, quo me ornatiſtis, vos parti-
 leat, velim exiſtinctis. Servet
 Te, Excellentiſſime Director,
 Omnipotens ille, hominum rerumque
 moderator; in columnam ſuaſeſſe, Te

scientiarum mearum auctorem et du-
 cem. Floreat auctoritas V. S.,
 Nomenque T. M. N. Omnia a Te,
 DIRECTOR EXCELSISS-
 SIME, Numen Optimum Maxi-
 mum ingrata atque molesta aver-
 sat. O si mea vota valerent. Nun-
 quam ego beneficiorum Tuorum in
 me translatam sinceritatem atque
 pondus in memoriam revocare, re-
 vocatisq; gratias quas possum ma-
 ximas, agere omittam. Tanta est
 T. Ut erga me benevolentia, Quanta
 sinceritas T. Ut. Ingratissimus
 ego, omitta gratiarum actione vocan-
 dus Essem; accipe ergo gratias, quas
 T. B. Y. persolvo, maximas. Et V. B. N.
 ORNATISSIMO SOCIUM
 magnopere obstrictus sum, quod me in
 hanc splendidam recipis societatem.
 et vobis liceat faciam, omniq; ex parte
 beatam degere vitam; quo, quum consortio

Vestro intersim, nunquam non Scien-
tiarum litterarumq; mearum cognitio-
nem perfectiorem reddam atque in
structiorem.

in et
v. h.
ie a v.
E. v. d. v.
Nasi.
La av.
T. v.
rua in
atque
tara, v.
vum m.
nta est
ia, fici
tiffines
re v. v.
tas, qu
et v. v.
C. v.
ad me in
s. v. v. v.
s. v. v. v.
v. v. v.

1324

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

De liberali Ingenio differuit,
 simulque societatem salutarit

Jan: Fried: Müller

22 Martii 1773 - 1968. For in solus

136

[Faint, illegible handwriting]

[Faint handwriting on the right edge of the page]

Nunquam sane, licet omnem curam, et studium,
 Omne Tempus et laborem, summamque diligentiam
 Adhibeamus, in toto hoc, quem colimus ferrarum
 orbe, res quaedam, sibi plane aequales inveniemus:
 Omnis labor in his exquirendis concidet, omniq; frustra-
 bitur diligentia. Sunt enim omnia varia. Hancce
 varietatem ubique, (nulla re excepta) imprimis etiam in
 hominibus, praecipue vero in illorum ingenio observamus.
 Nullus omnino mortalis est, cujus ingenium plane sit aliis
 simile. Hoc videmus erectum, aliud prostratum: viridum
 hoc, illud fruste: aliud alio docilius. Eadem mentis, atq;
 Corporis diversitas: quod illi Durum patienq; Laborum,
 huic molle onerumq; impatiens contingit. Altius alia
 studia amat, et colit, et quod magis sibi convenit, ceteris
 anteponit. In summa:

Mille hominum species, et rerum discolor usus,
 Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
 Mercibus hic Italus mutat sub sole recenti,
 Jugosum piper, et pallentis grana cumini.
 Hic sativa irriguo mavult surgescere summo:
 Hic campo indulget, hunc alia decoquit, ille
 In venerem rumpit. - - - - -

Hic salus ad pacem, Hic castronibus utilis armis,
 Natura sequitur semina quisque sua.

Usqueque varietas regnat, nec locus ullus expers.
 Omnia esse diversa rerum Conditori placuit. Sunt itaque
 etiam varia ac dispares hominum aeturae facultatesque.
 Est nimirum magna quoque munerum, officiorumque,
 distinctio; quibus singulis rite, et prouti vite
 humano indigentia exigeret, obsecundis, persurgendisque,
 quod opus erat mentis, ac virium singulis concessit.
 Quae de re cogitasti illud se mihi obtulit, quod vul-
 gare, et liberale inter se discrimen. Vosque, audi-
 tores spectatissimi benigna et nonnulla illud obsequium
 spectantia exponam patriamini rogo. Inia autem mihi
 dicturo occurrunt; nempe:

primum quid sit liberale ingenium videamus.
 Deinde illius formandi ratio inspicienda,
 Tumque quid in eodem formando liberalitatis exer-
 ceri conveniat expiscinare esse demonstraturus.

I. In priori orationis meae parte explanare, et
 explicare id, quod sit tandem liberale ingenium
 mihi proposui. Liberale ingenium multo

abhorret, multumq; remotum a vulgari est: Hoc
 enim minime curat scientias, linguarq; preclaras.
 Homo vulgaris ingenii nunquam ad grave severumq;
 munus, neque magis ad cetera officia, quibus ex
 miles laus, honore, gloria adduntur exhi potest,
 nec exhi studet. Videt semper in caligine caeca,
 nec eripi cupit. Deserit et relinquit humaniorum
 litterarum studia; hisque relictis insana auri,
 argentique cupiditate fertur: Spiritus continuo
 habendi amore tortus, vexaturque; animus oppressus,
 ratio extincta. O Vanum errorem! O praeiua homi-
 num ingenia! quo tandem reciditis o miseri!
 Quid non mortalia pectora cogis auri lacra fames?
 Talia tam fureta, tam spernenda, posthabitis rebus
 multo praetioribus, et utilioribus desiderant.
 Spreto, longeque remisso studio praestantissimis
 in tanta crimina se precipites dant, precipitesq;
 danti se perpetuo, continuoque in furore illo
 volvant, atque revolvunt. Vulgaris animus
 divitias, innumerarq; opes, et bona terrestria,
 vana, praecipue mutabilia, diligit:

Liberalis contra tanquam vulgaria haec ipse
 spernit, atque respuit. Ille nocteque diesque
 infans illorum amore vexatus, atque privatus,
 hic ceu pestem, fulmineumque arquem fugit,
 illorumque meminisse tantum trepidat, trepidus per-
 horret. Tandem in Liberali ingenio videtur exercitius
 quiddam, quo efficitur ut Laborem vel ingen-
 tum, vel continuum non recuset, nec adspere-
 tur, sed summa etiam cum voluptate suscipit,
 neque prius abstineat, quam, quibus lau-
 dem sibi parare existimet perfecerit. Animus
 ejus semper laetus, quamquam saepe multo,
 duroque Labore gravetur. nullo Labore
 prostermitur, omnia suscipit, susceptaque per-
 ficit. O praestans ingenium, o excellens! Quis
 non sperpuit praestantiam! quem ardens
 illius amor non incendat?

II. Nunc de formatione Liberalium ingeniorum pauca
 dicam. Affert necesse est primum ingenia
 quae formari possunt. Nam nisi fuerint ejus-

modi que cultum admittant, decusque et splendorem
 capiant, quis formare quis excolere poterit?
 At ubi est ea ingeniorum capacitas? ubi iuvenes
 ad erigendum, et apta perficiendum? sunt omnino
 rara et non facile requirenda: pauci profecto reperiuntur,
 qui ad altius cognitionis fastigium tendunt, et majora,
 amplioraque adsequi laborant: quibusque obscuritatibus,
 ac tenebris menti offusis liberari tandem cura est. omni
 igitur cura et studio requirantur ipsi: omni attenti-
 one excubandum est, ubi eluceat talis ingenii vis,
 ubi resplendescat tale sidus carissimum.
 Sed cum requisieris, quid tunc? molli
 benignitate, Dulcorumque amore eos excipias
 necesse est: Siro Jugo ipsos opprimas, mul-
 toque labore ipsos fatiges, quo statim repelli,
 et matori potest propositum, studiorumque amor
 extinguatur, Caveas! benignis que profertant
 auribus excipias, neque verbis asperis, mi-
 nisque acerbis ipsos perturbes: sed plerumque
 summam diligentiam, cum sempiterno studio

et opera, impendas, ut ipsis studia amena,
 et dulcia, omnemque Laborem, gratum, facilius
 efficias! amica voluptate animos illorum detec-
 tes, et erigas. Scrupulosa porro cura custodias
 sua, nec vere unquam oculi ab eis amoveantur.
 Absit etiam societas cum illis, qui motum rades
 studisque insensum sunt, et animos forman-
 dum facile mutare possunt. Annus enim
 Juvenis nil mutabilis, nil inconstantius; ex
 incipiti mutatione temporum semper pendit.
 Sed quid proficit requisitio illorum, quid hu-
 manitas, quid amor, quid demum omnis
 Cura, et Labor, ubi occasio in studiis cres-
 cendi deest? Nil sane unquam! sine occa-
 sione nunquam cresceremus, nunquam cogi-
 tio nostra proficeret: propterea idem usamus.
 Deinde ut illorum ingenia expirentur, et aperi-
 tur accurate studendum est. Capienti. labiliq;
 modo eos emovere, et instituire fructum studio-
 rum præclarum ante oculos ponere: hæc
 sunt que ingenium explicare sufficiunt.

Incipientes haud multo Labore premas, studiaque
 ipsi ingrata, et acerba efficias. Atque mirum
 est quantum possint etiam juvenilia ingenia
 Aemulatione juvari, et alieno, coque optimo
 exacui. Neque iusta laudatio neganda videtur,
 Quoties laudabile aliquid peractum est. haec
 enim efficit perseverantiam, et assiduitatem
 in studiis: Cui enim laudatur, ut saepe laude,
 tur operam dat. premia tandem accendunt
 animos formandorum ad pergendum, satum
 Laborem, gratam omnem operam efficiunt.

III.

Quoniam a libero appellata est liberalitas, libe-
 ralisimum haberi convenit qui liberrime, quae
 sunt optima, in plurimos profundit. Est quae ex
 eo genere ingeniorum cura, quibus fovendis, formandisq;
 qui incumbit, usq; agit, ut omnem Laborem omnem studio-
 rum assiduitatem, (si est qua accretitas) maxima cum
 voluptate ferat: fontem abest ut ultra alia re adhaec
 induci queat, ut soli indagante, et proferente veri,
 satis amore tribuendum sit. Valent quae de intolerabili
 Laborum mole queruntur. Sunt et alii quos fugiat

ille, cuius ingenium formari debet: qui, o quanta
 mole prostrati, hinc quanto labore simpliciti sumus
 noctes diroque clamant, et clamantes aures
 aliorum fatigant: Quo tandem recidimus! omnis
 dies nobis annus, omnis annus seculum nobis esse
 videtur. Omifranda studiosorum conditio! o tristis vita!
 O vita morte ipsa acerbior! ubi dulcis quies, ubi gra-
 tum animo otium! quando tandem dabitur omni
 cura, omni que studiorum acerbitate acerbitate vacare?
 His querelis, hoc insano clamore multi studiosi (veri
 non studiosi) collum incendunt: hos sempiterna ululata
 dies noctesque vigerunt. Hos fugat ille, hos
 summa cum obsecratione respuit, hos amulari ob-
 horreat! Nulla tam aliena ab eo res sit quam
 questus et vis. sole amore veri, bonique viri
 debet. Sed tandem formator, ad altius cognitionis
 fastigium evectos, majorem feliciorumque doctrinam
 affectos, quis fructus, quis usus manet? quid
 proficit omnes scientias tenere, tam varios, tamque
 multas linguas intelligere? quid interest summam
 possidere capacitatem, summamque habilitatem.
 Nescio sane quis fructus praesentis huius diei

Dignus sit: Dubito quem usum, quem ex his capimus
 prestantissimum appellem; Tot, ^{te} tamque studiorum utili-
 tates se mihi offerunt, ut ubi incipiendum, nesciam.
 quid? licet nihil preter supremum nomen cognoscere
 disceremus; quantus vel hic solus fructus? Quantom
 ex hac jam cognitione utilitatem traheremus? Quanta
 jam hac gratia? Quid de ceteris scientiis pulcherrimis
 dicam? quid ex linguis preclaris? Quantus mihi
 dicendi campus aperiretur si de singulorum scientia-
 rum, de singulorum linguarum usu dicere vellem?
 Descriptionem tam multarum linguarum, et scientiarum
 vel copiosissima charta, vel spatiosissimum volumen
 non caperet. Sed hunc preclarum thesaurum
 possidentes cum aliis etiam dividere debemus.
 aliis etiam iterum formare, et ipsis lumen
 intelligentia infundere. Aliis tandem usum studio-
 rum, et fructum ostendere quo non potest esse
 quidquam melius, nihil prestantius, nihil
 preclarior.

X X X X X

Liberalitatem Tendem vestram, Director excel-
 lentissime, socii spectatissimi, agnosco, et
 honores mihi attributos: Quam liberalitatem,
 Quos honores ipsos nemo degne satis estimare
 potest, nisi qui splendorem Familiae vestrae,
 atque Commoda quae inde manant uberissima
 experimento ipse perspexit. Quo enim majora
 sunt vestra decora, hoc plus Liberalitatis
 eorundem communicatione erga me quoque vos
 Exertuisse grate profiteor. Equidem quam sint
 in me exiguae facultates hanc vestram volun-
 tatem et benevolentiam abunde intellego, neque
 vero sanen potui mihi temperare, quin me
 omnino vestrum, atque sic demum vestro
 Consortio dignam effici vehementer cuperem.
 Nam quoties haec studia, haec exercitationes, haec
 liberalis ingenii nutrimenta intueor, iudicabili
 plane gaudio aedificior. Quis ~~pro~~ pro fan-
 tis quae in me collocata sunt, beneficiis
 Opimas persolvat grates? Quis insuffi-
 ens gratias persolvat sufficientes. Quan-
 tum debitum mihi solvendum incumbit? Debeo

vobis Director doctissime, socii omni laude digni
inimitabiles gratias: Ac debere me confitebor donec
ab vobis aditus partem factam exsolvere valebo.

Te Director excellentissime, uti illustris hujus
societatis, ita studiose nostrorum moderatorum, spem
nostrae fidissimam omnipotens celsi moderator Olympi
salvum et proclivem longos feruet in annos. Nil
tibi sit novum facitis tibi dura senectus. Nestores
Numeris annos Tu felix divinumq; augurium! Aeternum
vireas, vigeas, floreas! floreat etiam illustria
societatis membra; Juret ipsius prospera et
auctoritas inconcussa.

[Faint, illegible handwritten text in a single column]

[Handwritten text on the right edge of the page]

[Handwritten number '7' on the right edge of the page]

Perfectum in minori genere et insigne
melius esse, quam imperfectum
et mediocre in majori.

Dissertat

Philosoph. Wohlrich.

7 Aug. 1773 - 2028. or

150.

[Faint, illegible handwriting in the center of the page]

[Faint handwriting visible on the right edge of the page]

Neminem Vestrum, Dilector Excellen-
 tissimo, locūque Ornatissimo! letelil, effivere
 quid valeat bona educatio. Omnino enim nulla
 pars vitae illius fructu potest carere. Nimirum
 haec est educationis ratio, ut in rebus potissimum
 accomodemur, quibus servire, quas prosequi
 convenit; quarumque cultu, tum fortunae, vitae
 nostrae, tum communi aliorum utilitati optime
 prospiciatur. Itaque, quemadmodum, qui a
 recta via deflexerit, fieri non potest, quin
 eandem cursum prosequatur, contrario itinere,
 alio atque intendat, feratur: sic quoque,
 cujus male instituta sunt vivendi principia,
 continuis, per omne vitae spatium, errori-
 bus eam implicari videre necesse est. Nec
 juvenis, nec virilis aetas, neque senectus,
 aut commodum ullum, aut adjumentum,
 aut praesidium habere potest, ubi edu-
 cationis cura neglecta est. Perpetuo la-
 batur juvenis, nisi, quo natura impellit,
 in id maxime direxeris; perit virile robur,
 nec in ulla re praecleara excelsit. Et aut

monstrata via et ratione, qua possit naturae
 bona perfici, et cum suo aliorumque em-
 lumeto explicari. Quid denique de sena ar-
 bitramini? Eudem credo, eum, si caruerit
 educationis comodi, aeque sibi intolerabilem
 esse, ac vix alio ferendum. Quaeque aetas,
 posse habita illa, rudis est, horrida atque
 inculta. Ad deo omnia vitae decora, lux,
 splendor, utilitas, fere sola educatione
 continentur, quae si sapientior instructa
 est, efficiet, ut ex omni genere laudem
 parare; si, illud offensum, ex nullo possit.
 Valde ergo dolendum est, quod res tam magni
 momenti, quae omnibus aliis anteponen-
 da esset, tam turpiter a plerisque
 negligatur; dolendum est, quod tam perver-
 sa sint educationis genera, quod pluri-
 mi tam longe abfint a vero. Sunt autem
 multae bonae educationis partes, in
 quibus ea vel praecipua est, ut indoles
 facillimeque studiose observentur, neque

in alienum genus ac studia diversa trahan-
 tur. Namque naturæ ita comparatum est, ut
 non omnia conveniant, et quoniam sicut mortalium
 vitæ, munera plurima, eaque diversissima,
 Effector naturæ sapientissimus, quæ sin-
 gulis essent obvianda, ipsa ingeniorum
 dissimilitudine denotare voluisse videtur.
 Boni ergo viri, patrisque liberos suos
 amantes, eoque felices cupientis officium
 est, studio sissimo naturam liberorum ex-
 plorare; quibusque rebus habiles effecti-
 vial, diligenter animadvertere, quo pateat,
 quod potissimum studiorum genus consen-
 taneum sit atque conveniens. Id si negli-
 gitur, minime mirum debet esse, quare tam
 multi, contra naturam, velut in aliena,
 contortis ingenio, omnem operam perdant,
 neque ullam fore laudem consequantur,
 quam non nisi ex altioribus rebus
 consequi posse, perversè existimant:
 quasi possit hac laudi esse, velle altius
 evolare, quam a natura permissum est.

Quo fit rae penumero, ut, quum se applicuit
aliquis ad maiora, quam quibus erat idoneus,
parum eum proficere videamus, qui fortasse in
alia re, alios etiam superasset. Hac de re co-
gitans, animam induci nunc demonstrare.

Perfectum in minori genere et insigni, melius
esse, quam Imperfectum et mediocrem in
majori.

In I^{ma} Orationis meae parte, quorsum ea
valeat distributio generum, ostendam

In II^{da} Quod, in quoque genere perfectum sit
habendum, differam.

In III^{ta} Quare tandem plus laudis habeat,
quod in minori excellit, quam mediocritas
in majori, docebo.

Præbeatis ergo mihi, Director Excellentissimi,
Sociique Ornatissimi, benevolas aures, caute
rogo.

Primum ergo illud a me dicendum est, quid differant
inter se vivendi genera, et quorsum accipiendum
sit, quum magis aliquid ex his vel minus
praedicatur. Non uno sane genere aut ordine

mortales continentur, sed multis variis que ordini-
 bus distincte sunt. Quod si hujus distinctionis
 fundamentum petimus, triplicem video esse rationem,
 quarum prima e re est, quam sibi subscribunt, et
 in qua operam consumunt; Altera spectat
 ad facultates, quibus ad id maxime utuntur;
Tertia denique oritur ab utilitate, quae in
 societatem inde inferitur. Consumitur autem opera
 hominum in variis rebus; sunt qui operam
 collocant in re militari; sunt alii, qui ad vir-
 tutem, ad Dei cultum populum adhortantur,
 sunt, qui agros colunt, sunt opifices; sunt
 mercatores; dantur porro artifices, et multa
 alia studiorum genera, quae quidem omnia,
 ex earum rerum discrimine oriuntur, quas
 unus quisque sibi subscribit. Dein, si specte-
 mus, quam facultatem unumquodque genus
 requirat, nova distinctionis ratio offertur,
 omnino autem duplex est facultas; alia, quae
 in viribus corporis maxime posita est; alia,
 quae mente, et quae ingenio continetur. Sic, qui
 in agris colendis occupantur, qui opificia
 exercent, et quae natura progeniunt, variis
 usibus accomodant; qui pecora pascunt, qui

oneribus ac mercibus transportandis operam impendunt. Et id genus plurimi alii corporis robore ista omnia perficiunt. Sed sunt alia occupationum genera, quae, ut recte fiant, non, quid corpus valeat requirendum est, sed quid ingenii vis possit praestare. Ex quo genere omnis doctrina liberalis, et infinitae prope modum illius partes habendae sunt. Porro ad id genus pertinent plurimae artes, quae vixit ingenio et facili inventione opus habeant; quibus doctibus qui caret, non potest quodquam in eis proficere. Atque etiam ipsa imperandi scientia, hoc uno maxime continetur, ut, qui alios regere suscipit, ingenio plus, quam ceteri, valeat, animique bonis et facultatibus instructior sit.

Tertiam posui esse distinctionem rationem, quae ab utilitate procedit. Neque vero uniusmodi est utilitas. Nam, quae a singulis generibus comoda utilitatesque oriuntur, liquidum esse arbitror. Stratores atque opifices comparant ad vitam beatam

pertinentia, mercator illa conquirat, et per totum
 terrarum orbem diffundat; ea, quibus regio quaedam
 abundat atque superfluit, ad ceteros profert, ab
 iisdemque alias res, quas ea regio non procreat,
 et quibus carendum omnino esset, comparat,
 atque ita perpetua commutatione efficit, ut diffinitae
 gentes, longissimis locorum intervallis sequeantur,
 veluti partes et membra in unum corpus redeant, et
 communiter rebus cunctis fruantur, ut ex quoquoque
 genere omnibus satis sit, nec egeat ullus. Nonne
 hoc Societati humanae usui est? Vari modo
 illi, qui militiae se se dederunt, Societati homi-
 num maximum adferre possunt usum.
 Finis patriae, ipsam que patriam armis sui-
 lantur atque defendunt; hostiles conatus repri-
 munt; pericula arcent; vim injustam cohibent.
 Damna, necesse, oppressionem atque servitium
 profligant. Nonne vos, Director Excellentissime
 Sociique Ornatissimi! conceditis, militiam
 Societati humanae aeque utilem esse, ac
 cetera studiorum genera? Quid denique eruditi
 universo humano generi prodesse possint, civili bet

conuertat; virtutis quippe viam comonstrant, animosque
 diuinis rebus incendunt; ingenia bonis artibus
 excolunt; mores emendant; ignorantiam, tenebras,
 immanitatem barbarismque expellunt; sacratissima
 iura seruant atque distribuunt, omnino que ho-
 mines, vere esse homines, ac suis bonis frui
 edocent. Omnia itaque, quae hactenus exposui
 studiorum genera, in quibus operam cum ratio-
 ne collocamus, utilia sunt. Nam, ubi de prae-
 stantia ac dignatione eorum, quae in re lau-
 dabili versantur genera, et humano generi
 profuant, quaestio mouetur, idque dispiciendum
 est, quae nam ex iis emineant ceteris, maiora
 et praecelantiora finit existimanda, merito con-
 tendere posse mihi videor, quod in aliquo
 genere praecipui inesse putatur, utque cete-
 ris anteponatur, id a natura nullo modo
 duci posse, sed totum ad civilia instituta
 referri oportere. Natura enim singuli
 ordinis omniaque genera inter se cohaerent, sibique
 inuicem inserviunt, ut nec maior nec minor
 quisquam habendus sit, si ad rem bonam, sive

hanc, sive aliam, se se dederit. Qui agrorum colit, non magis eo carere potest societas hominum, quam illo, qui imperat. Eadem est necessitas operas oblocantium, ac conducendum. Qui ingenia aliorum formant, ab his requirunt, ut corpori serviant, ut victum parent. Qui talia accipit, reddat alia.

Est perennis participatio et communicatio; et quom sicut infinitae fere vitae humanae necessitates, quibus singulis, ab aliis aliter subveniendum, postremo illud efficitur, ut mortaliam nemo, quis quis fuerit, solus sibi sufficiat. Usque eo non est, cur ullus alium, sua magis opera, quam se aliena egere cupiat. Si ex natura bona cuncta nascuntur, et invicem exaequantur.

Plato sua sponte querit, si qua sunt genera hominum, si qua societates, quibus nulla res alia proposita est, praeterquam alios turbare, opibus et fortunis defraudare, maleficia, scelera et flagitia exercere, uti latronum; perfidorum, non modo dignationem ullam eis non habendam, verum, tanquam pestem civitatis omnino illis ejiciendas.

Quod si igitur vera sunt, quae hactenus disputata,
 intelligendum est, ex civitatis constanti arbitrio
 pendere, quantum cuique ordini hominum digni-
 tatis conveniat. Civitatis utique interest,
 ordinem modumque singulis praescripi, quae
 praecedere, quae subsequi, et quae lege alii
 alios excipere debeant. Sui ordo si abesset,
 quis non videt, nullam aut legibus aucto-
 ritatem constare, aut obedientiam civium
 non excipi posse; quoniam civis parere alieno
 praeecepto grave est et futurum. Ergitur
 ordo civitatis requirit, quo rectius singulae
 partes inter se consentiant, ut singulis
 sua dignitas assignetur. In civitate princeps
 primum locum obtineat, quoniam ab illo
 civitatis universae constitutio dependet,
 et ab ipso, seu uno capite civilia membra
 iusto ordine continentur. Huic proximi
 sunt, quibus utitur minister, qui inter-

Quae consilium, ex eoque primas, veluti rei publicae partes, attingunt. Reliquorum ordinum iterum alia est distributio.

Ad secundam orationis partem progrediar: Quid in quoque genere perfectum sit habendum, expositurus. Hoc, quum perfectum dico, non de eo cogitandum est, quod ita suis omnibus numeris absolutum, ut magis et excellentius plane esse nequeat. Talis quippe perfectio fortasse inter mortales omnino non datur. Nam si perpendimus, quae sed nostra conditio, quanta imbecillitas, quis est, qui non perspicual majorem in omni re animo concipi posse perfectionis gradum, quam mortaliū alius ad sequatur. Perfectum ergo illud dico, quod ceteris, quae sunt ex eo genere, non quae possunt esse, praestant, ut artificem, qui alios, in eodem genere laborantes, superat, in quo plus est artis et scientiae, quam in ceteris, qui eandem artem profitentur, merito ob id perfectum existimamus; quanquam, si in se spectaveris, qualis possit esse ars illa, et qualem perfectionem capiat, illuc nondum pervenisse intelleximus. Hanc ergo notionem perfecti sequamur, quatenus,

quid sit in quoque genere perfectum dicendum,
 asseruari debet. Et quo facile potest intelligi,
 qualem interpretemur esse mediocritatem.

Quippe, quum ne id quidem adferatur est ali-
 quis, quod plurimi alii adsequuntur, nec pro-
 fecit, quod noluit proficere, ultra mediocrita-
 tem ut certe non ad surgit: Sane, quum ita
 sint, perspicuum est, in unoquoque genere
 dari quiddam perfectum, ex comparatione
 cum aliis, ad id genus pertinentibus, sic
 vocandum. Singule volens agricolam, egregie,
 quae ad singular partes eius vitae perti-
 nent, et universam, ut ita dicam, rustican-
 di artem complexum, laboribus suis in-
 tentum, semperibus, semperatibusque, ad
 quodque opus callide ulentem, qui perite
 arare, semina commode spargere, solium, gign-
 endis frugibus et frumentis, habiliter
 reddere didicit, hisque colligendis seruan-
 disque assiduum: erit is in suo genere
 aequè perfectus, ac ille, qui ad rei publicae

gubernacula ad motus; prudentia, civitatis roge-
 dae atque viribus, ad communem civium
 salutem augendam et conservandam, necessariis
 instructus est. Singula vobis principem talem,
 bonam, beneficentem, indulgentem, et qui id circo-
 ratur esse videtur, ut imperet. Quidni perfectum
 in hoc genere eum praedicemus? Sed nolo
 his longius immorari, quam ex dictis satis
 possit intelligi, quid perfectum hic a me dica-
 tur. Verum, quem non mortalibus con-
 cessum sit, in uno quoque genere, ad illam
 perfectionem ascendere, maxime convenire
 arbitror, priusquam animum ad aliquod
 genus applicemus, diligenter requiri, cum
 id naturae et facultatibus nostris congruat.

Sequitur ergo illud, quod tertio loco
 supra a me positum est, ut explicem, quare
 tandem plus laudis habeat, quod in minori
 aliqua re excellit, quam mediocritas in
 majori. Duo sunt, quae, ut illa sententia,
 me adducunt: Primum, quoniam, quae

minora vulgo viliora que habentur studia, si usum
 spectas in societatem hominum inde manantem,
 ceteris, quae putantur esse majora et speciosiora,
 nihil cedunt; deinde, quae sunt in ullo
 genere perfecta, minus vulgaria esse obser-
 vantur, quam in quoque genere mediocritas.
 Difficile non est intelligere, quantum vita
 hominum capiat ex his rebus, usque pro-
 diis, quae inter vilissimas a multis nu-
 merantur, utilitatem, et quam us omnino
 carere nequeat. Illa videmus campestris
 operas et rusticantium genus a multis
 contemni; quum interea, qui intelligentio-
 res sunt et prudentiores, ab isto ordine
 operis civitatis effluere perspiciant. Eadem
 est vere artificiorum ratio, quibus omnes
 quidem in comoditatem vitae utuntur, sed
 raro tamen, quae dignatione eos haberi fas-
 sit, aestimant. Illa si cogitemus ab-
 esse, quod difficultatibus, quanta mole-
 stia, sine laboraremus. Ex his liquido

apparere arbitror, non ut uno aliquo genere,
 ut ut speciosiori et magis conspicuo, dignatio-
 nem esse quaerendam, sed quicumque rei bonae
 studuerit, hoc huius generis, hoc alius
 sit, aestimatione dignum habendum
 esse. Dein expeditum est, illud quoque
 rarius evenire, ut in aliquo genere
 excellens quis existat atque insignis.
 Contra ea vero facillime in omni genere
 repereris, qui mediocritatem quandam ad-
 eunti sunt. Quare nullo videtur esse lauda-
 bilior, in his rebus versari, in quibus
 ultra mediocritatem licet emergere, quam
 ad altius aspirare genus, in quo vix
 tantum praestare valeas, quantum quivis
 alius. Et an late petent, quae a me
 dicta sunt, ut ab eisdem causis, qui
 omnino facultatem altiora consequendi,
 non habet, nullo rectius in id studium
 conferat, in quo, mediocritatem saltem
 attingere queat. Cuiusmodi, opinor

Auditores, quanto pere fallantur ii, qui
 inani specie illusi, contra naturam, ma-
 jora, quam licet consequi, expetunt. Et
 igitur cuique id maxime proposuitum, ut ex
 se et natura sua ac viribus suis requi-
 rat, quod maxime sibi sit conveniens,
 ac nisi in majore aliqua re emerge-
 re possit, in minori saltem perfectum
 se exhibeat.

Amicitiam, quod nemo nisi bonus recte
 observare possit. Demonstravit Chuller. Lahr. 1773.

28 An^o 1773 - 2038. or
 curm. heroic.

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a list or index.]

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page, possibly from the adjacent page.]

Heroum laudare opera, immortalia regum,
 Arma virum, galeas, et fortia corpora nostra
 Dicere chusa horret, Crædela bella recedant!
 Dulcis amor cordi, Pyllades, te, Dulcis amice,
 Te canto: fugiant multo sub Tartara missis
 Infignes, fugiant gemitu in limine Atreidæ!
 Terribilis cornu sonitus, cantusq; tremidus,
 Horrifonitq; tubæ strepitus me terret amantem.
 Heroas cadis cupidos, animosq; cruento
 Aquasantes ferrum; Crædela fulmina belli
 Horreo: linguo locum, quo squalida regnet Erynnis.
 Dixe vele thavos, Telum, ceteresq; fugittæ!
 Tormentumq; ferend lethum: cui bella canenda
 Bella canat; Mea chusa bonus laudabit amicum.

Dic mihi, Iulus, ergo quid tandem verus amicus,
 Quid sit et officium, quod amicus praestat amico,
 Et praestare decet, gravibus, Iulus, Annue coeptis!
 Quid furor? et rabies? quid dira insania cordis
 Quid crudele odium, vel quid discordia visis?
 Talia non cernes, non tam furiosa videbis,
 Invenies nunquam tam dira in pectore amici.
 Haec vesara colunt tantum crudelia corda,
 Qua pascunt animam insidias, quae tristia bella,
 Quae mala dira colunt, quae crimina noxia volunt.
 Quaeque volunt peiora magis, spernuntque decora,
 In vetitumque ruunt miseri, (miserabile visum)
 Vos infelices, vos crimina dira colentes,
 Pectora respicite o! punctissima, dulcia corda,

Quis amor unius inest, non in contraria rumpunt;
 Certus amor cernendus ibi, concordia lata.
 Non ibi seditis, non squalida regnat Erynnis,
 unum una cupiunt, et patet sententia firma.
 Fortunata voco vos o! iunctissima quondam
 pectora, quodidum que mors distinxit acerba,
 Nulla dies unquam memori vos eximet auro,
 Dum colitur sincerus amor, dum sunt in honore
 unanimes, jonathan, et leni corde Davides.
 Semper amor moribem, lucis contemtor in illo,
 Aspera non nubes, tempestas horrida nunquam,
 Nec mors ipsa valet seungere pectora iuncta.
 Neisus et Euryalus iuncto mirabile dictus,
 Quos cinis ater habet, quos non minus opprimit auras:

Absente Aenea, summo cogente periclo,
 (Namq; adent vocis, et mens appetitima sumi)
 Conveniunt Archifiadem, per multa pericla,
 per incerta rogas, per duro corde Camillam,
 Dardaniam revocare suis, sociisq; referre.
 Talia Concordes volunt, ornata sed aure
 premia divorpunt, et auribus irrita ednant.
 Nunc iter accelerant, multos ad Tartara mittunt
 pallida, qui duris veniunt concurrere talis.
 Euryalus tandem rapuit splendens bullis
 Cingula, prima mali labem, mortemq; ferentem.
 Nam promissi equites, praedam galeamq; videntes
 Splendentem luna radiis, mareq; cruscant,
 Invadunt miseris caligine noctis eurtis.

Xifus abit jamjam: melior illyffus in hofes
 Euryalus, Xifus telis occurrit acutis,
 Et percutit multos, fulvâq; extendit arena.
 Euryalum tandem circumdant, Xifus amicus
 Advolat, et nitidum vagina deripit ensim:
 Multaq; conatur; Labor omnis concidit: Illi
 Euryalum telo transfigunt; Xifus in omnes
 Irrumpit, telo latronem figit acervo,
 Confosusq; simul: Tum se propevit ad illam,
 Quem vitæ magis delectat, placidâq; ibi tandem,
 Morte quiescit et in lecto quoq; juncta manebant
 Pectora. felices! si quid mea carmina possunt,
 Nulla unquam rapiet vos menti oblivio nostra,
 Nulla aetas poterit reflingere nomina vestra.

Hic spectatur amor, quo nunc is (quæso) recipit?
 O! ubi regnat amor? quo verus abivit amicus?
 Undique diffidia regnant, concordia nusquam!
 Unus erat pylades, unus qui nallet dæfer
 Ipse mori, his una fuit per sæcula mors.
 Ipse gentilis nigra caligine mæsus
 Lunam splendenti viventi vivit amore!

 Jamq; revertatur, verum laudat amicum!
 Simplicitas, pietas, probitas, in pectus amici
 Vivit, casta in se demonstrat vivere semper.
 Nubila non mutant, non aspera tempora vitæ,
 Inobolis haud sequitur fortuna lumina. Vulgus
 Terga parata fuga, (quoniam dormitat amici
 perniciem) tenet: hac abeat conjunctio vera!

In dubio casu certus cernendus amicus.
 Dum fortuna faciens ridet, Caelumq; proterum
 Latitias aperit, et dira pericula sollicit,
 Dum jamus firmi, felices sorte ponda
 Innumeris, qui se conjungunt pectore nobis
 Cingemur, nos et per multa pericula ducunt
 Incolumed; famuli, defensorq; salutis.
 Sed subito surgens tempestas horrida rampit
 Quae tibi fors dederat, subito tibi singula tollit,
 Auxiliisq; caret, fuge nunc, nam pectora multa
 Sunt conjuncta tibi) solamina dulcor amicos
 Auxiliunq; ferat, dulcissima corda require!
 Tempora sunt cunctos unâ infelicia amicos.
 Abstraxere jaces (miserum o!) relictus ab omni

Auxilio. quo nunc abierunt pectora quondam
 Donec soppes eras, arce conjuncta? sed omnis
 Lapsulit atra dies, Tempestas horrida sortis.
 Talia non cernes, non tam funestari amico
 Cui stadia bona mens est, ex parte malis,
 Foedera qui seruat secum sancita, videbis.
 Non soppes iri, non lethiferentia tela,
 Non tristes casus, sortis mutatio nunquam,
 Non mors atra valet corrumpere dulcis amoris
 Vincula: pro socio socius vult fundere vitam.
 Vis felix Alcestis amans: exemplum amoris
 Excellens veri, Jamdudum mortua vivis.
 Te pygii lacrymare lacus, urnisq; vacare
 Obelides, in qua tuo sedisti Ogygthe foso.

Haudq; Charon peragit munus, nec Tantalus undam
 Captavit refugam. Se o! defleerat ipse
 Umbrarum Domines, squalentia regna gubernans.
 praemia digna tibi dederat Syrius huius, Heros.
 Nonne probatus amor pro conjugis fundere vitam?
 Singula quid referam? nil non mirabile cerno.
 praeterea infelix auri, argentiq; cupido,
 Divitiarum ardor, sospitq; insania nummi,
 Non socios subigit, nec dulces cogit amicos.
 Divitiae fugiant, et fervidus ardor habundi?
 Jamq; Unidad fugiat cupidus, Berecyathius Heros,
 Omnia qui voluit fulcum vertatur in aurum;
 Haec petit a Baccho, et Ulexum reddidit illi.
 Servit et Liber, Charo gaudebat alumno.

Lætus abitis, thédas, nocturnaq, munera tentat,
 Cingula que tentat nitidum mutantur in aurum.
 Ipse citus splendens in dente indurat avaro,
 Inter divitias ergo Berecyathius Heros
 Innumeris fuerat pauper, divites miserq,

Hæc nocturna procul perfectus spernit amicus,
 Haud opibus patens animum, meliora peroptat.
 O! in amicitiam creant et fœdera talis dixi,
 Neve Iovis magno, et præstanti nomine digni,
 Coniungant inter sese, et sua pectora firmant,
 Vult aliud flagrans, quod respicit alter, at ille
 Contemnit nihilq, putat, quod diligit ipse.
 Hæc miseri tandem, sic in contraria rumpunt,
 Fœdus amicitia sanctum tum corrumpit unâ.

Foedera nemo, Bonus nisi, Conseruare ualebit
 Dulcis amicitia, quod uerum Tullius inquit.

trauerit
 abur in
 turat am
 and th
 in m
 pms s
 a p
 ra t
 omia d
 ero p
 mit ab
 ligit i
 e p
 mit u

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

Poetae illius dictum:
 Viri scit vulnere, virtus.
 explanavit
 Mauritiu.

12 Febr. 1774. - 2158. or

Faint, illegible handwritten text in cursive script, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible handwritten text in cursive script, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible handwritten text in cursive script, possibly bleed-through from the reverse side.

Partial view of handwritten text on the adjacent page, including words like 'P', 'ste ma', 'hlo de', 'ta Pa', 'Wit', 'ter: fo', 'ant t', 'moran', 'ellog', 'vntia', 'S: fe', 'imph', 'D', 'se an', 'had'.

Bona fortuna universa, Auditores
 estimatissimi, casu aliquo, vel iniquo
 fato deficient tandem & dilaban-
 tur. Valetudo corporis aegritudine de-
 fluit; robustissimi vires senio enervan-
 tur; formositas pulcherrima cadit; ho-
 nores lubrici sunt; (etenim quem dies
 veniens supernum videt, hunc abiens
 relinquit hami iacentem) tandem aurei
 divitiarum montes liquefiunt, evanescent,
 & sic stabile est nihil: sic constat
 imortale nihil.

Dissimiliter vero proorsus contingit
 in animi bonis, quo voracis avi denti-
 bus non atterantur, & adversa fortuna

Stabilibus non dissipantur. Sed vult
 virtus oppugnari, vult premi, vult
 in acie ac ferro, vult cum hostibus
 versari, & inter arma crescere. Nulla
 vis inimica virtutem perfundat, imo
 vero auget, accendit, inflammat; marce
 sine adversario virtus, virescit vulne
 re. Sed opera precium est, ut in
 ipsum etiam distinctius ac expressius
 enucleemus. Est autem verus poëta
 sensus:

Animus vera virtute imbutus,
 non frangitur adversis que obtin-
 gunt casibus, sed crescit eo uberius.
 Quam rem satis exhaustam fore puto, si
 vulnera ista, acerbosque casus recensu-
 ero, atque

II. Inviolatum virtutis animum, & qui

fieri possit, ut istis potius erigatur, imo
augeatur, ostendero.

Rogo igitur, Auditores Spectatissimi,
ut, quantam mihi deest eloquentie, (deest au-
tem plurimum) tantum ab humanitate vestra,
ac benevolentia accedat.

Varia sane mala, et a variis originibus, I.
ei accidunt, qui virtutem colit, omnemq; vitam
suam cum ipsa degere studet. Sed duo pra-
ecipue sunt fontes, ex quibus omnia ipsius
calamitas quasi emanare videtur: alter pra-
vorum undiq; dispersonum hominum impro-
bitas; sors alter. Quippe nefarius fla-
gitiosus istis mos est, ut, quia ipsi vitis
excellant, virtutibus ornatum sustinere non
possint, sed ex omni societate rejiciant, in-
ferantur. Et quot sunt miserandi mor-
tales, qui atrocissimo illorum furori evadere

non potuerunt, quantaq; mala, qua in-
 iungere illis conantur. Hic vivo
 pium probumq; virum, veratum tot ini-
 micarum odio, in quem crimina ferunt,
 nunquam commissa, cuiq; oblectantur, so-
 mam latentes. Illic cerno oculis inte-
 grum virum atq; incorruptum, & qui ni-
 hil deliquit, quam quod nihil deliquit,
 victima hostium furoris corruxere, mor-
 teq; abripi indigna atq; imatura. Haec
 est invidia vis ingens ac rapida.
 Sed quid moror istis, quid dictis opus
 est, quum facta loquantur. Respici-
 te tristia Sacrae illius facta, qui tu-
 men civitatis, totius Graeciae saluti pro-
 spicere solus suffecisset, multis injuriis

agitabatur, iactabaturq. Et te, prae-
 pue, o! Romanorum decus, Seneca, tu-
 osq. appello manes, testorq., qui omnem
 senilem tuum sanguinem emisisti, ut
 Furibundi istius tyranni cadisq. avari li-
 bidinem exsatiaret.

Sed & praeter ista detestanda capita,
 superest hostis alter, qui virtutem oppu-
 gnare videtur, fors. At tam multa ex-
 stant atq. tristia fati prodigia, ut si-
 nem nullum orationi invenirem, si quavis
 enarrare conarer, praecipua tantum ad-
 grediar, ex quibus facilius elucescet, in-
 nocentem cum noxio, iustum cum injusto
 pares perferre miseras calamitatesq.
 Hic terribile sese atq. horrendum oculis

meis obicit spectaculum, et quum qua
 sit flammæ vis, et quas devastaciones
 incendiam invocat, animo recordor, toto
 corpore perhorresco. Video enim tecta
 ista magnifica, quæ montium instar
 apicem in nubes altas erexere, simul
 cum piorum ædibus nunc in cinerum
 vasa, atq; cum æminio splendore suo, qui
 omnium oculos præstrangebatur, destruc-
 ta atq; disiecta. Illic flumen rapi-
 dum & pro abundantia aquarum exas-
 tuans, scindit pontes, aggresq; firmos,
 tectis agrisq; vastationem ingerens, nul-
 lamq; refrenationem sustinent. Verberat
 aures meas miserandorum hominum quiri-
 tatus, qui undarum sevitiâ cohibentur;

ipſi in prædam ceſſere. Hic dehinc^{89.}
terram vides exitiabilem vomere ignem,
urbes totas virtutis impietatiq; fides
corruere, totaſq; regiones ſubverti; ma-
ſtas incedo locos viſuq; deformes, templu-
rum adiumq; ruinas colluſtrans. Illic
totas provincias bello involutas cerno,
armorumq; fluctibus iactari ac pene
mergi, & ita ſæpius, ut nullas cladum
ac funerum finis, nullas effuſa ſanguinis
modus & laniena, ut pius cum impio,
probus cum turpiſſimo pari cade cadant.
Tandem ſuperest crudeliſſima fere fati
ſævitia, Lepſis, lucet illa violenta, hæc
triftis lurida mortis imago, quæ in una
iam urbe tot millia hominum tanquam ſu-

roris sua victimas atrocissimo modo ab-
sorpsit. — Oislu pascio. —

Hæc sunt ista præcipua virtutis ac-
versa, quibus vulnerari quidem & premi
potest, sed non opprimi. Vincit tandem
& crescit eo uberius, quanto deprimi-
tur violentius; quod quidem in altera Om-
tionis parte ulterius explicabo.

III. Est omnino inter illustrissima virtutis or-
namenta, gloriari in adversis, pati ex-
celso animo injurias, despiciere pericula.
Sed omnis de hac re disputatio absolu-
ta erit, si qua sit eius causa & quo mo-
do acerbis erigatur virtus, excussero.

Et causam istius, quis ignorat? Quis
ignorat, virtutem esse Dei progeniem?
Itaque ex celo nata, una ad celum tendit, ac

Sola permanat omni seculo durabilior; ridet
 casus ipsos ac vicissitudines rerum. Sed si
 praeter ortum etiam ipsius naturam per-
 contemur, facile inueniemus, quanta sibi
 prebeat solatia. Nimirum ipsa sibi est
 merces ac pretium, & mox ex contemplati-
 one sapientia divina, qua explorare inter-
 dum suos nunc prosperis nunc adversis in-
 cipiat; mox e rerum fugacitate vanita-
 tem solatia haurit. Non si male nunc
 & olim sic erit, animo reputat, veniet
 aliquando dies, qua nos affertos in li-
 bertatem eximet his mortalitatis vin-
 culis, & ea lugenti hoc campo in ea col-
 locabit, ubi omnium miseriarum finis
 est, ubique nec temporum nec beatitudi-
 nis modus unquam futurus.

Ita sunt graves istae causa, quae vegetant
 virtutem, atq; ad reportandam super hosce
 hostes victoriam corroborant. Restat
 ut & alteram executionem quaestionem: Qui
 fieri possit, ut miseris ac calamitatibus
 magis erigatur virtus. Sit autem uti ar-
 borum mos est, quae quo violentius ventis
 agitantur, eo altiores in terram radices
 agunt, ut quo magis in nos feriunt ma-
 la, eo erectior est animus, omnesq; for-
 tunc ictus fortius excipit, & ut ignis
 paleam exurit, aurumq; nitidius reddet,
 ita & calumniae & quivis casus acci-
 bi hominem vera virtute praestantem
 illustrent, deniq; uti saepe viva ampu-
 tando magis desepant, ita & quae ad-

versantur virtuti, profunt, eamque magis con-
firmant. Sed forsitan dubitabit quidam,
an etiam tales unquam viros viderit ter-
rarum orbis: ad perlustrare quosq; lumina
ista totius Graeciae: an non equitatis stu-
dium exilium Aristidi accersivit? sed for-
titer vicit; an non studium sapientiae ve-
nerum Socrati adduxit? sed mortem non
timuit; an non integritas & patria salutis
cura Demosthenem in calamitates detra-
xit? sed non fractus est animo, neq;
concussus.

Hic, Auditores aestimatisissimi! in si-
gnum virtutis splendorem intuemini,
& non erit, quod virtutis pietatisq;
studium amplius vobis comendem; sed

194.

Civis Vestrum ad ultimum aelamo:
Tu no cede malis, sed contra auden-
tior esto, quam tua te fortuna si-
net.

Mortem
Sapiens contemnat:
demonstravit

Johannes Fridericus

Rehany. W. Falco 1774.

216 8. I or.

Spes, vis illa divina, quae mancum,
 resocillat, miserum erigit, moribundum
 resuscitat, cunctis, qui ex hominibus descen-
 dunt, ab ipsa natura innata est. Ille, qui
 compedibus catenisque compingitur, semper
 futurae libertatis forebit opinionem. Ille, qui
 penuria & egestate, ferocissimis humana se-
 licitatis hostibus, premitur, aliquando maxi-
 mis abundantem divitiis se videbit. Is, cui
 mors proximus vicinus, videns futura, egra-
 tus nunc, sanus atque letitia perfusus sibi
 apparebit. Sperat enim diu se adhuc victu-
 rum. Insipienter vero sperat. Quid enim
 stultius, quam incerta pro certis habere,
 falsa pro vero? Quam dubia spes nostrae?
 quam fallaces? Fallaces & vitres! Sunt
 autem homines ita comparati, ut & tunc spe-
 rent, si omnino desperandum, & ibi omnia
 timeant, ubi nullum plane periculum. Plu-
 rimi mortem metuent, quae omni animum
 expedit terrore, iis autem plerumque mors
 est terribilis, quorum cum vita omnia ex-
 tinguuntur. Hoc meditatum ab adolescen-
 tia esse debet, mortem ut negligamus: si-
 ne qua meditatione, tranquillo esse animo,
 nemo potest. Moriendum enim certe

est, & id incertum, an eo ipso die. Quis
autem id, quod vitari non potest, metuit,
is vivere animo quieto nullo modo potest,
eumque esse dementem & insanam, rebus
vincam necessariis, si probarem mortem
contemnere esse sapientis. Id probationis
ostendam; quae sit vita hominis, osten-
dam: quae ejus finis, quem dicimus mor-
tem.

I. Vita nostra, auditores estimatis-
sima: si in omni suo ambitu considera-
mus, quid est, nisi scena, mundus, thea-
trum, actores, homines, mors, finarium? quae
in ipso dramate, illos citius, hoc tardi-
us spectantium oculis subducit: & ut
omnium finem facit, comedia finis,
sic mors nostri. Quid enim certi hic
est? & quid haec vita nisi velut estra-
mine flamma? quid nisi mare? in quo saepe
per aliqui alicunde fluctus, sepe tem-
pestas, & tandem & mortis scopulum,
inevitabilem, navicula hujusmodi nostrae,
in qua sumus, naufragium? ubi
fruges aliae in herba pereunt, aliae
in culmo, aut in arista, aliae de-
niq; maturescunt & metuntur,

ita genus humanum. Cuiusdam in 199.
ortu, alii in infantia, alii in adolescen-
tia, aut iuventute, alii in virili etate,
alii denique in ipsa maturitate cadunt
& decedunt e vita, quemadmodum
Jesus viator e semita, vel conivator
faturatus ab epulo. Ut in mari unda
undam trudit, sic in hoc vita salo, multa
falza & amara: dolor, dolorem accipit,
calamitas, calamitatem, & quid quisque
vitet, nunquam satis homini cautum
est in horas. Trice enim & spinae hae
omnis vita, & fallitur, qui quaerit in
ea gaudiorum flores. Dum vivimus,
sepe curis, moerore, luctu obnubilatur
animus, sepe damnis, erumnis, cala-
mitatibus inhorrescit. Alias nervi nos,
alias pedes vexant: nunc dejectos, nunc
catharris, nunc de capite quaerimus, nunc
faucibus, nunc ventre. Sed ita Deo vi-
sum exercere suos, & per dura ad aspera ducere
& paulatim ad metam. Cuius nobis aliud agri-
tudines & morbi, quam mortalitatis magistri, qui
vasa colligere, deque abitu cogitare nos morant
& jubent; in hanc sortem nati sumus, jactari

in hoc maerorum pelago. Vita enim nostra quid est, aut quid in ea amoerit? qui bene de ea sentiant, cum ludæ comparant, qui melius, cum palestra, aut ergastulo, qui severius & verius, cum carcere aut custodia. Et natali nostro die si intuemur, gemitus sunt & lamenta, & una quisque nostruorum cum nascitur, & hospitio huius mundi excipitur, initium sumit a lacrymis, & quamvis omnium nescius & ignarus hoc unum in prima illa natiuitate novit, flere & vagire. Et cum grandiores eorum pulset, quid nisi cura, sollicitudines, suspensa implexa laborum, molestiarum, anxietatum series? Quis dies in ea letus, aut hora, cui non denæ alia succedunt, tristitia plena ac doloris? imo quid in ea tam optabile est, quod non mixtum poculo aliquo maerorum? Vicut in mari etiam extra tempestatem, & procellas, fluctus semper & undæ: ita in tristia huius vite falo, turba semper & motus: etiam cum non angores & lamenta. Nil hæc vita, nisi instabile stabulum, nisi carcer, cuius plures sunt vincula, non melles, compedes; quam in ea delicia, & blandimenta. Nil est nisi fumus, aut nihil. Quid nisi via, cuius finis, a summo illo, niam finis? quid nisi statio, in qua tantisper collocatis, est consistendum, dum fumus ille imperatori visum? ut ille qui iter facit, miliaria jam sibi lapideum distinctione præmonstra, invenit, non distinguit: sic qui vite hu-

ius viam ingressus est, annos suos complet, non
 interminat, decipit, non sumit, finit, non desinit.
 Quid nisi fluctus? assidue in meta, & in spe su-
 mus & ab omni unda calamitatum rasi murus, que
 ventis modo inhorrescit, nunc placida tranquil-
 litate ludit, & blanditur. Heu sortem huma-
 nam! homuli quid sumus, quid vita nostra? quam
 exiguum hoc quidquid vivimus, & casu pendu-
 lum! brevis est vivere nostrum, punctum tan-
 tum temporis & puncto minus: in quo presens
 instabile est, preteritum nihil, futurum incertum.
 Punctum dico, corpus hospitium, non domus; in
 quo brevem omnino moram trahimus: si cum eter-
 nitate comparatur. Quid enim si relegata fortuna
 pompa, & ambitione rem ipsam intuleri velimus?
 quid inquam sunt seculi opes, ad non mortuam?
 quid purpura illa? qui majestatis ille apex? ni-
 si superbe constructi carceres, atque auree compe-
 des, que latentes animi torturas celant? & sur-
 da carnificis conscientie flagella, equuleos, fi-
 diculos, uncas sub splendoribus felicitatis martili.
 Immortalia ne speres, monet annus, & alium
 Quo rapit hora diem.
 Frigora mitescunt zephyris: ver preterit aestas
 Interitum simul
 Pomifer autumnus fruges effuderit, & mos
 Primum recurret incens
 Quis scit an adiciant hodieque crastina summa
 Tempora De Superi?
 In tanta varietate & inconstantia rerum, quis vivere
 adhuc amet, aut non metuat?

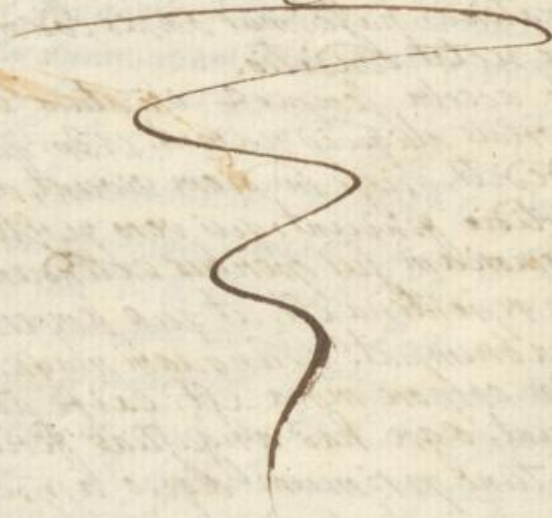

O miserum, qui mortem, quae atris circumvolat
 alis contemnendam esse non viderit! mors nihil
 est, quam naturae animantium dissolutio vel
 corporis animaeque seductio; exitus non est, sed
 transitus; abitus non obitus, torrenti similis qui
 fere saxis admurmurat, & plus terroris ostendit
 quam habet. Dolemus amissos, non amittimus
 sed premittimus, ex tenebris ad lucem, ab ho-
 minibus ad Deum. Et si eam sanis rectis oca-
 lis intueamur, doloris portus est, & amicorum
 nostrorum decessus, non funus est, sed foenus.
 Mortui enim peccare desinunt, & migrantes ex
 hac vita, vitam intromittunt, in qua gaudiorum
 nec modus ullus, nec finis. Ipsa mors portus
 statio, post tempestatem requies. Dormientium
 animi maxime declarant divinitatem suam.
 Multa enim, cum remissi & liberti sunt, futu-
 ra prospiciunt, ex quo facillime intelligitur
 quales futuri sint, cum se plane corporis vin-
 culis relaxaverint; ceteras enim res cunctas
 habebunt perspicuas ex quo, Auditores spe-
 ctatissimi videtis, nihil esse morti tam simile
 quam somnum, in quo fortunae discrimen tolli-
 tur, quod malorum ultimum; ultima peram linea.
 Innumera de hoc exstant exempla, nonnulla pro-
 feram. Babyloniorum regina Nitocris, supra
 portam urbis celeberrimam, loco edito & con-
 spicuo, sepulcrum sibi extruere iussit, atque
 his verbis inscribi: Si cui regum, qui post me

apud Babilonios imperium obtinebunt, pecunie
 iniqua fiderit, aperto sepulchro, sumito quantum li-
 buerit. Ne tamen aperto, nisi indigerit: non
 enim proderit aperuisse. Sepulchrum hoc Da-
 rius aperuit, non autem pecunias, quas sperave-
 rat, invenit: sed cadaver, & verba haec exarata:
 Nisi turpis lucri studiosus es, & te incupe-
 bilis pecunie cupiditas teneret, mortuorum se-
 pulchra non violasses. Et hunc apud veteres de-
 gignit morem fuisse referunt, ut mortui regis
 corpus non ante sepulchro tenderetur, quam
 cuncta ejus facta expensa essent. Volenti cuius
 facultas dabatur, defunctum accusandi. In-
 stituebatur iudicium, & si plura malefecisset
 res coargueretur, caerebatur sepulchro. Cinguli ca-
 dem sumus materia, nascimur omnes eodem modo,
 eadem nos expectat conditio.

Mihi videtur acerba semper & imatura eorum
 mors, qui immortale aliquid parant. nam qui vo-
 luptatibus dediti, quasi in diem vivunt, vivo-
 di causas quotidie finiunt: qui vero posteros
 cogitant, & memoriam sui operibus extendunt, his
 nulla mors non repentina est, ut quo semper incho-
 atum aliquid abruptat. nunquam magnis in-
 genis cara in corpore mora est: exire atque e-
 rumperere gestiunt, aegre has angustias ferunt.
 Mors autem tunc primum equo appetitur
 animo, quam suis se laudibus vita occidens
 consolari potest. Cum morimur, compedes

laxantur; carcer aperitur; angor ex animo ex-
 truditur; lacrymæ exarescunt; luctu animus
 liberatur; Formido deponitur; cura adimitur
 valetudo restauratur; cathartus; capitis; ven-
 tris omnesq; dolores leniuntur; & sic tan-
 dem ad metam pervenimus. Tunc id ad-
 huc remanet solatium, mortem hanc ipsam
 quam nonnulli tantopere exhorrescunt
 viam nobis esse, que nos ducet ad vi-
 tam. Hæc votorum nostrorum summa, hæc
 spei nostre anchora; Nunc aspiramus
 omnes, & in hac una felicitate glo-
 riamur.

Vita hujus suavitatem non in
voluptatibus, sed animi exerci-
tatione positam esse.

Ernestus Dietericus Bohm.

14 Martii 1774. - 2218. 02.

206.

Director Excellentissime
Sodales Honoratissimi!

207.

Omni animalium generi a natura in-
fitum est, ut se, vitamque suam et corpus
luantur eaque, quae vicina videntur,
declinet, omniaque, quae ad vitam sunt ne-
cessaria, scrutentur et acquirant. Sed veri
indagatio atque inventio propria est pro-
pria est hominis, ratione et intelligentia
præditi, illiusque menti a natura inest cu-
piditas verum videndi. Quare, quoties et-
iam vacatio ulla aut remissio ei concedi-
tur ab arduis negotiis, aliquid videre au-
dire et discere studet, vitamque suam
juvandam reddere nititur persera-
tando cognitionem rerum occultarum
admirabiliumque. Oblectatur maximarum
rerum indagatione nihilque nisi a novum
oculis ipsius obicitur, quae naturam
inspicit et contempletur. Miratur
in finem

infinitam plantarum, animantium, atque
 virium varietatem, quae quidem singula lu-
 culenta immensa sapientiae, vestigia pro-
 se ferunt. Contemplatur pulchritudinem
 mundi, ordinem rerum, fatisque omnibus
 in rebus creatis omnipotentiam et sapien-
 tiam Summi Numinis intuetur. Equidem
 qui dies noctesque bacchando cōterit omni-
 busque corporis voluptatibus indulget, is
 quoque, omni se hujusvita amoenitate
 frui putat, iunctis aliis, quae sapien-
 tes magni aestimant, pro se habitis et
 abjectis. Sed falso. Sed quod in proprio
 differere nunc constitui. Quare parere ve-
 stro, auditores, assensurus sum;
 Vita hujus suavitatem non in vo-
 luptatibus, sed animi exercitati-
 one positam esse. Ita vero in hoc versa-
 bor, ut
In prima parte: Quid mali voluptates
 homini afferant.
In secunda. Quid ex continua animi exercita-
 tione proficiatur, demonstravi.

atque primum illud ponere, voluptates corporis
 non esse aut veras, aut homine dignas delecta-
 tiones. Est illud quidem proclatam ac laudan-
 dum apud nonnullos homines; ut victum, iul-
 tumque corporis ad valetudinem tuendam,
 et vires sustentandas vel maxime, neque-
 ro ad voluptatem referant. Illud vero apud
 alios est turpe atque vituperandum, quod
 his ipsis rebus, quibus salutariter uti
 debebant, cum summo ipsorum detrimen-
 to abutantur, nec ulla mensura habita
 dies noctesque immerfationibus transigunt,
 sicque indulgendo sibi persuadent
 maxima demum huius vitæ delectatio-
 ne se frui posse. Quæ opinio quid erro-
 ris perversitatisque habeat, vel ex hoc quippe
 potest intelligere, quod illud vitium in-
 temperantiæ, multis aliis apertissimam
 præbet occasionem. Quippe qui conti-
 nuo corpus non dicam, alibi ita, sed
 abruat, simul omnem ingenii vim
 facultatemque depressit, et submergit,
 quid? quod ad extremum præne exstin-
 gitur.

quid rebusq; proclavis agendis plane in ido-
neum efficit. Contra quicquid mali illis
latebat emergit. Libidines alia sequun-
tur, et in earum abyssum immergitur
homo. Neq; tum amplius novit, quan-
tum natura hominis reliquis animan-
tibus antecedit; nilq; nisi voluptatum
illicbras suo sensu complectitur, omni
impetu ad eas procurrens, ibiq; su-
premum hominis bonum respiciens. Ni-
hil agitat mente, nihil ratione asse-
quitur. Hoc quidem comperitum ha-
bemus, hominem tanta voluptate
temporis incitatum, quanta percipi
potest maxima, hilari animo esse
videri. Sed hanc unius hora hilari-
tatem longi temporis tedium prensat
libido; nihil enim est tam dete-
stabile, nihil tam pestiferum,
quam voluptas; nam si longuin-
quius tempus iisdem perditur, plane

omne animi lumen exstinguitur. Quid tunc
juvant hominem octoginta anni per iner-
tiam exacte, sibi ipsi aliisque mortalibus
est experi, corpus ejus insolentia et lascu-
ria corruptum horrorem excitat, in nul-
lo loco quietem reperit. Tunc apparet
fructus insane letitiae et quantum
ex animo optaverit, tranquilla et con-
tenta frui nunc senectute; tamen nil
invenit, quod desideris suis atque precii-
bus occurrat. Animus, eoque corpus
debilis et languens senectuti suc-
cumbere iugitur. Quibus recte cogni-
tis unusquisque fateatur necesse est, ex
voluptate vanas tantum amoenita-
tes gigni, breves et quarum mox proe-
nitentia subeat. Quod si ergo veram ob-
tinere cupimus voluptatem, etate flo-
rentem quemque litteras atque scientias
sectari oportet, unde singulis vite par-
tibus praesidia firmissima parantur.

Natur:

Naturale est, ut omnem cogitationem et
 curam in felicitate consequenda defigat
 homo, nec quidquam ardentius optet, quam
 ut prosperus rerum secundarum cursu
 uti sibi contingat. Equis verò magis
 felicitate utitur, quis verius affirma-
 re potest, felicitatem se attigisse, quam
 virtutis cultor, et qui ingenium accu-
 rata utilissimarum rerum cognitione,
 imbuat indeque delicias, quibus natura
 sui studiosus remuneratur, capiat. Nemo
 igitur libidinibus se involvat, otio
 trahat, ob bonorum affluentiam aliis
 insultet, sed è contrariis quam diligen-
 tissime animum litteris excolat, la-
 bore, et abundante patrimonio stu-
 diis impendat sumtus. Hoc enim ma-
 gisque animum nostrum erigimus, emen-
 damus et ut altiora appetat, efficiamus.
 Quod si neglexerimus cupiditatibus no-

217.
nostris immensis atq; inanibus sicut bellica
subjecti essemus, ut inde mala perfina
atq; detestanda fluant, Sin ingenium
variis exercitiis excolimus, plurima
illinc bona manant. Quippe in ipsa ex-
ercitatione anni cura, anni sollicitudi-
ne destituimur, et in id modo omnes me-
vos intendimus, ut rem propositam ar-
sequamur. Exercitatione indolem viresq;
nostras admodum exiguas augemus, ut plu-
ra semper et majora perficere possimus.
Exercitatio cupiditatem instigat nova mo-
tendi. Exercitatio deniq; impedit, quo mi-
nus pigritia, qua dedecus est vita hu-
mana succumbamus. Quae potest igitur
delectatio praestantior esse illa, quam
divinarum atq; humanarum rerum cogni-
tione nobis paramus? Cognito enim Deo,
cogitansq; ejus perfectionibus maximum
gaudium capimus ex ipsius benivolentia

tia erga quas cunctas res creatas; Sapientia
 ejus nos inertes atque pigros impellit, ut
 omnia, quae faciuntur, secundum Summi
 Numinis exemplar, quoad ejus fieri potest,
 institutamur. Et munitate omnino
 afficiamur, si intellectum ac mentem
 nostram, quae Deus nihil praestantius
 homini dedit, variis exercitationibus
 ac litteris agitamus. Sic enim imbecil-
 litati animi nostri resistimus et pro-
 tius excitamus eum, ut progrediatur
 in virtute, quae nobis conciliat ami-
 citias, mentem hilarem conservat, of-
 ficiis omnibus praestare docet et
 intra suarum rerum fines se continet.
 Haec enim sunt omnibus praestantiora,
 omniumque mortalium ex aequo de-
 siderium. Perspecto hoc, felicitatem
 hujus vitae experientiarum tractatio-

ne patius quam voluptatibus nati, illud
dignissimum Septimii Severi symbolum,
tum nobis ipsis tum aliis quoque ante oculos
propositum esse debet, laboremus.

Nam homo certe eo consilio creatus est,
non ut vitam otiosam traducat, sed
ut negotiis suis operam det, et praescripta
officia exequatur. Cudeat mortales
tempus tam nobile et quo nil nobilius
omnino est, inutilissimis rebus perdere,
sicut Sardanapalus, illud monstrum
quod majores viderunt, flagitiosissi-
mum, qui temporibus suis vitam age-
bat turpissimam, qui profecto, nisi
languari et inertia se dedisset, nun-
quam in vitia delapsus esset, et tot
sceleribus vitam contaminatam egis-
set. Unusquisque igitur sequatur opti-
morum hominum exempla colat
animam doctrina, ut sibi famam

faciat

scientiis colligere possit. Atq; hoc quilibet
 certum et confirmatum habet, nunquam
 futurum esse, ut ipsum poeniteat,
 aetatem suam in studiis consumpsisse;
 ac si diu vivere negatum ei fuerit,
 relinquat certe aliquid, quo se vi-
 xisse testetur. Quapropter eos lauda-
 re debemus, et in numerum felicium
 reponere, qui tempus quantumcumque
 contigerit, in artium ingeniositatibus
 bene collocaverint.

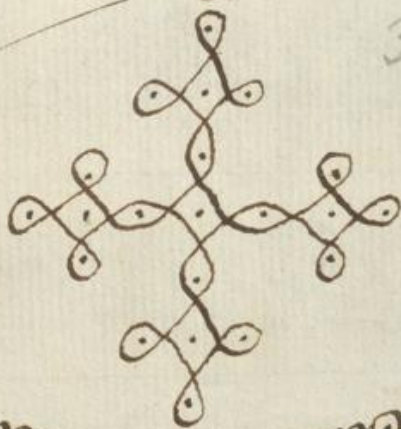
Descriptio reipublicae.

Johannes Theophrastus
Leusler.

J. 18to Jul. a. 1774.

30 April. 1774.

247. or. I

218.

Leipzig

Leipzig

Leipzig

Leipzig

the con
public
usque
ca di
vire
quod
lopi
et con
conju
firm
quod
nim

219
Director Excellentissime
Socii honoratissimi

Ad conservandam confirmandamq[ue] rem
publicam animorum quandam inter civibus
conjunctionem ita esse necessariam, ut sine
ea divelli debeat atq[ue] desumpti societatis
vinculum, neq[ue] quonquam, qui non singulari
quodam patriae habebatur amore nomen
boni civis mereri, dubio est adeo procul,
ut communis civium erga patriam amor
conjunctaq[ue] pietas firmum fore atq[ue]
firmissimum civitatis fulcrum et anima
quasi rei publicae esse videatur. Si enim
animorum quaedam inter amicos concordia

omnium amicitiarum atq; societatum
 vincula connecti arctius continerique
 certum est, dubitari profecto non potest,
 quin, quantum ad conglutinandas amici-
 tias valet animorum consensus, tantum
 etiam afferat civium erga rem publicam
 pietas ad conservandam civitatem prom-
 vendamq; uniuscujusq; quo consistit rei-
 publicae corpus, membri felicitatem,
 Quae cum ita sint, cum tantam ad augen-
 dam rei publicae salutem civium amor-
 vim habeat, nihil sane aequius, nihil
 justius, nihil amabilius inveniri, nil
 ad quod perficiendum majore gaudio de-
 beat quoq; accedere, potest excogitari,
 quam officium illud, quo patriam, quo
 civitatem, quae nos in lucem editos
 aluit et in gremio suo altos fovet,
 amare obligamur atque complecti.

at vero jam alios eorum largissimos talis
 amoris fructus procreant, quanta esse
 vis, quam non in senum tantum mentibus,
 quos corpore quidem infirmos ac confitos et
 prudentia fortes in patriae auxilium
 sollicitat, non virili solum aetate, quae,
 ut corporis viribus, ita mentis robore
 patriae consulit, sed in teneris etiam ju-
 venum animis exprit, quos quidem suis
 quasi calcariibus incitatos, ad optima quae
 vis audenda stimulat, ac propositis rudimen-
 tis, tales denique reddit, qui ad patriae civium
 felicitatem afferri aliquid possunt.

Juvenem enim semper sequere, ut ni-
 hil unquam, quod sanctissimis religionis
 virtutibusque repugnet officiis, perpetret,
 ita ab omnibus, quibus imprimis laborare

solet juvenilis aetas, abhorreere vitiis,
 et omnes, quae ad alia avocare animum atq; inspicere
 possent, occasiones summo studio vitet,
 quid insolitum magis atq; inauditum?
 Ita autem se gerunt, quantum quidem tru-
 stis mana patitur imbecillitas, ita abhor-
 rent, qui se dulci illius officii jugo subji-
 unt. Quid tam est praeter consuetudinem,
 quam adolescentulum tanto rerum divina-
 rum humanarumq; flagrante studio, ut
 ei se totum tradat? nihil omittere,
 quod ad penitioem earum perducere cogni-
 tionem possit, indagandis illis et per-
 seutendis sumam dare operam, iustq; praesi-
 diis animum ad maiora nitentem praemuni-
 flagrant illi, nihil omittunt, dant operam
 praemuniant. Quos enim magis imbecilli-
 tatem suam sentiunt atq; infirmitatem

eo magis studium pro patria incenditur
 eoq; majorem adhibent operam, ut tandem
 aliquando in numerum bonorum civium
 referri mereantur. Hoc enim naturali
 quodam instinctu, sive splendore illustri,
 morum antiquitatis exemplorum, sive
 institutionis ope patriae amor adeo
 in mentibus eorum exarsit, nunquam
 sane negatius excedent terminis, in
 quos ipse naturae potestas coarctata,
 sit, neque exemplum vestigia aut disci-
 plinae normam sequi cessabunt.
 Santa est, cui honoratissimi, tan-
 ta est ois illius virtutis, quae, si rei,
 publicae spectes utilitatem, inter o-
 mnes primum locum obtinere mihi
 suo quasi jure videtur. Ego quidem animo

mihi fingens civitatem, cujus omnes
 civis patriae amor inflammas tenet, vi-
 deor mihi cernere florentissimum illius
 rei publicae statum, in quo non ipsi tantum
 rei publicae moderatores splendidissima
 pietatis erga patriam exempla exhibe-
 reant, verum juvenus etiam ad exem-
 plar majorum conformata summis
 viribus ad ea contendat quibus publica
 salus contra omnes malorum insultus
 stabilietur. Videor intueri rem-
 publicam, in qua qui regunt regunturque
 communi patriae amore frabentur,
 Lais fammente tam dura, tam ab omni
 sensu nuda et aliena probe esse, ut
 patriae amorem abnegare oclit, quem illa
 summo quidem jure ab unoquoque esse postulat.

Cujus quidem de quo adhuc dixi amoris,
 dum ego haud dubias feci illas in me
 sentiam, equidem mihi hodie
 magnam negotium, ad propositis parti-
 clarissimis amplissimorum, quibus civi-
 tas quaedam superbit vicorum caeteris,
 partim splendorem reipublicae demon-
 strato, optimum quemq; ad certamen
 quoddam in praestando illo officio pro-
 vocem.

sum multa in historicorum libris legun-
 tur, quae singularem morentur admi-
 rationem, tum ea profecto primam
 locum obtinet, potentissimorum regio-
 rum, quae unquam vidit terrarum
 orbis, ruina, rerumq; publicarum floren-
 tissimarum amplissimarumq; repentina

conuersis. Vix credi, vix intelligi po-
 test, quomodo tantae imperiorum tantae
 rerum publicarum accidere possint conuer-
 siones, ut a summo potentiae ac felicitatis
 fastigio ad infimum contumtionis et mise-
 ricordiae gradum descenduntur. Admiramur in-
 ritum Carthaginiensium, propuli illius, omnium
 longe celeberrimi, cui tanta quidem erat
 armorum virtus atq; potentas, ut cum poten-
 tissima romanorum gente de summo solius
 terrae imperio certaret. Majore vero admi-
 ratione obstupescimus, legentes in histo-
 riarum monumentis, illam ipsam cele-
 berrimam potentissimamq; urbium reginam,
 orbis terrarum diuicium, Romam, ex
 tanto rerum fastigio praecipiti lapsu
 dejectam esse, et a barbaris genibus

consultam. Incredibilis memoratu
 huius rei publicae potentia, quae per
 tot secula floruerat, arma inoicta,
 fortissimorum hostibus formidolosa, vir-
 tutes ac sollicitudo civium, quos tot
 res bene prudentibus, quae ipsae novimus,
 ea sane omnia incredulum tantae
 rei publicae dubium redderent, nisi veri-
 tates ejus certissimis scriptorum, quibus
 fides abnegari nequit, testimonio videretur,
 ac nisi esset exploratissimum,
 ea corruptis romanorum moribus,
 ea vitis, in qua seipsum a via virtutis
 illi deflexerant, ea salutis publicae
 neglectu, tanquam ex impurissimo
 fonte, tantas miseras, atque calamita-
 tes promanae. Haec quae bellorum

rerum usu et animi magnitudine semper
 invictos sese omnibus terrarum populis
 antea praestiterant, qui nunquam, nisi
 Jethi Marte conflixerant, nunquam e
 proclis, nisi victores discesserant, tandem
 turpissima caede perniciosis viciorum
 armis succubere. Illud quidem inficias
 ire nemo potest, eam esse humanarum rerum
 naturam, ut quaecumq; oriuntur, etiam
 si saeculis innumerabilibus steterint,
 tandem aliquando aboriuntur necesse
 sit, et summa adeo quaeq; regna ab impo-
 ,ria sive sua gravitate ac pondere, sive
 hostium impetu, sive civilibus armis,
 sive popularibus moribus quondam subverti,
 sive vetustate caduca frangi, suae senectu-
 ,te tabescere, Verum tamen a veritate proci-
 me desessorum me arbitros, affirmare

conantem

229.

Omnes causas, ut saepius splendidissima
regna, amplissimaeque respublicae pristinum
suum splendorem, pristinam auctoritatem
amiserint, ab ea repetendas esse, quae
perniciosissima rerum omnium pestis
esse videtur, morum corruptione, facilius
et populum quamquam infirmum, vel
formidolosum hostem, irretitum tamen
vitiis illecebris, virtute duce superadu-
rum, difficiliorem autem victoriam populi,
vitiis tabe infecti, contra moderatum
hostem et a vitiis corruptis integrum
fore. Hinc factum esse puto, ut inveni-
entur inspicuae quaedam, quibus integritas
morum seruetur, quibusque tanquam remediis,
non tolli quidem peritus impediri, differri
tamquam ac prorogari possent, tam minus impe-

siorum rerumq; publicarum interitus,
 Quemadmodum enim mors ea tolera,
 betior judicatur, quae post disturbam
 ac placidam senectutem sensim irrepit,
 ita quoq; rei publicae conversionem vel
 occasum judicamus naturae magis con-
 gruentem, quem post infinita saecula
 paulatim fieri animadvertimus.
 Invenimus quidem, qui eamdem crede-
 rent beatam rem publicam, in qua
 nulla legis vi cives coercerentur; sed
 ea est hominum natura, ea mens, ut
 paulatim a recto virtutis tramite
 seu cursu deflectat ac praecipiti lapsu pessime
 cadat, nisi alterius suffulcatur, quemad-
 modumq; gravi humoris vel ab aliamento,
 rum impuritate, vel copia collecti san-
 dem morbos contrahunt, et corpori esdi,

um afferunt; ita quoque in feminum aetate
 inis vitia saepe, vel ab educatione sumpti
 vel etiam ab ea, quae inest in feminum
 ingenio, pravitate collecta, foras erum,
 et prout, ut necesse sit, nova supplicia rovis
 peccatis et acerbiores poenas gravioribus
 flagitiis irrogari. Cum igitur tanquam
 pro se ferant vitia perniciosam, ut jam populi,
 invidi antea virtutis auxilio, tandem
 vitis implicati, ab omni divina ope
 insolatione destituti in infimam misere-
 riam delapsi sunt; leges vero utilitate,
 sem tantam, ut non deterrere solum
 a sceleribus poenarum minis, verum
 propositis etiam praemiis pessimum quem
 ad virtutem revocare possent, dubitari
 profecto non potest, quin illud imprimis

in re publica constituta bene et ordi-
 nata sit requirendum, ut legibus sufful-
 ciatur, morum integritatem, civium fer-
 ritatem, solius denique rei publicae conser-
 vationem spectantibus et amplificationem.
 Hoc etiam rem publicam bene institutam
 dicimus, quae ad verum decus et honestatem
 dirigetur, etiam si prematur inopia,
 si ab hostibus obsessa, si ab amicis de-
 serta, si denique omni genere calamitatum
 obruta esse videatur. Quis vero civitatem,
 quae solo fertili sit et ubere locuples, ho-
 minum multitudine abundans, amicis
 carissima, hostibus formidolosa, armorum
 vi potens, propugnaculis bene munita,
 praecellare institutum putet, si omni que-
 rit scelerum ac flagitiorum immanitate
 cumalata? Illud enim in omni civitate so-

, tale primum est omnium saniorum officium,
 ne unquam aliquid moliantur, quo turbata
 possit domestica tranquillitas, et ad
 ea procius contendant, quibus contra
 omnes discordiarum impetus stabili-
 tur. Quam longe vero plerumque ab illo offi-
 cio discederent? Quos multi a libidinum
 insania raperentur? Nonne pauperes, cupi-
 siosa divitiarum specie decepti, ab infesto
 quidem paupertatis iugo sese liberaturi
 opes aliorum, quas almae providentiae libe-
 ralitas majores illis largita est, vel
 necesse ac cedibus sibi vindicare conarentur?
 Quin imo? Nonne multi, quibus divina
 virtus majores divitias amplioresque
 honores concepsit, superbia elati, iniqua
 cupiditate impulsu liberati patriae
 civiumque insidiarentur, nisi leges essent,

quae stricto quasi ad vindictam gladio
 tanta scelera prohiberent? Ego quidem
 univarsam patriam ob oculos ponens rei publi-
 cae constitutionem, omnia illa latissimas
 cumulo conjuncta et congregata animas,
 verito, quae ad recte beneque institutam
 rem publicam pertinent. Per nos praestant
 & legitima instituta, quae consilium persequi,
 & eorum prudentia legumlatorum tradidit,
 & eorum excogitavit. Video leges, quibus omnia
 rei publicae membra tanquam archetypis
 vinculo inter sese copulantur. Video leges,
 quibus eo propius ad summam felicitatem
 accedit civitas, quanto magis industria
 ab unoquoque vive observatur. Haec sunt
 cives, qui cum officiis illis, quae patria
 debent spontaneam obedientiam, spontaneam
 & amicitiam conjungunt. Haec sunt cives

qui non legum severitate, non poenarum
 minis, quibus improbi ab injuriosa, sauro,
 rosq; vita avocentur, perterriti, sed
 ipso quasi numinis cujusdam afflatu,
 cog, quo animus cujusq; inflamatus est,
 patriae amore admoniti, omnes curas, omnes
 labores, omnes spes suas salutis et ampli-
 catione patriae impendant. Hic a reli-
 gionis studio, impietas, hic ab integritate,
 perfidia, hic ab animorum firma conjuncti-
 one, odium atq; infidia, hic a temperantia
 et moderatione, libido, hic a liberalitate,
 avaritia, hic a fragalitate et parsimonia,
 prodigalitas, hic a modestia et animorum
 justa demissione, Superbia, hic mollesces, a
 constantia, hic altivum appetitus, a for-
 titudine, hic discordia deniq; hic dissidium

a firmissimo ac fortissimorum societatum re-
rumque publicarum vinculo, a concordia
dirigitur, refrenatur, vincitur.

Sed ut omnes rei publicae cives et copari-
tius in recto virtutis tramite duantur,
ut luxus libido, licentia, luxuria et fastus
cum aliisque turpi vitiorum comitata pro-
ut ab ea proferantur, ut patria quasi
omnium virtutum esse propositum, illud in-
primis multum proderit, si illi, qui
praesunt rei publicae non legibus tantum
sed vitae potius bene institutae exemplo
illis, tanquam faciem quaedam, late splen-
dente praecesserint. Est enim subjectis
omnibus haec quasi lex ab ipsa natura
insita, ut omnia majorum dicta, facta,
gestus, mores accuratissime imitentur,
atque in id unum intentos habeant oculos,

ut eorum singula vitia, virtutes omnium
 denique corporis et animi habitum ipsius animis
 mentibusque expressum habeant, ut recte
 me Plinium veram principis consiliam
 appella verit eamque perpetuam, ad quam
 dirigimus et ad quam convertemur.
 Haec est illa ab antiquissima aetate posse,
 vitati tradita disciplina, quae si sit
 fuerit civilis princeps, talem etiam
 populum futurum. Quae cum ita se habe-
 ant, cum tantum valeant principum ex-
 epla ad conformandos et in utramque partem
 mutandos suorum mores, sumo pericavon-
 dum est, ne viri, nisi optime ex disciplina
 ubertius etiam a natura informati populo
 spectandi exhibeantur. Est enim naturae
 maxime consentaneum, ut quantumvis

potentia, quantum maiestate alius major
 est, tantum etiam fortitudine, confan-
 sia, sanctitate, iustitia, integritate ali-
 arumque virtutum gloria alios antecellere
 debeat. Quod si igitur illi, qui generis nobi-
 litate, qui divitiarum magnitudine alios
 excellunt, alios etiam aliqua virtutum
 praesentia superare debeant, quanto tan-
 dem maioribus illos, qui munerum aucto-
 ritate atque magnificentia super alios emi-
 nent, virtutibus elucere oportebit? Quam
 egregio naturae dotibus, quo de auctoritatis
 fecundissimo genio illi ornati sint necesse
 est, qui muneribus funguntur, quae publi-
 cam civitatis ac populi salutem sibi tra-
 hent propositam? Recte enim gerere rem
 publicam, labefactatum rei publicae fan-
 damentum fulcire atque stabilire, flo-

retem statum conformare, sustinere deus
 et dignitatem civitatis, ordinare perite
 atq; disponere causas et dispositas capti,
 "care se licet, tueri se bareq; auctoritatem,
 colligere hominum studia, penetrare
 sensus, animorum habenas tenere, et
 hinc amore, hinc reverentia eodem im,
 , plere ut proficitis, qua vi ingenii, qua
 judicii gravitate, qua consilii copia,
 quo scientiae apparatus, quibus prudentiae
 opibus, quibus facundiae viribus, qua so-
 lertia deniq; qua curarum vigilantia,
 qua ad omnia naturali dexteritate opus
 est? sunt hae virtutes ita semper cum
 splendore istorum munerum conjungendae,
 ut nulla quidem ratione, nulla occasi-
 "one, nullo tempore profus ab illis superari

posse, sed sempiternae potestatis eorum
 comites esse debere videantur. Nihil
 enim est turpius, nihil indignius,
 nihil fieri potest, quod naturae majis
 repugnet, aut ab omni humanitate
 sit alienum magis, quam si dignitas,
 si splendor, si gloria munerum augu-
 stissimorum tenebrosa quadam vitio,
 et caligine obducitur. Sum vero
 multa sunt, eaq; tanti momenti, quae
 bonis reipublicae administratoribus
 pro universo reipublicae corpore sunt ob-
 servanda, tum ea profecto haud negli-
 genter est cura, quae incrementis et
 amplificationi litterarum et eruditionae
 juventuti est impendenda. Si enim rationa-
 ri sapienter recteq; velimus, una profecto

241.
est doctrina, quae inter omnia felici,
Latis humanae praefidia locum obtinere
principem debeat et longe caeteris
anteferi. Quae enim Athenis, celeberrima
rimae istae inter omnes Graeciae civitates,
des, reipublicae, quae antiquae Romae,
tum civitati fama major, quae gloria
praestantior contingere potuit, quam
quod illa quidem omnem sapientiam
omnem doctrinam procreavit, haec vero
aemula Graeciae, non bellidis tantum
artibus, sed sapientiae quoque studere,
et armorum simul atque litterarum
gloriam ad se transferre coepit. Quam
quod utraq; copiosissima virorum
eruditissimorum multitudine abunda,
vit? Jucundissimus vero cum in multis,

lumen eo quoque maxime cernitur
 litterarum fructus, quod omnium tem-
 poris interstitiorum celsa mole,
 stica, quae memoria sunt digna, se-
 abolere non patiuntur. Nam et artes
 perierant, evanuerant iura fides et
 totius religionis officia quaeque corruer-
 rant, nisi remedium infirmitatis
 humanae litterarum usum mortalibus
 divina misericordia procurasset. Quis
 enim Alexandros sciret, aut Caesares,
 quis Stoicos aut Peripateticos mira-
 retur, nisi eos insignirent monumen-
 ta scriptorum? Res memorata digni spi-
 ritus, res illae, ab antiquis maioribus
 praeclearissimae gestae, heroicae illae
 virtutes, quibus illi claruerant, ea sane

omnia sunt sub umbrosis ignorantiae
 tenebris lateant, Quis vero utilitatem
 quandam ex largissimis istis litterarum
 fontibus haurire, quis reliquas ingenii
 veterum scriptorum admirari satis,
 quis vim divinae illius eloquentiae,
 qua Cicero nesimortalem gloriam adepti
 sunt, percipere, quis elegantiam grae,
 stantiamq, quam celeberrima ista prima,
 Graecorum Romanorumq, dum
 litterae, dum eruditio, dum artes scien,
 tiaeq, florebant, semper sibi antea
 sunt vindicata, sentire, Quinimo?
 quis reconditos verae sapientiae the,
 sauros recludere, quis Leippum, quis vir,
 kutam, quis officia sua plus cognoscere

poterit, nisi singulari quodam flu-
 dio ad rectam litterarum cognitionem
 incubuerit? Quem admodum enim cum
 terra neq; radiante solis lumine,
 neq; lunae splendore collustratur,
 omnia obscura sunt et indisereta,
 ita quoq; in animo nulla eruditione
 nullisq; litteris imbutis, confusa et in-
 ordinata jacent universa. Imo etiam
 ab omni corporis formositate et ab omni
 animi praestantia, qua auctor et opifex
 rerum nos ornavit, despoliuntur si homo,
 nisi quidem aliqua disciplina fuerit
 instructus. Etenim habent homines
 animam quidem et rationem, quae recta
 a pravis; honesta a turpibus de carnore
 possunt ac separare; nisi tamen eam de-

et inis atq; proaclaris artibus exco,
 luerint, vel ipsis bestis sapienteris,
 res evadant. Quae cum ita sint, cum
 abdicandis vitiis ad optandis virtutibus
 nihil impensius prodesse, nihil ad perfici-
 endas ingenii vires magis conducere
 possit, quam recta quaedam litterarum
 cognitio, quid ad gloriam rei publicae
 magis accedere, quid civitati felicius
 contingere potest, quam si ejus admi-
 nistratores in promovendis artibus
 et scientiis inq; educanda erudiendaq;
 juventute curam adhibeant hanc
 contemnendam.

246

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a list or account.]

21

[Faint handwritten text on the right edge of the page, including the name "Georg".]

In omnibus rebus adhiberi
ordinem necesse esse
demonstravit.

Georgius Ernestus Kaufmann.

4 Jun. 1774. - 8. 223. I or

218.

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page]

[Handwritten text on the right edge of the page, partially cut off]

Nil est in universo terrarum orbe, nulla res,
 nulla virtus in caelo ipso eminent, cuius aucto-
 rem Deum agnoscere non debeamus. Eo qui spi-
 ritus, qui altissimum illum coelestis regionis
 verticem intollet, quem non Deus infinita
 sua ex nihilo condiderit? Omnes omnium re-
 rum protectiones uni divinae potentiae sunt
 referendae. Quum autem bonorum omnium
 fons sit perennis et inexhaustus, eius sub-
 mortalium cum animo immortalis surrexit
 curata ab eo sapientissime sunt constituta,
 et in omnibus, quae spirant, eadem series,
 idemque ordo invenitur, eundem ab ipso
 exquisitissime fuisse servatum, confitea-
 dum nobis erit, quo homo creatorem suum
 imitari, rationem omnibus in rebus adhibere
 possit. Ordinem igitur egregium divinumque
 illud opus causam societatis humanae atque
 principium merito esse habendum, quis est
 qui neget. Et eo fluunt quasi ex vena pura

sua omnes felicitates, omnisque dignitatis
 scaturigo, e contrariis vero ex confusione om-
 ne quod excogitari potest, oritur incom-
 mum, omnis miseria summo delectore con-
 iuncta. Ordine nil pulchrius esse, nil utili-
 us, Xenophon ille praestans Philopoteles
 et belli Dux egregius haud abs re confir-
 mat, Est autem intelligentiae via, memori-
 ae magister. Consideremus, quaeso! Totam
 mortalium societatem, in ordinem adductam
 pulcherrimeque digestam, fructus in un-
 ditatis, laetitiae atque concordiae, uo-
 lone, animo omnium coniunctissimo eis sup-
 petent, Convenientia, stabilitas, constantia,
 partium orbis terrarum magno opere miranda
 mentem nostram laetitia afficiet insoli-
 ta. Haec firmum est et pene totum regio-
 rum ac rerum publicarum fulcrum, ut

per eum stent, sine eo concedant. Quot civitates, quot republicae, quot denique regna ad summum usque gloriae fastigium ascenderunt, quum res suas secundum ordinem sapienter administrarent. Innumerabilia exstant exempla, multos quorum imperium ne mediocre quidem fuerat, nisi summam potestatem tenebant, per vato temporis ordine, illud victoriis fundasse, multa regna adiunxisse, finesque imperii latissime protulisse. Sed ut ad propositum meum revertar. Orbenferus in oratione mea,

In omnibus rebus adhiberi ordinem necesse esse.

1ma Orationis meae parte, liberrimos familiaritatem inde percipere fructus, docebo.

11da autem parte, et vitia, quae homini in hocce vilae cursu maxime adhaerent, per censebo, et si ordinis imperio se subiecerit, e communi omnium scelerum exitio esse evasurum, demonstrabo.

1da prima. Quod si, auditores auctoritate conspicui! perpetuam concordiam, amorem dulcem,

tranquillitatem atque compositionem optatissi-
 mam in familia ob oculos nobis ponimus, uxo-
 rem atque maritum, liberos ac parentes, amicos
 atque consanguineos omnes in charitate erga
 se acquiescere, constantissima mente hanc for-
 tunam suam ferre, cogitationes ac consilia
 in orem communicare, omniumque prudentem
 et moderatam esse vitae rationem videbi-
 mus. Coniuges non amplius amoris sincerissimi
 interpellatores, aut socii concuati
 ipsis odiosi videntur, coniux foeminam pro
 optime vitae individua, pro divinarum res-
^{humanarumque} ~~um~~ omnium habet sociam. Grata sedulita-
 te fidem erga se et amorem ostendunt. Liberi
 parentes suos non tyrannos in se saevientes,
 non hostes laetitiae suae invidentes, opprimere,
 quas iure possident, retentores contemplan-
 tur, hoc primum censent officium, ut sese

semper iudicio parentum submittant, ut nec suo
 consilio, temere et arroganter, gerant, ut obedienti
 am tanquam pulcherrimam novum reginam, sine qua
 nil egregium praestare possit, amplectentur, ut paren-
 tes sibi colendos et amandos putent, totamque vitam
 ad eorum voluntatem constituant. Esimia enim
 est virtus, et praecipuum in adolescente bonum
 obedientia: cuius vis atque utilitas tam longe la-
 teque diffunditur, ut nullum non modo vitae gra-
 vius genus, sed ne minimae quidem actiones eius
 officio vacare debeant. Parentes autem, per
 quoslibet suavisimam hanc lucem apperere,
 non onera gravia, vitam ipsis acerbiorum red-
 dentia, quae maxima cum indignatione atque
 spe amara mortem parentum expectant, eos
 ceptat, honestissimis nimirum paterfamilias
 institutis et moribus totam domum instructam
 esse curat, sanctitate domi vivit, summa cum
 diligentia rem familiarem administrat. Fra-
 ter atque soror non inimicos naturaliter infitos

qui modo iniusto suas sibi subducere nituntur o-
 spes, sese ducunt, inter eos tale est concordia,
 tam coniuncta voluntas, ut alter pro alteri nor-
 tem perpetueretur. Amos, quem amicus prae se
 fert in suum amicum, integer est atque fir-
 cerus, omni simulationis integumento evolutus.

Quid non potest amor in amicum? Quid non
 audeat? lactus haurit venena, et ferrum, ut
 amicum tueatur, lactus profundit vitia,
 vitia ut vivat amicus longiore, opibus e-
 tiam exui gaudebit, dignitatibus spoliari,
 ut amico bene sit; citius fortunas, ergo ita
 tesque suis cum praeferat, lactatur fraudati-
 suis, si per haec amico consulat, Quia a-
 deo nil sibi gloriose arbitratur, quem pro
 amici incolumitate sanguinem fundere stip-
 pino egregie sentit, dicens: Quae sunt elementa omni-
 a e vortice hac mundi machina, redeant in suum Cha-
 os, fide lamen et amore amici constabunt sui cerrimo.

Quae quum satis dilucide fial exposita, progrediar ad
II^{am} Orationis meae partem, in qua et vitia, quae homini
 in voce vitae cursum maxime adhaerent, pertrahabo, et
 si ordinis imperio se subiecerit, e communi omnium
 fulerum exitu esse evasurum demonstrabo.

Pars II^a. Prima labor, quae innumerabiles hominum
 animi labuntur, ambitio est; aura illa populari, quam
 studiosissime captant, cum aspiraret, ultra for-
 tasse, quam vellet, provecchi, eo saepe sunt delati, ubi
 amissis rationis ac iudicii gubernaculis, facilius erro-
 rum fluctibus atque procelis sic iactarentur,
 nullum ut capere possint veritatis honestatisve
 portum. Quos honores, mortalis! putas esse?
 Quam affluentiam in divitiis? Quam in ma-
 gistratu purpurae speciem? malorum blasden-
 tium virus occultum est, et aridentis ne-
 quitiae facies, quid em laeta, sed calamitatis
 abstrusae illecebrosa fallacia; sapore medicato
 poculum videtur esse, quod sumitur, ubi vero
 epotaveris, perniciem hauris grasatus. Quippe
 aspice illum, qui amictu elationi conspicuus
 fulgere sibi videtur in purpura. Quos

arrogantium fastus prius pertulit. Quas
 superbas fores malubianus salubator obsedit?
 Florum denique fide exitus turpes, cum an
 ceptis temporum palpator abcessit, cum privati
 latus nudum desertor affecta foedavit, tunc
 laceratae domus plagae consuetudinem ferunt,
 tunc rei familiaris exhaustae clamor nocturnus
 fur, quibus redemptus vulgi fauor, et caducis
 atque innoxibus votis popularis aura est quaesita.
 Illa pernicis, exhaeret sese sancti mortales
 huc quaedam sunt commadulati, avaritia est
 vel nefaria lucri cupido, pessima in saepes
 iniustitiae, damnique magistra. Rabie quaedam
 desperata, furore effraenato, atque morbo in
 fatiabili omnium animos tenet. Hic amor saevissimus
 omnia funditus amorem aeternitatem et oppres-
 sum eicere mente nostra, nullum enim officium
 tam sanctum atque solemne puto, quod non avari-

tia comminere, atque violare soleat. Divitias
 respicit avarus, et quae habitant in terris metalla,
 inchoata effudit aviditate, auro incubat, spem
 in lucro ponit, immo, et quod possidet, metuit a-
 mittere, et quod nondum consequutus, semper ne
 non consequatur timet, hunc cupiditatis sitis nun-
 quam implere potest, plura conquirat, maiora
 continuis appetit, plurima congerere studet. Per-
 niciosissimam, quam denique omnibus mortali-
 bus pestem machinatur atque importat, est
 libido, voluptatum consecratrix, pessima dux,
 luxu malorumque omnium genitrici otis in-
 dulget, libidinis impietate effoeminatissi-
 me effervescent, laxatis a ratione habenis,
 calcariibus admotis, intima cupiditate in-
 citati, praecipites in voraginem flagitio-
 rum, gurgitemque vitiorum rapiuntur, pro
 pudore libido eos occaecaverat, pro modestia
 impudentia superaverat, pro virtutis gloriaeque
 amore, hos infamia et infamis foeda luxuria
 spurcitas extinxerat. Quae vero permutatio!

Quae conversio! ordinis rectam viam ipsis monitan-
 tis nuda ab omnibus huius vitii se amoventes,
 pestes haec rejiciunt atque repellunt. Volup-
 tas affectionum naturaliter insitarum fi-
 nis sibi constituit, dulciores vero, vividiores, in-
 curdioresque istis incitationibus, quae tan-
 quam fons omnium malorum pestifer, in vi-
 tam humanam, immo in posterorum fata
 colluvem exitiosam inferunt, eaque funditus
 evertere conantur. In hac tramite pergenti-
 bus varia occurrunt impedimenta, subito de-
 flectunt a via illa nequissima, neque se ser-
 monibus velgi dant, neque in praemiis spem po-
 nunt rerum fuerum, suis hoc illecebris ipsa
 trahit virtus ad verum delat. Turpissima denique,
 quae universam humanae naturae campum flucti-
 bus ferocitate exultantibus ^{inun-} ~~inun-~~ dant, nec ullum
 eius [†]vestigium reliquerunt, affectus, ordine opti-
 me servato recedunt, mitigantur et ab impetu resi-

sunt mortalium corda salubri atque amoenae irrorant
 pluvia, quo semen virtutis in eis germinare, eiusque
 fructus maturitatem mirabilem dignam afferre
 possint. Qui igitur status felicissimus. Quae
 convenientia rerum ^{omnium} mirifica; nullum bonum,
 quo quis unquam frui potest, ullo tempore de
 futurum puto. Virtus nobis, quamquam indignis
 et gravissima et praeclearissima praebet emol-
 lumenta, in eandem tamen labimur sequitiam
 atque humilitatem, ut probillius amoenissimae
 humanitatisque plenae nos formae tere tutelae
 recusamus. Quod enim nobis potest praestolan-
 tius ad dignitatem, ad laudem praedicabili-
 us, illustrius denique ad solidam veramque glo-
 riam contingere quam ea praestantissima virtus.
 Sequamur itaque eam, nec ullo tempore
 imperio eius metissimos paruisse nos poenitebit.
 Suscipiamus rectum aliquem cursum virtu-
 tis et gloriae, in quo etiam atque etiam vide-
 mus, ne qua nos, aut difficultatis tenebrae
 aut voluptatis cura possit dimovere. #

260.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Partial handwritten text from the adjacent page, including the letters 'am'.]

Felices eos esse, qui
amicos sibi conciliant,
demonstravit

Ch. M. M. M. M.

d. 2. Julii 1771. — 2267. or

262.

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint handwriting on the right edge of the page]

Ea est *ΑΝΔΡΟΡΕΣ* *CONDECORATISSIMI!*

natura, provida rerum creatarum parentis
 lex atque conditio, ut quævis ⁱⁿ universis
 terrarum orbe artificio vinculo conjuncta, ac ne,
 rebus quibusdam arcanis per innumeros annorum
 lapsus derincta existant. Est enim numerus supre-
 mum, cujus nota imensa rerum varietas exorta
 est, cujusque sapientiæ quævis ipsius partes ad unum
 tendunt, ad felicitatem hominum, & ad gloriam
 Dei longe lateque illustrandam. Quod si miris istis,
 quos natura sapienter moderata est, consensus in-
 vestigare eximus, terram coelesti igne calidam,
 variisque humorum generibus irrigatam, cœ-
 lum solis orbe, cæterisque siderum facibus orna-
 tum cernimus, illinc imensus plantarum herba-
 rum numerus producitur, unde animantia vitales
 spiritus ducant, ex hoc nunc pulchra & ser-

eundem vicis felubris procreantur, nunc aestivi
 vapores revoluntur, nunc hiemis gignunt,
 tur pruina, nunc inter se ventorum proelia
 ciantur, corrosa fulmina vibrantur, ac rursus
 sedatis omnibus serena letitia mundo restau-
 ratas. Spectamus inde terram viridantibus
 comis celsariatam, aquarum agmina confer-
 vantur^{em}, terrestres foetus educantem, & homi-
 ni denique, de necessariis ad victum & vale-
 tudinem alimentis prospicientem. Eoquid di-
 cam de nexibus, quibusdam arcanis quos reli-
 quae vita carentia inter se habeat, quid de
 colligationibus, quibus animantia ratione de-
 stituta, vincuntur, cum & in omni hominum
 genere amicitias, & conjunctiones quaedam miscuit
 providentia, quas quisque motu alium bonis con-
 filiis, mutuo amore, studiis, atque officiis sin-
 ceras serrare obstrictas est. Est lamentan-

sa quorundam hominum perversitas, ut
 quam suam tantum in rem laborant, quam
 sibi ipsis prospiciunt, praeterca nemini, quam
 nullos complectuntur amore, sed Damno potius
 aliorum oculos pascent ac animum, egregium
 illum inter mortales nexum semere Dissolvere
 querant, quocirca adverso Fortune vento jacta,
 hi, gratia principum privati, liberis orbat
 atque parentibus, amisfa Denique boni nomi-
 nis existimatione, nulla Doloris fomenta, nulla
 luctus solatia, nulla mōtoris levamina ex ami-
 corum colloquio haerere querunt, quam illos
 interea, qui mutuo seve amore complexi sunt,
 prospera semper fortuna ac jucunda felicitas
 recreat. Atque horum felicitatem Auditores!
 ostendere eo conabor, quod Deo consilio conve-
 nienter vivunt, ac plurimis, pra' iis, qui solita,
 quam vitam Dequant, bonis fruuntur.

1ma Pars.

Si quid est ADYTORES! quod hominem
 sanctum beatumque reddere possit, est sane
 præclara illa animi tranquillitas, qua animus
 ab omnibus externis in se revocatur, in sinu
 suo gaudet, quantum potest ab aliis recedit,
 damna non sentit, ac mortis ipsius herores con-
 temnit. Omnis vero relique & presumta felici-
 tatis tanta est tenuitas, tanta fortuna illius
 inconstantia, ut sine animi tranquillitate quis
 in opam abundantia demissos, in egestate
 contextos efficit, ne felicitatis quidem nomen
 mereatur. Sed unde coeleste hoc donum sumit,
 dum est? Non aliunde sane, quam ex eo, ut
 benevolam DEI voluntatem, cui quisque mor-
 talium satisfacere à natura tenetur, explen-
 mus. Quomodo enim civis in quem
~~non~~ illapsus est sine terra dominus rem fa-
 cere nullam potest, ita nec nos, coelestis istius do-
 mini cives, nisi divina ipsius voluntati morem ge-

efficere quidquam valeamus. Omnia huic de-
 bemus, quod incedimus, quod spiramus, quod vi-
 vimus ab ipso derivit; ab hoc fluunt cause,
 per quas salus nostra fulcitur, per quas in æ-
 ternum beati possumus reddi. Primarius divine
 voluntatis, ejusdemque amoris terminus est, ut
 quævis ab homine absint mala, ut & quisque
 alterum beneficiis cumulet, bonisque letetur;
 qui vero fieri potest, ut, qui Detrimentum alijs
 infert, qui damnum infligit, alijsque pericula moti-
 tur, atque insidias, huic scopo vivat conveniens?
 Neminem finis isti satisfacere, nisi vita integre
 scelerisque purum hominem censeo, qui ad honestatem,
 benevolentiam, gravitatem, animi magnitudinem,
 ad omnes denique virtutes procreatum se esse
 ostendit. Abhorret ille ab eo, quod aspectum suæ
 pituitudine lacerat, quod animam offensione quadam
 percellit, conjungit virtuti modestiam, benevolentia
 liberalitatem permiscet. Emicat in magnitudine

illius Demissio, in gravitate comitas, ino-
 rumque facilitas; preluet frontis amor,
 ritas, atque ultronea beneficia, hilari ani-
 mo, nullus porrigit sine teste calamitate pres-
 sis. Obisq; nemini, benefacere omnibus, libe-
 ralem e suo. parcam esse ex alieno, nullius
 unquam estimationi quidquam Derogare, com-
 missa silentio premere, laudanda etiam in ho-
 ste predicare, nullo non tempore contendit.

Hicce virtutibus homo ornatus confor-
 mem consilio Deo vitam Dejet, his quos-
 que mortalium sibi conciliat, his amicos
 sibi adjungit, his adamantina amicitio vin-
 cula conglutinat.

Pars II^a.

Equidem ex omnibus virtutibus prae miis, si ha-
 berda ratio praeiorum est, ampliosimum esse

amicitiam arbitros. Itac una est, quo vita
 brevitatem consolatur, que efficit, ut rebus
 secundis multiplicato gaudio perficamur,
 ut in adversis opem atq; solatium adipisca-
 mur, ut in toto denique vita nostra curriculo
 amplissima queq; emolumenta percipiamus.
 Dulcis est iade vita amico consociata, morbo-
 rum omnium Volotumq; levamen est verus ami-
 cus, quo uno amara Dulcescunt, mollescunt,
 aspera prosperantur adversa; siccantur lacru-
 na, & mors ipse in sinu amici vita potius, quam
 mors est habenda. Amicitia virtute conjuncta
 reficit temporum injurias, nec rerum vicisita,
 divi, nec casibus fortuitis subjacet. Quid dulci-
 us est, quam habere, quicum sic loqui audeamus,
 ut nobiscum! Quis esset tantus fructus pro
 speris rebus, nisi amicum, qui illis aequae ac

nos q̄ aderet, haberemus. Quod si exopta-
 ta Inuimus prosperitate, amici nobis con-
 gratulantur, si in opum ac Diuitiarum
 affluentia vivimus, nobis cum letamus, si
 attollimus ad honorum fastigia, nos vene-
 rantur, si negotiis implicati, laboribus di-
 stricti ac molestiis occupati seremus auri-
 liatrices nobis porrigunt manus, ac neces-
 saria prestant auxilia. Est amicitia, quae
 efficit, ut aliorum crudelitatem, direptiones,
 urbium, agrorumq̄ vastationes equo animo
 sustinere valeamus. Haec consilii nos ins-
 pes, consilii iura atque prudentia, haec pa-
 rentibus, liberisve orbatos consolatus, haec
 famam, nominisq̄ estimationem, scelerata
 obprobriatione corruptam, defendere semper
 contendit, quocirca nec cum morte quidem

amicitia Deponitur, nam & qui superest, ama-
 ti memoriam colit eo validius, quo Damaun-
 ex morte amici fortius sensit, atque defun-
 cti animo impressas, morte vero amissas vi-
 tutes dolet. Satis hinc apparet, quid prosit
 amor; sunt enim nulla vel ad fortunam res
 fluentes, vel etiam opes, quae sine amicorum
 officio consistunt. Constat hinc, quosnam uti-
 litatis fructus prebeat amor, nihil enim in
 adversis fructuosius reperitur, quam habere,
 in quorum finem curas nostras, atque sum-
 mas effundamus, quique prodesse nobis cum
 solatio, tum auxilio queant. Quid est igitur,
 quod non audeat amor, opes quasunque desint
 pro amico amicus, dignitatibus exui, honoresque
 privari, ut amico bene sit, gloria duoit, gau-
 det fraudari suis, si per haec prodesse amico
 potest,

Letus hauriet venenam, ferroque incumbet,
 ut tucatus amicum, letus abiciet vitā,
 ut longiore vita vivat amicus. Sunt ve-
 ro omnia hæc amicitie bona, quæ supra
 hominis sortem nos extollunt Divi Cæsa-
 toris Donum suavissimam, pro quibus, si
 DEO nullas, quas tamen debemus, grati-
 as agimus, ingrati, atque beneficiorum
 inmemoris animi indicium est.

Vos ergo appello, qui quem vitam sibi
 Dei congruam agitis, quem mites vos er-
 ga ceteros, lenes erga alios præbetis,
 quem aliorum ineptias, atque injurias æquo
 animo sustinetis, amicos vobis parare ope-
 ram datis, ut memoriã hujus beneficii
 nunquam effugere sinatis, & ut supremo in
 coelis numini, quod præstantem hanc vitæ

consociationem instituit, imortales semper
habebitis gratas.

Vos obsecro quibus fortuna veros largita
amicos est, ut ad optimum finem amici-
tias adhibeatis, ut ne blanda suavitate,
voluptatem illecebris, non divitiarum splen-
dore, non honorum prestantia, non metu ad
quavis nefaria suscipienda amicos unquam
comoveatis. Vivite igitur, & ita vivite, ut
aliorum consortio indigni nunquam existi-
mini.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Handwritten notes on the right edge of the page, including a circled 'P' and other illegible characters.]

Culpa vacare solatium
est
demonstravit.

Q. B. Mohrlich Pforzheimensis
2. 16. Julii 1700. — 228802

276.

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting on the right edge of the page]

Invidius, Audilone, Honoratissimi. in actionibus
 humanis tanta varietas, quanta varietate animi ipsorum
 inter se differunt. Aliter enim studium virtutis
 minus suum facit, aliter illam aversatur. Fortasse quae-
 rat aliquis, utrum possit animus reperiri, qui neque
 ad illa abhorreat, neque respiciat, neque tamen eorum
 illam sequatur. In promptu est responsum, limitata quidem.
 Namque, quia virtutibus amaritudo permixta est, vitia vero
 voluptate condita sunt, illa amaritudine offendi, haec delinere
 vitiosum aspectus devotus. Respicendum igitur est, ad actionem
 humanam, ex quibus evidenter patet, quomodo se habeant
 boni sunt. Contemptum boni animi iudicium est, officere
 bona, laudanda, adurere remel contra mala, respicere illa, et
 laborare, et animus quolibet emendetur; quum e contrario, qui
 non laborant, ut animus, ad fraudem acutus, astutus, ad
 impletus alque invidiosus, in furum, candidum alque piosum
 transformetur. Illi cum periculo animo fruuntur; fruuntur etiam
 et contemplatione mentis ab omni labe puras et splendidas.
 Sed non eadem est hominum ratio, quippe qui, recognoscunt
 olim multitudinem praetoriorum malefactorum, perantem
 animo, quot hominibus scelera, improbe atque asperie,
 molestem et injuriam attulerint, horrore impleti, magna
 denique desperatione efficiuntur. Solum est cum illis,
 nisi, priusquam omni spei experti, lucis, nigram animam
 cum candida commutant; quod quidem difficile est et
 paucissimi ~~non~~ impetrant. Quomodo enim homi-
 nis, qui trans rapax flumen ire cupiunt, si semel
 rivos tetigerint, sensim alluvium flumini sese intulit, et si
 in aditum rapax fluxum pervenerit, nequa datur alque sorbetur:

ita, qui semel non alio abstinuerunt idemdem vitiorum
labiryntho sese involvant, in quo, progredi semper, paucum
vires pedem referre possunt.

Solacium igitur est culpa vacare.

Et hoc est, quod rursus diximus demonstraturum sum
Enumeraturum Imo varia culpa in genera

Offensuram ferunt, quo modo postquam evictare cupiam,
Et quomodo illa vacare dicamus.

Disquisitionem denique, cur illa vacare solacium sit

In primis igitur, Audilores Honoratissimi! ut benevolas
aures mihi praestatis etiam alque etiam rogati, occurrat
mihi, de vitiorum culpa generibus hac parte locutoro, ut
quod culpa sit, ostendam. Est autem illa, ut paucis abso-
vam, tristis malefactorum conscientia. Hac notione
praemissa, minori labore cogis facilius a ferre varia
culparum genera possum; quarum omnia, ut jam dixi,
in eo conveniunt, ut in omnibus hanc parvam inveniantur
foetorem alque vitiorum conscientia, quae mortales,
sunt quidem, sed dure afficit, doloribus tam diris, tam
procreare plenis, ut amissis videri, in nihilum redigi
corporis quo cruciatus miserissimos pati, solacium, et in
comparatione horum dolorum, quibus mala conscientia
mortales vexat, parvum omnino esse alque secundum.
Fugiant ideo omnium, ut fugiant omnia, quae rectae vo-
cent conscientiae. Sugnamus ipsius inimicos, repellamus
illos et repiciamus! Ohi, pro delictis! Inveniantur tot
tantaeque quae sopire illos laborant, nisi huius in-
imici subito occurrat, conscientiam quae contra illos odorem
adilum sibi palefaciat, et quo prius, eo vehementius,

furialibus armati facibus, quas nulla exlinguet aetas, nec cedem
 foetibus expulserat. Atle omnia itaque fovendum nobis
 erit, qui sint illi adversarii, ut respicere illis possimus
 adlongue prohibere? Quam ridicule enim foret, fugere
 aliquid, quod ne nascimur quidem! Exploretum habemus
 culpam, qua nos conlamiamus, modo ex ignorantia, modo
 autem etiam ex studio oriri, si nimirum, quod plerumque
 accidit, omni studio laboramus et nos vitij fronte tradimus,
 evanescit scilicet, si ad illud, qui ex ignorantia peccat, respicimus,
 namque hi, si peccatis scilicet se peccat, statim dum peccat,
 peccare desinat, quoniam animi ipsorum, nondum sopiti,
 naturalis virtuti, quam vitij obtemperare. scio enim
 nascimur, ut rationem excolamus, ideo rationem excolimus,
 ut virtutem sequamur, ideo virtutem sequimur, quia illam
 proposuit homini Deus; ideoque illam sapientissimum
 illud Numen homini proposuit, ut in aeternum mortalibus
 sit beatus, ut nullo tempore non habeat solatium, quod
 a nullo in dubium vocari possit. Invenimus
 porro alia culpa genera, quas quidem cum his, de
 quibus jam dixi, conjuncta sunt. Diffusum enim vitia
 committere, quae autem mihi autem alij obstant, autem ex
 ignorantia autem studio.

Et haud raro evenit, ut ipsos Deum, cuius autem omnia
 geruntur, qui omnia regit atque moderat, Numen huius
 Creatorum Numi ideoque et nostri, benignissimum Deum,
 quem honorare et colere deberemus, ut illa dicam, laedimus,
 quod quidem falsum est, laedi enim a mortalibus immortalem
 haud fieri potest, quanquam, si fieri posset, nulli
 placerent. Invidie mortales in Deum peccant, variis quidem modo.

videmus enim alium, ex rerum divinarum ignorantia peccare,
an Deum; alius vero, cui omnia Divina Praecepta sapien-
tissimeque Divini Gubernij voluntas constat, nihilominus, in aliquid
illam Patrem, non obediendo et respicendo, ad vim militat.

Quis in eo vesanas homines progrediantur, ut ad vestigia
animalia, ratione carentia, seipsum faciant. Ino nihil
crudelius, nihil iniquius exigitari potest! Illi quidem
illis nobis licet, ab illi vero nobis non concessum est.

Quis tamen minus crudelitatem mortalis in illa
exercet. Sed nondum satis! In gravem quoque culpam
homines incidere possunt, dum rebus vile plane
carentibus, aut abundantibus, aut, contra finem sapien-
tissimi Dei, illis plane non fuerint. Utrumque vi-
cium est. Quoniam Deus illas nobis dedit, fruamur illis,

sed ita fruamur, ut praescripti Deus. In omnibus
debus ^{modus} habendus est; quem qui negligunt, gravi-
ter se se commarant. Ex his, obudiorum honor?
de quibus haec loquuntur, non facile est ellegi posse
arbitror, dari inles ipsas culpas gradus, prout aliquis,
vel plurimum vitiorum sibi consuevit, vel in plures
vel in se, vel in alium, vel in Deum, vel in bruta
vel in res vile carentes, peccavit, et culpa non suscipit.
Utrum autem ignorantia an studio susceperit, in
proxijs considerandum esse opinor.

Geminem istiusmodi utrum esse occaso, quin major
culpa sit, quoniam Dei contractu provenit, quam quae,
ex rerum vile carendum abusu. Deus arguet
quia sit ille graviore culpe obnoxius, qui in se, quoniam
in alio deliquit. Possem nulle adferre exempla

quibus haec res illustretur; sed frustra! adferrem
 illustratam eam rem illustrare velle frustraneum est
 Enumeraty igitur culparum generibus, videamus
 Quomodo possumus culpam evitare, et
 quem illa vacare dicamus.

Parat autem illa solus sapiens, qui, quicquid potest
 laborij impendit, ut nullas praetercat dies, quo
 non eneadalior sit, quam fuit ante; qui inbesi-
 renter laborat, et omnibus omiffis, hoc unum agit,
 ut eneadalo animo, et sibi et alij profut; quo
 efficit, ut, communi amore amplexus, omnes ipsam
 venerentur, et quasi Deum colant. Omnium ille
 autem assensu inflammatus, inchoata perficit, perfectio
 firmat, firmata obdurat, et obduratus denique per
 seculum sapienter, utitur. Felicem nominamus, non
 quia alij videtur, sed quia sibi; quia bonarum actionum
 sibi consocius est. Hunc imitamini mortales!
 Sequimini illum, tam sincerum, tam bonae mentis
 probique moribus praeditum ducem, qui, expectatus
 jam jam, quid virtuti debeatur, recta via
 vos ad illum perducet. Sicil, quantum illa affert em-
 lumetum, et amore erga vos impletus, quam cupidissime
 optat, ut et vos ipsius participes fiat. Sed, non
 exemplo sufficit; nam, quanquam nullo displiceat tale
 pietatis exemplar, attamen, experientia teste, manifestum
 est, plurimos illa sequi, quae a maxima parte sequuntur,
 maximam autem partem non nisi mali consistunt, ergo
 malos sequuntur, quos fugere, quorum societatem evitare

nullum jam prodest, quam diu eam cum illis familiariter
 vivimus, non expectari potest, ut melior evadamus, quam
 ipsi sunt. Et, quemadmodum parum fideliter extincta
 incendia majori flamma reviviscunt; ita, nisi
 statim in incilio animi roster ad omni lebe purga-
 tur, et purificatus virtute impletur, si mundum
 erit, ne deus in vilisum, perditionis obsequij
 devia, in quibus mors voluptatis illecebris adoper-
 ta celatur, abducamus, et sine ulla spe relicti,
 ad exitum festinamus. Suggerenda igitur sunt
 pravae societates, sed emendanda quoque est no-
 stra voluntas, ex qua sere solum dependet
 alicuius prosperum conditio. Rationali illam
 suspiciamus, et late deum, si acamine illius
 rem bonam, et dignam ut appetamus percipimus,
 tunc deum, inquam, voluntatis ratio habenda
 est. Sed excolamus etiam rationem, namque, quo
 pretiosior illa est, eo fructus etiam nobis videtur
 esse ab illa despitendus. His omnibus rite compo-
 sitis, quis non impiorum? curae aobis esse debet,
 ut assidui simus, in eformando animo, nisi volu-
 mus, ut inceptum opus tristi ruina corrumpat.

Haec igitur sunt, quibus ad peccatum omnem culpam,
 quae a quoque sit, evitare quimus.

Postea autem ad hoc, ut, Luare solatium
 sit culpa vacare, Explicem.

Omnino solatium est! Quodsi enim requiem malo-
 rum solatium vocamus, consequitur, solatio etiam

esse conscientiam ab omni culpa puram; solatio
 esse mentem integram, castam, et inviolatam.
 Non est, ut has de re dubitemus; namque praeter
 rationem, verissimam habemus lessem, experientiam!
 sane citemus, et illa nobis validissimum testimo-
 nium dabit, quod aliquo solatum sit, extra culpam
 esse. Nonne et vestra conscientia, Auditorum
 Honoratissimi! Nonne, inquam, et vestra con-
 scientia, interdum excitatur, sive bona, sive
 mala commiserit? Nonne etiam toties, quoties
 bona operis, puerunda suil recordatio? quae omnino
 solatum vobis adferre debebat.

Sed nondum sufficit uno lesse, alterum quoque
 citemus, rationem puta! Non enim lesibus
 placam facere per facile michi est. Audite testimonium
 ipsius, Auditorum Spectatissimi

Si, inquit illa, solatum requiem malorum vocamus,
 conscientia vero bona non patitur aliquem dolorem, qui
 ex malefactorum recordatione oritur, ipsa que, prout
 actioes vel bonae vel malae sunt, bona vel mala esse
 cognoscitur, patet, ut in eo requiescere possimus, si
 nunquam desideremus omnem operam, ad bona efficienda,
 cottorare.

Viri omnes igitur studere alque nitentur huius solati participes
 fieri. Viri omnes illud amplecti, fructumque ipsius capere
 velleat. Divinam originem ducit, quare immortale est! Illud
 ureas repellit, illud fastidium deprimit, illud denique,
 quod votis omnium respondet, nos afficit praemio in
 aeternum duraturo. ~.

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

Raro recte Despi, quod Sero Desatur
quam Socius Salutaris Illustris Societ.
Lat. Marchii:

v. D. xxv Junii .ccxviii .ccxv. - 2257 salut
expofuit.

Fridericus Carolus Kramer D.

286.

[Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side]

[Faint, illegible handwritten text on the right edge of the page]

Director Excellentiſſime,
Socii honoratiſſimi!

Quem ad modum in plerisque aliis rebus graviter solent homines peccare, ita non leve illorum esse arbitror vitium, qui, dum parum considerant, quanti velent, suo quoque non tempore fieri, in longum protrahant, que maturius suscipi fas est. Ad quod non raro in studiis evenire, quis non videt? immani quippe peroratione adducti, satis vitio nobis suppetere, parumque referre, materiam sit quis, an per aliquod tempus productam, in aliam quovisq; statem seponimus, quam ad conveniunt. Quo agendi ratio, quantum noverat studii & profectibus, tristi multum exemplo cognita est. Venit itaq; mihi in mentem hac prima data, oram Vobis dicendi facultate precis demonstrare: ita ut recte dicitur quod sero desinat. De quo mihi, pro ingenii mei facultate impetralitate disputanti Director Excellentiſſime Socii ornatiſſimi benignas aures adhibeatis etiam ab his etiam rogo.

Et quo sunt hominis etates, paulo attentius cogitemus, eas atq; facultates, ac selecte opus propriam a materia designatam intelligimus. Neque ad eam plane rebus perquiramus, sed vitalem etalem structuram, pro vultu, sumus idonei. Est in hoc pars illius ordinis, quem Deus in rebus humanis esse voluit. Et Ordo eo potissimum referendus quod nec nostris perfationi, neque rommani hominum bono incongruum est, ut nulla vitio nostris pars sine agitatione aliqua transigatur.

Quam tractor natura sapientissime instituit, ut quoque
 res suis rebus agenda vocaret, & in quo utillissime
 excoeratur, abunde suppeteret. Quam ordinem in om-
 nino pervertunt, qui labores, prima estate proci-
 piendos, differunt; ac tunc demum illos se auigunt,
 quam alia rursus agenda fuissent. Neque vero est
 illum verum studiorumq; genus, quo quis impera-
 tus, neque subsidis necessariis instructus venen,
 si accesserit, non maximam tum sibi, tam rei ipsi,
 quam tractare instituit. Detrimentum adferat.
 Nimirum proochilar mens nostra, veluti continuo
 versu, ab inferioribus ad summa. In inferioribus qui neglexerit,
 fieri non potest, ut ad summa perveniat. Quare
 ordine curata tractari oportet, neque eorum quae
 temere omittenda est, quibus utitur in pro-
 ficundo ingenio instrumentis, nec ullam vitio nostra
 partem abiq; fructu aliquo efficiere patiamur.
 Dicitur aliquis vero omnino primo status fructu,
 robustior iam factus, ac ferius quam fas est, ad ea se
 applicat, quibus multo prius animum imbui oportet,
 non illud modo incommodum existit, ut minus
 proficiat, quam ex recto ordine proficere potue-
 rit, sed ne id quidem, quod sero dicitur recte dispi-
 tur. Videlicet non eadem plane facultas mentis
 superest ut quo ad aliam statem proverta
 in alia tendit.

Haec desunt plerumque, ea principia, unde ordinandum erat,
 quae rite preparata a perliorem ad insequentiam viam parant,
 Sin deficiant maximis undique difficultatibus nos afficiunt.
 Haec, omnis ordinis neglectio profectum minuit & per-
 sutioni nostrae obstat. Haec, merito in magna felici-
 tatis parte reponitur, si inde a iuventute compla-
 rovis offeratur ovasio, ingenium excolendi & artes
 atque, Sicutius illi elati propriis instruendi.
 Idem quoniam cogito et mihi voluisse insignem aelam
 meam esse, nactus mihi esset confiteri, nisi fructum
 & commoda maxima illi referre famis studio
 laborarem. Tua enim DIRECTOR Excellentissime
 benevolentia, vestrae Socii Honoratissimi volax:
 tale erga me accidit, ut hac ipsa oratione aditus
 mihi ad illustre vestrum colloquium pateat. Pro
 quibus in me meritis, quantum vobis debeam, satis
 intelligo, & quidquid in me est, quali animi ac-
 vinciam, hoc vestrum esse futurum spero. Semper
 hunc mihi favorem DIRECTOR Excellentissime
 studio meo rebus, omnibus utilissimum oro
 atque obestor. Ego vero non desinam ullo tempore
 paulla quae tibi a numine exoptare, sumo, &
 cultu atque observantia de prosequi. Atque, vestro
 biam amore cari & Sales digniorum me
 prothare, & quibusvis officiis hanc vobiscum
 conjunctionem confirmare enixissime studebo.

290.

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

LITTERARVM

Præstantiam

edocuit

C. M. Malerus.

die xvii Dec: 1774. — 235/09.

LITTE R A R I U M

Profession
de ...

C. M. M. M. M.
de ...

De ...
Tan ...
ull ...
spen ...
in ...
had ...
el ...
in ...
p ...
li ...
p ...
ha ...
m ...
re ...
al ...
be ...
d ...

294.
DIRECTOR GRAVISSIME
Sodales astumatissimi!

Tam inimico & atroci in litteras animo bene
multi in cunctis hominum ordinibus sunt, ut
in perniciam eorum Catilinae iniisse conjura-
tionem, aut Sicilienses vespereas minitari vi-
deantur, cum etiam litteraturae professionem
vel levem tantam cum nobilitatis lesione
conjunctam esse extemporali calumniantur
garrulitate, atque litteratos ipsos, compo-
sitis ad despectum veteris provociter in-
sectentur. Nimirum inter homines nihil
tam sanctum est, quod illi scelesti & bona
mentis tortores sacrilego non contaminent
ore, nihil tam honestum, quod non furialiter
allatrent, nihil tam pulchrum, quod impro-
be non contemnant. ~~ore~~ Multam omnino
ad tanta facinora affert malorum imitatio,

ea enim est perversa natura inclinatio, ut
 vitia potius, quam virtutes imitetur. Quam-
 te & quam eximie illa virtutes fuerant, quo-
 in mundi dominatore Alexandro M. elucebant,
 imperator tamen Caracalla nihil ad se, suosque
 mores transferre conatus est, prater hoc unum,
 quod caput in latus sinistrum inflecteret. Ubi
 quod plurimos litterarum studium? asperitas
 tem & nauscam quis graphice satis depingat,
 quam subinde movent, quibus stultitia dex-
 comes est. Leviter fortasse allegore litteras, saepeque
 corticem non imo scrutati sunt, & in limite si-
 sterunt, qui ergo fieri potest, ut voluptatem
 ex his atque letitiam haurire queant, quis
 mirabitur, si harum oblectamenta effugiant, nos
 vires aestimant? Quid periculum majus potest
 esse eo, quam studiorum remissio, & vana opi-
 nionis heredes passim habere animam, non sa-
 pientia succo. Quid? quod cito parta vilescunt,
 eorumque contentus succedit. Sola natura si
 cultura deficiat, sterile scilicet, quantoque melior heri-

ra, tanto deterior sit neglecta. Abducit a sapien-
 tia studiorum languor, torporem parit, atque igna-
 riam, & artes amoenae contemnantur, ubi & ejus
 cultores. Nemo vere sapientum est, qui indigne
 tur haec calumnias, contra malam ejus condi-
 tionem dolet, stultitiamque ridet. Ut enim si a
 canibus, equivoce luto coinquinamus, non lapi-
 dem percutimus, non exardescimus statim,
 & vicissim in illam regerimus, sed elucias pro-
 tuis hoc lutum, quam ut respergamus; ita hic
 faciendum, & omnes isti pro cariculis habendi
 qui non iudicio, sed impetu & concitio ledunt.
 Imo ut pictura lucem nihil tam commendat,
 quam umbras ita studiorum dignitas & amplitu-
 do eo clarius enitescit, quo magis peritus male-
 volorum telis, splendidiore tantum redduntur, &
 in omnia sua pulchritudine apparent, quam
 amovens primo ejus impedimenta, longius pauli-
per ostendam.

I Quomodo rectum unum est, & simplex, obli-

quam vero varium, atque multiplex, & jaculan-
 tibus foveus quidem unus, recessus vero ab
 illo multi, ita & ab unico literatura fine
 dum aberrant homines, non uno id faciunt
 modo. sed per quam variis, ac pane infinitis.
 Sic perniciosa a Musis aberratio Ebrietas
 est; ardet enim haec vitæ pestis ab hominibus
 sapientiam, studia honesta impedit, facit ut tur-
 pia honestis preferantur, haec hominem in bellu-
 am transmutat, eumque reddit deformem. In-
 tuemini quæso AUDITORES! ebrietatis habi-
 tum, verba audite, mores aspiciate, quid vi-
 debitis? Nil nisi abe. ignorantiam sui, das-
 bia & parum explanata verba, incertos ocu-
 los, gradumque errantem. Nullam in uncino vi-
 tuam latet, quod non probat. Hinc ingenio-
 rum tarditas, torpor, inertia, hinc egestas fur-
 ta, credes, hinc rerum divinarum lethæa quasi
 oblivio. Quis enim in ebrietate literis, aut
 bonæ menti locus, non sane magis, quam frugi-
 bus in terra sensibus ac rubis obfusa. Non

minorem vero cladem studiis inferi voluptatum
 ille oebra, non enim est tantum ab armata manu
 terroris, atq; periculi, quantum a libidinibus, qua
 blanda vi, quidquid nobis inest ingenii sanguis,
 rid, extinguunt, & in ipsam rationis arcem, animaeq;
 sacrarium per cuniculos verius irrepunt, quam
 irumpunt, faciuntq; ut inuisa primum moram
 protervia, postremo ametur. Blandiuntur, ut sal-
 vant, ardent, ut roceant, illiciunt, ut occidant,
 & deceptionum laqueos ubiq; pretendunt. Altum
 quiddam est Virtus, excelsum, regale, invictum,
 voluptas humile, imbecillum, caducum. Virtutem
 in templo invenimus, in foro, in curia, pro muris
 stantem, pulverulentam, coloratam, callosas manus
 habentem; Voluptatem latitantem sapis, & tene-
 bras captantem, mollem, enervem, moro atq;
 unguento madentem, pallidam, fucatam, conspers-
 sam. Proxime huic vitio accedit Ira, qua
 tantum abest, ut ulli affectuum cedat, ut omni-
 um contra, vel ipsa experientia rerum magistra,
 violentissimas haberi, diciq; mereatur. Nullum
 consilium, nulla vox, nulla animae facultas, nulla

pars nostri est, quae non ab ipso compedibus
 quasi & ramellis constringitur, ut suis cupi-
 ditatibus servire cogat; quod non in merito
 cum violenta quadam tempestate compara-
 re possumus: quia ut illa in navi malum
 antennas, rudentes, anchoras, sic haec vi-
 te clavum frangit, nulla ejus recte guber-
 nandae ratione relicta. **INTUAMINI QUOSDAM**
AUDITORES! hominem ira plus nimis ab-
 repta, quot cum mala atque incommoda con-
 serto veluti agmine committantur, quae digni-
 tatem ejus devestiant, & ad bestias prope de-
 jiciunt. Ira stimulis accensum cor palpitat
 tremant genuae, & manus ardent, & micant
 oculi. Quilibet sanae mentis compos aliorum,
 sit ab eo, quilibet ipsum fugit, & discedunt
 ab ipso Mense amoenae; quae nec cultori suorum,
 locum abjectorumque hominum consortia permittunt,
 sunt. Specie enim quidem laeta sunt, sed coorta

tristitia, ac luctuosa, ita enim plerumque evenit,
 ut cum boni malis junguntur, illi non corri-
 gantur pravae, sed mali bonos corrumpant, inclina-
 tis enim semel in vitium animis nulla ruina de-
 formis est. Hi corruptores sub liberioris vitae
 obtenta ad licentiam & voluptatis praecipitia
 praesum trahunt egregia indolis juvenes, quae una
 sunt ingeniorum pestis, una prohibitalis & mode-
 stiae gangraena, quae veluti pestilens aliquando
 sicut incoactos saepe afflat, quin & plerumque
 necat, dum desidia aut luxuria ansam arripunt,
 in nominis sui dedecus, & studiorum interitum.
 Aequae in illis vitanda confusio est, quae juven-
 tus plerumque laborat, quod sine ordine & metho-
 do, desultorie & leviter sua studia tractat, &
 magno saepe conatu parum proficiat, dum inces-
 si vagantur per auctores. Sine ordine nihil pro-
 stant, quorum animi perpetuo peregrinantur,
 incerti, quam viam sint inituri, dum auctorem
 aliquem, vix primis labris libalium, deponunt,
 aliamque arripunt, non ad delectationem magis,
 quam ad usum, & pruritu potius novitatis, quam

proficiendi desiderio. *Vt* fastidientis stomachi est, multa degustare. sic curiosi, nauis, scantis animi, per multa vagari. Quae varia sunt inquirant, non aluat, & nihil est, quod sanitatem magis impedit, quam remediorum crebra mutatio. Vidimus nunc varia pericula, in qua incautus aliquis Musarum alumnus incidere. Facile potest, videmus, quam multa in via ad sapientiam ducente, sicut civitatis, audi, amus nunc, atque gustemus studiorum dulcedinem, qua is fruatur, qui desideratam a Musis viam ingreditur?

II Nulla via ad veram prudentiam compendiosior est, nulla ad Reipublicae gubernandae rationem consequendam expeditior est, nulla ad laudem, ad dignitatem, ad honorem, ad gloriam immortalem adipsam planior, nihil denique in vita humana dulcius, nil iucundius, nil suavius litteris est, eas qui tollit, solem ipsum de

mundo tollere videtur, ha enim non tantum bene
 docendi, verum etiam recte vivendi, commonstrant
 viam, excitant in animis nostris igniculos glo-
 ria, & quantus sit in virtute splendor, quanta
 in vitio deformitas edocent. Contra vana sunt,
 qua miramur in mundi vicissitudine, & alimenta
 vitiorum, non remedia, nisi mentem humanam
 natura coecam, sapientia, eruditione comitata
 tegat, & moderetur. Quam qui prosident, vere
 sunt divites. Sed reverentes hic mihi audire
 videor molles quosdam, & delicatulos, arduam esse
 viam & salebrosam, qua ad litteraturam ducit,
 esto! neque enim illud eo inficiās, sed rebus ma-
 nimis difficultas proposita est, nec alia ad doctri-
 nam via est. Nihil vero est, quod non expugnet
 perstina labor, & intenta, ac diligens cura. Ut
 natura gemmas altissime recondidit, vitia contra
 prosin obvia sunt, ita que optima, non nisi
 sumo studio eruuntur, atque coluntur. Quid?
 homines, ut rem agant & augeant, nullos subire

Det recitant labores, nullas molestias, mundum
 omnem penetrant, etiam extra anni solisq[ue]
 vias, nullis itinerum intervallis se paluuntur
 includi, jugis montibusve sejungi, nullis flumi-
 nibus separari, nulla temporis, ac tempestatis
 injuria retardari permittunt, ut ea laorea,
 tur, que flumina sunt, vana, in casa profita, &
 puerilibus consentanea crepundis, & nos in
 paranda eruditione segnes erimus, casus opes
 perennent, & prosidentem ranquam destituant?
 Dici profecto non potest studia quanto & orna-
 mento illis & auxilio sint, quos nobilitas, & vir-
 tus ad reipublica gubernacula ad movit. Haec sunt
 quae mentem perficiunt, & adornant, judicium for-
 mant, ingenium acunt, & quanto bratis longe
 praestat animalium nobilissimum homo, tanto
 hominem homine ipso praestantiorum faciunt.
 Profecto si calidi rerum estimatores fueris
 agros magni aestimant, quia hisce pigriori-
 bus minus noceri posse credunt, quanti plus

stabiliis affirmandam esse sapientiam, quae nec
 incendio eripitur, nec naufragio absorbetur,
 & inter ipsas rerum conuersiones inconcus-
 sa manet. Habent id quoque amoeniores literae,
 ut dulcedine sua insecutos animos blanda
 quadam vi trahant, ad venerationem sui, & cultum.
 Praeclare quondam S. LATO, si inquit oculis
 suis homines pulchritudinem intueri possent, in-
 credibiles sui amores animis eorum ingeneraret;
 cur non idem de eruditione ac litteratura? cuius
 qui praestantiam penitus expendit, sibi hanc pro-
 test, quin eam impense amet, eoque consequenda de-
 siderio non tenetur solum, sed flagret & ardeat.
 Quid enim in rebus humanis ea pulcherrima? Opes
 homines inhiant? Fortune ludiora sunt; Honores?
 tollantur in altum, ut lapsu graviore ruant. Vanas
 vanae sunt honoris aucupia! & quibus non casibus
 Fortune, aut mutationibus obnoxia? veniunt, abe-
 unt, affluent, refluunt, nulli Fortuna minus,
 quam optimis credendum esse, jam olim SENECA

dixit, alia ergo re ad tuendam felicitatem
 opus est. Doctrina scilicet, cum virtute conjun-
 cta, illa nos litteratos, haec sapientes reddit, illa
 nos hominibus, haec grata DEO nos reddit; orna-
 mentum illa vita est, haec saluamentum. Quae
 mundana felicitas est, quae cum hac paria fa-
 ciat! Illa Euripi in constantior est, haec caute
 marcesia sermior, illius gratia vtri iustas cum
 maxime splendet, frangitur, haec perennat,
 haec quid optabilius? quid praesentius? quid
 homini melius est? Virtutem qui tollit, doctri-
 nae suae cum omnem tollit, & sanguinem, quin et
 tam etiam. Quid! quod dignitatem suam non
 agnoscit, nisi virtutis stipe sit praesidio, ac
 comitatu, haec libidinum astus compefcit, ardo-
 rem temperat, haec luxuria apparatus, ambi-
 tionis strepitum, vana gloria & popularis uara
 auaritia ridet, haec fastum & animi elatio-
 nem retandit, haec superbiam animis reculect,
 humilitatem. Sapientiae prolem inculcat, nec.

tem magna de se opinionis vanitate inflatam
reprimat, eruditio contra virtute destituta, naui
similis est, que sine remigio, medio mari, de cuma,
nos inter fluctus, facile in brevia, syrtes, vada,
delabitur.

Mara dicerem AUDITORES! sed sentio mihi hoc
loco ex ipsa litterarum prestantia cognitione
idem accidere, quod oratoribus evenire plerumque
asoleat, ut cum in Regum splendidissimis atriis,
& varietate imaginum insignitissimis palatiis, verba
faciant, pulchritudinis intuitu perturbati, in
medio orationis cursu attoniti quasi consistunt,
subitoque obmutescant. Audi vists litterarum
& eruditionis prestantiam, & dignitatem. Audi,
vists nihil in hoc universo dari, nihil ab homi-
nibus desiderari posse, ac excogitari, quod pretio
comparari cum ea possit, aut debeat. Quid istat?
hoc unum, ut eam, quam tantopere VOBIS com-
mendavi litterarum prestantium seris CORAM,
LECTORES! ad animum revocetis :2.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

De Sapientia et Coquentia
Studio rite iungendo
diat.

F. C. Kramer

7. 14te Febr. 1775. 2368 I or

309

[Faint, illegible handwriting]

[Faint handwriting on the right edge of the page]

DIRECTOR PAARTISSE
SODALES Honoratis simi.

Duo Natura sua, vel maxime copulata
sunt, ut non sine alterius Detrimeto
alterum Divelli queat, ea Separare, atq;
divinere, viliosissimum esse, nemo est,
openor, qui non intelligat. Neque vero id
raro accidit, tum in aliis rebus, tum impri-
mis in Diversis Auditorum generibus.

Duo, quum indissolubili vinculo contineantur
nihil tamen lecius Divisa sepe numero
ex parte neglecta sibi invicem officiant.

Quidquid vero in Auditorum hominis cadit, id
omne aut inspectione & Scientia absolvi-
tur, aut in actu & opere posibile est.

Utrinq; peccant, qui neglectis subsidijs, qua-
rite intelligendis rebus, vel peragendis
promuriantur, Scientiam quorunt, vel
opus perficere conantur. Ponite A. V. L. J.
TORNES Theologum fieri velle, qui Philosophia
proceptis mentem non imbuerit, neque
saluberrima haec Magistra pervenerit eo,

ut arduas veritates, & multas difficulta-
 tas implicatas, perspicere, & contra
 adversarios, subtiliter aculeos dissipatan-
 tes, defendere valeat, non modo ejus
 studii nullam omnino fructum esse
 posse, sed non leve etiam rei sacre
 detrimentum adlatum iri confitebimur.
 Similiter, qui Historiam fludent, omisso tempo-
 rum ordine, vel locorum notitia, quibus
 quae res gesta est, non potest fieri, ut in eo
 studio proficiant, sed confusa sit & permixta,
 necesse est, omnis illorum cognitio. In eodem
 sunt errore, qui, quum officio, qualia ratio,
 & Religio proscribit, vel maxime obtemperare
 nitantur, omnem salutem operam, ad unum
 modo, alteramve eorundem genus convertunt,
 ommissis ceteris aliquando & gravioribus.
 Quod vitium, qui vult vitare, intelligat,
 quamlibet bonarum artium & discipli-
 narum esse quoddam vinculum, sed ali-

quas sibi esse propiores, adeo, ut nullas
 earum vultus esse possit, nisi una retinen-
 tur. Atque hoc ratio est, illius potis-
 simum studii, quo efficiere conamur, ut in
 dicendo pariter, & intelligendo valeamus.
 Quare mihi de Sapientia & Eloquentia
 studio rite iungendo dicere, coram Vobis
 Auditores, instanti, benignas probatis
 aures observantissime rogo.

Eius vero rei, que ad dicendam mihi propo-
 sita est, duplex omnino ratio ponetur,
 quoniam & Eloquentia Sapientia proceptis
 destituta omnem dignitatem decusq; suam
 amittet & Sapientia minus valebit,
 debratis dicendi viribus.

I, Primum igitur illud fit, ut
 demonstrum, quod vere eloquens nisi
 sapiens, non fit. Quare ego sic sentiam,
 tribus potissimum causis, me adductum

esse sequentia docebant. Admirum, inanis
 loquaces, a Philosophia remota, primo
 illasio poluis, quam ars est: Dein tam longe
 abest, ut tali dicendi facultate ingenia juven-
 tur, ut poluis deprimendis iudem & corrumpen-
 pendis, maxime inserviat; porro etiam
 plurima illinc, & in singulos homines, &
 in universas quandoq; civitates mala pro-
 veniunt. Manifestum est autem, qui non
 secundum Sapientie proceptum dixerit, hoc
 cum imprimis agere, ut auditivum animis
 imponat, offusa veritatis specie, quo vult
 ipse, pertrahat, & gravitate hinc artis impediat,
 quo minus vera rectaq; sequantur. Neque
 vero finem propositum consequetur, nisi, aut
 infamia aut imbecillitate aliorum acciderit,
 ut in partes majoris oratoris concedant. Quodsi
 enim apud peritos & fortes dicendum est,
 vovari is debet, qui verba inania jactitat,

ne non moveantur, si ratio, mens, sapientia
 abfuerit. Verum eloquentia nomen profecto
 ei negandum est, cujus ars in hoc tantum
 valet ut imperito aures, parumque saltem
 animi aut fallantur, aut in pejus sequi rogan-
 tur. Oratoris officium debet esse, recte
 sententium & intelligentium animos, dicendi
 viribus permovere, veritatemque per omnia
 ministrare. Quod fieri nullo modo potest,
 nisi imprimis sapienter dixerit.

Sequitur illud, quod dixi, malam Eloquen-
 tia imitationem ingenia corrumpere.

At primo quidem, ille ipse, qui dicendi
 facultatem exercet, nec sapientia instructus

est, quo sola, quae Oratori subjiciendum ^{in rebus speciebus propria veritate}
 fit, comonstrat, periculum incurrit, ne dum ^{falso ita affuscat, ut ad}
 in rebus humanis veritatem superare putet, ^{exbreman aut non possit}
 sed prope iuncta dabilia reddat, & ambigua. ^{videre verum aut non velit.}
 Quod fit fortasse, ut quumvis ⁷⁷

Itaque quisque intelligit, orationem fictam,
 ad veri similitudinem ad motam, re ipsa
 vero diffimillimam, posse eo valere, ut, qui

crebrius ea utitur, & operam ibi consumit,
 animus illius pessimam hinc habem, &
 insignem foetilitatem contrahat. Eo quid
 enim noctuis, aut indignius aut tur-
 pius eo habeatur, quam quis ab amore veri-
 tatis & intellectu ita longe recessit, ut ipse
 se erroribus & discordantium specierum con-
 flictu, quo mens exoffat, liberare vel explicare
 non possit. Porum eorum quoque qui audiunt
 animi ex pravo isto dicendi studio, insigniter
 corrumpi solent. Nulli quippe fuit, veritatis
 parum studiosi, neque eo sapientis proverte,
 ut ab oratoris fraudibus sibi caveant, qui
 quidem tali specie, & externa quadam forma
 plerumque aliciuntur, sibi in hoc magnam
 laudem proponunt, si imitatione partem
 aliquam adsequi contigerit. Sic veritatis
 studium & ardua rerum inspectio negligitur,
 atque simul cum his, verum decus, & ingenium
 a nimorum ocellus amittitur. Nam quo

superest, animi excolendi ratio, nisi ante omnia
ad veritatem dicitur, & ex ipso veram infelli-
gentia, illuc quo jubet ratio, proventus fit.

At licet tamen, quandoq; & falsa defendendo
ingeniam exercere. Duo quidem genere etiam
Seneca usus, quando in controversiis, quas
ipse inscripsit, in utramq; partem varia
dissutat. Neque possunt contraria veritatem
admittere. Licet Exortationis causa.

Est vero alia exercitatio, alia professio; illi
profecto reprehendendi sunt, qui ex professo
hoc veluti manus suscipiunt, quo futa
cum veris miscendo, sapientiam a dicendi
facultate excludunt. Et si quando exerci-
tationis causa falsum tuamur, ita
tamen fieri oportet, ut opposita confessio
ex altera parte, veritate, suis eque subsidiis
infracta, rectum possit esse, peneo Auditorum
iudicium. Quod si eo modo fit, non modo nihil
vitii habebit, sed poterit etiam eo valere,
re orationis speciei, ac verborum lenocinatio,
falsum tibi persuaderi finas.

Ad id venio, quod supra ^{ad}positum est, illis, qui
sunt modo pertractata. Periculosam et singulis
hominibus & Reipublice esse existimo, eloquentiam,
quam voluit esse sine sapientia. Antiquioris
Historicis monumenta ejus rei veritatem com-
probant. Quarta enim pestiferam, illud
orandi studium mala Rebusque conitavit.
Quos seditiones, quos lamellus, quos civis
exivit, incendit, peregit. Quid causa fuit,
ut honestissimo rei studium, exercitium
culpa & perversitate depravatum, propter
pericula illius meluenda, atque turpas, quibus
non raro instrumenta, ab illo petebantur,
ex aliquo Gravis inevitabilibus omnino
prohiberi salvis existimaretur. Porro,
quotiens consilia agitantur, si intersunt,
valide dicitur, neque secundum veritatem
nec justitiam, sed prout cupiditate sua
quicque impellitur, aut comodi spe, aut
invidia, aut gratia adductus, quid malorum

tunc possit e dicendi potestate omni, quosque
intelligat. Atque sic optimi cuiusque, avia for-
tuno, existimatio, vita denique perniciose dian-
tum armis subacta, aut profleretur, aut arte
non sine magno labore eluctari poterit.
Quare, si eloquentia nomen iis concedi nefas
est, qui civis optimos vel ipsam civitatem
opprimunt aut perdunt, de potentissimo
dicendi genere, nisi sapientia rexerit, aliquid
do effectum est: planum arbitror esse, quod
statui, Eloquentiam sapientia auxiliis
moribus carere non posse.

II. Neque vero. Sapiens eloquendi imperitas
multum modum est; sed quod Leonardo loco
posui. Fiat autem apertius, si probaveris,
sapientia, quemadmodum veritatem & iustitiam
a se habet, ita, ~~vincit~~ gratiam, vim denique,
ab Eloquentia petendam esse. Conceditis
michi Auctores, ut in se honesta
fuerint precepta, morum tamen in
modum ope orationis offerri. Cuius

quippe est, recte sancta disponere, explicare,
amplificare etiam; quo sunt extra potesta-
lem eius posita, qui dicendi ignarus est.

Tamque potest aliquis, recte & bene, & sa-
pienter procipere; sed orationis instrumenta
desunt, quibus demum claritas, & evidentia
vitis conciliabilis, parum proficere iuvabit,
quod fortasse ne intellectum quidem, mentem,
non movebit. Lumen ergo avertet ab oratione.

Eiusdem beneficio, gratiam habebunt
sapientis procepta; est enim ea natura
hominis, ut ex insula venusti, & pulchri
animas afficiatur; e contrario abhorreat,
quodquid deformitatis aliquid in se continet.
At refert plurimum, ut audientium non
animi solum, sed ~~in~~ sensus quoque, quoad
eis fieri potest, moveantur; sicque omnes
veluti facultates in consensum veniant.
Venusta autem oratio, & pulchra, quum

Sensui accommodata esse Debeat; hoc magis
 sane placent, quo traduntur sapientia
 precepta, quo plus in eo dicendi virum, qui
 vitam illi comonstrat, animos, tum
 intelligendo veritate, tum rebus rite agen-
 dis, ac vita muneribus cum fructu
 communi hominum obsecundis, donos reddere
 conatur. Quod quum ita se habeat, colli-
 gendum est, Deas sapientia, & ornamen-
 tum in Eloquentia positum esse.

Denique vis ~~ipso~~ ipsa multo major
 erit in animis, si sapientia adiunxerit
 dicendi quoque virtutem. Nam, tum,
 quasi in affersum et obsequium sapientia,
 trahetur animus & quo vult ratio,
 longe facilius sequetur. Quae vero veram,
 & uti ipso confirmatam intellexerunt,
 vel antiquiores sapientia ~~precepta~~
 Magistri, ut, quo certis finem sibi
 propositum obtinerent, ludicra etiam

aliquando, utpote sensibus movendis aptiora
 arduis & difficilioribus misuerint. Ex
 quo illud tandem efficitur, Sapientia
 studium non modo non adversari oratoria
 arti, verum utrumque ita etiam connecti,
 ut alterum ex altero insigniter augeatur,
 isq; semum vere Eloquentis habendus sit,
 qui addit Sapientiam; utq; illius studiosior
 fuerit, ita dicendo erit validior.

Educationaliorem provisionem
quam plurimum prodesse
Saluti Publicae

Demonstravit

C. Wohlsch
9. 1. febr. 1775.

28 Jan 1775 - 238 J. III or

128.

[Faint, illegible handwriting]

Plurimum, Studiosos, Spectatissimi, refert, ut in eo, quem incolimus, terrae
 globo, pro mortali conditione nostra, apto quidem, sed non certissime
 pro immortalibus animis eorum, tranquillitate, sufficientia, delictant,
 atque adjuvantia. plurimum, ego, refert, ut in hoc terrae globo
 omnibus commodis, si recte aliter illis, non plane, exiguis, uti
 nar, salutisque animis acque ac corporis consulamus,
 habeamusque, ut rerum nostrarum curam, quam viridissimas
 habeamus. sed vero in primis ad aliquid aliquid ad curam nostram
 ipsam nosse alliciat, quum, quod simul amissum, nequaquam unquam
 potest recuperari. quumque humanae naturae ab ipso nostrae
 vitae excolere. N. quasi iudicium sol: aliquid possidere,
 maximeque sibi, salutis alque prosperitati suae comparare commo-
 da. Haec commoda autem praecipue ex conjunctione
 vivis cum nullis, et optime. de acquiri posse videntur.
 acquiritur commodis consequens est, ut possideamus quaedam
 ut sit naturae nostrae insigniter satisfactorum. namque
 enim coeclis, ut non, quo, longum nostris, primum
 nostrum sit. — velimus igitur modo cum aliis soci-
 tatem vivere, et sicut inae sanctis pretiosissimi commodis
 in quibus summa tranquillitas, summa felicitas, et potest,
 esse in mundo, et omnia, quae oculis mortalium magis
 et aestimanda videntur profusa sunt. Haec quidem extra
 dubitationem futurum est, ut conjunctione plurimum vivere,
 plus valeat, quam vivere, Deus ipse hinc rei prospere
 videtur, quum natura ipsa ita comparati sumus, ut vellet,
 sine alterius auxilio non possit subsistere; quum e contrariis
 nos ita respicit, ut cum aliis quam plurimum valeamus,

et hinc Deum pro commodis nostris laboremus, quos
 conjunctione laboramus; cognoscamus aut quaedam ex istis
 numero: in his praeter ceteris numerari posse puto com-
 mune illud, cuiusque arduum; publica scilicet. nisi
 vi obviam iter sit, ex affectibus prope terrae
 regionibus, latrones, servi, fures, et ut praeter dicam
 fides, quibusque defensorum hominum convulsi, in-
 fine miseranda vita, aullo acerbiorum contraherent re-
 pugnata singulatione si potest, conuictis his viribus, ad
 mala officiosa. Mirum omnino est et conside-
 ratione dignissimum, ut et ii, qui viribus ad mala
 abutuntur, ipsi se conungant inter se, nihil ubique
 in suo genere, insigniter efficere possint; et ob id ipsos
 mirandum quod, dum plurimum vires ad praetera
 tendunt ac aspernant, tam homine digna, laudanda,
 utiliaque ad existantiam perducentur. — Remanet
 Audite pietatissimi, vobis in animis vestris dubium
 quia ex pietate quacunque bona in quacunque
 hominum fuerit conuicta, consideranda omnino. Pro ma-
 nere ad illud statim animos vestros multum eximili, quae
 evidenter monstrant, illas pro homine quem spem
 caritatis esse, liberare potest. Videte, audit.
 Quam praeterea cuique a natura sit principium ut
 quum unum fieri non sufficeret, confirmata speret per
 multos, multorum hominum felicitas. — Difficile
 valuisse — liquefite in gratiam mortales, et considerate
 propensibile officia vestra; quum et multorum

conjunctione ad nos manant fere omnia, curam, quae, adhibere
ne illae officiat. navate polij omnem operam, ut fiat
ipse quam maxime utile, quod in unis expum, proe alij

Provida Educatione potestij Consequi

Provida enim Educatio plurimum ad salutem
publicam confert.

Permittite Audire, ut hac hora, hoc sequar meae
orationis filium, quod funditur in tres partes quidem
magnitudinis — eisdem momenti. Dignissime enim inquit
natus

- i, Ut illa educatione, ab est, non minus dignum
- ii, Quomodo debeat esse illa. imbi videtur proprium
- iii, Contemplatio usq, qui pluit in societatem
si vitia educatione retardat, omniaque
in illa vite peragatur.

Dolendum — maxime debendum est, Audi. spectatissimi
ut in educatione liberorum plurimi parentes tam exigentiam
adhibeant diligentiam, ut salus pro liberis est plane
omni careere educatione, quam per illam tam indignum
sibi societatis membrum. — bene se res ita habet
constitutus enim in educando liberis, est tanta que vitia
quae fere non intercipit ordine in aeternitatem usque
durant. Lucillimum est, inspicere, quod in educatione
liberorum quod nihil minus plerumque attendatur, quam
ut leniter arisq, qui tamen ad hoc sunt aptissimi, deus
atque dulcedo virtutis imponere cur.

329 laborant patrum pariter, quomodo possint liberi, post
mortem reliqui, magnas pecunias summas relinquere,
quae haud raro miseris mortalis in dissipatorem in
luxuriam, ex luxuria autem in miserissimam vitam
deducunt. Grob dicit: sceleratissima ea opinio
plurimum iam jam homines, instar pestis, cuius celerissimus
gradus non cogitant homines, celerat, illorum omni pernicii
non expectata superfundit, inasit: omnem felicitatem
hominum est opibus, et quae huiusmodi sunt positam
esse. Parentes quidem curant ut liberi possint
vivere; aut honeste vivant, an volute metam
sibi propositam, felicitatem laborent tangere,
a paucissimis duobus in considerationem; quin immo
eo voluntate procedunt multi, ut subeant liberi
ad morem mundi vivere, credentes, fore, ut super-
bia habeatur, si liberi ipsorum a tenera
aetate asusant virtute: dicentes: viri
obscuro loco nati non licet superare alios
celerique praestare, ac eum dignitatem, clari-
tatem denique gradum asperdere, quem
praecclarorum virorum liberi consequere atque
superare licet. Requiescant in umbra ob-
scurae vitae, neque audeant in lucem
prodire — imitentur praecentes — imitentur
eorum virtutes. cum quisque sibi opti-
mum esse videtur. Nolite igitur
mirari, et audit. Spect. complectissimum

corruptorum hominum numerum, qui, praeter id 30.
quod adscripti sunt hominum societate, illi ubi
adferunt utilitati, quum tam multi in primo flore
aetatis omisso — et non admissis stimulo virtutis, deo
spabili modo, in ruinam humani generis, currunt
pudentur. Optimo prope culpa hujus pestis tribui
tur parentibus, qui sub specie amoris, pueri
sociant liberos in dissipatam et maxime abomi-
randam miseriam. — amant quidem liberos, quem
grave autem se, vero amore illos amplecti
plane desunt. Praeque ipsorum amor maxime
vitandum liberorum periculum sit. manifestissimum
enim quodcumque minus periculosum est, quam quod
talet, periculosissimo autem periculosissimum judicandum
est, si, dum peccamus, noscitur peccate origo
quod idem in educatione creberrime peccat,
namque extra dubitationem esse cuique patet
quod sanguine inveniantur parente, qui
adeo negligenter liberorum et tam corruptae
naturalis sint, ut ne erga illos quidem amoris
cupidam supermaneat in animis ipsorum habitus.
in solo igitur liberorum amore prosequendi maxime
talet vitium. Sed istis nihil de magnitudine
et gravitate detrahatur et veritate
quamquam ei, a quo vultus ducit, inesse for-
tasse obprobretur, sedis ab eo expectetur esse,
ut non dicitur vitium.

Insuper autem gravantur parentes permulti, dum
 querunt de nimia in liberis indulgentia,
 quae eo intendunt procedit, ut liberi, dum
 mala specerint, non modo non puniantur, sed
 interdum ubique laudentur, ab id ipsum, quod
 mala specerint. Omnibus temporibus, omni-
 bus gentibus hoc vitium in omni aetate commune
 erat. et clarissimus ille Romanorum in-
 promotor virtutis, qui Praedicator (me de-
 necam nominare velle statim quisque
 antehiget), de illo procalare queritur,
 nihil magis, dicens, facit iracundus, quam
 educatio molli et blanda. ideo pupillis quo
 plerumque licet, corruptior animus est. Non
 respicit Offensum, cui nihil unquam negatum
 est, cui lacrimas sollicita mater semper
 abscessit, cui de Baedago plerumque factum
 est. Sic fieri solet in mundo, vitia
 propagantur a patre ad filium, a filio ad
 nepotem; laudabilioribus praestantioribus
 sibi autem adhibere prohibetur, si
 quoque admittuntur, rarisimam tamen evadit
 ut sola comitatur virtutum admittuntur.

O si descenderemus a ficta imaginata ³³²
altitudine, a simulata celsitate, in sanctissimi
et opacissimi virtutis lucas, in quibus flevit
longe late que, purissimi cognitionis, Craspedae
amoris denique pontis, qui neque exhausti
possunt neque aliter, quam sancto murmure
re animam ad salutarem sui ipsius cog-
nitionem considerationem que excedit aut.
O si ista propagare, imitari, delectari
ab illis nollemus. virtutes vero e contrario
laudibus exere, totos nos illis tradere, fidei
illis, inire illis, aliisque ad populum
ad fudium ipsarum provocare volumus.
Hoc in prima praesente, quae res
maxime tamen requirit bonam, fidem
ducentem, quae praecipuum requirit
educationem, non observatam - la-
boratus potius in contrarium - effra-
cta indulgentia - summissima facilitate.
Et fragilis plane animus parvulum,
perspicacium liberis suis grave fieri
et temperare mandatis, sequi laudanda
et praequam liberis mandatis praestantibus
videtur invidiosos parere, subijciunt se ipsorum
posteriori de perniciosa voluntate - ipsa pertinencia

333.) pertinacia alibus. et sic ex infante perti-
nar, ex pertinace autem inutilissimum Societatis
membrum oritur. Superius praeterea nulla
adhuc nota in educatione ista, quibus
hoc quoque adnumerari posse credo, quod
liberi a parentibus, nunquam ingenium
ipsorum cognoscitur, ad varia artium
scientificarumve genera praedestinantur,
quod ex parvi aestimatione, ac maxime
stupiditate contemptu variarum artium
ortum ducit, ducit, et ducet, prolem-
porum hominum, atque motuum
mutatione; evincenda e homine opinio, quae
supponit omnem Societatis florem, omnem
similitatem omnem durationem — una
enim sublato membro, non potest
fieri aliter, quam ut corrumpat totum
hoc tam salutare aedificium. Qui est
tam ferreus, ut non inspicit, quencumque
ad florem ipsius summi in hoc genere, idque
proaeclarum conferre posse. nullus proae
ceteris dignitas aliqua, nisi proae ceteris
excellat quoque, concessa est. hoc
autem vulgo creditur, et ob id ipsum
saepe numero accidit, ut perest

liberis, priusquam in se exerant, ad idonei ³³⁴
ad certa artium genera praedestinantur.
vel nimis honorem ardore, vel infirmitate
animi. Sic erratur in educatione. quomodo
igitur debet esse illa composita, quae sit
salutarij rei publicae, quae ubi careat?
Suspiciunt vobis parentes liberor. suspiciunt
virtutem, excellentissimam hanc vitam humanae
pulchritudinem, quae, in quocumque habitu
est, praedest; quae non colore, caliditate cor-
poris, pulchritudine, non deformatate faciei,
quae sua magnitudine omnes dolores,
molestias, injurias elidit — hanc suspiciunt
Rana sequimini mortales — nam in
ipsa educatione non omnia praevalent delectatione
firmat, et obdurat, quam in ceteris.
Festissime infantibus patres, quibus conditum
est salus liberorum suorum, in hinc
mentibus ipsorum magnitudinem Praejudicium
viri denique virtutis, illi quae ibi instructis,
ipsorum vestrorum aliorumque laudandorum
hominum exemplis alligant, ut pariter
cum vobis incedant in gratissima virtutis via
ut si grata vobis est eorum salus, pariter etiam
cum vobis immortalibus fructibus ipsius felicitate
salute prosperitate denique summa fruentibus
consequantur ut utemur

Despicite e contrario opes, Divitias, pecunias, quae
 praeter opinionem, nihil sunt, nihil afferunt, nihil pro-
 sunt. — Et verissime dictum est, paucitibus plane
 nullam liberorum curam, nullam charitatem,
 nullam amorem erga illos inesse, qui, praeter
 pecuniam liberorum nihil relinquunt. omnia enim
 haec mortalia habentur, vix autem indifferenter
 perpetuo durat, eadem fere, eadem utro-
 non ab opinione hominum, ut plurima
 eorum, dependet, sed in se pretium habet, et
 immutabili gradu, perpetuoque vestimento, tan-
 quam origina incedit quae alligit qui
 supra modum, comitantur cultores, sed
 non nisi boni, quos amat, quos diligit, quos
 fide amplectitur, quae non nisi in
 isto est ali pectore, quae radices mittere.
 eodem hoc confirmat, Juvis obdurat. Sic
 parentes liberorum formate mentes, et ipsi deinde
 laborant, ut acquirant sibi promptitudinem quam
 viribus suis, aliquid conferendi ad salutem publicam
 aut multiplicitate modo (quod est usus adferri, varia enim
 studiorum genera, quibus se possunt committere, inveniuntur
 Satis quidem videtur prope, qui jam virtutis dulcedi-
 nem gustant, pati ut sit membrum inutile, sed
 tamen simul potius quaevisque cultorem sui
 virtutis ad laborem et industriam — simul et
 quaevisque ad bona, praestare agenda; nec cultu-

rum ipsius resistet. ostendit enim, allicit, persuadet,
 excitat voluntatem, adfiscit, juvat, exitum denique
 curat, et omnia bene vertit. Edehinc sunt huius
 multa, varia studiorum genera, ad quae diligentiam
 studiumque conferre possunt, quam amplius illis pate-
 sit atque ostenditur campus, in quo agere
 possunt et excellere. Sed opus est preparatio-
 ne.

Parentis est experiri, lentare indolem liberorum,
 parentis est inquirere ad quod genus studiorum, prae-
 celeris sint idonei, nec permittere, ut ad maiora ad-
 spirant, quam illis a natura concessa sunt. Pri-
 mo requirendum est a patre, quod genus studiorum
 magis habeatur, magis honoretur, sed ad quod aptus
 sit filius, et in quo maxime se vires ipsius
 exercere possint. Et accedit huius, ut, debeant li-
 beri a parentibus, priusquam alicui rei student, rite
 quoad intellectum, praeparari. Quod magis,
 quam omnia, negligitur, et quod ex eo, de quo
 ante loquebar, gignitur, ad id ipsum enim
 quod parentis ingenium liberorum non ex-
 periantur, potest explicari, unde veniat
 ut non excolantur in propria praeparate
 a parentibus liberorum ingenia.

Ponite vobis ante oculos, Auditores, vicum, quorundam li-
 berorum parentem, negligentem in probo, et omittentem
 curam patri. Invenite ex illo negligentiae causam — prona
 erit responsio: Quid opus est cura, diligenda, exactio
 in libris, qui sunt desinati, vires, studium con-
 care in tam edigno, obscuro genere artium. Sed falsa
 est omnino et nociva haec opinio; cuiuscunque
 enim rei se se dederit, necesse est, ut in se obse-
 velus, ingenii, rationis, intellectus quidam habitus,
 qui onagrem laudem, tranquillitatem ac felicitatem
 mentis libique adferet. Sed nondum sufficit,
 ita debentur praeparari ut alterum, difficultatem,
 quae in altero genere artium reperitur, si-
 minuat, ut igitur quoadcunque suo tempore
 opportune, iussu a nobis tractetur. Faci-
 picandum igitur erit a minus arduo et mo-
 mentoso, ordiendum erit a faciliore, non
 vero semper quoque a gratiori; et si
 pergendum est ad magis arduum et momen-
 tosum, ad graviores denique, et quod
 quodammodo non ad minus gratiosum.
 Subsidiarius igitur pro namum alteri, ut ante
 cedens semper difficultatem consequenter dimi-
 nuat. Peractis his videamus denique, quomodo

si omnia haec rite peragantur, fluat inde in societatem
maximus usus. ²³⁹ Fluat omnino: si enim ita in educa-
tione ageretur, paucissimi essent contemp-
torum virtutis; omnes invaderet cupiditas, praeterea
agendi; omnibus cordi esset, se viros bonos prae-
stare; rarissime eveniret, ut negligentiae nos
fraderemur; nunquam inutilis esset opera homi-
num, audibile enim, visus, tactu, natu, assinatione
tacita, incessaque ipso prodesse, nemo furaretur
nemo raperet, — securi, non clausis foribus
quieti nos tradere possemus nocturnoque praesom-
no, nunc et clausis vix possemus, — fallimur,
fallimur, ab id ipsum, quod fallimur. Fides,
amor floret, nunc autem fere haec omnia
epota sunt et mundo, quidem paucissima
sunt. Quae autem in finem societatis
componantur, ut securitati propiciantur
et salus omnium promoveatur, et rei
publicae maximum interest, ad quem
paucissimi inveniuntur in illa, qui neque
possunt, neque volunt prodesse, plurimi
autem possunt, paucissimi volunt;

329. Possent utique, nisi illa educatio esset, ut
quaquam a natura vires sufficerent, quae summum
onus sustulerit, prodesse velle. tantum autem
valemus, quantum possumus; Osi tantum
quoque prodessemus, quantum valemus.
Osi plurimi parentes non tam negligentes
in exercenda educatione essent. — Si posset
provida educatione promoveri et adjuvari
in etrolementum cuiusque hominis, qui in re
publica versatur, Communis salus.

Quare agite Parentes — proponite liberis
vestris virtutem. cavele nimia illos corrumpere
indulgentia. inquitte vires ipsorum.
formate tandem vobis liberos bonae indolis
alios viros, in quos laudes cumulare, quos
amore prosequi possunt. rei publicae
autem bonos formate cives — Tentate
semel, — audentes fortuna juvat.

Quid Phantasia in artibus valeat.

ostendit,

Ernest. Diet. Böhm.

Theol. Stud.

11 Febr. 1775, - 239 R. 1 or

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

Das ist ein
Vollständiges Verzeichnis

der in der
Landesbibliothek
zu Karlsruhe
aufbewahrt
ist. Es enthält
die Namen
der Autoren
der Titel
der Werke
die Band
zahlen
die
Verlagsorte
die
Verlagsjahre
die
Bände
die
Bände
die
Bände

343.

Quum
tunc
et ad
pono
mori
fugit
relect
tu pro
tu cat
pro te
vulpi
ate m
et ma
lavin
mim
tunc
frit
tam
pro

Director amplissimus! 34A.

Sodales honoratissimi!

Quum variis ornata sit facultatibus mens nostra, multaque modis ea ad altionem perfectionis gradum promoveri queat: nihil erit omnino convenientius homini atque utilius hac sui ipsius cura, ac diligentiori, quo valeant singula et quid studii in illis ponendum, inspectione. Ipsa autem natura ita constitutum, ut corpore tanquam instrumentum viribus suis exercendis augendum, uteretur ante inde velut alveicula sui cultus et majoris perfectionis adquirenda animo pararentur. Mens enim hominis nihil percipere vel agitare utique possit, nisi ante omnia ex rebus obvis corpus affectum fuerit; quarum mutationum speciem alio tempore, ipsis jamjam cessantibus, re-

vocat et quae olim percepta sunt sen-
 sibus velut praesentia sibi subiicit.
 Unde prorsus animus praeter lapsi tem-
 poris vicissitudinibus intentus, earumque
 rerum praesentium statu comparans,
 intuitu similitudinis, quae utriusque
 intercedit, eventura colligit atque exi-
 tus subinde sive bonos sive malos
 divinat. Omnium vero horum ma-
 ximum est, et excellentissimum hu-
 mane mentis ornamentum, intellec-
 tus. Ea quippe facultate, non solum,
 quae corporis nostri instrumentis per-
 cipiantur, rerum alia etiam a sensu
 remota^a omnemque vim corporalem la-
 tentia, discernit comprehenditque. Eadem
 vel praecipue a ceteris animalibus
 hominem distinguit, ac velut pro-
 prium Dei munus humano generi con-
 tigit; ut adeo illino potissimum
 cum Numine similitudo petenda sit.

Intellectus autem sine memoria quasi nul-
la foret materia. Quemadmodum enim
artifex pretiosissima et subtilis-
sima opera fabricandi peritus,
deficiente materia, non habet, in quo
artem et operam exerciat: ita quo-
que intellectus, uti in rebus arduis
acute perspicuendis idoneus, memo-
ria non succurrente, obijciendo, de qui-
bus possit dispicere, nullum presta-
bit usum, nec ullam fere vim ha-
bebit. Namque memoria ea tenet, atque
intra se includit, quae intellectus
diligentiori indagatione pertractare
adcuratiusve perspicere debeat, et ipsa
quoque res proter lapsas presentibus
jungit actiones humanas, quae olim pa-
tratae sunt, excutit, bona vel mala
ex illis orta commonstrat, ut ad ex-
empla aliorum nos componere, aut
detestanda illorum facta fugere,
discamus. Et siuti per illam ma-
jorum facta nobis traduntur, ita
quoque nostri aevi clarorum virorum

346.

vir =

virtutes prosteris traditum iri; docemur. Huic fuit adit alia facultas, qua
 multum et ipsa ad rectam rerum
 intelligentiam confert et dijudica-
 tioni inservit, ingenium atq; aumen,
 quibus efficitur, ut rebus in vicem
 relatis, convenire sibi et simile quid-
 dam ac commune habere, aut discre-
 pare, et contraria sibi, atq; incon-
 grua esse intell^{igit}~~itur~~. Complectitur
 deniq; ratio, quidquid fere est nobili-
 oris in mente humana facultatis ad
 res sibi subjectas cognoscendas; tamq;
 late patet rationis regnum, ut illius
 ambitu ipsius natura humanae limites
 contineri et describi posse videantur.
 Neq; vero tot tamq; insignia bona
 frustra homini; sed cum in finem
 unice concessa esse confiterendum est,
 ut homo secundum illarum facultat-
 um normam atq; ex recto rationis =

praescripto, eligere bonum, respicere malum
 valeret, et prout quidq; placuerit, aut
 displicuerit, desiderio illius ferretur, aut
 contra. Non cuius facultatis usu ita dif-
 ferunt mortales, ut pleriq; sensibus
 parentes in illa maxime, quae sensum
 movent suaviterq; afficiunt, rapiantur,
 atq; ex diverso abhorreant, quae sensu
 confuse percepta, speciem mali offendunt:
 nullo fere cognitionis lumine, aut ratio-
 nis imperio. Et licet iis intelligentiores
 feracem sensum, haut raro in vana et
 nociva prouum, iusto rationis regi-
 mine subigunt, et in rebus ex peten-
 dis fugiendisq; non legem ullam sibi
 statuunt aut sequuntur, nisi quam
 ratio ipsa necessariis scientia subji-
 diis instructa et illustrata probave-
 rit. Verum redeo; quum videam, in praten-
 tiosum rampum me imitti, de re in
 universum dicere ingressus, cuius ali-
 quam modo particulem orationi subji-
 cere =

cere, animum induceram. Est autem in aliis plurimis mentis humana facultatibus, mirabiliter distinctis; phantasia quoque, fecunditate et ubertate prestantis.

Quam quidem ego nunc diligentius paulo declarare institui; si, quod rago observantissimis, benigne Tu quidem Director Excellentiss. Voss Socii honoratissimi, me dicturum audire tanti putaveritis. Illud ne ipse ad dicendum mihi proposui.

Quid Phantasia in artibus valeat. Primo vim et naturam illius facultatis, virtutes item et vitia, primo loco demonstrabo; Secundo dein, quam late pateat per omnes fere artes ejusdem usus, docebo.

Phantasiam eam facultatem mentis esse interpretor, qua animus diversissimas species ex se ipsa erigit, formas, quas nunquam libuerit, attribuit infinitis modis, res subjectas transponit, necit, dirimit,

non usquam nisi arbitrii sui legem sequi = . . . 350.
tur. quale quodque vult esse, vi sua effin =
git; mista sciunt, secreta miscet. Pejora
quandoque abstrahit, meliora addit. Et unum
aliquod, integrum, perfectum absolutumque,
cujusmodi intenditur, apud existat. Plu =
rimum ergo phantasiae apud hominum
animos efficere posse, evidens est. Illa enim
in gratiam aperiri suo conciliandam velut
effusa, iuncta vividissime qua illuc fa =
ciunt, exprimendo; singularum partium
conquisita undeque doctura apte universi =
tati inferendo, voluptatis irritamenta
quae quaedam profunt, explicando; grata
omnia, placenta, conformia, efficiendo;
ordinem usquequaque non sensum, venustatemque,
ostentando; omisso, detracto, excluso quid =
quid deformitatem adferre, vel gratiam
certe minuire videatur, tam consummatam,
quam potest esse iunctisve sensibus et
capiendis accommodatissimam formam ex =
hibet. Atque ea est omnino phantasiae
lex, ut disiecta colligat in unum

ac singula bene elaborata, inserta invicem intactaque, ad efficiendam universitatem coaptent. Secundum quam legem omnia fere, quaecumque ab illa facultate nascuntur, opera perfici videmus. Quod quum facit, fingere animus dicitur. Neque vero eo valet fingendi nomen, ut inania, dissona, contraria miscantur. Quod enim ut non nego fieri posse, ita vitiosissimum hoc ipsum habeatur. Quia univrsum autem inanis fictionis duplex ortus est. Quoties enim aut copulantur, quibus repugnat, aut separantur, quae necessitas aliqua continet, quod prodit inde, necesse est, vanum sit et nihil. Ut qui civitatem vult esse absque imperio, perinde facit, ac si annuus nullam esse dixerit. Demto quippe, sine quo nulla potest esse. Pariter si quis figuram tribus angulis concludat, addito insuper quarto, nullam efficiet. Quanto vero prestantior est haec mentis facultas, iusto quodam temperamento subacta, et

quo plus emolumentum in bonarum artium
studia, quod postea demonstrabitur il-
lino proficisci potest, hoc diligentius et
sollicitius cavendum, ne corrupta eadem
et depravata, vanitati sibi obnoxia inq[ui]-
errores propendeat. Quare tum virtutes,
tum vitia quoque phantasia, ut vires mea
tulerint, exponam. Virtutes autem prae-
simum haec sunt: fecunditas, veritas,
subtilitas. In omni opere quod huius
facultati subijcitur, prima sibi materia.
In eius adparatu ante omnia versabi-
tur phantasia, et quo amplior illa con-
tingit, hoc liberius mens discurrat de in,
omnisq[ue] labor et solutio. Constat au-
tem hoc totum inventionis. Neq[ue] vero ea-
dem facilitate hic proceditur. Prompte
copiosq[ue] ab uno parentur, quae tardius
ab altero paritur. In quo ipso ierai-
tur ubertas vel egestas illius facultatis.
Ut enim quisq[ue] plura magisq[ue] varie-
tate distincta, a vulgari sensu remota,
recondita, facillime invenit, ita fec-
unditate phantasia excellere merito =

puta =

putabitur. Altera virtus est veritas. Cujus studium adeo non debelli, a tali opere faset, ut, si veritas non constiterit, omnino omnis ars pereat. Ad id requiritur, ne qua sint pugnantia aut contraria mala inter se incoherencia, inepte disposita, aut veri utiq; dissimilia; sed ut suo quodq; loco ponatur, sibi quaeq; respondeant, in vicem congruentia, mutuo auxilio et in unum plane consensu. Quare id primo loco in omni etiam opere poetico spectandum, ne quid fictus ac possit esse, fingatur, sed ut modo naturae convenientissimis quidproximam naturam imitetur. Quibus accidit subtilitas, qua posita est in artificis cum modo singula, ac perita intexendi, dissimillimis modis et mira varietate iunctas materiae subjectae partes disponendi et connectendi invicem, observatis diligenter et expositis etiam iis, quae plerorumq; iudicium elabuntur, ut novitas per omnia constet et ultra expectationem

semper incurrentibus aliis animus velut
 admiratione periculis stupescat. Hactenus
 de virtutibus. Ex diverso autem varia
 possunt oriri vitia ex immoderato phanta-
 sia usu. Sunt enim fines, quos excedere
 maxime periculosum est. Quispe suis
 terminis emota, contra veritatem gras-
 satura, infinitum quandoque malorum
 iunulum importat. Exemplo esse pos-
 sunt, qui vulgo phanteste dicuntur.
 Hic animadvertendum illud quoque, vel
 ex una quadam specie sive imagine pe-
 nitus animo in illa defixis ad extrema
 labendi periculum oriri. Bostellius
 quidam, qui virginem Venetam deamabat.
 Bostremo narratur, eo demantia prois-
 sisse, ut ejusdem opera humanum genus
 demum redimi oportere contenderet, li-
 bro etiam illius nomine inscripto.
 Neque vero longius his innotabor. Ne-
 flat ut amplissimum ejus, de qua pro-
 monem institui facultatis usum ex
 ipsis diversarum artium operibus de-
 monstrum. Primum locofungatur poetica
 ars?

Poetarum enim praecipuum esse fingere omnes confitentur. Et quidquid fere illorum ingenio profertur, vel maxime ex eo aestimandum est, an commoda sit fictio et pulchra. Convenit nimirum qui tantum versus, utiungq; ceteros et rotundas, facit, verbarum iuxta dimensionem utitur, sonorum bene cadentium delectui unice studet, in cuius carmine ceteram nullus est nitior, nullum momentum nihil exelsi, nihil amoeni, nihil deniq; in quo magnopere legentium animi figantur, poetam eum non esse dicendum. Quod et ipse Horatius, omnium poetarum facite princeps, aperte statuit. Quod nisi ita esset, haud ita magna foret eorum laus qui ingenio poetico claruerunt. Plura sunt et majora, quae periti a poeta, hoc nomen merituro,

postulant. In his, celeritas, ubertas, va-
rietas, in inveniendo, disponendo, experi-
mento; speciosa dictio et pulchra, sen-
tentia non minus vera quam aucto,
diversa forma cogitandi; et in uni-
versam contextus non simplici de-
core insignis atque multo artificio
plenus. Potentissimum autem in poeta
illud est, ut facultate fingendi mul-
tum valeat: Quid enim si in descrip-
tionibus, quarum frequens a quo poe-
tas usus est, versari necesse sit.

Tum maxime phantasia copiose in-
structa et limata juvabit. Ut si
regionem aliquam amoenissimam, non
utique qualis est ulla, sed qualis profect
esse, de pingere instituit, hoc ita fa-
ciat, ut, quidquid venusti ullibi locis-
rum deprehenderit, aut ipse animo con-
ceperit, secreta deformitate, congerat,
congestus illo universitatem nume-
ris omnibus absolutam efficiat. *ergo*

ergo designabit viridia prata, disco-
lores lateq; patentes campos, fru-
gum herbarumve infinita varieta-
te et copia ad spectu pariter ju-
cundas et admirabiles; armentorum
ex obvio fecere patientium gre-
ges, rivos molliter cadentes, plana
ac livibus mista, editioribus con-
tiguas vallis, varie vestitus montes,
silvas altam umbram quaqua
versum porrigentes, ferarum iner-
rantium agmina et plurima si-
milia. Talia quum promit poeta,
manifestum est, phantasia vim
inesse. Artis pictoria prope ea-
dem est ratio. Plurimum refert,
pictorem apte fingendi esse peri-
tum. Nimirum hoc differt inter
ipsum et poetam, ut, quae poeta
verbis prosequitur, pictor oculis
subjiciat. Neq; vero is solus est pic-
turae usus, ut, quales res ipse sunt,

inspicendas exhibeat. Quoties enim
 id propositum est, fingere omnino
 non licebit. Et plurimum ex pictu-
 ra arti et delectationi tribuitur.
 Quare dandum etiam hoc erit picto-
 ri. Sicut poeta, ut ex se gignere for-
 mas et promere liceat, quas vult;
 non eas quidem incongruas aut a na-
 tura alienas, sed naturam uti pot-
 est esse perfectissima, imitantes.
 Eodem valet quoque de arte statuarii.
 Vulgo nota est Venus Medica, fe-
 mina formam et corpus, ut possunt
 esse speciosa pulchra et omni ex par-
 te perfecta, representans. Quam varia
 porro figura nascuntur ex phen-
 lasia. Quanta diversitas in corpore,
 in habitu, positu isticive, qua
 quidem omnia ipso artificis ingenio,
 ut convenit, effingit, quisque intelli-
 git. Proterea etiam sculptor vivida
 fingendi facultate praeditus, res ana-
 tura

tura effectas, fallenti diligentia
 et artificioso digito accuratissime
 marmoreas vel lapideas tabula
 quasi infigit. Atq; is etiam tum in
 invenienda aliqua exquisitioni ma-
 teria, tum in ipsius tractatione
 et fictione. Scenici deniq; ludi mul-
 tum et fere innotata phantasia de-
 bent. Ceterumq; enim ficta subsunt,
 quae vel oblectamento, vel sensui
 pulchri excitando, vel affectibus
 movendis, scite excogitantur. Quae
 ubi secundum principia supra po-
 sita apte connexa sunt, ne ineptum
 quiddam interjectum totius operis
 (quod fit subinde) pretium minu-
 at. Plausus intelligentium ferunt.
 Videlicet maxima eorum, qui specta-
 ri volunt, commendatio ex eo esse
 existimabitur, si, quae locis mate-
 ris subiiciuntur, apte hinc inde
 translata sint, missa nexaq; si plu-
 rima sit varietas, crebra permutatio;
 si.

Si quam proxime iuncta ad naturam ipsam accedant; si actus singuli novitatis aliquid habere videantur, atque repente subinde rei parum expectata objectu huc illuc volvetur animus omne denique opus tum in qualibet parte elaboratissimum, tum in universum ratione iuragis per textum fit. Verum longius digredior, plura haec de re complexurus. Finiendum est. Percepta igitur vel ex his praestantia facultatis fingendi ejusque in diversis artium operibus utilitate, quid abstat tandem, cur non eidem perficienda magis magisque, atque iis de quibus supra dictum est, virtutibus exornanda, omnem diligentiam adhibeamus. ²

361 .

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a list or account.]

[Faint handwritten text on the right edge of the page, including the words "Pirk" and "que co".]

Virtutem solam altissima quae,
que consequi posse

Demonstravit

G. E. Kaufmann

12 Nov. 1744. - 2328. I or

360.

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint handwriting visible on the right edge of the page, possibly from the adjacent page.]

Quod si universam naturam, communem rerum
 omnium parentem intueor, diligentissimis
 in super-vestigis ac disquisitionibus persequor,
 nil reperio, quod animo meo cogitationeque
 maxime complecti possem, quam hominem, ani-
 mal illud rationale, providum, sagax, caulum,
 rationis ac consilii plenum; solum enim est
 ex tot animantium generibus intellectus parti-
 ceps, quem cetera omnia sunt expertae. Morta-
 lis ille ad res arduas excitatus, unus inter omnes
 eminentes, quos alma natura pro genuit
 est hic rationis dono longo pulcherrimo instructus,
 quid enim praestantius ea, quae haurita de caelo
 divina sola hominem facit, a belluis distin-
 quit, ornat, illustrat; animam praeterea possidet
 immortalam, quae nullo labore, nullo conatu,

Sed minimo nuda totius corporis molem lempe,
 rat ac flectit, quae, quamvis omnia fialia,
 duca, in perpetuum durat, in omnibus or-
 tae nostrae labyrinthis tuba ad infidus, quae,
 res abditas an vestigat, investigatas compre-
 hendit, comprehensas componit, ac praeterita
 recordatur, cernens denique instantia, futu-
 ra coniectat, et extrema conferens primis,
 omnium rerum cursum et eventorum conse-
 quentiam notat. Nemo fere mortalium
 satis dilucide perspiciat, quanta animi sit
 dignitas, quantus splendor, quanta maiestas,
 campus itaque immensus se michi aperit
 ad ostendendam animi humani nobilita-
 tem, quare in eo exultet oratio mea,
 quum ostendam.

Virtutem solam altissimaque
 esse consequi posse.

In prima orationis meae parte

Quid altum dicatur.

In secunda autem

Quod virtus omnia consequi possit
 demonstrabo.

Ab oratore ab illo sapientissimo huius
 universi conditore, multis usque praeser-
 timum muneribus excultus, tum ad intelli-
 gendum, tum ad agendum, mentem induit
 maximis rebus parem, viget et in dolis et
 consilii praesentis magnitudine et in
 illo animi quaedam excellentia, excel-
 sitas singularis, propeissima natura
 humilia despiciere, virtutisque comite

altiora spirare docuit, hos, qui naturae
 doctis contemptis, famae studiis progressi.
 busque male prospicientes, doctrinarum
 artiumque liberalium scientiam negli-
 gunt, in quibus invidi quidem succedi cupi-
 ditas, sed consopitur somno quodam in-
 riae atque languoris, portabat, ab igno-
 rantia menti noxia, veritatisque inimica
 abhorret, ardentiori semper studio con-
 dit ad amplificandas augendasque animi
 sui cognitiones. In acceptis iniuriis, noti-
 lissimum victoriae genus esse putat, transi-
 re aut indignas habere, iacta et inmissa
 in se iniuriae maledictorum tela, nunquam
 ad se pervenire patitur, omnem labis suspi-
 cionem et maculam, ab improbis falso affectam

nomini suo ac famae nihili facit, invidiam
 furorēque malevolorum dei citat ac op-
 primit, certum est illi in libertate con-
 stantiam lucri, se ipsum ab omni pertur-
 batione iudicium praestare, eos filios ad
 exitum perducendis animo esse praesenti:
 Quum gloria dignitasque eius maledictis
 violatur acerrimis, nulla invidia honorum
 suorum cursum retardat, quidquid acci-
 dit, moderate fert, nullis deliciis, nullis
 voluptatibus oblitus, acriter vitia repellit,
 insidiis non territus, minis non mutatus,
 contumeliis maior et execellior, tanquam
 Mars pefra cautes, ventos, iclus, procellas
 ridet; contemnit, superat, in omnibus re-
 bus suis obeundis altissimum animum et
 incredibilem aequabilitatem haurit, alacer

et erectus per medium calumniarum mag-
 nem incidit, adversus omnium tela solum
 lectus veritatis et cordis, quum immi-
 net ei ab inimicorum insidiis magna
 calamitas, quum iis acuminis premitur,
 iisque difficultatibus conflictatur, quae
 feruac tolerari vix possunt, immobili-
 ter permanet, miraturne conditam hanc
 sapientiae vim, et suis clades omnes ex-
 tu bonas esse, etiam si caeca haec mens
 non videat, aut tarda non pertingat.
 Vitam praeterea ad omnem civitatis legem,
 normam, disciplinam exigit, atque ex eius
 praescripto vitae cursum gubernat, ex plo-
 ratum perspectumque habet, per eam per-
 spicuis figuris testatam omnia ipsi occurrentia
 superare posse.

Quam ob rem in secunda orationis meae parte
 Virtutem omnia consequi posse, demonstrabo.
 Praestantissima illa virtus, cui profecto
 divina vis est, summa dignitas auctori-
 tasque mortalem ad summum usque feli-
 citatis gradum promovet, ei que indulgendo
 nunquam fatigatur, omnia alia incerta
 sunt caduca, mobilia, ea una altissimis defi-
 ca radicibus non labefactari, non dino
 veri loco potest. ubi huius splendor accessit,
 tantum valid, ut nullius laeta sit mentis
 obstinatio, nullius laeta pertinacia, ut que
 at, nullius laeta impudentia, ut audeat ea
 rum viribus resistere; inter atrocissima
 proelia efferos hostium animos non
 solum emollit, sed et in mutuam admiratio-

nem adque amorem compellit, linguam
 egregiam non potest latere, sed quo ma-
 gis occultatur, eo magis luce ipsa per
 se, splendet in tenebris, et eos, in quib-
 us est, apud omnes gentes laudabiles ac
 gloriosos efficit, concentus undique per-
 fectus, quo nobis animus, cum in forma
 huius fuerit, divinus efficitur, eoque
 splendore decoratur, ut nil admirabili-
 us in tota rerum universitate, nil prae-
 stantius, nil speciosius esse possit. Haec
 quoque domina rerum praecleara ac divina,
 quanta efficacitas, ad beate vivendum,
 quae vires; Quam si consiliorum nostri-
 rum adiutricem habemus, et ad eius auctori-

balem rationes causasque nostras adiun-
 gimus, merces erit amplissima dignitas,
 summum exinde honoris et amplitudinis
 culmen conscendemus, omnia enim ab ea
 in nos proficiuntur ornamenta, nullis
 non tempore, omni studio ac industria em-
 litur, ne hominis astra splendori pustrata
 fuer, oblata nobis formidolosissimi tem-
 poris tempestate, omnem periculi procellam
 in se avertit, quidquid argit discriminis, nisi
 me exhorrescit, in maximis difficultatibus
 sui periculis similis, in locum quem vis praeci-
 tem non dubitat se committere, refugit ab
 infida adulatorum consuetudine, auferit se
 ab pestifera assentatorum pernicio, ab offensione
 denique praestare se immunem potest.

Quid igitur pulchrius atque iacundius esse
 videtur coeli, quo exornatus est animus,
 quasi in clarissimo quodam ac sublimi lo-
 co positus, infra se coecas hominum me-
 tes videt variis erroribus implicatas, et
 pro veris bonis inanes tantum bonorum
 umbras prosequentes, assiduis fortunarum
 perturbatibus agitatae, se vero tanquam in
 tranquillissimo portu constitutum, nullas im-
 plius turbulencias pertimescere tempestates;
 Vestigia itaque eius persequamur, et ad-
 ductum eos applicemus, ea possidebimus,
 quae vitam florentem atque beatam ef-
 ficunt, secunda nobis omnia cadent su-
 premoque die expleto, aeternitatem lae-
 tabundam ingredi possumus.

Audia animo adferre hilaritatem, et illinc
pariter repositere

simulq; ^{exposuit} Societatem salutavis
F. C. Flachsland.

mensis Martii 1775.

7 Mori 1775 — 2428. V salutis

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

[Faint, illegible handwritten text visible on the right edge of the page.]

Homini quum nihil suavius esse possit, quam
 in litteris atq[ue] scientiis versari, sed in
 iisdem continuo exercere: ut quisq[ue] intel-
 ligentior est, ita impensius ad hanc suavita-
 tem percipiendam debet eniti. Cogitanti
 hoc mihi venit in mentem, quod ve-
 rissime Plinius sentit: Ut ex studiis gau-
 dium, sic studia hilaritate proveniunt. Cuius
 dicti sententiam, paucis nunc expositurus,
 quod studia hilaritatem animo ad seant
 et illinc pariter repossant, qua fieri
 poterit, brevitate docebo. —

Primum locum illud occupat, ut offer-
 dam, qua sit hilaritas a litterarum
 tractatione petenda. — Quo quidem id
 potissimum referri debet, quod ad animus,
 dum studiis vacat, ad se revertitur, et
 ad cognoscendas scientias vias facultatesq[ue]
 colligit.

colligit, eoque ab externis alienisve rebus
 recedit, omni velut cogitatione in his, qua
 sibi propria sunt, defixa. Ad id contin-
 -git in privis, quem naturam, qua in-
 -finitam in se habet pulchritudinem, et
 in singulis partibus amplissimam sui
 conditoris majestatem demonstrat, intue-
 -mur, in eiusque contemplatione meri-
 -tem reponimus. — Porro quoniam ani-
 -mi voluptas ex se ipso flaurienda,
 non potest carere unquam tractatus
 litterarum delectatione, ut, qua ca-
 -rum maxime facultatum, qua homini
 sunt propria, usu continetur. —
 Accedit ad hac novitas atque varietas
 imensa; quippe litterarum campus tan-
 late patet, ut mens illuc excurrens, a-
 -liud ex alio inveniat, investigatione
 et contemplatione dignum. — Ad tot
 sunt illarum rerum, qua cogniti omni sub-
 -jici

-jiciuntur, tamq[ue] distincta genera, ut, qui
 cuncta complecti voluerit, non finem
 unquam sibi assequitur. — Sed in in-
 finitum is cursus porrigitur. —
 Quo circa verendum non est, ne satietate
 quadam et molestia ex studiorum tracta-
 -tu capiamur. — Et diverso autem ce-
 -terarum rerum, ut aurgis jurisdarum,
 ob ipsam corporis sensuove, cui pluri-
 -mum subjacent, rationem, satietas
 subit, et ex ipso earundem ceteri usui
 -tadium. — Præterea sola quandoq[ue] hæc
 superest animo ad flicto, vel vanitatis
 usq[ue] quæq[ue] in rebus humanis dominan-
 -tis, peritæ, ex litteris recreatio. —
 Verum repossunt item fluidia hilaritatem. —
 Nam liberalis quam sit omnino illorum
 natura, quippe vel ad intellectum et
scientiam

scientiam, vel ad actionem et opus hominis
 relata proprium: Liberaliter quoque ea tracta-
 -ri convenit. Quale vero hoc sit, declarabunt
 sequentia. — Praecipue nimirum, litte-
 -rarum studio cavendum est, ne gravate
 et cessanter illuc se componat, vel motu
 parum honesto ac nimia virium diffi-
 -dentia ab opere sedulo et strenue peragen-
 -do averti se patiatur. — Neque vero alia
 -re ulla, quam ipsius scientia pulchritu-
 -dine et praestantia adducti, expetere
 eandem, et animo complecti debe-
 -mus. — Quumque naturalis sit pul-
 -chri amor, et eoque amore voluptas et
 gaudium oriatur: hilarem animum
 et voluptati illinc capiendam, velut
 apertum, litteris praebeamus necesse
 -est. —

Liberalis

Liberalis, de qua dicere institui, litterarum
 tractatio, vel maxime hoc postulat, ut
 proprio motu, et quodam animi impulse
 studia prosequamur. - Quod si fideli-
 ssime tunc omnia et optime successum,
 neque gloriam nec felicitatem desectu-
 ram, summa cum ratione sperare licet.
 Accedat autem intensio mentis, quae
 facit, ut prompte et assidue bonas lit-
 -teras tractemus, nec quidquam in ea-
 -rumdem cultu, onere aut laboris ve-
 -reamur. - Quae, qui diligenter observa-
 -verit, dubitari non potest, quin ad vera
 eruditionis laudem aliquando sit per-
 venturus: contra qui fecerit, parum
 is proficiet. - Verum ad hoc opus est,
 ut familiaritas quadam, cum litterarum
 studiis

studis contrahatur. - Itaque praestantis-
simum erit studia eorumque cultum
jurandi amplificandique adminiculum,
quicquid nos reddis cum litteris fa-
miliariores. —

Ante oculos mihi posita est illustris
haec Sestra Societas, quae sane, si quod
aliud institutum, familiaritati cum
musis, praecipue latinis, contrahen-
de, facultatem exhibet amplissimam.
Ego vero, quemadmodum huic Collegio
adscribi sumo mihi ducto honori, ita,
quod mearum partium est, gratias Tibi,
Director Excellentissime, Vobisque, socii
Honoratissimi, referre maximas, si omnino
negligerem, primam hanc salutanti vos
potestatem adeptus, reprehensionem
justi-

iustissimam mereret. — Repeto igitur
 et publice iam confiteor, hoc novo be-
 neficio me fortissime vobis obstringi,
 quantumq; erit in viribus meis positum,
 in hoc maxime collocaturum me, re-
 sim VESTRO favore ac benevolentia
 atq; iudicet indignus. — Hoc id, quo
 JOBD⁴ cum contineor, vinculum va-
 lidissime excitabit me, ut cum summa
 animi intentione ad bona quaeq; et
 laudabilia et magna enitar. —

Neq; vero, TE, DIRECTOR EXCELLEN-
 TISSIME, JOBD⁴ tui Honoratif-
 simi, venerari, et amare, ac mea prope-
 ritatis auctores et adiutores habere, prius
 quam vivere, me esse desitutum, persuasissi-
 mum habeatis. —

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

De prudenti & provida sanctorum consilia
& accipendi ratione

Sicut.

Kramerus Theod. Lud.

1775. 2. ed. 8. Maj.

7. Maii 1775 - 232 8. 17. or

384.

[Faint, illegible handwriting in the center of the page]

[Faint handwriting visible on the right edge of the page, likely from the adjacent page]

385.

DIRECTOR EXCELLENTISSIME,
Sodaliter honoratissimi!

Aetiorum quandoque consilio, Auditori, utendum
esse, plurimo & sane gravissima rationes
compellunt, ut quisque intelligat. Primum illud
manifestum est, non ea cuilibet homini bona
in esse, ut recte ipse sibi consulere possit.
Dumque ad hoc maturitas quoddam judicandi
requiritur, quo eo valet, ut ea omni parte
quod factu sit optimum accurate difficiat.
Verum nec plurimo justam diffinitionem
propedunt; & Est, valetudo, naturalis etiam
impugnabilis. Dum ut quis fuerit intelligens,
& judicandi peritus, sunt tamen casus, quibus
consultatio fortiori aliquo affectu turbatur,
ut, si quid inopinato, quod fit saepe numero
in rebus humanis, evenit, ad quod promp-
to consilio opus sit. Ejusmodi nimirum
eventus, ob id ipsum, quod non sunt
provisti, sive molestis & agilitudinis
causa in illis contineatur, sive colorem

nobis adferant, solent plerumque animum ab
 aequalitate demovere; quo ipso iudicandi vis
 minuitur. Proterea potest alius quispiam
 in iisdem iam vel similibus causis
 magis esse versatus, & idcirco rectius alteri
 in tali casu consilio consulere. Nempe
 ad consulendum vel maxime usus rerum
 requiritur, & experimentum. Quare qui
 carent his, utut sapienter sibi providere
 videantur, e diverso saepe eventu, atque opi-
 nati erant errasse se, intelligunt. Atque
 omnino plures plus, quam singulos videre
 confidendum est. Itaque non temere quispiam
 soli sibi confidere debet, sed aliorum quoque
 consilium, praesupue in rebus arduis &
 difficilibus expetere; modo sint ii qui pro-
 ceptis suadere possint. Hoc meum regu-
 lans benigne vobis audientibus

De prudenti & provida dandi consilia
& accipiendi ratione dicere institui.

Cujus rei procepta in universum duplicia
sunt. Quia propter quoniam pari ea continentur
quo in pa utraque parte cadunt, seu
dandum sit seu accipiendum, altera vero
quorum peculiaris debet esse observatio, vel in
dando consilio, vel in accipiendis.

In omni autem consilio dandi pariter et
requirendi videndum est, tum ut remove-
antur quae noceant, tum adhibeantur in
consultationem ea, quorum illic vel maxi-
me usus est. Primum in numero cont-
que removeri a consilio, illud occurrit,
ne quid levis, secundum ne quid grave,
tertium ne quid levere, propterea dicitur,
ne quid obstinale aut demas consilio
aut accipiamus.

Levitatis culpa in eos cadit, qui, aut rei
qualitate nondum perspecta, neque his
ponderatis quo circumstant, ad suadendum
promptiores sunt, aut a quovis alio, qui

quod libenter sibi persuaderi sinunt, licet
rationem, quare ita persuadeatur, ipsi non
intelligant, auctoritatem vel gratiam, vel
quidvis aliud unice secti. Quod quidem
levitas, quantum noceat, clarius est, quam
ut demonstrare necesse sit.

Neque minus in consultando gravitas omnis
fugienda. Utrumque enim eque vitiosum habea-
tur ad factum aliquod primum dare consilium
vel exigere. Nam id si expeditum est ad sua-
dendum opus esse sapientia, neque vero
sapientis esse potest, nisi et bonus, bonitatis
porro hoc principium est, ne quid gravita-
tis a nobis admittatur, neve ab aliis,
quantum quare nos positum admitti po-
tuit. Liquido apparere arbitror, ^{omne} in
quo gravitas ulla continetur a consulta-
tione plane esse excludendum.

Tertium locum occupat temeritas, quo
plurimum etiam recto consilio contraria
est.

Auidit enim nonnunquam ex quo, nisi caute & provide susceptum gestumq; sit, magnum possit oriri periculum. Quod ab incurrat, fauillime consilii dati vel accepti uenientia subit. Itaq; ne molestia huius subiiciamus maxima in id providentia adhibenda, ut quod tutissimum est in consilio potissimum eligatur.

Denique nil obsequari in consilio debet inesse. Pro peccant, qui, dum suadent, hoc ita faciunt, ut imperare uideantur. Neque enim raro evenit, ut succensant, qui dant consilia, quoties non sola eorumdem auctoritate consessi, rationem diligentius inquirimus, aut maturius ne prospecta alius idque melius sequimur. Tantum abest, ut quemquam haec ratio offendere debeat, ut potius, qui ingenue suaserit, non possit ei non placere si quid suo melius & convenientius inventum esse. Pariter & ipsi qui consilium ceperint sibi caveant ne obsequiale prosequantur. Est quippe huiusmodi quorundam hominum inuolens ut quasi probum sibi esse dicant, quod

semel ceptum est consiliū, omittere, etiamsi res
 iubeat, ~~ne obstinate prosequatur.~~ Est quippe
 hoc quorundam aut damnum inde eventurum
 intelligant. Eaque obstinatio in quoque consi-
 lio merito vitabitur. His igitur a consilio
 excelsis, jam porro, quid maxime exhiberi
 an consilium iubeat, videamus.

Omnia vero consultatio ab eo ordiatur, neque
 est, an possit id fieri de quo consultatur;
 deum an taceat. Quodsi etiam lucam reperit,
 spectari debet, num idem quoque expediat.
 Ultimum est consultationis, quid oporteat
 fieri.

In omni re suscipienda, primum illud,
 in considerationem vocari debet, ut quo ani-
 mus intenditur, tum in se fieri queat,
 tum quoque rerum circumstantiarum conditi-
 one, ne prohibeatur. Manifestum in eo est
 peruersitatis indicium, quam quis, quibus
 modis & admodum rem perficiat, prius
 cogitat, quam omnino fieri posse conspiciat.

Ad si constat, rem & natura sua & proprietas
 aliarum rerum conjunctionem effici posse,
 pro utraque sit consultationis pars, nam salvis
 legitur eadem suscipi^{piatur}. In universum
 non recte fit, nisi quod secundum legem factum
 est. Quare quid, & quomodo licet, sollicite
 in omni causa, quo ad consultandum subi-
 citur exquirendum est. Atque inde recta
 vivis consiliis, sive dandum sit, sive auipi:
 eadem ratio constat. Sed licet multa, quo
 dicitur non statim rebus nostris expedire in-
 telligantur. Licet ut mercaturam aliquis
 exerceat, non expedit, erogare pecuniam,
 bona mea in alium transferre, licet
 hoc quidem, sed non expedit. Sequatur
 ergo ^{ita} in consultando, ut, cum statu nostro
 una quoque res conferatur ex quibusque
 conditione in quantum, quidque fieri vel minus
 e re nostra putandum sit, iudicium feratur.
 Cadit vero quandoque etiam necessitas aliqua
 in consilium. Eiusdem Deliberandi locus non
 superesse videatur, quoties necessitas lege

in hoc vel illud adfectu tenemur. Nam qui-
 cunque de re deliberat, liberam ei esse debet, in
 id, quod ipsi placeat animam impellere, nec quid-
 quam iuvabit consultandi studium quoad quid
 fieri necesse est. Quamquam vero rem ita se ha-
 bere considerandum est, id ipsum tamen aliquam
 admittit consultationem ut, quid & in quantum fieri
 fieri oporteat, intelligatur. Porro, ne ipsa quidem
 necessitas omnem curam, cogitationem et rationem
 excludit. Nam etiam si necessitas quodam proposito
 est, hoc vel illud faciendi, quid factum tamen optimum
 sit, & quomodo ea necessitas leniatur, aut qua via
 rectissime ei obtemperandum, id saltem iudicium,
 & intentione animi poterit constitui. Præter illa
 quo supra dixi, generalis esse de utroque de-
 dandi consilio, & accipiendi præcepta est quodam
 propria & peculiaris accipiendi ratio, quæ
 vel petentis consilium vel consulti ipsi datur.
 Dandi quidem prima erit consideratio, quæ
 personam respicit. Aut enim petenti aut datur aut

minus. De quo quidem recte ita statuitur, ut non
 requirenti non obtrudendam, ita potenti non esse
 negandam. Attamen enim a sapientis, alterum
 ab humanitate alienum esse censeo. Humanum
 est sui quemque veribus, si egeat & requirat ad-
 juvare. Atque ipsa natura hoc velut vinculo
 mutuo charitatis & iurium, quas quisque habet
 velut ab uno ad alteram perpetua congre-
 gatione, immensam hominum multitudinem conti-
 neri iubet. Et quoniam plurimum saepe
 in furo & bono consilio positum est, pro se
 deservitur ipsa quandoque salus vehementer
 periclitatur: Deforme erit & iniquissimum, pu-
 tenti auxilium recusare. Contra parum pro-
 vidum & prudens habeatur, non requirenti
 consilium, quasi per vim obtundere. Quod faciunt
 quidam vana de se opinione aduerti, hoc
 sibi profumentes, tanquam alii non oque-
 rint intelligentes, ut rectum, aut videre
 aut sequi valeant, nisi duxerint. Est autem
 primum hoc sapientis proceptum ut alios
 sapientiores esse arbitremur. Quapropter

qui inani ipsorum sapientia persuasioni proce-
 lant in consilia, suoque demum iudicio cuncta
 recte confectui gerique posse autumant. Hos
 ipso insignem prudentia partem sibi desse
 commonstrant. In personarum id quoque re-
 spectuendum est, utrum superiori detur an
 inferiori. Illi ne reverentia huius ne humani-
 tas laedatur cavendum. Quantoq; enim il-
 lustrior est in eo dignitas, qui petit, con-
 siliam, huius reverentia id dari consentit,
 ne qua offensionis species probeatur, neque
 ex hoc, quod, qui consulit, in ampliore
 loco constitutus est, ambitio ulla affecte-
 tur. Si infra dignitatem nostram positis
 aliquis sibi consuli audeat, impromissam
 humanitatis significatio debet ex ipso consi-
 lio apparere. Quae extra persona posita
 sunt, magnum quoque eorum in consiliis
 dandis momentum. Sunt autem hoc

quosissimum loci & temporis. Quippe plurimum
 refert quo, quibus, loco & quo tempore suscipiatur.
 Ut sit in se bonum aliquod consilium fuerit,
 ex locorum tamen ac temporum qualitate, quod
 commodi vel detrimendi res habitura sit veris-
 sime ostendatur. Neque vero longius hic
 timor, pauca quo de consiliis accipiendis
 in mentem veniunt prosecutus. Unum vere
 de hoc suscitaturum existimo, ut non accipiamus
 consilium, nisi ab eo, cui ingenium tale &
 animus talis constet qualem debet habere si-
 deliter & utiliter suscipere. Duo, quo perti-
 nent, ita complectar, ut primum ab imperi-
 to homine nec probo consilium omnino non
 requirendum, periti deini, sed minus probi
 non negligendum; denique probi & periti
 quoque retinendum observandumq; arseam.
 Atque ipsius etiam rei, consilio subiectae,
 qualitatem & conditionem debet intueri,
 quicumque consilium quaerit. Nam ut res

profut, ita nunc, quod futurus erit, nunc, quod
 utilius profuturum iuvabit. Nunc profuturum
 curatius confilium, nunc promptius. Itaque
 in universum dixisse satis habeo, tum ex
 persona, tum ex rei usus, conditione &
 a quibus requiri confilia, & quid in confilio
 sequi maxime conveniat praedenter & proinde
 esse constituendum.

Hoc turpius esse gratiam non
referre, quos honestior causam
referendae esse prodest planum
fecit.

J. Szuhany. Phil. & Theol. Stud.

9. 20to Maj. 1775.

14 Mai 1775 — 243 D. I. C.

398.

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

[Faint, illegible handwriting visible on the right edge of the page, continuing from the adjacent page.]

DIRECTOR EXCELLENTISSIME!

Sodales Aesthematici!

Offi perarduum sit, quod suscepi negotium, non
 quomque tempus nullaque difficultas meditatio requi-
 ratur; mihi vero subito nec opinanti oblatum sit
 officium; tamen occasionem hanc, benevolen-
 tiae tuae VRA GRATISSIME! significantem,
 respicere, SODALES SECTISSIME! in
 me amoris indicem magna quidem cum volu-
 plute arripui, ac tandem in hac materia,
 quantum licuit, sum versatus, omni que nervos
 affuditur eam, interdi. Spero itaque ut solis,
 et VOS mihi, si quid vituperandum intercedit
 sermone meo (quod certe intercessit) benevolenti-
 mo esse condonaturus, et melam illaque ma-
 gnam in modum recreatus atque exhilaratus, mihi
 propositam accelerabo.

Vides quendam in quem innumerabilia exstant ben-
 eficia; voluntas et studium propensissimum,
 quandoque res dulas, ubi tempus et occasio
 postulavit, probatum est, nullum opportunum
 tempus, nullum officii genus aut studii, nullum
 benevolentiae pignus ac indicium, nulla omnia
 res, quae vel ad utilitatem vel ad laudem ejus

Spectavis, omisa est, opera ac diligentia
 vel summa in perficienda vitae sua ratione collo-
 cata est. Mirum in modum amict in ipsum ce-
 dit, in dies longius manacis quasi, propaga-
 tus atque auctus est; et sic beneficia accu-
 mulata se veluti protrudere. Quis hominum
 obsecro, est tam inuasis, tam foederatus, tam ab
 omni sentendi vi atque humanitate alienus,
 qui gratum animum diffimulare, atque a sua
 summa dulcissimaque voluptate temperare unquam
 possit? Quis; quosque, eris, in quo memoria tanti
 tumuli unquam est inlicitura. Nonne obligatis-
 simum sese proflabit? nonne totum quilibet benefactori
 tradet? nonne eris obstrictissimus. Sed o! ingratorum
 abjectorumque hominum, elapsa sunt corde et momento
 citius mente excidere, quocumque in emolunen-
 tum ipsius facta sunt, profligata est omnis reor-
 datio eiectione & animo; adeo, quod nequissimum
 atque humillimum indolis acerbissimum sperimen est
 benignum faulorem ac patronum suam infra
 se ducere, licet non possit, cupit saltem, despice,
 tui eum habet, et pro grata memoria, permississi-
 mo errore, ceu velo obductus, parvi estimat.

exarsit animo, dolosa opinione inflatus nimia
 gloria luxuriatur, suspirantes in gratia relata
 consuetudinem censeat, offendere eo vult, se aliis pa-
 rum debere, quodcumque emolumentum ceperit,
 suum opus esse, atque illa negotium bene gessisse
 credit. Nunc forsitan rebus fruatur secundissi-
 mis; nunc vilam rivet ab omni molestia reso-
 tam; famae ac dignitati servit, nunc nullum
 spatium nulla temporis vehustas consumpeteam,
 amicitiam cum plurimis scripsit nobis persuade-
 bimus. Sed heu! de mentis flatu deductus,
 dolemus, horremus, misericordia tua capimus.
 et via directa declinasti, longe errore captus
 es, plagam rebus tuis gravissimam iniicisti;
 omni dedecore splendorem tuum maculasti; igno-
 riam tibi imposuisti atque in eam suspensum
 ingrato animo probra iiecisti. Quid itaque tam
 naturae aptum, tam conveniens ad res vel serua-
 das vel advehas potest esse, quam ut erga benefa-
 ctorem nostros gratas nos exhibeamus, propter
 quam honestati, quam certe quilibet, in quo vel mihi,
 cum humanitatis refidet, omnibus modis tuctas,
 laud exiguum offeratur incrementum.

Hinc loqui iussit de ea turpitu-
dine quae ex gratia non relata
oritur.

Ina parte pertractato, turpe in se esse
gratiam non referre,

IIna parte Placitum faciam, hoc turpius
esse quo honestius potest esse, quum
referimus gratiam

Turpitudinis est ejusmodi hominis convictio qua
neglecto officio suo scripta aliorum de se expe-
ritus iudicia, et si qua macula semel concepta
est, repente totus animus completus, non modo
elui non potest verum usque eo permanens ad
animum, ut supremus furor atque amentia conse-
quatur. Prodit itaque tota infamia et absentia
nostrarum actionum conformiter cum abstracta
legatione, quotiescunque terminos, quos leges immu-
tabiles sententia nobis praescripsit, transgredimur
adeoque legi non paremus; quoties devinctos
nos esse procipe abstinemus, legibus teneri non pati-
mur; toties contaminamus nos maleficiis atque
nequissimis hominibus circumferamur. Pro his,
quae securitatem civibus condonata ad inerte
mentis habemus; ipsi laudibus nostris roremus
in futurum periculum res nostras deducimus,
esse acerbum adium quod qui gratiam bene meritis
non referunt, merito sine inflatibus, nec nos prois

nisi post mortem, omnium rerum extremum, ubi
 non modo dolor nullus verum etiam finis doloris futu-
 rus est, reliquet. Nunc veniat, qui potius velit in-
 gratus esse, quam memos officii haberi, nonne is debet
 blandus homo; nonne pestilentissimis vitis macu-
 latus? nonne dignissimus, qui ex omnium hominum
 societate profligetur, habendus erit? proferlim
 cum jam antiquissimus ille gentilis poeta, Horatius
 egregie dixerit:

Tu certe visis, si curas esse quodauidis.

Iniquis itaque factis studeat bonis, innoxius, nec
 quicquam incongrui admittentibus, hic purus est sceleris,
 vis illius, at libet ab omni suspitionis crimine, ejus
 vita ab omnibus maculis, sordibus, inquinacione,
 labibus immunis predicanda est et vacua. Deo, tanquam
 summo imperanti, vobis, animi dolorem pariter ac cor-
 poris, eorum, que ad vitam sustentandam abesse ne-
 queunt, auctori benignissimo potentissimoque
 conservatori, quam decet, promptissimam acque ac-
 constanter propterea obedientiam, cultum maiestate
 divina dignum exhibet, Dei certa ratione cognos-
 cendi cupiditate flagrat, eum tanquam summum
 bonum complectitur, miratur, sermone amat corde
 suae in his bonis felicitatis, principium fundat.

mentum habet ac fontem, ac finita veluti
 peregrinatione post hanc miseram longe exple-
 tissimam vitae auctorem fore. Sancta sanctissimi
 legislatoris mandata ex oculis animoque nunquam
 dimittit, sed em conformat mentis cogitata, verba
 nulla profert, nisi ex arte animi pie affecti,
 motus, fludia, desideria luci exponant. si quod
 agenda sunt, divinis legis lance ponderata, ad
 demum perficere, lumine revelationis proprio
 ei prolucens, ac quod bona sunt, iusta aliquid
 ra ut ista intelligere queat, intellecta eligere, et
 patrare, ostendente, e contraria parte, quod mala
 sunt, quod prava, quodque nocitura detinere valeat,
 et fugere atque detestari. Verbo, justissimi, sapien-
 tissimi ac clementissimi Domini servus est ac quod
 officia paratissimus atque fidelissimus cum se
 se gerit erga Deum, patrem, benefactorem hominis
 perpetuum, summum coeli terrarumque moderato-
 rem, non sibi officii maxime parti dicendus
 est fecisse satis. quin imo, si accuratius rem
 intueamur, munus sui partes omnes ex arte
 explevisse existimandus videtur. Etiam certe
 quidem affirmare videor mihi, virtutum omnium
 completum, vera Deum colendi ratione comprehendendi
 atque includi. Duabus illa absolutis partibus;

una, ut Deum vera ratione cetera, luculenta,
 viva atque sufficiente dicamus agnoscere; aliter,
 ut ipsius voluntati dignissime vel per petitionem
 vel revelationem nobis satisfacta per omnia
 obtemperemus. Illius, procul lege scripta
 continetur, ambitum universum, quantum quantum est,
 si velimus nobis flectere, paucissimis verbis
 poterimus circumscribere, litteris facis nobis
 procedentibus: amenus Deus ^{normes} et
 homines alios. Quod si fecerimus, ipsos
 sic confidit male fecerimus morfus, et coram nostro
 et Dei tribunali constituti absolventur, nec oculos
 faciemque pudore suffusos demittere cogemur.

II. Si vero jam tum supplices egisse predicamur,
 quum grata memoria desideratus, omnino eo magis
 sanae nostrae male consuluisse fateadum est quo
 magis laudibus effluantur, ad altissimos honores
 gradus provehantur, gratissimae commemorationi,
 hinc decorantur, qui largis beneficioribus gra-
 tias sese exhibent. Iniquis hinc lacernis, acce-
 nobari criminisque accusari mereantur, cujus
 animam acceptorum beneficiorum occupat oblitus,
 contra gloria et predicatione efferti debet, qui
 seors facit; proferunt quum cultus Dei ut

Supra jam dictum est, valde turbetur, et aliud
 quid inde evenire potest? quam ut ipse indigna-
 tione non facili accendatur, fulminum suorum
 terribiles ictus demittat, ac nos miseros tristesque,
 quod casibus obsuat. Contra naturam facit ejus-
 modi generis homo, dissolvit quippe vinculum societa-
 tis humanae arctissime conexum, quod quidem solitari-
 um nil amant semperque ad aliquod, tanquam ad mi-
 cutum animum quod amicissima quoque est dulcissimum.
 Eodemque ligamine et mores de civitate educuntur.
 Et a plurimis hominibus magni estimatur, aliquid
 cum maximo hominum cultu sibi intercedit, sicut
 caritas. Nullam sane est gratiam non referre
 eo infans, quod seipsum inde emergere solent, ut in
 nostra ipsorumque viscera sive videamus. Omnia
 videlicet gratiarum actione nobis redduntur in se-
 aliorum animi, eoque, quo nos huc usque complexi
 sunt amore merito excedimus. Et itaque emulamur,
 eo velis remisque contendamus, ut nostras actiones
 singulas recte rationis didicimus voluntateque
 divino mandato conformemus. Virtutis stadium lecto
 animo ingrediamur in eo constantes alacrisque
 progrediamur et quod nobis obiciunt, impedimentis
 devictis firiamus atque emetiamur. Caveamus,
 ne quid, cuius nos poeniteat unquam, admittamus,

ne, quod natura nostra, quae proflantissima nobis
 a Deo concessa est, indignum moliamur, ne a meta,
 quo properamus, excellentissima aberremus, ne in
 miserissimae sortis, vultu inique ac perperam actae
 mercedis statum agamus praecipites. Animi nostri
 extra limites evagari conantibus desideria collemus,
 minus atque refodramus, ad suum officium redire
 cogamur, veri rectique studio per omnes vitios dies
 stentemus et quicquid boni, quicquid decori, quicquid
 laudabilia egerimus, ea plurimum semperque meli,
 opum facinorum stimulos incitamentisque effusa
 lala. In his tam severe nobiscum agit, ut gravissi-
 mum his pondus ad jicere d'ivind placuerit sapientibus.
 ea quippe proflalala debito obsequio servante eterna
 pollaculus ac veluli ofentat praemia, contra qui
 spernit eadem, appernatus, negligit; supplicia ei pro-
 tendit durationis non minus perennis. Quamobrem
 conciliemus nobis cum tam facitis paleab'ia,
 mandatorum impleione diviorum divinum favorem.
 quem consecuti parum curabimus hominunde
 nobis existimationem. Erant sane, qui infamiam
 nobam inultum sunt nobis, quique d'v'entia in
 nos conjecturi sunt acerbissima. Quos quidem
 argutores hominesque pessimos magno animo

nos contemnemus aut potius commiserabimus.
 Degenerarunt enim atque ab excessu, in quo
 natura eos constituit, loco, depulsi, hominis nomine
 indigni ac dignitate, humanitatis sensum omnem
 videntur exuisse. duorum quidem tantum abest
 ut accusari velimus assensum, ut humani generis
 non potius dedecus infamiae nomine compellemus,
 abominemur, detestemur. Contra aliud est genus homi-
 num, qui recti atque virtutis amore repleti, si a
 nobis magni habentur, estimantur atque suspicimur
 sunt, eadem et nos ratione erga horum laudem
 profitemur affectos. duorum, quamdiu virtuti pretium
 flatibus et honoribus regere volabimus memoriam
 nostri gloriosam.

Ad Locum Plinii Lib. VIII. Ep. XXII.

Qui ceteris ita ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet; ita peccatis abstinet,
tanquam nemini ignoscat, optimum esse et emendatissimum

Docuit
J. C. Flachland. H. K.
d. 17. Junij. 1775.

10 Jun 1775 - 246 J. oct

Thema Duplex eaq̄ diversa in ignoscendo F. A. C. H. S.
Partitio: Altera, hoc licentius peccantium, ut veniam et
 ipsi impetrent.

Altera eo severius peccatis abstinendum, re-
 egeant. —

P. I. Vituperanda. Nam
 Virius non est, quicquid ab animo peccandi provenit.
 Qui re bona in malum finem abutitur, hoc ipse peccat.
 Negat ignoscendum est inquam, ut ipsius mali pravitas si-
 mul extenuari videtur.
Sordida est porro hac ignoscendi facilitas. nempe
 obiectum per se est, ac servile facere mala. I-
 multo vero obiectum et servilius habeatur, mala faciendi li-
 centiam velut mescari. — ac deniq̄

Negiva.
 P. II. Facilitas ignoscendi vero, in qua nobis ipsi a peccando stu-
 diose cavemus

Laudabilis plane. et

Imitabilis: ac

Generosi emendatiq̄ animi documentum. —

A) Generosum est, quod animo ignoscunt a pravo averso capite
 primum in eo consistit: quod ignosci sibi nolint.
 B) Generosius in eis est, quod parate ipsi ignoscentes ceteris,
 caveant, quantum plurimum possunt, ne sibi ignosci ne-
 cesse sit. —
 C) Si quidem nihil plane erroris ac vitii in se cadere, qui
 possit non gloriari, mortalium nemo est.
 D) Sed quibus eaq̄ graviora peccata cavebit diligent in-
 textas nostrae cura. — ac
 E) Vel sola malefacti conscientia minuit animum, depri-
 mit, excedit deniq̄.

B) Emendationis ratio agesta est.
 A) Quia enim emendati animi duo vel praecipua nota Fugere mala Atque
 B) Utraq̄ indulgentia et sanctoritas, virtus in ea facilitate
 comprehenditur.

In omnibus, quae fiunt, duo semper
consideranda sunt, tum quid quis fecerit, namque vel
bonum vel malum potest esse factum; tum quae animo
quibusve causis factum sit, neque enim ulla fere actio
recte obijudicari potest, quoad principium agendi et agen-
tis voluntas non considerit. — De potest idem factum,
pro ut diversis causis impulsus sunt, qui fecerint, aut
probari atque laudari, aut vituperari et damnariq. —
Potest hoc vel ex iis actionibus, quae in cetera animalia ad-
mittuntur, illustrari. Quae utcumque inter se conveniant ex
diversa tamen agendi causa plurimum quandoque differt. —
Ut, si quis a periculo imminente fuga se liberaturus, jumentum
quo vehitur vehementius concitaverit, ut ex defectu virium
et immodica agitatione succumbat, alius contra nulla gra-
viori causa, per petulantiam unice et ludibrium animalia
bruta crudeliter habuerit, ac temere etiam recaverit. Utique
omnino magna est facti diversitas. Ille enim ex officii ra-
tione fecisse intelligitur, ut rebus suis consulere vitam qua-
dammodum natura lege praecipit et sueretur: hic vitium
comisisse merito existimabitur, in justo modo, nec sibi utili-
tatem exercendo, simulque creatorem omnium rerum offendendo,
ad quem solum quo vitae necesse pertinet, quisque intelligat. —
Deo dispar et contraria potest esse, factorum eorundem natura,
pro diversa facientium conditione. Quo valet scite et
oculose dictum a Quintiliano: Multa sicut eadem,
sed aliter. — Plurimum igitur refert, quoties iudi-
cium vel in laudam, vel in vituperationem ferendum est,
requiri ante omnia a Quo quid fiat et Quare!
Quoad enim conditio, et ut ita dicam, summa ipsius facti,
sive complexus earum rerum, quae circum sunt et comitantur,
ignoratur;

ignoratur, minime gentium naturam hujus definire aut
 dijudicationi solida subici posse, manifestum est. Idque spe-
 ciatim etiam tum observabitur, quibus facilem se quis
 praeberit ad ignoscendum ceteris. Ipsum enim hoc
 quandoque vitiosum esse potest, si quidem facilitas ea a
 depravato animo, et ipso in mala prono, oriatur. —
 Quippe nihil aliud in eo sectantur, qui talem facilita-
 tem ceteris adhibent, quam quo et ipsi peccata libe-
 ritius committant, turpissimo sine sibi proposito, ut alienis
 vitiis specie ignoscendo et colore induoto, sibi eadem da-
 tranthius sint excusatoria, vicissimque erga se mutuum
 liberaliter condonandi mala officium observent. —
 Et diverso pulcherrimum habebitur laudandumque, pronam
 exhibere ad ignoscendum voluntatem, modo animus
 recte sit constitutus et compositus. — Factum enim, ut tale,
 quanquam bonum probandumque fuerit, sitis tamen faci-
 entis saepenumero rejiciendus. Quippe quae a depravato animo
 facta oriuntur, sub specie quadam bonitatis perpetrata, ut
 quod mali sunt, eo melius abscondatur, neve, quae sunt mala,
 esse habeantur, hoc plus dedecoris pravitate plerumque
 inde accipiunt. Favabit igitur plurimum etiam ig-
 noscentium animum, causasque ignoscendi diligenter requiri,
 ubi constituendum est, laudandi an vituperandi materia
 in eo contineatur. —
 Quare ego animum jam induxi, duplicem eamque diversam in ignoscendo
 facilitatem pertractare: —
Primum, hoc licentius peccantium, ut veniam et
 ipsi impetrent.

H. 10. 11.

Alteri: eo severius peccatis abstinentium,
ne egeant. —

Vos vero, AUGUSTINUS HONORATUS S. S. S. S.,
benignas adhibeatid orationi meae aures, rogo et ob-
secro. —

Ego prima, quam posui, quare sit Vituperanda,
Sordida & Nociva, primo loco exis mihi dicendum.
Nimirum quicunque peccata veteris ignoscit, quo sibi excusa-
tur peccare licet, merito vituperabitur. Quae vitupe-
ratio unde ducatur accuratius jam discipiamus. Omnino
autem virtus non est, quicquid ab animo peccandi pro-
venit. Profecto enim virtutem assequi non studet, neque se-
cundum eius legem praeceptaque vitam instituit, sed eiden-
apertissime ac sibi ipsi inimicum offendit, qui in om-
nibus rebus virtuti contraria complexus fertur in
mala. Cujusmodi enim est virtus, illius Dei donum pre-
tiosissimum? Quanam est illius natura? Quid possit
eadem? Quid secum fert? Primum sane omnium debet
esse recta faciendi propositio, malique aversio. Quasi
desunt tantum abest, ut unquam virtutem assequi li-
ceat, ut in pravitate potius animus magis semper
inducetur, longiusque ab illa recedet. — Holes, qui li-
centiam peccandi se ulla sibi parare studuerit, malique
sua idcirco, quod cum ceteris communiter fuerit ex-
cusari velis, quod faciunt perliberaliter veteris
ignoscenter, et ipsi licentius peccaturi, hoc ipso
se

se a virtute alienissimum esse, comonstrat. Quoties enim malum esse a se perpetratum perspicies, si-
-volis nugis crimine et noxa se explicare nisi ad
-pravitatem minuendo, parum a malo deterebitur,
-sed data facultate idem etiam in posterum comitatur.
-Quo fit ut vitiorum insidiis et laqueis validius sem-
-per irretitus, desertor indies evadat, a dulcissimo
-virtutis commercio seclusus. — Tristem ac miseran-
-dam illorum hominum sortem? Ita quae per se est
-virtus ignoscendi, si quid offensum ab alio sine pec-
-catisum est, in hoc desinit esse, ac propter illum
-animum, remotum a virtute, reprehensionem etiam
-justam incurrit. —

Dein qui re bona in malum finem abutitur, hoc
-ipso peccat, sicut: qui excellenti ingenio et acuto
-modico, in prava applicat, subilia agendo corrup-
-pit, ac etiam sceleribus perficiendis immergit, sum-
-mopere reprehendendus: ita fit in omni alio ge-
-nere, quum optima quaeque, optimis finibus adhi-
-benda, in contrarium perperam vertuntur. — Quumque
-sit pulcherrimum et humanissimum exarctibus se
-facilem praebere, neque poenitentibus instare acriter, sed
-ea poenitentia proficiat, ut meliores fiant: manifestum
-est, qui ipse liberius peccaturus ignoscit, propter id ipsum
-quod ignovet, maximopere eum esse culpandum. —

Neque porro ita ignoscendum est unquam, ut ipsius
 mali pravitas simul extenuari videatur. Talis
 condonatio in gravissimorum peccatorum nu-
 merum cadit. Nempe non modo nihil comodi
 ad se, ista ignoscendi ratio, neque ad bonam fugien-
 tediturum quisquam juvatur, verum etiam ne-
 quissimus quisque, excusationem pra se ferens
 suspiter factorum, rectos alios et innocentes ad
 eandem pravitatem allectos, pervertit. - Quid
 mirum dein, quare plurimorum animi in mala
 incontinentur? Heleo parata sibi a pud illos ho-
 mines venia malefactorum, et indulgentia, ut re-
 sibi quidem magnopere peccasse simul persua-
 deatur. Ita nempe securus rursus faciet ite-
 ratos, cui aut non esse malum, quod fecerit,
 aut levius esse persuaferit. Tali modo, qui sunt
 patienter malorum et incuriosi, quam pericu-
 losas humanae vitae virtutisque insidias struant,
 qui non intelligit? Expediunt enim est, quem
 pessimo cuique flagitia malaque in deliciis suis,
 omnem occasionem peccandi, omnemque materiam,
 hoc cupidoius amplexurum et conquisturum,
 quo comodiorum esse sciverit excusationi veniaque
 locum, qua iterum iterumque praebita in insinuum
 malefacta

malefacta accumulabunt, spe nulla relicta ad faci-
 -tatem mentis redituros, ut pote peccatorum gravi-
 -tatem aspernantes. - Alioquin non temere morta-
 -lium ullius rationis usu eo usque defuturum, ut
 ne quando in se malorum auctorem respiciat, re-
 -vertaturque, ac vita melius inspicuendo propositum
 intra se revocet. - Sed contra agit illud stabile
 genus hominum, pro a peccatis reditum ad meliora.
 Quippe ignoscendo perinde faciunt, ac si parum
 esset in peccato momenti, neque referat multum,
 peccaverit quis vel minus. - Hac perfidiosa opinio,
 quoad animum offendet, opera pretium non putat-
 -bitur reverti ab eo, quod aut malum admodum
 esse non credunt, aut si crediderint, ex cursu sa-
 -men et levissimo quoque piaculo tolli posse, existi-
 -mant. - Tali homine perditissimo, et omni vici-
 -coris genere concreto, flagitiis cooperto contami-
 -natoque, quorum turpitudinem aut ignorat, aut dis-
 -simulat, nihil levius, nihil inquinatius a primis,
 pariterque illius consortium ac consuetudinem,
 quam possumus, diligentissime fugiamus. - Quoniam
 dum exim peccatis morbis contrarium, sana corpora
 viribus integra invadit, sic et illorum perveritate,
 animus integer, virtutem colens, proclariis laudibus
 ornatus haud raro divertitur, corruptusque possun-
 = datur

Datur.

Sordes quoque habet ista prava ignoscendi facilitas et
 abjectissimi animi et pestiferram notam. Nempe
 abjectum per se est ac servile facere mala. Qua-
 -libet enim actio prava, ubi est contra hominis
 naturam, rectis legibus subjectam, ita de illius de-
 -core et dignitate, quam tuarissas est, detrahit.
 Crebris porro peccandi actibus semper a liber-
 -tate suiq; imperio longius recedunt mortales
 vitiorumq; durissimo, utcumq; in principio han-
 -diente, servitio opprimuntur. Non enim
 -solum hanc dicimus servitutem et turpif-
 -simam omnium, qua ita emergimus a digni-
 -tate, eoque peragendo illo usq; deprimimur, ut
 -sursum nos ferre et eluctari nulla ratione que-
 -amus. Et contrario nobilissima libertas ea ha-
 -bitur, qua mens nostra, rationis lumine collustra-
 -ta, sibi sola imperat. Cujus suavitatem, qui
 -sensit jam, animus ad bona fornicus atq; erectus,
 -eaque fruenda exaltatur unice, nunquam ad indignif-
 -simum vitiorum servitium se detruet ipse, nec sponte
 -sua inexplicabili iusta et pureissimo vinculo liga-
 -bitur. Multo vero abjectius et servilius habeatur, ma-
 -la facienda licentiam, velut mercuri: Quos faciunt
 -misericores illi et faciles, eam quasi legem ignoscendi
 -ceteris constituent, ut vicissim, quae criminata se peccata
 fuerint,

plurimum nocent. Freti quippe mutua aliorum gra-
 tia sibi impetiendo facilitate, hoc promptius
 incussoditurosque in flagitia et dedecora ruunt,
 quo minus imploratum in confidunt. — Tum
 alios quoque ad flagitia atque scelera, culpam dif-
 -simulando, incitant, sic sibi mutuam redem-
 -tur indulgentiam: quod ipso, ut saniam dixi mi-
 -nuere vota conantur. — Quod si sit in personis
 officia rerumque publicarum administrationem
 gerentibus, pessimum omnium malum
 est. Videlicet et quam ipsi bonis, quibus re rebus
 praevidendo alii, rectos confirmando, prava ena-
 -dando, exemplum omnibus vere virtutes esse
 deberent, e contrario data sibi potestate in conspectum
 facinororum abuterentur, mutuam inter se criminum
 dissimulationem et taciturnitatem, velut pacti, in
 scelus, impietatem proterve in civis exercent, nihil
 omnino reliqui saccunt ad pervertendam republicae
 salutem. — Quid deinde in isto malorum in mala con-
 -sensu, si potestas quors accesserit, amplius securum
 esse poterit? Aut quid non pessimum quisque sibi licere
 putabit, qui licita omnia et alia relinquit. —
 Quo si verum est, cunctis in pravitate conspi-
 -rentibus, nulla erit porro, ut facile perspicitur potest,
 aut privata, aut publica salus. —

Est vero illa Ignoscere dicitur BARTHO longe praestantior atque
 nobilior, qua ipsi, ne venia egeamus, diligentissime ma-
 -la cavemus. - Qua quidem nunc in altera parte ora-
 -tionis copiosius a me demonstrabitur. Haec ea, quam
 modo dixi, ignoscendi facilitas, in qua nobismet a
 peccando Mediose cavemus. LAUSA B. F. L. S. plane
 et I. N. F. A. B. L. S. GENEROSUS EMERITUS
 H. S. M. F. documentum est. - Generosum hic non id
 dico, quod ignoscunt, idem facientibus huius, de quibus
 antea dictum, sed quod animo ignoscunt, a pravo aver-
 -so custoditop. - Generosi autem animi vel praecipua
 nota malorum averfatio. Eius generositas tribus
 potissimum modis offenditur. Primum enim ge-
 -nerosi quidam in eos cerni potest, quod ignosci
 sibi nolint. Videlicet id cui ignoscitur in hoc cer-
 -te, quod peccavit, semper deterior est eo, qui datur
 veniam. - Tibi igitur cavent recte a pud minimum
 constituti, ne unquam pravi ac deteriores ceteris
 credantur. Erecti quippe iam animi est deteriora a sperari.
 Neque vero tantum, ne simus deteriores laborandum, sed ut me-
 -liores etiam, quibus eius fieri potest evadamus, in hoc vel
 maximo incumbamus. - Nam quibus hoc unice cura est, ne
 sint peiores ceteris, a summa laudis studio retinentur. -
 Sed quum inoleficienter bonis fruamur, simul illud re-
 -laxissimum cavebitur. - Dein naturalis est, ut pudor sequa-
 -tur poenitentiam. Namque dum actionibus nostris nobis at-
 -traxisse malum, perpendimus, oritur poenitentia, haec
 sequatur pudor, quippe dum metus ex sinistro aliorum iudi-
 -cio

-tio, pravis actionibus nostris aliter. - Quando igitur utrumque
 generoso animo est contrarium, nolet sibi ignosci a quo-
 -piam, ut quod poenitentia et pudoris argumentum est.
 -Tunc porro ex accepta quoque venia aliquo modo con-
 -stringimur. - Neque enim, si idem fecerimus, libere alios
 -admonere aut corrigere licet, aut mala punire, data
 -scilicet eadem obijciendi causa. - Quae quum paullo
 -elatio animus abhorreat, nec vales propter veniam im-
 -petratam, vel indulgentiam facile culpam obligari.
 -Neque vero haec, qua dixi, ex se et generosi animi sa-
 -teret, nisi hoc imprimis accesserit, ut culpa caveatur.
 -Culpa enim admissa, veniam aut non querere, aut ob-
 -latam renuere, humile, peevicax, malitiosum est. Nimi-
 -rum aut sibi non ea opus esse, aut condonari sibi non
 -convenire credat necesse est. In utroque manifestum per-
 -versitatis et malitiae argumentum continetur. Qui
 -in his, quos nunc spectat sermo, generosius illud est,
 -quod parate ipsi ignoscentes ceteris, cavent, quaerunt plu-
 -rimum possunt, ne sibi ignosci necesse sit. -
 -Eundem nihil plane erroris aut vitii in se cadere, omnino culpa
 -vacare, qui possit vere gloriari, mortalium nemo est. - Nec pra-
 -tatur humana infirmitas. Neque vero ea hic spectanda qua
 -omnibus vitia sunt communia. - Pari enim omnium culpa,
 -ne venia quidem opus erit. Sed extra, eaque graviora peccata
 -cavebis diligens, intentaque nostri cura. - Quo facto nihil erit
 -necesse, ignosci nobis. - Eoque quemadmodum liber separatur ani-
 -mus, metu solutus, objectu criminis vacuus, atque tranquilli-
 -tati.

-tate nostrae optime consulitur, si quoque vere hoc genero-
 -sum est. - Namque vel sola mala acti conscientia minuit
 -animum, deprimis, excedit denique. - Mentis quippe mala
 -num conscientia, criminum vel tacita offensione exal-
 -cerata, felicitas nulla potest haberi. - Tristi in
 -corum experimento edoctum est, qui aegre inculpationi-
 -bus ac moribus conscientia ad tempus perlati, in-
 -quieti, adflicti, timentes postremo succubuerunt. Quare
 -in integritate et innocentia custodienda, summam cuius-
 -libet hominis studium reponendum. - Quibus retentis,
 -Tranquillitas, hilaritas, vera animi magni-
 -tudo retinebitur. Quod faciunt ista, qui, ad ignos-
 -cendum ceteris prompti, cavent, ne sibi ignoscendi causa
 -et materia temere alius prebeatur. -
 Quo simul et emendationis ratio a perita est, cuius in
 -eius qualem finivimus, ignoscendi facilitate, iudicium
 -contineat, ex am demonstraturus. - Sunt enim emen-
 -dati animi duo vel praecipua nota: **FUGERE**
 -mala ac **FERRERE**: Quorum alterum cum hoc intel-
 -ligendum, in quantum possimus; alterum quouspide-
 -beamus. - Neque enim vero, aut omnia, quae cuiusque fuerint, mala
 -debent ferri, aut omnibus ferenda. - Hic tamen de eo
 -michi sermo non est, quid publice ferendas sit, legum et
 -magistratum auctoritate, aut quousque e civili consti-
 -tutione impunitas danda, vel vindicta sumenda. Sed quid
 -privatum debeat esse hominis in hominem ferendum. -
V. G. G.

Utroque, Indulgentia et Sanctitas, virtus hic comprehen-
 ditur. — Quod si igitur emendati, recteque informati et
 excelsi animi ista esse putantur, alieni erroris in uni-
 versum, offensusque patientem esse, errantium vicem
 dolere, peccantes a pravitate abducere; edocere, non
 pervertere; corrigere malos, non perdere; mala facta
 improbare, non damnare facientes; se suaque potius
 custodire, quam alienis intendere; ex aliorum lapsu
 lapsum cavere discere, et sapere; omninoque humana hu-
 mane iudicare; et quae his sunt contraria, impe-
 tus, acerbitas, contumeliosa factorum cuiusque exa-
 gitatio, atrox malis mala referendi studium, affuans
 vindicta cupiditas, quantum potest fieri, maxime vitare;
 Quod si igitur sunt haec manifesta, et esse ab omnibus du-
 cuntur emendatioris animi signa: cum profecto, qui
 ceteris ita ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet,
 ita peccatis abstinet, tanquam nemini ignoscit, op-
 timum esse et emendatissimum necesse est
 confideamus.

426.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint handwritten text on the right edge of the page, possibly from the adjacent page.]

dd. 15ten July. 427.

Ad Locum Plinii Libr. III, Epist. 8,

Fides in praesentia eos quibus resistit,
offendit dein ab illis ipsis suspicatur,
laudaturq[ue].

demonstravit,

Ernestus Dietericus Bohm.

Theol. Stud.

8 Julii 1775. - 2478. I or

Exordium, optima quae res ad offendendos quodammodo aliorum animos asperissima.

Sic eximia virtus, splendida merita, factaque magna a multis saepe in offensionem trahuntur.

Thema; Veram fidem offensam haud vereri. Hic duo erunt mihi demonstranda.

1; Quod fides vera offensam saepe incurrat.

2; quod major splendidiorque eius lex offensa haud sit.

Ad Primam Partem. Offensa nempe incurritur,

a. Ex improbatione minus recte factorum

b. Ex oblatione, ut recta fiant,

c. Ex propignatione veri,

d. Ex confutatione errorum.

Ad Secundam Partem. Ex in major receditur et illustrior fidei laus, quippe,

a. Hoc fidei proprium est, ne ullius incommodi metus nos illinc abducat,

b. Siquis ab adulatorum grege demum distinguimur,

c. Accedit tandem eorum testimonium quibus vel invitis consultum est recte nos, amanter, fideliterque fecisse.

magnitudinis et claritatis procedere non va-
 luerunt? Intueamur quintum Catulum,
 qui, in maximo clarorum hominum pro-
 ventu, excelsum virtutis locum obtinu-
 it, cuiusq; preclare facta et splendida
 merita invidia atq; odio certamen probu-
 erit. Eo quis Syllam ignorat, cuius fides Mithri-
 datem compescuit, Socialis belli fluctus re-
 pressit, Lyane dominationem fregit, multis
 propter hac venationibus extracta. Taliaq;
 et recentioris ac nostrae aetatis historia
 exhibet. Virtutis ab invidia profanata;
 merita, ut splendidiora, ita acerbius in-
 sectantium; facta magna iniquis et fero
 quandaq; sermone interpretantium enem-
 pola ubiq; occurrunt. Neq; vero his opti-
 mum quemq; moveri fas est. Stat virtus;
 contra hac immota ac imperturbata. Qua
 de re paulo copiosius jam dicturus,
 Veram fidem offensam haud vereri,
 benigne Vobis audientibus, demonstrare
 institui. Duo vero potissimum in hujus
 rei tractationem cadere mihi videntur:
Primum, ut offendam,
 Cur fides vera offensam saepe occurrat.
Dein, quod major splendidiorq; illius ex offen-
 sa laus efficiatur?

Sunt autem multa omnino fidei partes, quas
 singulas exsequi longius est. Potiores ali-
 quot hinc modo complecti suffectorum
 arbitror. Præcipuum autem fidei esse, ubi
 quatenus prosperam facta sunt, impro-
ventum, nemo ibi inficias. Quo ipso
 facillime offensa sepe inturritur. Est
 enim tam præva multorum hominum
 insoles, ut, quæ minus recte ipsi fe-
 cerunt, recta tamen ab aliis haberi atque
 etiam laudari incipiant. Ita quo duplex
 perveritas manifeste continetur. Nam
 et faciunt mala, et tanquam bona ea-
 dem probari alii volunt. Hi fides vel
 maxime elucescit. Neque enim unquam ex
 auribus voluntatisque hominum servit,
 sed ex veritate iuncta estimat, malefa-
 cta libere, improbat, non habita illius,
 qui fecerit, ratione. Sed sepe numero
 major quadam officii ratio jubet, quod
 in iis potissimum accidit, e quorum ju-
 dicio aliorum mores plurimum emendari
 fas est. Neque enim emendationi locus
 superserit, nisi, in quo peccatur, liberiori
 animo ostentatum sit.

Quemadmodum vero in hoc jam, quod mi-
 nus recte facta improbantur, indigna-
 tionis alienæ cause profite est: ita vel

maxi=||

maxime etiam molesta accidit plerisque
obtestatio, ut recta fiant. Quam vide-
 amus tardam plurimorum in bona quaeque
 et lentam admodum esse naturam: ut
 crebris admonitionibus et sollicitationibus
 impelli conitantiis necesse habeant: ma-
 nifestum est, in eo fidem cerni posse,
 quum quis officio satisfactorius, non
 modo recta edocet et praecipit, verum
 etiam, si res prosit, acrius instat obte-
 statumque ut salutariter praecipita ab
 iisdem, quibus data sunt, studiose aciu-
 rateque ferrentur. Quae pars officii non
 cadit modo in parentes, atque electores, qui-
 bus liberorum, vel quicumque ipsos eru-
 diendi formandique traditi sunt, salus
 et prosperitas pro ceteris cura esse de-
 bet; sed in unum boni fideique homi-
 nis illud munus habeatur, ut quavis occa-
 sione in rectum et bonum et alios im-
 pellat. Neque vero fieri potest, quin ex
 hoc ipso offensam seipse intueatur. Nam
 ut quisque a rebus bonis agendis alienior,
 et in contraria magis ingenio suo propen-
 det, ita minus gratia inest, si paulo
 fortius et aciliter iteratque eo impelleris.
 Hoc videtur id quodammodo naturale esse.
 quoties enim in rectiora impellimur, in-

dicitur
 dicitur

dicis est, non tam recte nos, quam debemus esse constitutas. Et habet hoc maleficid quolibet emendandi ratio, ut sensus perversitatis sic demum excitetur, quem quum pleriqs fugiant, atq; velint plerumq; videri meliores, atq; sunt, admoneri etiam gravantur.

Sicq; porro propugnatio veri multis ingrata. Omnino autem nulla res magis hominem decet, quam veritatem usq; quaerere. Nempe quum veritas ejusq; indagatio omnium, quae in hominis naturam conveniunt decora et ornamenta praecipuum sit, indeq; illius nobilitas vel maxime elucet. qui natura sua dignitatem servare cupit, in primis etiam veritatis studio eum teneri oportere, quum intelligit. Et ipsa haec veritas, quanto per a perverso multorum ingenio discedat, non erit difficile arbitrari. Dissent enim illinc longissime prava cupiditates verumq; noventium studia, quibus velut obsidentur, qui sensibus nimio indulgentes, quaeq; illis delicias suavitatemq; adferunt, unice sectantes, rationis preceptum detrectant. Falsa et inani verum specie decepti, solent illi veritatis lumen vitae, suaeq; mentis caliginis ita quaedam offundi, ne possint

verum //

verum intueri. Est adeo fidei vera, quan-
tum potest, mentem tenebris involutam
reducere in viam veritatis tuenda mu-
nus quanto praestantius, et homine digni-
us, tanto ad offensionem apud alios con-
trahendam pronius idem avertitur.
Neque enim sunt ejusmodi omnes homi-
nes, ut vera aequo animo patientur. Atque
si verum obstinate tuaris, siquis eisdem
adverseris haec sola fasces numero ipsius
irascendi causa videtur sub gravibus. Quis
rei exemplorum copiam possum enu-
merare, nisi verendum mihi esset, ne
longius evager.

Finisimum his, quae disputata jam sunt
illud est, quod Confutatio quoque erro-
rum, fidei vera subiicitur. Quemadmo-
dum iniquus erroris natura veritati adeoq;
et natura humana, cui veritatem unice
in se deest, contraria est: ita nihil eo
foedius, aut nocentius homini esse liqui-
do apparere existimo. Est vero tum in
alicui quodam pravitate genus, tum maxi-
me in errores ingenium quorundam
admodum proclive. Atque haud raro ve-
nit, ut, qui ex nobismet arti, et h. ita
loqui fas est, geniti sunt errores, h. ita
pri=

primis oblectemur. Quod accidit subinde no-
 vitatis studio, quando in opiniones; ab ali-
 orum sensu amotas, mens defectur hirsq,
 seu inventis suis, magnopere delectatur.
 Ingratis finem facit, qui fallitate re-
 tecta hac velut suavitate illos privare
 ausus est. Sed vitium, quo infalsa for-
 tur ingenium, fracti a nulla etate mor-
 sus abest, ita proprio modo adolescen-
 tiam afficere videtur. Multo enim hac
 etas, partim levitate sua, partim ob
 matura scientia defectum, vanis per-
 suasionibus et ludicris speciebus paten-
 tior est; et longe facilius prejudicatis
 opinionibus et variis errorum genere im-
 plicatur. Quo majori cura et sollicitu-
 dine cavere debent, qui juventutis com-
 moda quaerunt, ne hoc faedo servitio sub-
 jecti adolescentium animi marceant,
 et opprimantur. Tantum abest, ut
 propter illud evellendi errores studium
 pauloq; acriorem falsi confutationem,
 intusandus quispiam merito putetur,
 ut summa patius fidei documentum
 in eo appareat.

Quantumvis vero his offensa sibi quis
 contraxerit, major tamen erit propter
 her=11

hoc et prostantior laus, magis fides illu-
strabitur. De quo restat mihi jam di-
cendum. Multis id rationibus affirmare
posse mihi videor.

Est autem hoc fidei proprium, ne ullius
incommodi metus nos illinc abducat,
quippe fides vera ea dicenda non est,
quum quis, quid sibi conveniat, aut pro-
ficiat, id solum respiciat neque molestia
aliquid aut detrimenti ob majus alie-
num bonum recipere sustinet. Fidum
quicumque se proestare laborat alteri, an-
te omnia in eo requiritur amor. Quum
sibi amantis studiose, ne quid amato ma-
li eveniat, omnibus modis procatere: hoc
ardentius amare intelligitur, quo minus
incommoda, quocumque ab illo studio in se
provenientia, recusaverit. Quos si quis amo-
rem sui in eo ponat, ut, a quo amari se
persuasent, in omnibus rebus is obsequa-
tur, facta omnia, siue recte seu seius,
probat, laudet, liberaliterque assentando
et indulgendo gratiam querat unice, ne
corrigat ulla, ne reprehendat, ne meli-
ora doceat, ne in recte impellat, ne prave
dissuadeat, ne cupienti obstit; is profecto

parum intelligat necesse est veri amoris naturam, et male sibi consulat. Quorum-
tius illud efficitur, ut majorem fidei lau-
dem mereatur, qui amore ductus, ne ipsius
quidem, quem amaverit, indignationem
suspiciere recusat, modo recte ei consultum
sit.

Cogit ipso ab adulatorum grege demum
distinguantur fideles homines ac vere nobis
amici. Adulandi quippe et benevolentia
captanda ut promptissima, ita multorum
indignissima haec ratio est, ut cujusque in-
genio, utcumque pravo et a recto amoto, ser-
viant, libidinibus blande indulgeant et
quoque more suo et studio inclinatur,
ire patientur, etiam si cum aperiensimo
ipsius damno fieri intellectum sit. Illi
quidem non his modo, quae peccata sunt,
lenimenta adhibent excusarique facile
prose persuadent; verum etiam, si quid
gravius peccaretur, eadem lenitate et fa-
cilitate essent prosequuturi. Nimirum
fiunt haec ex adulatorum ingenio, sibi
commoda duntaxat querentium, nulla
alieno salutis cura. Offitio vero genere
hominum nihil omnino nocentius, neque
haec peste majorem ullam dici posse,

par est a quoque intelligi. Namque dum plau-
sum ferunt, et aspersum, qui mala protra-
verunt, et moribus et ingenio corrupti,
hoc liberius sibi indulgent, plures ele-
decoris et probri et majora crimina con-
trahunt et accumulunt. Quae quum ita
se habeant, hoc notior et praesentior
et nobilior fides erit, quo longius a pe-
ditissimis adulantium moribus recesserit.

Plurimumque laudis ex eo accedit, quod
ipsorum tandem, quibus vel invitis
consultum est, testimonio confirmatur,
recte nos, amanter, fideliterque fecisse.
Equidem pravitas animi, aut violentia
invidiis, ad tempus mentem a veritate
propterea divertere, quo minus quis aut
videat, quibus rebus saluti sua prospi-
ciatur, aut, si viderit, nolit certe ea ra-
tione sibi consuli. Sed plerumque tamen
recollecto animo, maturitate iudicii, aut
ipso etiam malorum, ex nimia licentia in-
dulgentiisque nascentium, sensu, eo sani-
tatis reducitur homo, ut male factum
actum intelligat, quoties saluberrima
consilia fidemque admonitiones adpro-
natur.

natur, liberius aut sibi, aut aliis in prava
 duentibus, obtemperavit. Quaeque dispari et
 contraria fidei et prava adulationis na-
 tura, disparia etiam ac diversa sequuntur.
 Nempe fides, initis illis, quibus obstitit
 vim ratione, ut ipsis consultum esset, in-
 visa, ingrata, molesta fructum constan-
 tia duplicem reportat tandem, ut et ipsa
 laudetur eoque magis colatur, quod vicini
 non protulit, et qui prius inusuraverint,
 asperitatemque subinde objecerint, proeni-
 texta ductis, iniquius se fecisse confi-
 teantur.

Tunc ergo demum fides vera splendescit, ju-
 stis laudibus ornata, eoque jam carior, quo
 fuit antea, a noxa maloque alienior. Ad hoc
 verum expeditumque illud est, acutissimi
 auctoris dictum: Fides in praesentia
 eos, quibus resistit, offendit, dein
 ab illis ipsis suscipitur laudaturque.

440.

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

Ex *PLYNII* dicto:

*Sequi gloria non appeli
debet*

Thema excerptit:

*„Unice a vi stude capi gloriam, ex ceteris
perperam queri „*

C. M. Mader.

J. V. St.

d. 22. Jul.

1775.

— 249 T. I or

OECONOMIA.

Thema: Unice a virtute capi gloriam; ex ceteris
perperam quori

Abit hoc in duo: ut demonstrem,

1. virtuti certissimam comitem esse et gloriam.
2. ceteris averfam, & utcumq; speciosa fugientem.

ad P. I.

- a. virtute enim sumum, & naturae hominis convenientis
simum decus comprehenditur
- b. Eadem quaecumq; facta bonaq; reliqua perficit, no-
bilitat, & in tantam effert, ut laus illius vera & glo-
ria nascatur
  1. possunt quaedam magna esse et ampla per se, ac
possunt inepti homines, parumq; intelligentes
eo admirari
  2. ut laudabilia eadem gloriosaq; a peritis & intel-
ligentioribus habeantur, virtute efficiatur.

Ita nimirum

Splendida munera laudem accipiunt ab obtun-
tium virtute
magnifici praeterea qd omni militi aq; facto ex
faciendum animo virtuteq; in gloriam versant.
opera magna & speciosa his demum, qui cum bene
publico fecerunt, laudem pariunt.
ingeniorum monumenta auctores commendant, in
quantum virtuti utilia —

- c. vel sola virtus, nulla re alia extra se, in ostentationem sui
sumta, praestat, ac sua propria bonitate laudari merebitur.

ad P. II.

Illarum vero rerum, ex quibus aut errore aut prosperitate ducti gloriam sibi
plerumq; mortales quaerunt, multiplex est distinctio:

- a. aut enim ea tantum non habeat virtutem, aut tollunt eam. Ad pri-
mum genus referendum, quum quidam omni luxuria q; care, comis-
sando, potando, alio etiam offendendo — gloriam quaerunt.
- b. primi generis rursus duo sunt: alia multis bona; ut excellens in-
genium, ampla eruditio — alia corporis, ut formositas. Quibus
porro accedunt fortuna, honores — extra hominem profecta —

449.

DIRECTOR GRAYSSIME

Sociales Spectabilissimi!

Ita hominum naturam comparatam voluisse numerum
divinum, ut laudis studio omnes trahantur, nemo sane
dissimulare conabitur, quia obscurari place non potest —
Jam inde a pueritia cuiuslibet gloriae amor omnium rerum
antiquissimus est, hunc in animo habet, & oculis; quam
primum litteris animum imbueri coepit, ante omnes
spectat laudem atque ad eius delocutionem omnes labores
omnem animi intentionem refert, adeo ut paucissimi sint,
in hisce juvenilibus animis, qui ob cognitam studiorum
prestantiam & utilitatem fovent illam, plurimi vero,
qui gloriae tantum causa sedulo illa tractant, quo
sint, ut alter alterum superare cupiat, ut talitiam esse
ratur cum vicerunt, ut pudeat victos, ut detre etate
alios studeant. Neque vero fervorem hunc in juvenibus tan-
tum, verum in adultis observamus. Divites pariter &
pauper, potens & humilis, civis cum principe ad unum
idem tendunt, ad gloriam scilicet divulgantem, ipsi illi
Philosophi, etiam in illis libris, quos de contemnenda glo-
ria scribunt, nomen suum inscribunt, ac in eo ipso, in quo
predicationem, nobilitatemque despiciant, praedicari de se ac
hominari volunt. — Sed quotus quisque est, qui huic ani-
mi in petum principum aviditati poterit exaequare?

444)

Crucata illi bella suscipiant, & misere subditos lo-
quent, ut gloria sitim levare possint. Immerito
moles erigunt & coelum tangentia monumenta, ut
per hanc nominis memoria posteris tradatur. Sed itaq;
constat, neminem unquam esse, qui gloriam deus, vel
plane habeat distinctam. Quamvis enim peioris notae
homines aridorem hunc, abjicere videantur, ea inri-
cie tamen ipsorum facile colligi poterit, quam an-
te gloriam quaerunt, praesens tantum ipsorum status an-
sam illius illis subducit; nec ab his eundem negligitur
qui contemptum episcopi inducere conantur, est enim glo-
ria vere magnus appetitor, qui se a gloria abhis
se gloriatur. Quisq; ergo hunc finem adsequi cu-
pit, pauci vero attingunt, sed longe aberrant, i quibus
enim ipsis est, quod sub lato gloria ambitu comprehende-
tur, hanc ille aliam alius de illa opinionem foret,
ad cuius praecpta vitam vitaeq; rationem instituit
componit. — Sed quid tandem est, quod sub pervagata
gloria voce complectimur? nihil sane aliud, quam lau-
dem recte factorum, magnorumq; in rem publicam meri-
torum famam, quae cum optimi cuiusq;, tum etiam mal-
litudinis testimonio comprobatur. Intellectu proinde facil-
limum est, quod cum uno tantum modo apte conspici possit,
quae laudis & gloria indoles sit, cetera omnes existimationes
infalsa atq; errantes rejici debeant. — nulla vero re melius
et aliisq; gloria capitur, quam a virtute, de quo prolixius ali-

quanto dicam, demonstrans

145.

- I. virtuti certissimam comitem esse & gloriam
- II. ceteris aversam, & utcuq; speciosa fugientem.

Ad P. I.

Unus sapientum thesaurus est virtus, & purissima vita gemma, que viros facit, unde etiam nomen sortita est. Vitam nostram, vitiorum lacuna contamulatam, purificat, actiones legi divinae convenientissimas reddit, affectus nostros moderatur, ipsaq; mentis lux est. Animum in bonis exercendis corroborat, & ad coelum erigit, unde & natus est. Ea juvante & succoritate, si rem illam attingere possumus, ad quem creati sumus, docet quippe sui cultores, mundana haec, caduca, fortunaeq; ludibrio exposita, contemnere, & spiritum, quo praestantius nihil homini datum, attollere, ea precipiens, quae hominum anima quam convenientissimas sunt. Amisam conscientia requiem restituit, sine qua nulla voluptas, nullum sincerum gaudium excogitari aut fingi potest; intelligi itaq; par est, digna nomine gaudia non nisi violata existere posse: Sed quam ⁱⁿ dubium vocari non potest, contedere licet, virtute sumum & naturae hominis convenientissimum deus comprehendere.

Si acinum violata oratum firmumq; habemus, si evidentem certam & explicitam boni maliq; cognitionem illa nobis suppedilavit, tunc nihil comitemus, cui erubescendum nobis esset, curate enim, quod vobis proposuimus disquiramus, diligenter scrutabimur viam, illuc ducentem, relegemus occulta pericula, & insidiantes forte angues vitabimus: Quis ergo alia, quam amplissimi nominis facta ~~comit~~ conficiemus?

nec fieri potest, quia exploratum illa de nobilitate
 anima testimonium dicat, si vero, antequam mens vir-
 tis deludnem delibavit, scintillula quaedam perfectionis
 latuit, que vel plane extinctum isset, vel certe ignoscere
 nunquam potuisset, nunc assumpta virtute afflatur, in-
 flamas erumpit, & novum fit animo decus. Quum pro-
 de per inestimabile illud divinum donum — Virtutem —
 animus ad meliora consilia & frugem applicatur, & aliter
 atque antea sentit, omnes tunc nervos intendit, & operam,
 quelibet virtutis precepta studiose sine colere, quamobrem
 non sui tantum commodum & felicitatem promovere studet, sed
 & perpetua illa cura apud ipsum excubat, ut publicam rem
 salvan proficiat; ceteros fraterno amore amplectitur, eorum
 salutem querit, ne inimicis quidem irascitur, sed ipsorum
 solius incolumitas curae ipsi est, atque sic deest ad an in-
 dia luem, si non restinguit, sedat tamen, sic gloria accumu-
 latur, cuius non erat studiosus, sic laudes conciliat, quas non
 captavit.

Fatendum quidem est, nullius fragis homines, & prosipua
 nota inustus facta quandoque fixeri virtutis cultoris affecta-
 re, quin et splendore interdum superare posse, dum pau-
 peribus & miseria afflictis tribuere possunt, qua virtute ad-
 leas largiri non potest, parum intelligentes & inepti gloria
 illos afficere, laudibus ipsorum predicare possunt, hanc se-
 ac virtute micantibus fit, sed gloria illa, nemo citius evanescit,
 quam contra virtute nacta, caute Marpesia, firmior stat. At-
 mus ergo agentis, non id quod agitur disquiratur necesse est,
 in devia alius atque errores flectimur, qui horrenda pericu-

la interdum mixantur. — Quomodo vero recte facta ex virtute solummodo dignantur, sic et honores ex hoc tantum fonte dignitatem hauriunt. Ut enim auro a gemma suas honores, ita titulis a virtute. Quomodo nomine non satis laudata olim prudentia Romanorum, quod honoris templum intra septa templi virtutis sic constituerant, ut non nisi per hoc in illud cuiuspiam liceret ingredi, eo, quod existimaret, honoribus indignam esse eum, qui virtute non fulgeret. Ludibrio ceterorum vel odio enpositus est, qui illos sine virtutis admixtura virtutis admiratur, ut enim humilis infimo loco positus risum movet, si preliosa veste indutus est, quia non ipsum sed divitem decet, sic & honores non nisi virtute administrari conveniunt. — Pari ratione nemo nisi virtutem colens ex rebus sago loquax, magnifice praedareque gestis gloriam sibi vindicat, huic enim soli mens est, patriam adversus quemcumque irruentem hostem defendere, huic nulla unquam vis, nulla iniuria, nulla invidia labefacta; officiorum hic erga principem civemque semper est memor, non temere audent, nec inconsulte timet, quovis temporis momento vitam pro patria effundere, dulce aestimat, si commodum inde provenire existimat. — In hoc virtutis genere Romanos ceteras omnes gentes vicisse haud dubium est. Quantus et quam eximius pro adior, ut renue patriam defendendi, occupavit Horatium Corlicem? Is, in statione portus forte positus, tandem adversus confertas hostium copias adseruit, usque dum ex composito

iat a suis interruptus est. Larva erat praemia, quae
 expectare a parco populo poterat, solas itaq; pietas
 ad praetariam illud factum ipsam commovit. — Cum
 porro proprium est virtutis, augere comòdum salutemq;
 rei comònis, prono manet alveo, opera, utcumq; magna
 & speciosa, his demum, qui cum bono publico fece-
 runt, laudem parere ac gloriam. Quid enim tunc pro-
 sunt ingentes lapideum moles, quid monumenta, quae nulla
 temporis circumscriptio metiri videtur? nihil sane, quam
 ut quom pes sine insularum monumenta fiat, & publi-
 cus humana ambitionis character; si vero aedificia pu-
 blicam mancorumq; alendorum causa extracta sunt, si
 pecuniae ad edificandas scholas consumuntur, tunc de-
 mum haec infucata gloria nascitur, quae republicae com-
 modum agitur. — Ex eadem ratione scriptor solum eali-
 nus solam gloriam capit, quatenus virtutis in ipsa con-
 comitatur. Quam gravis tunc evictor vili, quamq;
 utilis, tum ad mentem optimarum rerum cognitione
 imbueudam, tum ad vitam innoxiosq; informandam, tum
 imprimis ad artes humanitatis percipiendam, id ne-
 mini litterarum amanti obscurum esse potest. Hic
 enim suavissimas virtutis leges lectoribus cupit su-
 dere, quae hominem ejusq; in malum proavam rehu-
 ram non mulare modo, verum & novam facere po-
 test. — Praeter hac habet id quoq; virtus, ut temporum
 injurias nesciat, fortunae assaultum rideat in secula diu,

in adversis non colorem non animum mutat. In tempe-
 state seiva quiescens, luceat in tenebris, & pulsa loco,
 manet tamen & haret in patria. Splendetq; per se
 semper, neq; alienis unquam sordibus obolescit. Invi-
 diam superat, prope enim magnitudinis vera, non
 se sentire percussam, sic immanis fera ad latrantem,
 canem lenta respicit, sic irritus ingenti prope uli
 fluctus assultat; et quamvis densa interdum cali-
 gine virtutem obducant malevolentia, quamvis optime
 sepe facta sinistra interpretationibus adversum tra-
 hantur, non tamen diu latent, ut enim solis lux in-
 tegra est, etiam si aliquid intersit, eodem modo vir-
 tuti opposita nihil detrahunt, non minor est, sed mi-
 nus fulget, nobis fortasse non aequè appareat ac nitet,
 sibi eadem est, & more solis obscuri in occulto vim suam
 exercet. — Cum ergo virtus, ubicunq; locorum sit, sive
 splendeat, sive minus, omnium salutem in majus tollere
 studet, cum nulla usquam vis est, que stimulum hanc
 in ipsa extingueret potest, cum ea sola mentis corrigen-
 da apta est, intellectu facillimum est, ob propriam
 ipsius sibiq; inditam excellentiam, laudari optime mereri,
 gloriam conciliare posse. — Mirum itaq; videtur, tantam
 esse in hoc universo numerum, eorum, qui alibi gloriam
 querunt; sed ex eo id explicare debemus, quid vera gloria
 indoles ipsius ignota est, atque hoc altera pars brevibus
 adhuc ostendet.

P. II.

Omne mortaliū genus gloriæ avidiſſimū eſt —
 at vero, quum unus tantus finis — virtus — veruſque
 tendus ſit, duabus adverſis viis incedunt homines, in-
 quarum una leviſſimi, & omni vitiorum ſqualore comacu-
 lati, in altera errantes ſeductiq; obambulāt. Qui pri-
 orem ſequuntur, viſe attentiorē merentur, quum etiam
 en ſtultorum grege qui libet depravatas ipſorum de gloriæ
 exiſtimationes reſettere poterit. — Sunt, qui laudem ex
 eo capi poſſe ſtatuant, quod carum tempus comiſſando
 potandoq; conterunt. — Sed qui quaſo eſt, qui vel minima
 gloriæ dignos illos exiſtinet, cum hæc vitæ preſtis em-
 mod non utilis eſt, verum etiam ab hominibus ſapient-
 tiam arceſt, ſtudia honeſta impedit, & facit, ut turpi-
 ſuſſis præferantur. Oneri etiam ſunt rei publicæ hæc
 hominum preſtis, diſſipato enim patrimonio ſuo, qui ſa-
 ſtentabil illos, quam ſtatum publicum? paucis enim
 ex hiſce belluonibus ſufficiunt relicta a parentibus q̄s
 ad ſibiendos inportunos animi impetus, at ſac, ut tanta
 ſent amplitudine opes illoꝝ, ut dilapidari non queant,
 is tamen fructus proſecto non proveriet, quem ſp̄tate
 virtutis vir præſtiſſet. — Luxuriam quidam fun-
 damentum omniſ gloriæ putant — ea vero inimica Deo,
 inimica virtutibus eſt, conſcientiam inquietat, vitamq; ob-
 breviaſt. Blandum malum eſt, quod invictum armis Han-
 nibalem illecebris ſuis complexum, vincendum Romanomi-
 liti tradidit, illa ducem vigilantiffimū, illa exerci-

tam acerrimum de iure largis, abundanti vino, lienis
 lascivioris usa ad somnum & delicias evocavit.

Quid his ergo vitis foedius, quid etiam damnosius?
 quibus virtus atteritur, victoria languent, animi &
 corporis vires ex pugnantur, adeo, ut incertum sit,
 an ab hostibus, an ab illis capi periculosius habendum
 sit. Longe ergo a laude distant libidinosi, contra quasi-
 ta coram gloria in infamiam convertitur. — Quan-
 tum vero abest, ut gloriosum sit, elumbem & volupta-
 tibus consertam vivere vitam tantum abest, ut honorem,
 ex injuria ceteris illata, ducere quis possit; is enim sui-
 nam omnibus mortemque machinatur, is rei publicae fir-
 missimum fundamentum — securitatem — subruere
 conatur, hunc quemlibet fugit & vidio habet. Cui ergo
 fieri potest, ut ad factorum admirationem ab aliis profe-
 re jure possit, quum tamen gloria recte tantum saltus
 salubris est? Multo vero magis illum laudare fas, qui
 illatam injuriam tolerat vel tacendo fugit, hic enim
 patientie — dilecta virtutis filia, — praemium fert, at is,
 qui offensioni omnibus est, ad vanam gloria fertur fe-
 deriam, quia nihil in eo reperitur, quod vel umbram vir-
 tutis prodal. — Transiens vero nunc ad eos, qui vitam
 quidem hant ad omnem virtutis legem & disciplinam exi-
 gunt, neq; tamen unquam omnino virtutem expellunt,
 omnittam labes ac flamas rei publicae, quibus nihil

Leuius, nihil inquinatus. Occurrunt illico, qui inge-
 niū præstantia, vi & acie neminem anteferre sibi
 statuunt, qui exinde tantum sibi tribuant, ut laudem,
 quavis in ratione mereri sibi persuadeant. Sed quæ
 quæso fugit, veram gloriam in eo non comprehendit, quod
 provida veram mater — natura — cui libet sortita est?
 virtutum enim in intentione & crebriori exercitatione opus
 est, si laus illico oriatur. Hoc vero opera eo redeat,
 necesse est, ut non ingenium solum excolatur, veram
 & virtus comparatur. Ingenia enim, sibi relicta, la-
 durant, & in eis mali mores; si negligantur, ferita-
 tem induunt, & rei publicæ, cui tamen causa crescant,
 multum infortunii & detrimenti prædicunt — sed in
 cruditione, fortassis regione, quæ late patet, illustrior, ^{stans} que
 ritur? invenitur omnino, si rectam mentem comitem ha-
 bet, at si illa deest, mirum, in qua devia flectitur do-
 ctoria. Qui animi perversitatem cum studiis conjunctam
 habet, rei publicæ vitendum auge novior esse potest,
 si artes suas in ruina patriæ collocat; omnes enim artes
 sunt tanquam gladius in manu furiosi, nisi rex &
 imperatrix vitæ mortalium — recta mens — rationis da-
 rum tenent. — Aliud hominum genus admirationem copu-
 se existimat ex corporis membrorumque aequalitate & con-
 gruentia. Incedunt sicut pavo, surrecta in orbem cau-

Da . Caudidus color, crines bene calamistrati, vestimenta ad optimam quodque exemplar confecta, omnem hominem absolvent, fieri ergo non potest, ut hoc modo gloria — virtutis fidelissima comes — capletur. — In gens quoque eorum numerus est, qui opum & honorum studiofissimi sunt, quod illos laudes gignere arbitrantur. Extra hominem vero posita res sunt, qua amico virtutis & inimico contingere possunt, que possessa onerant, amata inquirant, amissa cruciant. Neque vero magis ex rebus in bello feliciter gestis nascitur gloria, quamvis egregie victoriae pugnatæ, quamvis hostium cohortes fugatæ, quamvis ab impetu hostium firma & in concussa servata sit patria, nihil tamen minus creu fumas evanescent gloria si virtus desideratur. Dunc enim eodem animo strenuus ante patriæ defensor, signa illius relinquet, hostiumque castra sequetur, si ampliora munera apud illos expectare poterit. — Quum nullus ergo ex jamjam memoratis modis nominis famam collustrat, demonstrata res est, & omnibus numeris absoluta, virtuti tantum gloriam convenire.

Quodsi itaque famam entendere factis optamus, (& nemo hunc ardorem suppressere potest) si laudes facta nostra sublequi volumus (quod quisque avidissime petit) nosse tum profecto erit, divinam virtutem un-

plecti, unam amare, spirare, cogitare, ab ipsa sola
pendere, cum ipsa vivere, eadem emori optare. Frua-
mur illa, dum res & aetas, & atra trüm sororum fi-
la patientur, fruamur magno illo in paranda ani-
mi tranquillitate adminiculo, fruamur efficaci hoc
in rebus adversio solatio.

FINIS.

Ex Linii loco

Oportet quo sunt inhonesta, non quasi illicita,
sed quasi pudenda vitare.

Thema excerptit,

Honestatis studium non tam a lege, quam pudore
duendum.

J. K. Kramer.

Th. C.

v. 5ta Augst.

1775.

#.

2507. I or

DECOROSA.

Exord. In honesti diversa genera sunt & plures gradus;
similiter & honesti.

Thema: Honestatis studium non tam a lege, quam
pudore ducendum.

Quocirca duobus modis inhonesta vitari
posse demonstrabo

uno: ut illicita; quod minus honestum, minus
gloriosum.

altero. ut pudenda, quod multo honestius est, &
gloriosius.

Ad I. m. P.

1., Hic explicandum, quorsum hoc omnino valet
dictum; ut illicita tantum vitare mala.

2., Quare minus in ea honestatis sit, demonstrabitur.

Tales vero sunt rationes

a., licent nonnulla, nec decent

b., Possunt & mali homines legibus cohiberi

c., Qui legem unice respicit, pravitatem ipsius
rei parum abhorret.

Ad II. m. P.

i. Ejus pudoris natura finienda.

2., Cui pudore omittere mala, laudabilius habendum,
planum fiet.

a., Ut enim liberius quisq; facit bona, hoc melius

b., Primum semper res bona sit judicandum, dein
an lex sit bona.

c., Ut fuerint licita, tamen fugere mala, com-
munitatis animi indicium est.

~

457.

DIRECTOR EXCELLENTISSIME,
Sociales Spectatissimi.

Inhonestam, quae id omnino ducendum sit, quod
contra legem seu divinam seu humanam, suscipitur,
& sint complura ad diffimillima actionum genera,
aut proscripta aut vetita lege, quibus singulis
omittendis vel perficiendis quis peccare potest: liqui-
do arbitror apparere, Auditores, diversissimis etiam
modis inhonestatem turpitudinemque admitti & con-
trahi posse. Primum hoc igitur discrimen ab ipsius
actionis, quam non suscipi aut omitti oportuit,
qualitate resultat. Ne si inhonestarum actionum
genera inde constituenda sunt, poterit generalis eorum
distributio fieri, ex descriptione officiorum, quae tali
adventur. Nimirum in omni actu illicito & pravo,
inest iniquissimam officii violatio. Prout jam in
universum quorumque officia aut Dei cultum con-
cernant, aut ad hominum utilitatem spectant
sive nostram, sive aliorum: ita triplex poni debet
inhonesti differentia, ut, qui honestatem laeserit,
vel eorum, quae numeni debentur, negligens sit,
vel suis aliorumque hominum commodis non inpr-
viat. Neque vero solum cadit in considerationem

factum ipsum, in quocumque aliquid largitudinis.
 Sed ex constitutione animi etiam, in tale factum
 proprias, alia occurrunt differentia. Diversis enim
 causis in mala impelli solent mortales: nec mi-
 nor est varietas facientium mala, quam factorum.
 Hinc gradus inhonestatis possunt dari: Quanto
 enim rariusq; animus, dum in mala ruit, corrup-
 tior est, & in pravo obstinatio, tanto erit
 maior inhonestatis illi proposita noxa. Caret
 honestorum ratio. Quamquam enim honestatis ratio
 aliqua multis inesse videatur, tamen si auri
 ratio rem exigemus, multum interest, quibus
 quisq; rebus moveatur, ut honestati studeat.
 Egregie huius concenit Ciceroni dictum: Oportet
 quae sunt inhonesta, non quasi illicita, sed
 quasi pudenda vitare. Cuius dicti senten-
 tiam, benigne Vobis audientibus, exponere iam
 institui, ut vires meae halerint, demonstratu-
 rus: Honestatis studium non tam a
 lege, quam pudore ducendum.

Quocirca ostendam, duobus modis inhonesta vitari posse: uno, ut illicita; quod minus honestum, minus gloriosum: altero, ut pudenda; quod multo honestius est & gloriosius.

In prima vero parte Orationis, duo contrarij vides, primum, ut explicem, quorsum hoc omnino valeat dictum, ut illicita tantum vitare mala, Dein, quare minus in ea honestatis sit demonstrandum.

Laiusq; sero malum vitare tanquam illicitum vitaverit, manifestum est, non sequi eum, nisi legem; neque alia re ad obsequendam legi impelli, quam pœnarum, quas illa proponit, timore. Haque fuit recta quidem, quippe ex lege, sed recte faciendi animus deest, quoniam si lex non tanta faure rogeret, aut contraria permitteret, in quoque mala idem promptus esset futurus. Patet igitur, ut illicita duntaxat vitare mala, idem fere esse, ac contra voluntatem & gravate, iubente lege, & ex necessitate pœnarum, quo Deus facienti irrogatur, rebus bonis studere. duo fit dein, ut, quoties impune pravitatem se admissurum sperare

potest, ut poena lege statuta non terret amplius
vitiisissima quoque sibi permittat, melius, solutus
animo suo & ingenio corrupto libere indulgeat.

Eo quis vero non intelligit, utcumque honeste
aliquis eo modo fecisse videatur, plurimum
honestatis laudem iminui. Ad quo clarius patet
tribus potissimum utar argumentis. In quo-
rum numero primum illud est, quod licent
nonnulla nec decet. Videtur quippe hoc esse
libertatis humanae indoles, ut infiniti fere modi,
quibus recte illa vel seius uti possumus, certis ac
propriis legibus describi & comprehendere nequeant.
Atque id valet potissimum de iis legibus, quae
humano ingenio inventae sunt, quoque imprimis
civilem constitutionem afferentes, injurias modo
graviores, & quidquid publicam tranquillitatem
salutemque civium perturbat, avertere & propul-
sare solentur. Perque interim male tractari
perire, unde, quamvis civitati ac Republica
nullam nascatur periculum, maximum tamen
singulis damnum provenit. Ad id genus maxi-

ma eorum pars referenda, quibus unusquisque propria
 salus continetur. Quae quoniam tam cara civis
 esse putatur, ut imperio legum, vique poenarum
 nihil opus sit, libera plerumque nobis permissa
 sunt. Neque vero civis, quod lex non vetat
 magis deare existimandum est, quod in se habet
 turpitudinem. Cuiusmodi illa fere sunt alimen-
 ta corpori negare, aut, unde probeantur, non
 quorere, etiam si lex non cogat dare. Porro,
 mentem etiam facultates negligere, tempus otio
 terere, inutilibus, audacis ac frivolis rebus om-
 ne vitæ spatium transigere, bona effundere, in-
 temperantia sanitatem corrumpere, vitæ quibus
 tenet modis tuendo vitam abjicere, pravum con-
 suetum peccatorum hominum consuetudinem
 non fugere, & similia. Quae quidem omnia
 sunt nocentissima, nec sine summo dedecore ac
 probro ab ullo possunt fieri, licet civili lege
 nulla poena statueretur, neque ullo quam
 natura imperio diversorum imposita sit neces-
 sitas. Ad hoc evidens est, qui solem legem respicit,
 & quid illius rigore exemptum, si a natura reus
 sit, infinita contra fas deusque admissurum.

etc possunt & mali hominis legibus cohiberi quae
 secunda a me ponitur ratio cur parum honestatis
 in eo inesse putem, quam quis mala tantum ut
 illicita fugit. spectant enim eo leges de quibus
 nunc mihi fermo est, e civili constitutione ortae
 vel maxime ad externam praevitentem, cohibendam
 pariter eo usq; boni maliq; subjuvantur ut
 parere necesse sit. Quocirca ea solo obsequio
 legum non laute qui boni vel mali fuerint,
 dignoeris; quippe utriusq; pari obsequendi ne-
 cessitate imposita. Atque etiam malorum homi-
 num causa iam maxime leges institutas re-
 viderim, quibus tali vinculo & severitate & ne-
 ce opus est, ut ad ea facienda impellantur,
 quo sponte sua facturi non fuissent. Haec
 expeditissimum est, aliunde quam ex eo, quo
 necessitate fit, atq; poenarum combinatione lau-
 dem constare debere.

His tertiam rationem adjungo, quod qui legem
 naive respicit, praevitatem ipsius mali parum
 abhorret. Unus quisq; enim intelligit, ea mala
 prodivem esse, qui nisi lex obstat, parit
 mala. Sola igitur lex etiamq; severitas prava

cupiditates cohibet. Tollat aliquis imperium illud,
 aliqui sal grave diversa corruptentibus, tunc
 liberrimo cursu in quoque flagitia & scelera
 ruent. Quodsi igitur in tali obsequio legum
 honestas aliqua reperitur, ea fere tota legis
 dicenda erit, nec illorum qui obsequuntur,
 ut quorum voluntas uti a re bona, ita a
 bona legis procepto semper alienissima est.

Alterum jam sequitur, quod supra posui,
 ut demonstrarem, multo honestius & gloriosius
 scire, qui mala ut pudenda fugiat. Eius
 vero pudoris natura primo finienda. Talem
 vero esse arbitror, quo animus recti bonique
 notitias imbutus, principis veris subnixus,
 ex se ipso, quid fieri conveniat, factu quid
 turpe sit, colligit; constante & immota volunta-
 te res bonas amore prosequitur, contrarias odio
 habet & aspernatur; non expectato alieno impe-
 rio, sed sponte in laudabilia incumbit, vitupe-
 randa abhorret, ac vel nemini coercente vel
 exprobrante, quodvis sedens flagitiumque fugit,
 & utroqueque morum integritatem, vitio honestas-
 sem & ipsius naturae dignitatem religiosissime
 colit servatque. Duo intellecto planum fiet.

multo laudabilius esse habendum, pudore omit-
tere mala. Ut enim liberius quidq; facit bona,
hoc melius. Duplex quippe est bonitas, altera
actionis, altera agentis. Ad potest actio bona
esse, quanquam bonus non sit, qui facit.
Ipsius vero hominis bonitas non tam ex
his quo facit, sed ex facientis animo esti-
mabitur. Quodsi omnino bonus dicendus non
est homo, nisi veritati studuerit, omnis
autem virtus in eo posita est, ut ex se ipso
moveatur, ad faciendum, quod rectum ratio
et convenienter iudicaverit: necesse est intelligi
nihil a virtute & bonitate alienius esse, quam
ex necessitate et imperio, velut in arbitrio
fieri bona. Quare multo maiorem laudem
merebitur, qui motu suo & proprio valens se
proffiterit, qualem volunt esse leges, nec si
diversa a lege, liceret facere, faciendi animum
habuerit.

Porro primum semper, res bona sit, iudican-
dum est, deinde an lex sit bona. Bonarum
legum in universum ea ratio est, ut e rei

subdito qualitate, prout nempe, quod pro:
 ceptum est lege, vel prohibitum, aut conve:
 nit homini; aut nocet, pretium omne statu:
 endum fit. Videlicet prudens legum labor
 & providus & bonus, non sub legem vocat,
 nisi quo ex utilitate publica & singulorum
 dissoni necesse est. Quodis igitur actio
 aliqua legi subicitur si sapienter lata
 est vel ex hoc intelligendum, conduere fit,
 & si ferus fiat, malum inde proventurum.
 Ex quo facile quisque potest perspiciere, quam
 legis ferendo causa unice fit ipsius rei
 salubritas, rectissime eum facere, qui priusquam
 se lege querat, de rei ipsius qualitate dissi:
 nit. Neque vero idcirco faciet bonum, quia lex
 cogit, sed potius quia in se tale est, ut non
 deus facere expediat.

Utque fuerint iusta, tamen fugere mala
 emendationis animi indicium est. Namque
 constat inter omnes, emendatus eo homine
 nihil cogitari posse, qui data etiam male
 facendi facultate, non facit nisi bonum.
 Atque id fere solum est ex quo cognosci possit,
 quousque emendandi & perficiendi curam quisque
 habeat. Nempe in hoc solum perfectio

animi vernitur, ut adeo a malo avocetur & abstra-
 hatur, ne sibi indulgeat vel permittat quodpiam
 mali, etiam si nulla vis abstiterit, quo minus
 id peragatur. Quo animo si fuerint homines, aut
 nullis aut certe non tam multis legibus opus
 foret. Nimirum ultro & sponte facientes, quae
 sunt legis, legibus non egent; quoniam ratio
 & natura rectaque mens ipsi inftar legum est.
 Atque multo etiam preclarior institutum foret,
 si incorrupti mores & emendatio animorum, te-
 gum ferendarum necessitatem constringeret.
 Neque enim minus recte agerent homines & li-
 berius, quod quum faciat, qui mala ut
 pudenda fugit, satis de hoc me dixisse
 arbitror, quare laudandi amplior materia ex
 eo probeatur, quum quis pudore ductus, quum
 quum lege coactus in rebus honestis operam
 navaverit. Adeoque verum est dictum illud:
 Oportet, quae sunt inhonesta, non quae
 si illicita, sed quasi pudenda
 vitare

Ex Plenii dicto

Infidelis recti magister est Metus

thema excerptit

Bonum et rectum haurit quemquam
fieri metu

J. G. Herzberg

J. V. St.

D. 25 Sept.

1775.

255 JI, 02

Oeconomia

Thema: Bonum & rectum haurit quemquam
fieri metu

Video, duabus partibus propositum contineri

I. ut, qualis debeat esse, quem merito rectum
dicamus, explicem

II. ad hoc parum prodesse metum, demonstrarem
ad I^{am} P. oportet autem eum

1. recta intelligere, Huius scientiae veritas ac
vita constat

2. velle recta Voluntas illius est serium
efficax in motum qz faciendi propositum

3. recta facere

ad II^{am} P. Metum illuc nihil conferre, sequen-
tia docent.

1. intelligentia recti metu non efficitur

2. neque gignit amorem recti metus

3. recte facta omnino putanda non sunt
quae ob metum fiunt.

469.
Director Excellentissime,
Sodales Aestimatisime,

Non tam sinister constitutum est, ut hominem
viderit ulla atas, qui res, quas natura genuit,
viluperare et sine laetitia cum admiratione
permixta aspicere potuisset. Homini facultatem
percipiendi voluptatem instillavit
natura, nec deest occasio, ubi id ardens desi-
derium tenere ac restringere potest. Abun-
dat sane fœtusque bonis rerum natura, qua
ad vitam et gratam et jucundam nobis
reddendam valent. Omnia, quae in fortuna reg-
no existunt, divitias, honores, gloria, quae vir-
tutum cultores ab oblivionis injuria vin-
dicat, minime despicienda, sed in bonis numeran-
da sunt. Quod vero, interrogat quisquam, quod
inter tot tantaque bona agmen ducit ceteraque
dignitate et honore superat? Respondeat
ille Romanus Philosophia cultor Cicero,
nichil, inquit, est amabilius virtute, nihil
quod magis alliciat ad diligendum, virtus
pluris aestimanda est, quam ulla possessio

ulla vis auri et argenti. Nullus ergo non e
 partibus virtutis erit, certatimq; ejus amici:
 tiam mereri studebit. Hic autem, ornatis-
 simi, sibi contradicere videtur natura
 Dantur homines, qui bono malum, felicitati
 perniciem, voluptati molestiam arte ponunt
 Inveniuntur, quos ad virtutis cultum trahere
 metus, abigere oportet. Nec blanda virtutis
 facies, nec bonorum, qua eam comitantur, enu-
 meratio eorum animos tangere et commovere
 possunt. Servile autem ingenium, homo ho-
 minum consortio indignus sit ne esse possit,
 quem solus metus ad virtutem amandam
 impulit. Ne boni quidem suntilla, nec hu-
 mana natura vestigium, nec sui originis
 indicium ei inesse potest.

Iterum, aestimatus sum Auditoris,
 ad vos differere mihi contigit rursusq; ex
 Plinii scriptis orationis de promsi argumen-
 tum. Senatus et rei publice aut horitate
 Trajano Principi publice gratias egit Plinius
 Ut Principis rerum gestarum dignitas e ma-
 gis illuceat, Principum, quibus successores,
 secula revocavit ac inter eorum et Trajani
 mores comparationem fecit. Illos metu ex-
 primere, Trajanum autem beneficiis civium
 amorem

promereri studuisse, ostendit. Cujus rei contem-
 platio eum affirmare coegit. In fine eadem recte
 magistrum esse meliorem. Quam Plinii senten-
 tiam esse exploratam, Bonum qui ipse et rectum
 hant quem quam fieri metu demonstraturus in
 priori orationis parte qualis debeat esse, quem
 merito rectum dicamus, in posteriori autem, ad
 hoc parum prodesse metum, docebo. Abs te ergo
 Excellentissime Praeses, vobisque Aestiva-
 rnatissimi Sodales, ut meam oratio-
 nem indulgentibus animis excipialis mi-
 hig, exigui temporis attentionem ne done-
 getis, summo opere contendo. Selecta quidem
 materia dignitatem audientiam mihi fac-
 turam esse, hant dubito, nisi videret, ne
 ei quid dignitatis decerpserat orationis genus
 attamen vestra jamjam experta benevo-
 lentia confusus impavidus meam ordiar
 orationem.

Homines animi bonitatem judicantes plerum-
 que falli, attenti videbimus. ut in-
 genia sic etiam de hac re differre videntur
 judicia. Boni rectique veri natura autem
 distincte intellecta rem facillime confue-
 mus. Nil nisi, quod hominis finis, quem ei at-
 tingendum

attingendum natura profuit, convenit, bonum
 rectumque dicere fas est. Ex hoc vero appa-
 ret bonum rectumque virum recta intelligere
 oportere. Consensus enim, quem boni defini-
 tio involvit, perfectionem quandam desi-
 gnat; fieri autem potest, ut ejus intelli-
 gentia carentes consensum fingamus
 et adesse, ubi abest, credamus. Neque hanc
 rem ipsam sed umbram tantum, interdum
 etiam rem bono oppositam appellantes
 prosequimur. Quum errore ducti res, quae tan-
 tum apparent, bona credamus, eas appe-
 tamus necesse est, mala nos appellere
 error, qui ea genuit, absurde docet. Ne autem
 ei intelligentiae vita et efficacia desit;
 multa enim alia adhuc mala, in bonorum
 numerum irrepere conantur, quae nisi quis
 bona rectaque distincte cognoscat, sub aliena
 forma in incerta deo aq; itinera abripere
 possunt. Fingamus nunc hominem, qui bonum
 a malis, a malis etiam, quae boni formam indu-
 runt, discernere didicit, si voluntas non acce-
 serit, ne quid proficiat. Quod quis sibi facien-
 dum vel omittendum proposuit, dicitur propositum

Quod propositum ex cognitione ortum, quam
 invenabilem vocant, que adeo firmis nititur
 fundamentis, ut nunquam in voluntatem amit-
 tat imperium, serum appellatur propositi-
 tum. Quo distinctus ergo semecognoscimus
 bonam, quo clarior ea cognitio, eo magis etiam
 nostram flexit voluntatem regitq;. Quid
 enim fluctuans mobilis que voluntas efficit?
 Ille antiquos mores exuere novumq; ingeni-
 um induere suscipit, invitante autem
 voluptate, qua stus intuitu seu alia re le-
 visimi quoque momenti ad velus ingenium
 redire cogitur. Appetiamus contra bonum
 rebumque virum hoc venerabili nomine
 dignum nec calamitatum affurgentium
 aspectus nec malignitas veneno tenota, nec
 atra paupertas, nec ulla humana tem-
 pestas eum ab optimis deterret atque
 quominus perseveret amare virtutem im-
 pediet. Non ullam sine labore virtutem
 esse et opus esse sudore, quis quis eam af-
 sequi velit, ex ejus animo nunquam efflu-
 it ideo que et nititur, pugnat, luctatur.
 Ex omnibus quidem pugnis superior non exi-
 bit, humana infirmitate non nunquam

Depressus virtutem deserere videbitur, inte-
 gro attamen erit animo nec voluit nec etiam
 virtutis violavit sacra. Minima virtutis
 offensio majores ei adjiciet vires. Reoca-
 tis audisque viribus bellum inferet citis-
 simo regno usque dum ejus imperio, quate-
 nus humana natura capit, positus est.
 Ne autem boni rectique viri simulacrum
 nimium mancum sit et recta facere,
 paucissimis videamus. Vir, quo se totum
 tradidit virtuti, eam et sequi, imitari
 ac exprimere studet. Non anguli finibus, cui
 cum nascendi conditio adseripsit, virtutis
 fructus & opera circumferibit sed et majori
 rei publice prodest. Virtutis via declinan-
 tes reducit, beateque vivere docet, amicos
 consilio adjuvat et inimicis ferre operam.
 Divitias, quas largita ei distribuit natura
 ut virtuti suae subministratam materiam
 aspiciet, appropinquantem calamitatem
 impacito immotoque excipit animo, tolerat nec
 se deprimi patitur. Alienis miseriis tanquam
 occasione animam suam explicandi utitur.

nec suo solum, sed et futuris seculis prodesse
 cupit. Ne autem cum eventu ejus actiones
 semper metiamur. Coarcescit nonnunquam
 optimus, quem attingere speraverat,
 fructus, nec tamen ideo quid dignitatis
 amittit. Cogitemus potius illud aucte Sene-
 cae dictum: Illustrata est virtus per
 ea ipsa, per quae petebatur.

Nunc ad posteriorem orationis meae partem
 transe, in qua metum ad animos emen-
 dandos parum conferre, docebo. Metu agere
 dicimur, si exteriori quadam necessitate
 adducti ne quid a verbis nobis accidat, ad
 quid agendum vel omitendum commovemur.
 Boni rectique intelligentiam primum ac-
 quirendam esse, supra ostendi ideoque an
 ea intelligentia metu produciatur primum
 videamus necesse est. Qui hanc sententiam
 soveat, puto fore remissum. Adeo enim tri-
 ta vulgataque est veritas, judicium sub
 imperio non esse, ut verba eam demonstrata
 auribus vestris nimirum gravia essent.
 Unde fit autem, ut homines inveniuntur,
 qui metu tanquam flagello ad virtutis cul-
 tum

alios abigere volunt. Inas id efficitur rationes
 puto. Aut anima virtutisque naturam adeo
 ignorant, ut media fini contraria adhibe-
 ant aut rationibus, quae ad imperata facienda
 commovent, carentes, non inquirunt praes-
 tari volunt obedientiam. Metus licet regat
 corpus, ejus tamen imperium anima nun-
 quam sustinebit. Libertatem insitam sem-
 per vindicabit nec nisi rationibus se regi
 patietur. Nec gignit amorem recti metus.
 Intelligentiam recti metum producere non
 posse, ostendi, prorsus inde fluit alio, neque
 recti amorem. Alicujus rei cognitionem aut
 amor aut odium sequitur. Quomodo autem
 virtutem quis diligat, qui ejus praesentiam
 et quid ipsa valeat, ignorat. Odium contra
 potius progignit metus. Ad virtutem eden-
 dam coactus in virtutem in se ipso animo
 atque inimico erit. Virtuti se amicum ore
 profiteatur, ejus memoriam cultores que
 si ei esset potestas exstingueret funditusque
 deleteret. A verbum ejus cum capisset odium

quod tot tantasque voluptates ei eripuit,
 quas ex actionibus virtutis contrarius percep-
 turum speraverat. Nunc eo minus ejus
 amor in eis accendi poterit, quia ne ejus for-
 nam cognoscere multo minus naturam
 cooptare cupit. Quamquam denique inso-
 lentius jactet melius, quod bonum rectumque fa-
 cere cogit, non tamen reportabilis palmam, quae
 recte facta omnino putanda non sunt, quae ob-
 metum fiunt. Cogitemus hominem, qui ad vir-
 tutem trahitur, nonne omnis cornesit liber-
 tas omnisque ad eam relatio. Poenas, vel lu-
 cri cuiusdam jacturam, haud vitiorum
 turpitudinem effugere studeat et nisi eligere
 cogeretur et una cum illis commodis se
 vitiis inquinandi daretur facultas, vitiorum
 jugum nunquam a se repelleret. Quid
 autem dico? Si nemo nisi sapiens et virtutes
 amicus liber esse potest, vitiorum seroi-
 tatem ejusmodi etiam actiones committens
 seroiet. Absced enim, qui ad huc ei bonum ex-
 torserat, non amplius virtutes cultorem sed
 dedecori et turpitudini parentem respiciens

Ex ingenio et liberali animo profluunt actio-
 nes, ex ardenti cupiditate officii & religioni
 satisfaciendi, ex desiderio animi tranquilli-
 tatis, qua virtutes premium, merent, si
 bona rellaque jure volunt appellari. Nec
 minantibus poenis, nec ullo metu genere
 opus est; ejus non nomen solum a serpes
 sed quid sit, quid valeat, cognosces et
 amabis. Quis est tam ferreus qui virtu-
 tem non diligit, quo non ut res humana
 fragilis et caduca est, qua contra exstingui
 emori que non potest. Quae, si omnia
 nos jam affluentia bona fugient, coeli
 aditum aperiet, efficit que ut corpore
 clausi in sempiternarum voluptatum
 sedem velocius pervolare Numinis que
 aspectum ferre possimus.

Dixi

Comentatio
In Locum Seneca:

Multos morbos, multa secula fecere
F.C. Flachof.

27. April 1775 - 2587. III, 17m.

479.

Quum nihil sit convenientius homini, quam secundam na-
-turam vivere, summa cum ratione mixtus, qui fiat, ut
tam longe homo a natura recesserit, nec quidquam magis
ei propositum videatur, quam plerumque facere contra na-
-turam. Nam si vitam hominis, qua naturae est, ac singulas ejus
partes paullo diligentius excutias, longissime a natura
abesse apparebit. Quotusquisque intra justos naturae li-
-miter, et modum ab ea profectum, consistit? Alia, non
eo que natura jubet, profectur, et infra modum sub-
-sistunt, alia excedunt, et longius quam fas est procedunt.
Modum illius quod in omni saepe genere beatissimum a sa-
-pientibus judicatum est, sanissime obsequatur. Itaque, quum
sit a natura, repugnans legi iustandae sit, qui in
extrema labitur: manifestum est, in quoque a natura a-
-bestari, quo extra se fore iustus versatur. Contemplan-
-torem hominem, qualis plerumque nobis spectatur, factusque est
mors plerumque hominum, eam comparando cum ipsius
-natura. Quanta deformitas et dissimilitudo obsequatur,
in his que sunt ad diem, cum illis que esse et fieri
-natura jubet. Hoc tam late patet hoc, ut per omnia
-vite parte ista natura deformatio proreperit, et quid-
-quid in natura procepto maxime retineri, et variis con-
-suetudine, id vel maxime affectum et neglectum videamus.
Paucissimi homines, qui sunt maxima, et plurimum cura ac
-studii requirunt ab homine, magis estimant, si plerumque,
quod opera illius imperitiae debent, ad alia conferunt.
Itaque quoque accidit in cura corporis. Tandem nobis sapien-
-tissimus auctor naturae stimulos varios, quibus in ea, que
-sunt nobis salutaria, repellimus, et a nocivis restra-
-mus; qui si intra naturae desiderium et modum conti-
-nentur.

- natura

-rentur, ad sanitatem vitamque tuendam ac profectandam tendunt.
 Si extra naturae fines evagantur, neque tam naturae pare-
 -mus, quam illius ordinem pervertimus, non possunt non in-
 -finita mala illinc oriri. Imprimis huic referri debet
 alimentorum usus, quae, si parce et moderate, hoc est
 ex naturae praescripto, adhibentur, optime corpori conse-
 -tum est, atque ei nutriendo servandique viribus inservit.
 Ex diverso immodice ingestis aggravantur corpus, debilitant.
 onere sunt, et medaei artem provocant. - Hac in tem-
 -perantia vitiorumque mole, quae hominum genus inea-
 -lud, sicut aliarum disciplinarum, ita et medicina for-
 -ma notabiliter mutata est. Fuit abique dubio ars me-
 -dendi in principio admodum simplex, intra societatem hu-
 -barum, aliarumque rerum subsistens, quibus facile, si quis
 mali humanum corpus huic esset, sanari poterit. Simpli-
 -ci enim cibo ac potu, sicut et ipsa natura modo, non hoc
 mortuorum generibus obnoxium erat. Postquam vero cu-
 -piditatibus suis insemperanter indulgere homines, quae
 sensibus gratata esset, unice sequuntur, libidinum huic et hac
 habitum, ac inter se dissidentium imperio perverti
 obtemperantes, recessit illa simplicitas, et vivendi et
 curandi. Aegritudines, infirmitates, languores ac morbi
 hoc tamquam dissimiles grassari coeperunt, ut necesse
 esset multo ampliore etiam apparatus remedium
 circumspicere. Sic prope in infinitam molem
 creavit medicorum ars. Atque etiam nunc malorum
 numerus remedium copiam superat, nec satis adhuc
 in certum est opus et levamentum, ad istum malorum
 cumulum debellandum. Evenit hic in medicina idem,
 quod

Quod in aliis scientiis; imprimisq; philosophia morali,
 eujus saluberrima precepta multo magis constri-
 -gi potuerunt, quoad non tot vitiorum licet infecta
 -quis vita hominum. Quante enim semper in dete-
 -rior humano genere, vitiorum aliorum ex aliis nascentibus
 -eorumq; numero in infinitum procedente, hoc dili-
 -gentius quoq; et copiosius, quo ad vitam forman-
 -dam et mores instituendas pertinerent, precepi excol-
 -laris oportuit. Itaq; preceptorum moralium nu-
 -merus auctus est, quoniam pravitas hominum atq;
 -perverfiter indies gurgisset. Similiter dilatata esse
 -medicorum ars. Prout enim nova semper in corpore hu-
 -mano mala apparebant, ita cogitandum erat de reme-
 -diis aliquo, in eodem adhibendis. Namq; infinita sunt
 -morborum forma et varietates; magna ex parte, ma-
 -gna nobis ignota, nunc omnem generis medicorum
 -artem occupantes; quas si diligenter, perecerim
 -mibi est, ne auribus vestris molestus sim. Unde enim potius
 -quam a luxuria et moribus depravatis ac dissona ciborum
 -congerie ductenda sunt tot febrium genera, vel cum impetu
 -et horrore humanum corpus quassantium, vel statim irre-
 -pentium, porro nervorum tremor et torpor, ventris ex-
 -amisso in totam ceterum malo humore diffentio, spallor,
 -tabes, vertigines, lutea bilis suffusio, digitorum
 -retorsio, et id genus innumerabilia alia. Horum
 -omnium causas et originem qui diligentius qua-
 -rit, pleniusq; in eo contineri perspicit, quod longi-
 -gissime homines a natura simplicitate abducti
 -sunt. Et quis eniam mirabitur, ex tot dissimillimis
 -rebus

rebus mistos cibos, quibus utitur, corruptionis se-
 mina et mortuorum principia in corpora hominum
 intrudere. Natura homini corporis, quum ita sit
 comparata, ut ad sui sustentationem paucis eget,
 necesse est ex immoderata edendi potandiq; con-
 fusione tandem succumbat. Ad ea in quo magnam quid-
 dam nobis praestitisse videtur, quos quilla exquisi-
 tissimis et carum precibus blandiri, et laute epulari
 tradidimus, coquendi et condendi artem excolui-
 mus; in hoc robur et firmitatem corporis, et
 bonam valetudinem perdidimus, et inexplicabi-
 -lis mali principium contraximus. Aetas et
 Lepora et vere ab acuto philosopho forma-
 -tatum illud est: **MULTOS MORBOS**
MULTA FEBRILIA faciunt, con-
 -fitebimini

Summum bonum hominis immortalitatem
 animo contineri ac effici, exposui

J. C. Flachsland. Phil. med.

d. XI. Novembris. MDCCLXXXV. — 2577. Im

Plinius

Ardua et statua, arae etiam templays de-
 -notatur et obscurat oblivio, negligit
 capitis prosperitas; contra beatemp-
 -tor ambitionis et infinita potestatis
 demitor ac fricator animus ut supra
 se floreat. Caneq. C. LV.

Exord. Omnium, quae mortales premunt, malorum
 pessimum est; veri et immortalis boni eque
 consequendi via ignoratio. —

Thema Summum bonum hominis immortalitatem
 ANIMO contineri ac effici.

Hoc ita dividam, ut appareat

- I^{mo}** Quae extra hominem sunt, esse vana, caduca
 perituraque.
- a) Vanitas inest, quia nihil vel adferunt homi-
 ni, vel addunt bonitatis. —
  - b) Caduca sunt, ut quae accedunt casu et
 recedunt, sicut opes.
  - c) Periturae, nec vetustati temporis, nec le-
 vitati hominum et oblivioni resiste-
 ntia, quae maximam in his vim exercent,
 vel splendida monumenta
 aut destruendo
 aut in deterius interpretando.
 aut memoriam denique obliterando.

II° Solum animi bonum, ingenium esse, inex-
 pugnable atque perenne.

Hic duo in considerationem cadunt:

- a) quemadmodum animum institui oporteat, ut summum
 bonum inde capiat. Sunt autem ista potentia boni
 sapienter et recte instituti:
  - 1) Ambitiosa spernere.
  - 2) Secunda moderari.
  - 3) Nec cupere admodum, nec timere.
  - 4) Imperare sibi discere.
  - 5) In quibus remum usum ad quiescere.
- b) Quis fructus illinc petatur: qui maximus est et uberi-
 mus, quippe nascitur inde
  - 1) Erectio mentis, alta divitiarum respicienter
  - 2) Concordia, cunctis ad recte rationis obsequium
 traductis.
  - 3) Sanctas, ab omni violentia fortuna illaso animo.
    - a) Libertas, quando ex suo iure imperio quaeque
 facit, et quo nihil in vita humana preestabi-
 lius et beatius
    - b) Tranquillitas inconvulsa. —

DIGESTOR GRAYSONNE
Societas spectabilissimi.

485.

Omnibus plane malis carere, liberum uter iunem
ab eorum contactu perficere, mortalium
rationem posse, cuius expeditissimum est. quan-
quam plerumque illorum ratione et consilio hu-
mano aut provideri omnino, aut illud certe ef-
fici possit, ut, si irruerint, nullo nostro vitio
nobis evenisse putentur; neque in nobis causa
residere et principium etiam dicitur
est. — Quare vel maxime in exprobandis sunt
vituperandique, quorum ea deprehenditur esse
levitas, quod suppetit virorum, ad cavendum
intendant, malis ex omni parte sibi insidiam
tia, quo summo studio arceri, et summo per-
est, ut ipsi etiam accelerent et admittunt.
Quos qui faciunt, in probum ac dedecus a-
perissime prolabuntur. Et quoniam sit infini-
tus malorum, humanum genus vexant, sa-
mulus, quorum peris, velut necessitate qua-
dam circumspicit, nec summo nisi sed labore de-
pelli potest ac profligari; alia vel vitari
queunt, vel minui, et usque eo leniri, nequis
officiorum ad vitam felicitatem per-
rentium sanctitas aeternae violetur;
in id potissimum omni contentione incumbens.

— Dum

-dum esse, qui libet intelligit, ut que pro hu-
 -mana importat dura et aspera, fortiter
 ferre, ceterorum, quos per nos esse
 potestas et arbitrium, malorum adventus,
 praeccludere atque in tutum ascendere, pro-
 -vide laboremus. - Sed felices ad eos sunt
 ex illis mandis, qui in esse studio sanctum pro-
 -litterant, ut perniciosissimis, qui plurimo-
 -rum oneribus circumspati, erroribus sese ex-
 -sternerent, ac veritatem per omnia seculi,
 ubicunque invenirent, avidè amplectuntur.
 Neque vero major ulla aut gravior peccata
 dici potest, qua occultata mens homi-
 -nis, veri rectique cognitionibus, nec sibi
 constat quid fieri oporteat, neque,
 quibus, remediis illuc, quo natura vocat
 emergere queat, ut beatus habeatur. Itaque
 ex numerosa eorum imensa virorum,
 quibus vita hominum circumfunditur,
 multitudine, qua se singula exequat,
 longe ultra propositum mihi ex-
 -dendum fore respicere, illud unice so-
 -lidissimum ambicium et maximum pernicia-
 -rum omnibus, qui ei subiecti fuerint,
 intendere, mihi designare libet: veri-
 -

et immortalis boni e jusq; consequendi via ig-
 norationem. Innumera biles prope ac diffi-
 -millimos mortales sibi fingere modos, qui-
 -bus quisq; sua aigenis, felicitatem sibi
 parare conititur. Quibus est paullo aten-
 -tior sic, qua inter homines aguntur,
 qui non intelligat? Avari, cui fidi illius,
 cui quisq; homo nascitur, boni sapissime
 falsa specie illusi, firmissima eadem
 ad piscendi fundamenta negligunt,
 atq; in contraria et ob ipsorum voto
 d. Stidentia seruntur. Inde terribilia
 falsaq; opiniones salutem habiliendi,
 inde terribilis casus, inde sumi, quod
 quaerunt et anhelant, boni amissio ori-
 -tur. Alterius persuasio, qua se in felici-
 -um numero populi se habere existimat,
 nisi in demum et contrario experimen-
 -to irrita declaratur. Alteri evenit, quod
 omnibus ceteris, tam vana opinione in-
 -fectis, qui speciosam felicitatis imagi-
 -nem se et ali, ipsam perdunt. Nam dum se
 falsa ad dementi in animum bonorum affirmatione
 tenentur, et felicitatem, inde procul absunt,
 tam occupasse in animum inducunt, fieri hoc
 potest

summum mortaliū studium esse debeat, nisi
 illud, quo: veram salutem obtinere et effice-
 re contendimus. Sane rem magnam et
 arduam me proposuisse vides. communem
 omnium campū, solum et veram salutis
 viam demonstraturus. Sed faciem ta-
 men periculum, audeo, quoad vires
 permiserint, § 0 B 5, benigne audisuris
 evincam: summum Bonum homi-
 nis immortalitatemq; animo conti-
 neri ac effici. Hoc ita dividam, ut ad-
 -pareat primum, Quae sunt extra homi-
 -nem § 1 B 1 H est, Caduca perituraq;
 deū, solum animi bonum § 1 B 1 H
 est, Inexpugnabile atq; perenne.

Illud autem evidentissime a quovis intelli-
 -gi arbitror, naturam ita effecisse ho-
 -minem, ut, quidquid magni, praestari gene-
 -rosiq; in eum cadere possit, minimè om-
 -nium a rebus extra positis mutando,
 velut alienum sibi desurgat, sed us proprium
 ex se ipso sibi comparat possideatq;. Quippe
 dum intuemur mentem humanam, et varias
 quibus

quibus ea instructa est, facultate: tales
omnino deprehendimus, ut in infinitum
prope singula accipere extolli, perfici queant,
nec sit modus aut terminus certus, in quo
subsistere cogantur. Contra quae sit exter-
narum rerum conditio, ubi attenditur con-
templamur, vanitatem usquequaque deminua-
ri. quis est tam habet ingenio, qui non videat.
Ut cumque enim ampla et magnifica videantur,
quae extrinsecus homini accesserint, si exquirat
accurate et ad veritatem exigas, nihil vel ad-
ferunt ingenue bonitatis, vel addunt.

Quo fit ut et pessimus quisque et corrup-
tissimus fortuna temeritate in altum se-
ratur, et summas rerum, quarum illius fortune
pendet concessio usque, possessionibus inter
ceteros emineat. Quod si iam animus bla-
sphemus fortune bona pro veris accipit,
nec contentus, ommissis verioribus et pre-
stantioribus, sed cultum negligit, vanita-
tis specie misere illud, manifestum est.

Cuius porro non videt esse caduca, quae cumque
extra hominem requiritur, vel adhaerit. Est quippe
maxima horum omnium mobilitas, cuiusque
venientium id gravissimum incommodum, ut
vel citius ac venient, saepe numero recedant.

Uti enim

Ut enim quandoque fortuna favente humiles
 sordidaque homines, ex desertis et squa-
 lidis locis, summas rerum inopia in mag-
 nificas domus, pretiosa suppellectile in-
 -fructas, ornata vario distinctar ac fulgan-
 -ter translucari, et ab infimis ad summa
 mira celeritate efferri videmus: ita et
 et e contrario miserabili ac repentina
 conversione, velut in festo impetu fortuna
 florentissima conditio subruptum. itaque
 plerumque cum coorta tempestate adversa
 graviores lapsus consequuntur, quod altius
 secundo ante ventis surrexerint. In hoc ge-
 -neris cadit divitiarum vis, jucundorum
 affluentia, speciosa honorum insignia,
 quae quidem deunctis his ipsis, quibus con-
 -tingunt, adempta rursus res abstracta, ma-
 -la quaeque intelliguntur. Itaque insigniter
 falluntur, qui his fortune bonis abun-
 -dantes felicitatem jam adepti sibi
 videntur, mitroque super ceteros emi-
 -nere, nec cogitant, quae fuit erga se for-
 -tuna facilitas in abstinendis. Huiusce-
 -modi bonis eandem sibi illius acerbitatem
 in eripiendis esse per vim scendam.
 Quae

Quis, qui pro veritate effimat, nihil solus
 canis. Si enim sic rebus in se necesse est consi-
 -deratur. Alijs sunt alia etiam argumenta,
 quibus adducte, ipsa cuncta, in quibus mag-
 -tates iam effuse jactitant, et quorum su-
 -dit validissime tenentur, fluxa perituras
 existimantur. Neque enim veritati temporis,
 neque levitati hominum et oblivioni re-
 -sistant, quae in his maximam vim ex-
 -ercent: vel splendida monumenta, aut
 deponendo, aut in deterius interpretando
 aut memoriam denique obliterando. Immo
 aliquis magnis et praecelsis fascinori-
 -bus, gloriam illinc quaesivit et nactus
 est; ceterorum mortalium oculos voces,
 in se convertit, laudibus ad caelum fer-
 -tur dum superest. Intuentur uniper si,
 et admirationis pleni congratulantur.
 non veritas praecelsa et laetitia ne prope
 divina facta abscondit, neque, obruit.
 Est adeo, cui bene secum actum putent
 magni homines, et meritis conspicui, nisi
 et fuerint inter posteros, qui sui ostentandi
 causa, ac ne maiorum conparatione tenus
 ipsi et in gloria habeantur, defuitorum
 ante

ante se opera irridcant, possindant, dilate-
rent. Neque id vitium paucorum est.

Tetra enim foedax de alienis laudibus
detrahentis cupiditas, a quo illas maxi-
me deprehenditur, qui, quam ipsi, se fa-
ctorum gloriam exsequaturas, de se sperant
nec magnum se haberi posse intelligant,
illius aliorum, a quibus superantur, dig-
nitate, eo rursus levitate, ut maledi-
centissimis vocibus et iniqua oratione
impetum illis faciant, et honestissi-
me facta in contrarium detorqueant.

— Neque lapides et marmora, nec
statuae, nec trophaea, nec ara, nec sum-
tuosissima monumenta, perpetuo serua-
bunt memoriam, maiestatemque eorum,
quibus pro praemiis cesserunt. Saeculorum
quippe decursu corrident, et in contem-
tibilem molem disiecta, risui et ludibrio
habebuntur; neque erunt, qui referant, co-
quantur, commemorent. Labiturnitas
et oblivio sepulta cuncta tenebit, et facta
magnifice, et illis, qui seceres. Tam levia
sunt, tamque fugacia, tam prona in insectum,
tam incerta, tam hominum et temporum
injuris

injuriis patientia, in quibus plerumq[ue] mor-
 talium pars imensar[um] labores consumit,
 et quorum nimio immoderat[um]q[ue] studio
 plerumq[ue] abrepti, sumi et immortalis boni
 tacturam patienter. Tenebris quippe
 circumfusa mens, cogitationum acies
 pressa, clausi rationis aditus,
 imperium neglectum, diverso hominem sti-
 nere a fide proposito errare sinit,
 et in devia delat[ur], quo se videtur esse
 enititur, eo longius invidem recedit.
 Itaq[ue] A. D. F. N. O. F. E. S., quum falsis supra
 memorati incedunt viis, quibus non
 acquiritur sed amittitur summum et
 immortale bonum: opere pretium est, con-
 sideratius naturam ipsam circumspi-
 cere et scrutari, et in quo haud abresi-
 deat, ubi beate origo, ac principium summa
 diligentia exquirere. Utinam omnes sa-
 pienter suarum rerum ordinem inspiciant,
 primisq[ue] omnium ex se ipsis vere feli-
 citatis principia delectanda intelligant.
 Quare ego nunc ad id progrediar, quod
 secundo loco posui, ac solum animi
 bonum

IN GE. V. V. M. M. EXPUGNABILE effatq; P. E.
-SENSE, ostendam.

Nempe in animo omnia deora hominis, venus
plendit, ac praecipuum bonum continetur.
Hic tantum quisque quaerat immortalitatem,
haec sedes illius, hoc constans domicili-
um. Quum sit naturale, ut quod opti-
mum est et durationis patiens mino-
ribus praecipuus et ad interitum pro-
noveatur: animum sequamur, natura sua
immortalem et immortalis boni fontem.
Ne nihil convenientius aut fructuosius
homini esse potest ea causa, quae in ipsius
mentis cultu et inde plenda gloria
insumitur. Serissime excellens Romana-
rum rerum auctor: omnia, inquit, orta
occidunt et aucta senescunt, animus
incorruptus, aeternus, rector humani
generis agit atq; habet cuncta, neq;
ipse habetur. Sed duo hic potissimum
in considerationem cadunt, et quemad-
modum animum institui oporteat, ut
sumum bonum capere possit, et quis fru-
ctus illius petatur. —

Quicquid

Quicunque vero animum recte instituerit,
 et fruendo vero bono habitum efficere
 conatur, continua ei opus est exercita-
 tione. Primum fere illud est: *INDETERMINATE*
INDETERMINATE. Nam ^{ubi bene} ^{facturij} ^{animus} inane rerum spectantem
 insedit earum rerum aspectus oculos
 implent, et ambitiosos efficiunt. Cujus
 generis est flagrans illa hororum cupiditas,
 qua si coepit dominari infra hominem, dei
 non potest, quanta sequatur vastitas et
 distractio animi, cuncta suo comodo ac
 falsa sublimitatis opinionis subiicientis.
 Hinc haec prava animi affectio facile in de-
 spectum aliorum. Illinc porro gignitur
 insatiabilis opum sitis et perpetua exa-
 gitatio animi, his augendis unice inter-
 ti. Illud vero omnium vitiorum maxime
 pestiferum atque turpissimum est, quod quibus
 bonus summo jure execratur, cum per se, tum
 magis quoque aliorum inde sequentium ma-
 lorum comitatu foedissimum. Sin honesta
 ratione contingunt, quae solent haberi in-
 ter mortales prospera exoptataque, illud
maius

In qua falso inten-
 det externa forma
 aspectus
 In difficilimum est
 ad amorem veri boni
 animum revertari.

praecipuum est animi bene constituti in-
 dictum: SECUNDO MODERATE. Quod
 enim id est sapientia mundus, ut
 doceat ex veritate unicuique rei praerium
 statueret: hoc imprimis ei debetur, ne
 secundo rerum fluxu altius, quam fas est,
 aseramus; neque in his, quae a fortuna
 data sunt omnem felicitatem contineri
 putemus. Quae praeccepta sapientia eo
 valent, nisi quando recesserit, favor ille
 fortunae, et tristitia impetent atque
 acerba, hoc fortius et aequius inconstan-
 tiam ejus sustinere valeamus. Quae propter
 in universum ita animum inprovere
 praerambio, ut, nec CVPERE admodum, nec
 TRISTITIA aduescat. Est omnino difficile
 definire utra affectio fortius animum
 torqueat, utro miserior efficiatur, cu-
 plendo an fundendo. Ob utrumque eni ferri-
 mum esse habendum, certum explora-
 tumque est. Atque in hoc turbine cupidita-
 tum, ac continua timorum laceratione,
 veri

veri boni cogitationibus nullus locus
 superest; sed tam acuti furentium af-
 fectuum certamine succumbit animus.
 Quare in uniuersum sapientia pro-
 docipit: **FIDERE SE SIBI DES-**
=CERE. Hoc est avaritiam ab omni su-
 -perantiam cupiditatum esse continere,
 ac perpetuam seruare aequalitatem; nec
 indulgere sibi, nec languescere, nec su-
 -sum, nec deorsum festi, prout aut blan-
 -da nobis fortuna ardeat, aut horri-
 -de ejusdem protella minentur, non in
 -ultam rem ferocius impelli, secundum mode-
 -rate uti, aspera pati, modum in rebus ha-
 -bere, aucta denique, quocumque denam mo-
 -do euenerint, prudentia atque consilio
 -retere. Eius vero imperii praeceptum est.
SYMPHONIA REHYM SE SV ADQVIESCERE.
 Quoties enim, supra illa, quae data sunt et con-
 -cessa, maiora et florentiora concupiscas,
 -vit unquam animus conquiescet. Quippe
 -semper his, quibus nos seruiunt, amplius
 -ra alicubi aut speciosiora sperare li-
 -cet.

Que

Quae si nos sollicitant et impellunt, con-
tinuo protenditur animus, nec habet
unquam tranquillitatis firmam et in-
concussam sedem. Tandemque videmus
quam late pateat animi, his procep-
tis imbuti, felicitas.

Ante omnia efficitur inde EFFECTUS
MERTUS, et nobilitas, alta divinaque
semper respicientis. CONFIDEN-
tissima, cunctis quippe ad recta ratio-
nis obsequium traductis, SANCTUS;
ab omni violentia fortuna illaesa,
LIBERTUS, quando ex suo unico impe-
rio quoque facit, et quo nihil in vita hu-
mana praestabilius aut beatius esse
potest, TRANQUILLUS, tam firma
et stabilis; ut non quidquam valeat
amplius, aut casus fortuna, aut teme-
ritas. Quae singula si dicendo exomne
et

et amplificare ego jam institui, multo
 jam patentior campus aperiretur,
 quam ut possit tam angustis terminis
 oratio mea contineri! Utcumque vero pau-
 ca et levia a me dicta videantur, pro
 argumenti amplitudine, satis me con-
 sequutum existimabo, si non aliena
 me dixisse arbitrabitur ab acutis-
 sime auctoris sententia: Arcus et
 statuas, aras etiam templaque demo-
 litum et obscurat oblivio, negligit
 capiteque posteritas, contra contem-
 ptor ambitionis et infinite potesta-
 tis domitor ac frenator animus
 vetustate floreat.

Amoris simulatio vita hominum
inimicissima, exposuit,

^{ab}
Ernesto Dieterico Bohm.

Theol. Stud. —

MDCCLXXV. —

19 Nov 1775 - 257 N. IV. in

Ex Plinii Paneg. dicto.
Capo. 87. —

Pejor odio amoris simulatio. —

Oeconomia.

Exordium. Amicitia vera nullum in rebus humanis majus bonum est, contra Thema. Amoris simulatio vita hominum inimicissima.

Part. I^{ma}. Studium autem simulatorum genus primum describendum est, Horum sunt,

- 1, malevolentia plerumque acrior, quam eorum, qui odia promunt.
- 2, foeda sui comodi et arhelans cupiditas.
- 3, insidia fraudesque nefando artificio instructa et contexta.
- 4, insahabilis denique animi corruptio ac pravitas.

Part. II^{da}. Nihil eo malo aut tetrius aut indignius, aut vitae hominum inimicium esse patescit.

- 1, quia semel illo infectis moribus hominum veri studium, candor et ingeniositas omnis illinc profligatur.
- 2, quia hoc fiunt in mala facienda propiores, quo occultius facere insuecunt.
- 3, quia aduersus tecta improborum tela haut quioquam facile se satis munierit.
- 4, Neque adeo aut publica aut privata res ulla inter perditos insidiarum greges secura esse potest.

Director ampliosime!

503.

Sodales honoratissimi.

Nihil fere a Summo Numine generi
humano prestantius, nihil excellentius, datum
est quam firmum illud amicitia vinculum.
Quippe quid iucundius, quam habere ejus
generis homines in quorum quasi sinum
curas et cerumnas effundamus; habere qui
esse cum solatio tum auxilio nobis que-
ant, habere tandem cum quibus commu-
nicare mentis nostrae cogitata ac intimos
pectoris recessus aperire profumus. Quid
divinius porro quam vera amicitia fru-
ctus percipere. Eo scilicet uti, qui fidu-
cia sua virtutem meam roborat, mea
consilia suis nobilitat, qui omnis lu-
cri expertus in omnibus negotiis meis ac
rebus consilio atque assensu adjuvat,
qui ab errore atque excessibus leniter
avocat, eximis suo exemplo adhorta-
tur, fausta mihi atque felicia pre-
iatur, qui meis calamitatibus periculosus
uti fortuna secunda motus fuit,
qui, etiamsi lateri meo eripitur, lo-

iorum //

iorum intervallo distinctus mihi adhuc
 vivit. Cujus animo fido secreta mea, et
 arcana, salutemq; meam omnem absque
 metu ullo committere possum. Quo quum
 ita se habeant, Auditores, pretiosius
 vero amicus donum, a Divino Numine
 omnino non esse coniectum haud quisquam
 inficiabitur. Quis verosime tantum hoc
 ei munus habendum esse arbitror, ut
 pro eo viciosim a nobis propter laudem
 et praedicationem gratus et memor ani-
 mus satis exprimi non possit. Quemad-
 modum vero nobilitas, tanta dignitas,
 tantaq; vera amicitia praestantia est,
 ut nullum in rebus humanis majus bo-
 num inveniat, ita e contrario morta-
lium vita, inimicissima amoris simu-
latio. Quam ob causam quoq; romana e-
 loquentiae Carens Cicero nullas vituliores
 insidias esse arserit, quam ea, qua la-
 tent in simulatione officii, aut in ali-
 quo necessitudinis nomine. Nam cum di-
 cit, qui palam est adversarius, facile ca-
 vit,

505.
vendo vitare possis! hoc vero occultum, in=
testinum ac domesticum malum non modo
existit, verum etiam opprimis, antequam
prospicere potueris. Optud itaq; simu=
latorum genus primum mihi erit
describendum. Occurrit autem inter
alia primum hoc, quod malevolentia
plerumq; acriori ac infestiori, quam
eorum qui odia promittunt, exitium no-
strum atque ruinam ii moliantur,
Hinc saepius nos urgent, instant nobis,
sanguinem nostrum sitiunt, dura et ira=
velia machinantur, ac data occasione
immiti atque efferato animo irruunt;
quem sub amici fronte inimicum intus
pectus alant. Haec imitatur foeda sui
incommodi et anhelans cupiditas; qua
ea tantum qua usui suo inserviunt
sectati, aliorum incommoditatem post=
ponunt, ut in promovendo suo incommo=
do non justos solum terminos egredi=
antur, sed et cum aliorum detrimen=
to ac damno proprie utilitatis ratio=
nem habeant. Atque eo usque interdum
fe=11

feruntur et fervent. ii homines, ut eam non
 metus, non religio, non hominum existi-
 matio contineat. Namque cogitemus qui-
 bus infidiis et fraudibus nefando artifi-
cio instructis atq; contectis, irretiant a-
 lios circumveniantq; ut extricare sese sit
 difficillimum. Nempe simulandi adeo
 sunt periti, ac optimaqueque ea, li-
 cet ab ipsorum mente diversissima,
 tam scite pro se ferunt, ut nemo fa-
 cile, cum iisdem congressus, non hac iam
 opinione discedat, eos mortaliū omni-
 um optimos acquisitimosq; minimeque
 fallaces esse. De ipsa tamen rerum pro-
 spere gerendarum opportunitates aliis
 subducunt, ac nos a pro sugnanda li-
 bertatis impetu ad spem falsam fal-
 lacięq; traducunt, pacięq; ac tran-
 quillitatem turbant, aliorumq; miseria
 intus supra modum latantur. Talio
de insanabili animi corruptione ac men-
tis pravitate. Non quo enim virtutum
 fundamenta subruta, et amor hone-
 statis expellus, in eo nil nisi pesti-
 fera

fera ac nefarie opinioniones, tantaque vitiorum
 colluvies remanet, ut eluctari non possit
 ad ullam frugem. O execrabile ac Divis
 devovendum simulatorum genus, qui modo
 huc modo illuc fallacibus invidiosis opi-
 nionum fluctibus agitant mortelium a-
 nimos. Evolutis itaque atque expositis
 simulati amoris caracteribus. Nihil
eo malo aut tetricius, aut indignius,
aut vite hominum inimiculus esse,
patescit. Nam si semel illo malo homi-
 num mores infecti sunt, et propriis de-
 torti pravitatibus veri studium negli-
 gitur, sine quo tamen nihil laudabile,
 nihil praclarum, nihil utile in vita
 hominum nasci aut geri potest. Candor
et ingenuitas omnis illinc profligatur,
 qua individui nexu connectuntur, quae
 studia cupiditatesque bonorum atque
 ambitiones ex omnibus civitatibus
 tollunt, quae res evertenda Reipubli-
 cae causa haud raro solent esse. Atque
 hoc fiunt isti perditii homines in ma-
la prouiores, quo occultius facere, in-
fruescunt. Hinc sub amicitiae specie ac
 malitia pallio turpissima scelera,

ac u =

ac aterrima facinora committunt, inde
 amicitia proditores, rerum publicarum
 everfiones ac omne tale flagitium eorum
 ipsis, nullum quippe facinus, nullum
 flagitium est excogitandum ad quod
 animi libido eos non impelleret!
 Nec denique adversus tecta impro-
 borum tela haut quisquam facile se
 fatis munierit; neque adeo aut pub-
 lica aut privata res ulla inter per-
 ditos infidatorum grege sicura esse
 potest. Contra quippe hos non tanta
 fatis mortalium mens esse potest. Con-
 tra luxuriantem effera tamq̃ a aperto-
 rum inimicorum rabiem nos quodam-
 modo adhuc defendere possumus, ef-
 fugere illam, opprimere possumus.
 Contra perniciosam vero horum despe-
 torum vim arma sumere inficii ne-
 quimus, victoria initium eis suppe-
 ditamus, cum in eorum conversione
 actiones nostras factaq̃ iis aperimus

quid=11

quid enim amicum celamus? Cognita habent
nostra arcana, et quam irreparabile inde
damnum nobis oriri potest, celerime ideo
arripiunt duabus manibus occasionem
nobis nocendi, fortunamq; adversam
struendi operandiq;. Videtis itaque
Auditores, quam turpe, quam tetrum
atq; execrabile illud vitium dici me-
reatur, quod tantas calamitates, tan-
tum malorum ac pernicii in vita
hominum gignit, quum nulla res
aut privata aut publica tranquil-
la esse, atque fecura queat. Recedat
itaque, longe recedat, omnium illa
malorum mater. Quin etiam no-
men illud horrendum prorsus ex
animo cuiusq; poni ejiciatur.
Praestemus amicis verum sincerumq;
amorem, praestemus in simulatam
infucatumq; fidem, ne erga illas,
qui nostri studiosi sunt, qui bene
nobis cupiunt ac benefaciunt, ne-
farii proditores fuisse habeamus. j.

510.

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

[Faint handwriting on the adjacent page, including words like "Princip" and "de"]

Locus Plinii:

Ut ceterorum hominum, ita

principum etiam breve & fragile est, itaque
optimum quicquid aiti & contendere decet, ut post
se quoque rei publica proficiat, moderationis scilicet, su-
perbiaeque monumentis.

Thema inde desumptum:

Principi, presentis aevi fragilitatem superaturo,
ac post se profuturo, clementia unice iustitiaque
esse eritendum."

C. M. Maler.

d. 2. Dec. 1775.

3 v. 1775 - 259 v. I or

Oeconomica.

Themas:

Principi presentis aeri fragilitatem superaturo,
 ac post se profuturo, elementa unice sustinenda esse in-
 telligendum.

Pars I. Primum id agam, ut principis elementis ac justis im-
 pugnata, prout ingenium tulerit, exponam, his vero pro-
 portionem adhibebit.

1. imperio moderate uti; regere caussa, parum cogere.
2. leges salubriter ferre, non frequentes, earumq; ob-
 sequio ceteros astere.
3. amari potius, quam metui cupere.
4. jus fasq; ex veritate, non gratia vel odio, per singu-
 los reddere.
5. bonorum praemio facere bonos; mali ne fiant, sapienter
 providere.
6. ingenia libertate liberalitate Fovere.
7. minus avidè quarere opes, quam ubi lites impudens.
8. publice privatimq; consulere.
9. omnino deniq; parentis, ut puelle at ionem moribus
 mereri.

Pars II. Qualem qui se ostendit, post fata superest, ac
 prodest:

Testatur quippe hunc principem fuisse pulcherrimum
 & maximam opum, florens suorum bono lecta civitas.

Testantur voces praecipue civium, in sequentes princi-
 pes ad exempla illius exhortantur.

Testantur pro nec inter mortales gratos, ad posteros
 mi norq; prolate.

Testantur futura secula, vel pari felicitatis gaudio pro-
 spera, vel dispari sortis luctu ex comparatione tristiora.

Testatur rerum in orbe gestarum fida observatio - historia.

DIRECTOR Amplissime
Sodales estimatissimi!

Vene nam aliquod hominum naturam irripit, quod eri-
tari non amplius potest, & quod illis ruinam certis-
simam machinatur. Memini nec dum totum, effuge-
re hanc conditionem, sed paltens ista diva capiti unius-
cuiusq; iminet, & tanquam victimam nil miserantis occi-
di dicit. Praeclara quondam Vates Venasensis:

Omnes, inquit, eodem cogimur, omnium versa-
tar una
Serius ortus sors exitura.

Aetas hic non facit imorem, sed a pectore matris eri-
piuntur blandi infantes, juvenes inter pueriles ludos
& insortia gaudia auferuntur, & dum saeculam sibi
spondent, vix florem aetatis attingunt. Imensi opum
camuli, summa honoris homini saepe fastidium, prosper-
tina valetudo, virumq; eximium rebus nil profunt,
discedendum enim vltim de hinc est. — Lucidus tenax
qui refectis suis serinis superfedet, eaq; terra ab-
scindit, quem numerum satiât aspectus, & qui noctes
dieq; ceterarum cani simili, intactas opes contra
vani metus imaginem defendit castoditq; non serius
morte rapitur, quara pauper, quem humile lectum
tenet, qui simplicibus vilis & languida aqua con-
tentus vitam sustentat, qui erecto animo mani-
busq; facto accelerat, quod se penam tamen plus
quam omnibus rebus ornato parat. — Nec aete

confectus relinquatur, licet annorum longa series id
 prope vocare in dubium; si summum aetatis gradum
 conserutus est, deorsum missus, icter inopinato de-
 serit affluens vitam. Stat enim ferreas ille ordo,
 & imanis naturae lex, adeo ut nec principes duro
 hinc iugo collum queant subduere, sed pari gradu
 morti faustae obviam ire cogantur, quae impenetrabi-
 les muros recludit, & arcu firmissima munimenta
 quassat. Haec non respicit nitidas artes, non splen-
 didam aulam, non sceptrum, purpura, aut diadema, &
 nullus valet donis morari inopina fata. Quotidie
 ergo mortis imago coram oculis versetur, ut ne vanis
 voluptatibus inebriatus, principis exeat dignita-
 tem. Male quia personae hanc consulenda est, si prius-
 quam venia se monstrare principem potuit, morte fe-
 licia absorbetur, si laborum officiorumque moles, quae
 omnes expectant, decubil, circumque est oneri atque
 flagello, si sanguinem horum exsugit, a vitam, si
 pravo tandem exemplo suo, in numero ad falgia de-
 flectit, vitis in exil, salutemque demit aeternam.
 Is abili ex mundo deo querelarum, imprecatio-
 num, horroreque comitata. Stipatus, ipse sibi postea
 legem dicit, paratque excruciatos animi torturas. —
 Sed facite, AUDITORES! ut ne omni quidem vilissima
 scelerumque turba in eisus entingatur, nullam
 tamen ad placidam tranquillam, beatamque principis
 mortem requiritur, si modo diversa illa, difficilia in-
 grataque munera attendimus, quae vadiquaque ipsa vir-

cum dant; vix fieri, ac ne vix quidem potest, ut sat iis om-
 nibus agat, & ut de se lateri egregio possit: Feliciter
 omnia exegi, postpositis etiam deliciis meis, animus
 hic recte faciendi non sufficit, licet enim quis strepe
 vitendat, felicitatem sperare subditis, vana tamen
 vota sunt, caduntque in virisum, si affectu destituti,
 morte eam reserunt. Patefeit inde, maximi ponderis
 rem esse imperii, & sudorem requirere neque vulgarem.
 assidue latorem. Videre itaque eos licet, qui foedo
 ignorantia ducti aut atroci lemeritate, fortuna
 principum atque splendori incidit, qui aspiciant
 totum gaudia, quae curis tunc, tu die, perpetuoque
 labore condita sunt, & ad tumulum ipsos sequuntur.
 Prater id, quod omni solertia optatum finem non
 semper attingere possunt, sed medio pereunt conamine.
 Miseram ista vix coram fors est & deploranda, sed
 vim mortis repellere aliquo modo valent, si monu-
 menta erigunt, quae edacitate temporis non consu-
 muntur, sed tanquam ahercus manus obstant, in
 his enim ipse ^{vixit} ~~hic~~ vivit, & posteris memoriam sui tra-
 dit; lapidibus vero aut cere aut marmore condere res
 ipsa vetat, quae firmiorem apparatus, habitilemque
 materiam suadet, iustitiae scilicet & moderationis
 exercitium. Id me commovit, Clementis principis ac-
 justissimi imaginem vobis **APPARET!** de pingere, quia
 hic tantam mortis tela contemnit, nec dubio, quin
 benignis auribus qua lenemque sermonem in eum suscipi-
 etis, quia favor ille, quo indignum me adhuc essis prefe-
 cisti, sperare hanc indulgentiam finis. —

Ursus. *Ursus* coloribus pingere egregiè magniq; principis
 oram effigiem, ardua catenis res est, quia diversis
 modis clarescere & emicare potest. Ampli sado illius
 nullis fere limitibus circum scribi patitur, quorum
 oculos vertimus, deprehenditur, ubi vis magnitudo e-
 lucendi copiam habet, ubi vis amplos fructus spergere
 potest. — Si presentis nomen contendit cuncto ma-
 joris indaginis ipse suscipiet, nec regni gubernacula
 alienis solvendo manibus reliquit, ipse civium li-
 tera dirimere & justitiam administrare studet, respu-
 ctis fraudibus aut dolo. Sedilia judicium sedulo ser-
 labitur, coram q; in judicando sinceritatem explorans
 ab officio arcebit, si a vero recesserunt & corrupti
 passi sunt. Facilem unicuiq; aditum largietur, ut
 deleantur querela, & suam possit cuiq; attribui, ad-
 sultus aliorum exemplo, qui dum nimium aliis credi-
 derunt, sibi nocuerunt, qui quid suspensio strenue
 exercent, sic tamen, ut prae fulgeat semper benigni-
 tatis sol. Lenitatem plus vult, quam asperita-
 tem, & omnia ad assequendum finem movebit, qui
 patria comòdis absolvitur. Poenas respicit, quandiu
 in religio finit, & sapientia, non ignorans, acerbare
 animos potius, quam corrigi. Quodsi vero omni
 fructu destituitur inmoderatio & remissio delictorum
 suarum ad ultimum recurrat, licet gravem inde dolorem
 proferri figat, crudelis enim clementia esset, & ista loca
 miseratio miseriam crearet, probris securitatem, malis

metum Demetri, ex imparitatis spe libido illis ad peccandum accenduntur, & in alia crudaciam famerit, si veniam semper impetraret. — Quotidie vero misere illa occupatum spectaremus benignum principem, & poenarum nullus foret finis, si quid facerent subditi, nescirent, pro quibus illarum legum sancendarum curam habet, in quibus tamen omnia antiquitatem, prolixitatem, & difficultatem curiosius vitare necesse est, alias priusquam verus sensus indagatus & creatus est, ignota iam culpa est commissa, hic ergo unica simplicitas commendat, quia ad omnes diriguntur leges solent. Memorie etiam omnium succurrendum est, ad quos referatur legum cultura, ne infinita legendorum regule proveniant, & ex nimia observantia nulla oriatur, quod supererit fieri videmus, si plus iustis leges coaccervantur, confunditur enim tunc inferiorum animus, ubique allidunt, ubique errorem committere verentur, illa humilia ingeria educantur, excluditur liberalitas, & succedit demissus animus, atque servilis. — Id si provide advertit, suavi etiam illi in regimine civitatis concordantur studere pietas subelut lex & princeps illa inter se conspirent, ut sit lex animi a principis, & princeps vox legis, & ut omnia illa iudicentur, ut lex ipsa, si loqui posset, iudicaret. Tunc cupidi imitantur illustria illa vestigia cives, tunc demum sentiant, ex paterno & non fucato amore ista precepta emanasse. —

Hoc modo firmissimum fundamentum substernitur rei
 publicae salutis, ita scelera se ipsa ulciscuntur, recte
 facta remunerant, ita leges applicantur, rem esse inter-
 prete. — Aliam magnitudinis gradum ascendit, si am-
 rem civium quam edium movult, & si omnes ita sibi de-
 vincat, ut securus prosit cubare in gremio cujuslibet sua-
 rum, molitorumque quiescere, ut si sanguinem eorum velit ac-
 cipiat. Aaro quidem hoc altitudinis fastigium captabat,
 sed abesse ab insigni clementia non sicut potest, quare non
 duo sole carere, deficit alias enim ferocissima cohortis &
 comitatus, firmiterque corporis tutamen, quod facere populi
 proferat conciliatur, quem si in hystem in esum traus-
 mutat, male sibi suadet, hoc enim modo quietem solam
 extorrem servare valet, sed veram sui amorem apud om-
 nes extinguit, ut omnem in omnia sicut exoptat, hui-
 usmodi capat delra heret, & parum contentio semper ea pa-
 tet, dum omnia molitur. — Si justitiam probus princeps
 administrat, prudentia & acacia opus est ad videnda
 ea, quae vera, quae recta sunt, animo & libertate ad pro-
 ferenda, auctoritate, ad eadem obtinenda. Nichil illi in-
 quam in dicenda sententia aut odio dicere, aut gratia
 licet, nunquam ad cujusquam voluntatem justitiam
 inclinare, nunquam aliquid veritate prius habere, aut
 antiquius, hic non valent preces, hoc enim apud sa-
 pienter regentem neque ad iusta impetranda necessaria
 sunt, neque ad iniusta extorquenda efficacia. Ne Sejano
 quidem parcendum, si perperam egit, sed pro ceteris ple-
 tendus, ut stupeant ceteri, justumque principem cognos-
 cant. Aequa iudicii lance ambigua causarum facta diri-

mat necesse est, & quantum in humana massa sita est,
 eriget, erectusq; semel luceatur, nec aliter turbidus al-
 quis affectus ditat justitiæ severitatem, quam amares
 occasi, in quem Fluas, saljugiem mutant. — Aliud
 egregium laudis & commendationis genus exercere eo po-
 tesse, ut dignis beneficiis testimel facta praclaræ, ut
 quod omnia magnam laudem, prædicet q; & si potissimum
 de Republica bene sentientes & incertissimos decentibus
 premiis distinguit. Ita novus animo stimulus additar
 omnia tenendi pro comodo publico, & nihil in motu re-
 linquendi. Nihil ad summam diligentiam ipsis facient
 reliqui, sed in omnes partes animum versabunt. Ex
 diverso vero languescit ille, qui, quam virtutis sua, officii
 sui, probitatis, optimorum consiliorum & insignium sacro-
 rum præmium certissimum expectavit, vix attendi-
 tur, sed lenire remouetur. Hic acerbis doloris, sustinet q;
 querimoniam locus; susceptum enim alterius causa
 laborem premio haud decorare, nefas est. Perit omnis
 ea flagrans cupido, vires pro patria devorendi, torpore
 mudatur pristina audacia, & alii etiam a pulchro ali-
 quo illa strig; conamine deterrentur. At tunc ingra-
 tudinem ergo tanquam hostem vitabilis prudentia prin-
 ceptis sulcitus, omnes contra thesauros recludet, ut
 gratum se memoremq; paribus officiis probet. In-
 credibile est, quam volenter tunc deprehenduntur alii,
 qui precipuis factis ornare se contendant, non tur-
 pis lucri faciendi causa, sed quia certa alimeta pro
 se suisq; sperare possunt. Multum etiam donis prudenter

celeritatis efficitur apud imperios. Ergo & huius rei curam
 providus princeps geret, his enim illos, nisi obiectissimi
 sint, & plura deperdit; in maligno stadio moratur, opi-
 cemq; perit. pudent. illos, clementissimam principem
 ignorasse scelere, sed lapsis, alia via incident, probris
 cupiant exequari, ut pari gratia & felicitate apud dile-
 ctum principem frui digni evadant, perperam commissorum
 punitur, & obscurat illa, quia ino. delere optabant
 excessis melioribus, sed eadem mentis flexionem scelerum
 participes, perducere sponte curant, & ita tandem
 omnes virtuti, patriae, redduntur. Tactum apud subditos fa-
 voris sibi conciliat, si prudentia comite fortunam suam
 ea animo intendit, si proferri libenter & libenter de-
 lectatur, coramq; familiarum optat affatum, qui in sabi-
 me celebratis fastigium excedit, omnium disciplinam
 fonte imbuere profunt. Dum ita sibi suos, ingenio consilio
 prosperitatem omnium auget, quorum inscitiae naves dissi-
 patar. dora musarum luce. Imitatur ea hac parte san-
 morum regum principumq; exempla. Memoria enim per-
 ditum, temporibus Alexandri nullam fuisse Philosophum
 Poetam Architectum, aut pietorem eximium, cuius videnti,
 colloquendi, honorandi vitandi desiderio non teneretur, adeo
 ut citius opulentissimo Darii thesauris exhaustis pro-
 tuisset, quam sua erga illos liberalitati satisfacere. Sa-
 tis munificentia principes ornat, suorum celsitudinem dignissi-
 mos, format. & eodem modo conspiciuos reddit, quo lenacitate
 dehonestat, huic immortalitatem meritorum regnans aequa-
 quam se tradere potest, id solum enim extinguere eius ac-
 ceptam famam quibus; collata populari vixit non sermone
 iactudat, ipsiq; quasi lerne demat, sed elato animo illa sua pe-
 liat, ut reddantur ad eos possit, a quibus emanant, bene
 publico sacret, ut ad extruenda utilia opera adhibeantur,

quo nimirum pauperes queant sustentari, pueri educari,
 nebulones compesci. Injussus ea omnia perficiet, pluraque
 adde, hominum quippe militibus benignitatis sue sor-
 tes aperit, innumeros pueros, parentibus orbatos, in
 studiis litterarum alit, viros fortes a patria exortes
 ac profugos suscipiet, & precarius recreabit honeste, bene-
 ficium denique accipere dando, miseris quoque felices faciendo
 existimabit. — Palcherri ma hac imperii genera sunt
 que aliorum veram salutem intendunt, & splendidi dissi-
 ma, si iustus seminis gerantur, si vero in prodigalita-
 tem degenerat iste animus, compescendus est, ad rei-
 publice enim sententiam demittitur, furiosus iste rerum
 vitiosus, abulitur civium patrimonium, pauperum
 nullam servat attentionem, percutit istis, dummodo funesta
 libidines sedantur, & nihil illi tam sanctum est, quod
 violare non audeat. Longe id a benigno principe, qui
 amor vult dici & deliciae suorum, abesse oportet, is ejus-
 modi turpia cogitata evellere, fugare debet, & median-
 viam tenere, neque ad sordes deflectere, neque ad opum effu-
 siones. — Quasi vero profus acquirere cupit subditorum
 fiduciam, non taceat illum consulere singulos de rebus
 sibi ignotis, caveas sibi, ne extra se nata consilia re-
 pudiet, nec vis irascatur, qui dum suadet, quod ratio
 quod equitas, quod sperata utilitas postulat, aut
 Fortune inconstantia aut aliorum improbitate, insidias
 fraudibus veram proficiunt, leniter eos tractes, fido-
 ranque nomine dignetur, non turpe dicat precepto suo di-
 scere, non inhonestum coram, ab infinis duci. Verum veru
 consilia sequi tutissimum principi duci, qui nihil blandi-
 untur, nihil celant, sed puram meramque veritatem propinant,

his fides Dandi, sua salutarium meritum facit impe-
ranti praevalent. Haec omnia rite observans princeps
non de vulgi patris patriae nomine sollicitus esse debet,
assportare illud & promerere facillimum est, quia inge-
nuum amorem erga eum nequeunt discriminare subditi
qui indefessa capitis sui industria summam felicitatis
nacti sunt, juvenes senesque communem geritorem voca-
bunt, quia omnes beant. Sat clare itaque, Audi hinc spe-
ctatis, simi! percipitis, quantus a tali principe in uni-
versam rempublicam manare fructus possit, quanta in
patriam salus, in populum felicitas, in civis splendor
& decus, in leges auctoritas, in omnes denique quarta pan-
atque tranquillitas, vidistis, cuius principis prudentiam
atque virtutem totus populus egregia comoda parat, vidi-
stis tandem, qua merita sint ab eo abluenda, nunc
paucis adhuc collustrare ceterandam, propterea superius
in quo tanta emicuisse.

II. Pars. Magnorum virorum & principum post mortem pra-
mia tanta sunt, ut in terram patrata merita exaequant.
Amplissemus eis campus honoris apud posterum patet,
qui ipsis laeti benedicunt, cineremque eorum sancte veneran-
tur. Fruantur illi bonis, quae per ipsos assecuti sunt, &
dum capiunt grata memoria pristinae benefactorum
memoriam julii, pace exultant, quam salubres leges ge-
nerant, & placida dormiunt quies, quam princeps pe-
perit. — Res, quae in imensum creverunt, autorem revocant
qui, quidquid ingenii virtutumque a Deo datum est, in salu-
tem civium collocavit & prosperitate. Laus, quae partici-
pes auctae felicitatis eum prosequuntur, meritis apta est

hic non inflat falsus affectus iudicium, non blandiuntur
 ex ignorantia, nec gloriatur effusius temere. Nec
 ipsa loquitur, & amplissima opera, quae inde ortum tra-
 xerunt, haec dum sole affulgentur, praedicant celebrantque
 clementiam suam regionis moderatorem. — Omnes ii, quo-
 rum miseria per eum ablata est, in exhaustis erant
 in laudibus benefactoris, sistitiam seriam administratio
 & malorum morum evulsio clare loquentur, & communis
 denique omnium amor post obitum gloriabitur. — Suc-
 cessori anxie acclamabunt, ut dilecti arte cessoris
 vestigia insequatur, imitantes Romanorum mores, qui
 Augustum Trajanumque omnium exemplar exproserunt,
 & novo impetu eorum fortunam pariter ac moderati-
 onem a Diis efflagitarunt. Non prosunt fore aliud
 huic ab simili regimine pati, sed de mutatione illius semper
 solliciti sunt, arbitrantes, principum futurorum nemi-
 nem fore esse extitutum, in quo plus quam in de-
 functo, clementia esset ac humanitas, proprio illi
 natura munere ad sublevandos eos missum, & cum eo
 aliquem eorum parare virtutes amissi non finire. Sed
 eo etiam sincerius eorum gaudium erit, si pari via in-
 cedere, regni heredem videbunt, tunc non atra curatam
 nubes frontem involvet, sed iocunda omnes exhilarabit,
 ego iustissimum iurabuntur, qui continuari eorum
 Felicitatem voluit. Eum porro laudibus persequen-
 tur, qui super successorem docuit, & ea manifestavit,
 quae adultus non foret ab assertatoribus auditurus.
 Beati civis per te plurimum bonorum communem fontem
 filius minoribusque indicabunt, & praestantia facta memora-

tur; praecipiant illis pia memoria reservare, quae felici-
 oia parentibus contigerunt, & colere eum, cui hac cura
 fuerunt condico. Toda vita pius gratibus abundabit,
 quibus principis causa orantur, & seris cavebitur, ne do-
 lone afficiatur adhuc sacer defuncti cinis. Adoptam pro
 spectatam apud alienigenas etiam decantabatur, in
 quorum ore iam atq; sermone refertur illustres hujus
 principis res gestae, quasi ibi omnia languent, omnia de-
 ficiunt, iustitiae cultura desideratur, perfidia, rebellis
 animi majoram regnum presunderit, & in latrocinia spe-
 lucam transmutat, tunc inviderebunt ut proximorum
 felicitatem participes quo fieri, & in comoda sua dedi-
 nare optabunt, precibus Desipi exorantes, ut pari eos
 gaudio ac emolumentis frui sinat, moderatori suo pra-
 cepta ista salubria proponant, quae vicinos beatant, &
 susplices orantur, ut ad normam imitationem se compo-
 nant, iustitiam studio flagret; convenient deique inter-
 se, & omnem lapidem movebunt, ut superba quies-
 redeat, quae tandem infelices eos fugit. Si vero idem
 benignus sol eos affulget, & paribus divis dotat, tunc
 eo erunt letiores, quo communior felicitas. Testatur haec
 omnia largis sine ad astra sublatus principem, ejusque
 vicam fovet memoriam; praecipue vero in oratione aliter
 cum donat historia — testis temporum & meritorum at-
 tribra. Inter paucos alios, qui eandem cum eo laudem
 partiti sunt, dilude constituit, & posteritati votum illud
 entorquet: utinam plures parva natura manus donaret,
 haec vero si virum magnam nulli vili, pro magna annona
 serie largitur, ut quo cariora haec sint ingenia, eo in-

peritus veneretur posteritas. Historia imaginem non
 corporis ipsius, sed virtus, sed consiliorum, sed animi ad
 minores transmittit, & exemplar non in aere aut ferro
 non picturae beneficio, sed in litterarum monumentis
 immortalis rerum factorumque copia delineatum, omni-
 bus spectandum exhibet, & ad virtutem ejus imitan-
 dam in credibili quodam glorie studio a seipso cumis
 immortalitatis amore accendit. — Haec omnia justam
 magnamque principem emori non sinunt, sed repetunt
 ex antiquitate & oblivione. Ad calcar regnantibus omni-
 bus fieri acerrimasque stimulas potest ad eadem ten-
 sanda & suscipienda, ut eadem consequantur; habeat
 nomen divinum, omnibus terris civibusque huic similem
 principem donari, subeat, ac vasa relinquatur ista
 quae delineati, imago, sed amulos velit nasci.

530.

Locus Linu.

Nullum est magno Principe, mortalitatem,
merito, dignis implendi genus, quam
quod erogatur in posteror.

Thema inde desumpt.

Et multorum vitium est hominum, presentia
modis sperare, sequentia negligere.
quodq; exponit.

J. C. Kramer.

1717. Id. 1718. Id. 1719. Id. 1720.

Thema. Cura posterorum, ut in pri-
vato, ita magis in Principe
laudanda. &c.

DIRECTOR EXCELLENTISSIME,

533.

Sodales honoratissimi!

Si, quo plurimorum hominum vita, quo agendi cogitar:
Dij, ratio sit, intuemur, haud leve id vitium esse apparet,
ut presentia modo spectent, sequentia futuraq; negligant.
Atq; egregie etiam sibi in hoc consiliose videntur, quum
in presentia, quibus fruuntur, bona utunt, sibi comparant,
mala profligant, & ad breve tempus prosperitati comoritatq;
sua quocunq; modo fruunt. Itaq; his unice conquirendis
intenti, quo presentibus vita comoda & adminicula continere
videntur, futuram omni prosidio destituunt. Idq; tum in omnes sine
stages hominum. tum imprimis juventutem cadere solet. Nam
quid agat illa stas, quo referat cogitationes & desideria, si
diligentius quoratur, id pleriq; propositum esse facile poteris
intelligere, ut in presentia iuunde & moliter & comode vitam
traducant, luxuriandoz, ac libidinibus, suo quisq; ingenio in-
valgendo tempus consumant. Quod quum faciunt, futurorum
cogitationes fere amittunt, nec quidquam pensi habent.

Atque sic spatium illud, quo vel maxime futuro ac
conspicuis felicitatis prosidia parari fas fuit, ubi trans,
currit dies alius post alium effluit; insequuntur anni, quorum
fructus omnis ex vita ante acta petendus est. Namq; mor-
cent, egent; squalor, luctus, & gritudines, maceror, inveniunt
feroz, subit, paupertas levitatis temeritatq;, quo olim invidit,

ut profectum modo fesset rerum angustiis terminis. omnem
 ipsorum curam circumferrent, nec securura perasperent anime
 nec sapienter prospicerent. Sed quum illius ea sit latitudo
 ut varii alii, in diversi generibus huius pecuari possit.
 Eodem referendum esse arbitror, quum quidam sibi unius
 suisque rebus providere comitatur, veloque munere se satis
 fanitum existimat, si sibi viderit, horum male ratione
 habita, qui post se vituri sint. Cuius rei perversitas
 & noxia, quemadmodum in privatis, ita multo etiam
 magis in Principibus merito velupabitur. Horum
 quippe proprium illud est, salutis publicae fundamenta
 tam firma tamque solida parare, ne unius ari brevitate
 corvelli queat; sed ut prosperitas quoque felicitatis sua auctoritas
 quorum prudenti imperio fundata est, grata memoria ac
 prosequatione prosequatur. Ad argumentum auribus vestris
 dignum existimari; quare animum ego iam induxi,
 ex viribus ingenii mei demonstrare.

Curam posterorum, ut in privato, ita magis in Prin-
 cipe esse laudandam.

Huius vero Indolem et Proflantiam cavendam.

Indolem eius vero quam complector animo, magre coram
 copia mihi offertur, quibus eam dulcari posse sperem.
 Ante omnia illuc referri mereatur, quod ad ingeniorum
 cultum & efformationem pertinet. Nam, quum ea

omnibus bonis, quae mortalibus data sunt, nullam majus aut
 probabilius habeatur mentis ingenio; manifestum est, hanc
 esse nobilissimam omnium iram, quae ad ejusdem ornamenta
 & decora refertur. Neque enim alia vera salus effici potest, nisi
 prae animus ita formatus fuerit, ut illi fruendo habitus ido-
 neus evadat. flumina sunt atque continuis mutationibus abnoxia,
 quae extra hominem ponuntur; stabili suavitatis, felicitas
 ab ipso homine ordiatur neque est. De quo cognitum est plu-
 rimum gentium experimentis, quae velut squalore & probro
 & contemptu sepulta jauerant, donec literarum luce illustra-
 rentur immanes ingenia a feritate, ignorantia atque dedecore
 ad disciplinam cultum humanitatemque essent traducta.
 Hoc ingeniorum efformatio bonarum artium studia, summa
 immensa comoda universis gentibus afferant, tum illud proci-
 pue, ut viribus suis ad bonis quae suppetunt recte & salu-
 briter uti discant. Ejus rei Exemplum huic saeculo prae-
 busti Russorum gens, olim barbara, inulta, ab humanitate, iero-
 rumque Europae populorum similitudine remota, unius Principis
 ingenio & cura transformata, jam de principatu aliquando
 cum ietheris certatura. Quod nisi intelligentissimus Princeps
 primum suo, deinde civiorum suorum ingenio tam solentem
 tamque assiduam iram adhibuisse, institutisque suis civi-
 tatem velut de novo condidisset, nunquam sane eo ampli-
 tudinis fuisset perventura. Tam expeditum est & usu
 verum confirmatum ex ea ira & sollicitudine quae
 non in profectum modo, verum etiam futuram

fertur salutem, ingenia primas procurrere partes.
 Secundum locum occupant, quo ad firmitatem
 roboremque corporum spectant. Civitatis enim vigorem
 vires ex hominum multitudine effluere oportet, nemo
 infirmabitur. Quoniam, quidquid ad sanitatem tuendam,
 ad morbos, equitatis, perites arcendas ac depellendas valet,
 id vel maxime ad Principis animum & curam pertinere
 manifestum est. Ecquis non intelligit, plurimum in hoc
 valere posse sapienter instituta? Nam quum plurimum
 ferè morborum origo duenda sit, aut morum pravitate
 & luxuria, aut ab ignorantia earum rerum, quibus inest
 saluberrima medendi vis, aut ab inextinguibili prosperam
 curandi usu, nihil omnino antiquius debet esse bono
 Principi eo, ut tam persisteri mali causis delectetur,
 promptaque adversus ea, quo vitium vitam & corpora
 presumunt remedia atque auxilia inveniantur.
 Quomodo in uteris rebus, ita in hoc etiam potestatis
 semina est & maxima virtutis vis. Ea quippe mores homi-
 num vitamque omnem ita instituit, ut a noxiis rebus sibi
 caveant, prava omittant bonique studio conicebantur.
 Itaque nisi virtutis proceptis imbuerentur animi, his
 assuefiant, ut sponte sua in bona levitent, omne su-
 dum omnino cura vel optimum Principem locustabi-
 las. Utque eo necessarium est, ut virtutum enervationem

quoque modo juventur, & quocumque illuc tendunt, summa
diligentia, summoque opere promovantur.

537.

Inde porro illud quoque commodum oritur, ut industriam civis
collocent honoribus, artibus studeant. Ea est civitatis ratio, ut
florere nullo modo possit nisi unusquisque pro virili parte
boni aliquid ageret, & in tanta earum rerum multitudine
quibus salus publica continetur, pro ordine veluti deservi-
tis & partibus muneribus, quod cuique proprium esset, illuc
contribuat. Duo negotiorum communicatio contraria ac
mentis & corporis perpetua agitatio, uti fingalorum,
commodis, ita communi omnium bono convenientissima
est. Ex diverso vero communis civium peccata est otium,
desidia atque inertia. Torpent corpora, hebet ingenia,
diffidit denique civitas. Exhaustis opibus ac viribus que-
rantur posteris, miseris & calamitatis heredes, & ab his
progenitor esse, qui salutem suam providere debuerunt.
Neque vero potest unquam desse industria incruentis occatis
aut materia, modo rebus moderamine & institutorum sa-
pientia prospiciatur, ut sua cuique promissa contingant
neque laboris fastidium ex ingrato opere quominus valeat.

Jamque incidimus in uberrimum fontem civium facultas
ter augendi amplificandique. Industria enim hominum
& solertia paranda sunt opes divitiarum. Neque cali-
temperies, nec soli ubertas nec beneficentia natura

tanta esse potest, ut, si desidia insueverint, quibus hoc
 curata data sunt, si oblata & obvia & in medio exposita
 bona negligant, si beneficam naturam laesificantur, si
 torpor & operis vacatio incedat, egestas, inopia atque mi-
 seria arueri prosit ac removeri. Exemplo possunt esse po-
 gentes, quibus natura amplas thesauros velut montium
 ferro sine reconditos concessit, quo his omnibus in tan-
 tum vix iurantur, ut necessitati propriè subveniant.
 Quippe inertia, invidia & ingrata tanti boni neglectis
 fuit, ut aut omnino non requirant, aut non recte utan-
 tur. Quare non potest ulla res magis convenire Principi
 sollicitudini, quam eo intendere animum, ut vate aves
 facultates parare & amplificare doceat, neque impen-
 sis aut sumptibus parcet, quibus major oportunitas
 & blandiora invitamenta iisdem probentur.
 Quod curata sunt ad augendam civitatis eorumque magnitudinem
 ac civium salutem aperitissime tendunt, ita non unius
 status spatium finiuntur, sed ad postereros minorumque eunt
 futurorumque simili necessitates prosurgant. Quare sapienter,
 ut eiusdem iura prosperitatem atque utilitatem qualis
 publice privatimque ornatur exsequar.

II. Est autem omnino conveniens; hoc, qui prius vivunt,
 consulere pro vituris. Eum quito esse naturæ ordinem,
 ut quibus posterius vivere contingit, partem ardeat:

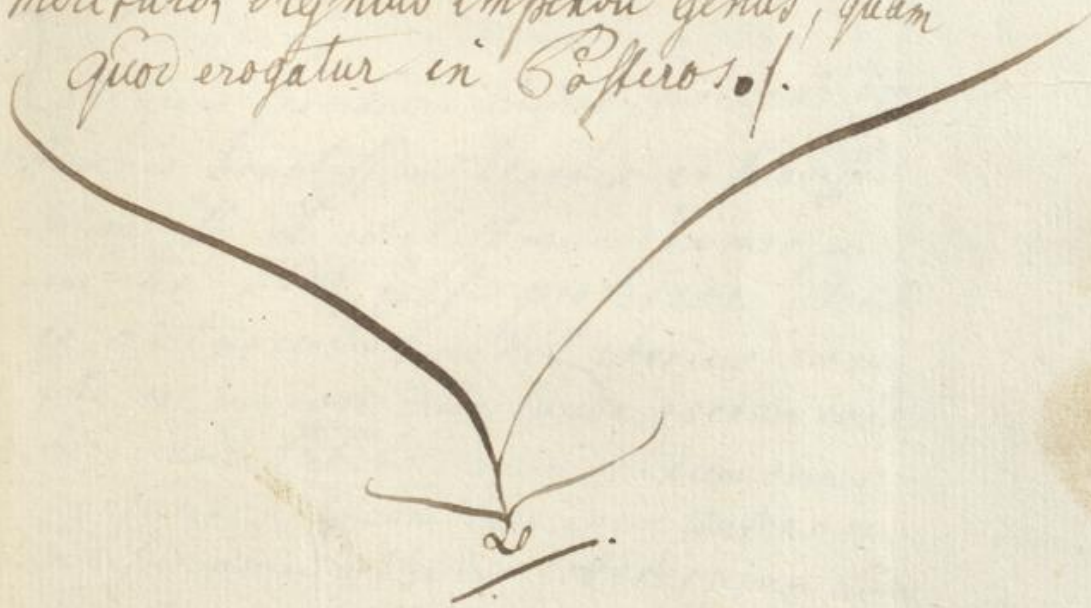
quam suo salutis his debeant, quibus prius contigit. Parum enim foret nasci ex illis, nisi illa nascerentur, ut nascendi praeterea simul consequerentur. Duo causa potissimum est, quare apud civitas fere gentes disciplina & capitalium vultu omnia equum patet, ut parentes & liberis suis prospiciant. Tumq; demum officio suo fundi existimant, quum provisum effectumq; ab ipsis est, ut et vito & salubris coram, quos ex se natos relinquunt auctores possent haberi.

Porro quam excelsum sit & magnum omnino prospectu: bus haud omisit, futura quoq; complecti animo: ea posterorum cura nihil prostantius aut dignius homine dici potest. Ipsa natura hunc finem potissimum humani mentis facultatem indidit, qua futura conjicere valet, ut ex suo aliorumve comodo futuris & provideat. Quis non humilis & adjecti animi esse confiteatur intra angustum prospectus temporis spatium contrauo volvi, nec surgere animo & promovere postq; ventura prospicere. Quod quid negligit, deterioris ferè est conditionis, quam cetera animalia ratione carentia, quae quem in prospectibus unice defina sunt, eam habent naturam ut prospecta iidem sufficiant. Longe vero abani esse conditionem hominis quicq; intelligit. Qui ne in prospectu quidem satis felix esse potest, nisi & futura

contemplatur. Ac si consideremus, quid malorum ex neglectu futuri oriatur, & quantis incommodis, omnibus & calamitatibus implicentur ii, qui presentia solum & oculis subjacentia spectantur; evidentissimum intelligi neque est, ut futura etiam precaveri & comprehendere valeat.

Et quum privatus quisque, tandem ex eo amplissimam mercatur, quos suis diligenter providet, & in his quo suo genli conducere videntur, operam ac studium collocat, principale imprimis ac vere regum existimabitur in principe, civitatem & populum infirmitatibus habere equo salutem, quam fieri potest longissime prorogare. Accinamodum principes pro ceteris hominibus in hoc potissimum emineat, quo amplior eis conversa est generi humano beneficii facultas, & ab hac ipsa causa reliqui mortaliu tanquam jure suo ab illorum imperio curaque salutem ipsorum expectant. Ita summa coram dignitas atque majestas magnificentissime exspectantur, ubi non illi modo, quorum vita in eandem statem incidit, sed & illorum posteris per longissimum periculum deorsum manentibus virtutem monumentis, felicitatis sua

predicationem & gratia sua retro ad hos, qui olim
 fuerunt, principes, referant. Hanc gloriam, qui
 mereri cupit, suiq; nominis immortalitatem ad
 profferos propagare contendit, dies noctesq; in id
 incumbat, ut proclaris operibus civium suorum salu-
 tem communitat, promoveat, exornet; nec laboribus
 ne vigiliis, nec sumptibus deniq; ullis parcat, quo-
 rum usura apud profferos etiam fit duratara. Ad id
 nihil potest esse verius. Pimio dicto Nullum
 est magno Principe, immortalitatemq;
 merifuro, diei nullo impendū genus, quam
 quod erogatur in Profferos.

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely Latin or German, covering the majority of the page.]

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page, including words like 'folle', 'Me', 'Latinus', 'Juvencio', 'mum', 'ser at', 'et ant', 'aba re', 'sari n', 'confea', 'holyfin', 'faculo']

E. L. Golhium, civitate Latina donatum
ess. demonstravit
J. C. Flachlandtm.

542.

Mense Decembri 1745.

30. Dec. 1745. — 25987. recept.

Latinum sermonem, cujus studio et sty-
livenis ornatissime tenetis et suavissi-
mum esse et utilissimum, ex meo pari-
ter ac tuo sensu profiteor. Nihil
eo antiquius, nihil uberius, nec in
ulla re majori cum laude operam collo-
cari non dubito, quin mecum omnes
conferatis. Quam late enim patens no-
bilissimarum artium litterarumque illius
scientia aperitur campus? Quanta

egregie dictorum, magnificaeque factorum
 copia ex assidua eorum, quae tot florentis-
 sima ingenia reliquerunt monumenta, et
 lectione in usum nostrum transferuntur.
 Quum sit tanta vis et delectatio in lit-
 teris latinis, quidni earundem studif-
 simos nos preceramus? Equis vero tanta
 dementia aut stordia prematore, ut oblata
 optatissimo ^{occasione} negligentem sese ostendat.
 Ac nostrae splendorissima **POETHA-**
STIA praecipuus finis quando huc pa-
 tissimum contendit, ut illius lingua
 facultate promptiores indices, et omnis
 doctrina ad paratum instructionem
 evadamus: non sine summo dedecore
 et animi levissimi, siquis boni contem-
 ptoris aperitissima nota negligentiam
 admittere cuiquam liceat. Quid con-
 ducant litterae latinae ingenii viribus
 salubriter efformandis **ST**, Juvenis Ornatif-
 sime, jam satis percepisse arbitror
 et quantum utilitatis ex **POETHA-**
 ac hae **POETHA** capi possit,

rogatione T. A., ut ejusdem membrorum
 nominibus adscribereris, licentibus
 es professus. Igitur his T. A. precibus
 DIRECTOR NOSTER M. A.
 J. S. S. M. S., T. A. L. E. ceteri
 benevolas prebuaré aures. Quare ego
 nunc ex M. S. T. H. S. C. D. L. L.
 J. F. mandato, D. C. E. T. A. T. F.
 T. E. esse benigne adscriptum de-
 claro, T. E. S., E. L. G. o. l. h. i., socium re-
 nuncio. Spem firmissimam fovens
 sumo studio, et omni, qua par est
 contentione, ut emendatior semper
 ac tali consortio dignior exstime-
 ris, T. E. esse laboraturum, nec ullum
 passurum in T. E. haerere, aut turpi-
 tudinis, aut vituperationis ma-
 tiam. Quod si hujusmodi T. E.
 prabueris officia, in super ac studia
 N. O. S. T. R. A., paradissima, Tibi polli-
 ceor. Ego vero magnopere gau-
 deo.

Deo

-deo de eo honore, T^h 154 gratulandi
 mihi datam esse facultatem, non
 in ulla re animum T^h 154 studio-
 sum ac per-aman-tem demonstra-
 re cessaturus. —

Utile
 per a

Propri-
 tum

Ex Plinii loco: ^{parag. cap. 44}
 Utile est ad usum secundorum
 per adversa venisse.

Thema excerptis:
 Ineptam esse calamitates deprecantium querelam.

C. L. Wolf.

d. 13 Jan. 1776. — 2607.502

OCCONOMIA.

TH. L. M. S. Inepta calamitates deprecantium querela

Pars. Ima. Quia calamitates florentes hominum res confirmant, et felicem eorum monstrant usum

Pars. II da. Quia eadem insigni modo consulant animo.

Ad I^{am} partem spectant seqq.

- a. Fortuna citius reperitur, quam retinetur.
- b. Nimia opum affluentia plerumq; iuston aferens corporis, animi stibiam tollit quietem.
- c. Fortuna nimium quem fovet, stultam facit, et in aliorum conatib; ruinam.
- d. Gloriosius est, inter ancipitia clarescere, quam rebus spondis cuiq; parabilib; circumflui.

Ad II^{am} partem haec pertinent:

- a. Iucundissima est malorum praeteritorum recordatio.
- b. Mentem ad Deum suspirare docend.
- c. Cautum praestant hominem, ne nimiam opibus suis fidat, sed utilissimo modo collocet.
- d. Fortunam fugientem vilipendere docend.
- e. Id praestant, ut in sola virtute verum bonum quarant, & qm sequitur animi tranquillitas.

DIRECTOR AMPLISSIME!
Sodales a sumatissimi!

Quanta sit varietas fortune, atque inconstantia,
quam incertis casibus inanes hominum labores et
contentiones sint expositi, ut eo melius appareat,
pristorum quoque temporum memoriam replicare; pleni
sunt omnes libri, plena omnium gentium ac saeculorum
monumenta, quae Tragicos Tyrannorum exitus, inopi-
-pitas ac ruentis magnatum mortes, non minus
vere, quam prolixè nobis commemorant, et fortuna
altioris instabilitatem in tam ancipiti rerum hu-
-manarum alea vividissimis coloribus descriptant.
Si quis laetioris fortunae afulget radius, ecce
minantis simul umbra adest, et vestigia premis,
aut excipit. Maxime autem admiratio nem nostram
provocat diversissima ejus inaequalitas. Multos
videre liceat, quos non merito suo felices res
circumfluant, quam quos maxime, quorum votis
omnes subhorbunt, quorum dignitati omnes fa-
-verent. Contra alios inveneris, qui innoxii
quaevis fortunae mala patiuntur, omnibus
bonis evertuntur, tum praesertim, cum manif-

de quibus
tu horum
a casum
confusio
quae res
omnes
belli
fuit
trium
et charis
rabili
præter
e boni
ac nini
ciffimo
causa
itate
tar ibi

-sent, ut præmiis et honoribus decorarentur.
 Fortunam putares supremam omnium rerum
 dominam, infima summis, summa infimis mu-
 tare gaudentem, quæ fingit humana, et
 extenuat, ut lubet. Quo factum est, ut coeca
 ab antiquis depingeretur. Scitum illud Cice-
 ronis: fortunam illos quoque, coecos efficere,
 quos complexa est. O miram rerum huma-
 narum vicissitudinem!

- - Quam nescit eodem
 stare diu fortuna loco, quam quicquid in alto est,
 Labitur, inq̄ntemq̄ trahit fors magna
 ruinam.

Qædæ hæc et fragilia, puerilibusq̄, conspa-
 -tanea cupundis sunt, quæ vires et opus hu-
 -mana vocantur. Affluunt subito, repente
 dilabuntur, nullo in loco, nulla in persona
 stabilibus nixa radicibus consistunt: sed ince-
 -tissimis flatu fortuna hæc atq̄ illuc acta,
 quos in sublime extulere, improvise decursa
 deperit os, profundo cladium mi præbilitèr
 immergunt.

Ne vero longiore Vos, Auditores Specta-
-tissimi proloquio morer, statim ad illud
quod pertractandum suscepimus, me accingo,
et benigne Vobis audientibus, Ineptam cala-
-mitates deprecantium querelam exponam
easque utilissimas esse evincam, tum quod illae
florentes hominum res confirmant, et in
usum convertere docent, tum, quia insigni
modo consulunt animo, ideoque fortunam
fugientem contemnere docent.

Ad usum in secundis omnia referri, abur- Part. I. ma.
-de videre licet ex vitio per nimiam feli-
-citate affluentiam in hominum socie-
-tatem invecit. Prima loco stat intempe-
-rantia, reliquorum vitiorum fax et origo.
Indignissimo sane homine modo insati-
-bili gula omnia perierunt, conviviorum
luxu Helioyabalum, coenis Apicium
vincere conantes. Quaerunt, quemad-
-modum post satietatem quaeque esuriant,
quemadmodum non impleant ventrem,
sed farciant, quemadmodum stim-

prima portione servatam revocent. Sed
 infelicio ista luxuria tormenta sunt. Si
 confiterarentur perditam, quae sit in natura
 excellentia ac dignitas: neminem libe-
 rum esse, qui corpori servit, intelligerent
 etiam, quam sit turpe, delicate ac molli-
 ter vivere, quotq; inde morbi pullulent,
 supervacanea omnia praecidenda esse
 cognoscerent. Sed plane in diem vivunt,
 tanquam majores essent, quam quibus
 possit fortuna nocere, verum sequitur
 illos ultor a tergo Deus. Luxuria
 comes adhuc et Veneris perditam cupido,
 quod quidem vitium fructus profert
 teterrimos. Per arctam enim cum Thai-
 de sua conjunctionem mens hominis
 sede sua dimovetur, ut, quid sit verum,
 quid rectum, non possit amplius discernere.
 Maximum vero detrimentum, quod ex for-
 torum commercio consequitur, est corporis
 pestis, et animae certissima perditio.

Quid enim aliud scorta illa diabolaria in
 temp. invehunt, quam morbos publice et
 hereditario grassantes? quid aliud faciunt,
 quam ex sano insanum, ex robusto invalidum,
 ex solido erectoq. corpore, lecto affixum, perse-
 -tuisq. maceratum doloribus. Idem etiam
 vitium census facultateq. exhaustis, et
 opus multo parentum sudore et sanguine
 paratas nefario modo dissipat, ut sumptibus
 in meretricem impendentis sufficerent.

Ex altera vero parte prona flectuntur in
 pecuniae tenacitatem, cum tamen in id maxime
 a Deo sint collatae opes, non ut inutiles
 in arca recondantur, sed ut et sibi et aliis
 serviant, in pauperes erogent, et afflictis suc-
 -currant. Sed ab hoc alienissimi, ne sibi quidem
 prodesse audent, sed insana potius ac inter-
 -minata cupidine dies nocteq. in iis ample-
 -andis incumbunt, et semper inter novos jac-
 -tantur cupidinum fluctus, nullum officii
 -um tam sanctum atq. solenne reputantes,
 quod non violare ac committere audeant.
 Interim vero tranquillitas animi cordis,

Neque enim is tranquilla mente esse potest,
 qui insolenter et ambitiose vivit, tectis la-
 queatis, veste superba, suppellectili ad invi-
 diam exquisita. Pandunt enim timor et
 mina eodem quo dominus, nec recedunt
 arata triremi, et post equitem sedes
 atra cura, uti scite Horatius canit.
 Atque hoc vitium habet natura sua nimia
 felicitas, si vel discesseris ab hominis vani-
 tate, ut multos opprimere soleat. Sic sepe-
 tem nimia sternit ubertas, sic rami omni-
 franguntur: sic ad maturitatem non per-
 venit nimia succunditas; Idem animis quoque
 evenit, quos immoderata felicitas rum-
 pit, et in aliorum etiam concitab. ruina.
 Quod quidem magna consequentia est apud
 illos, qui in altiore loco constituti sunt.
 Nolle enim otium illos facile in bellum, aut
 civile, aut cum vicinis impellit, atque in gravis
 scelerum precipitia concitab. Tantum autem
 ut ex felicitate rectam ejus usum addipere
 queamus, ut potius gratias habendas Deo exi-
 mandum sit, qui utilis bonorum cum malis
 instituit mixtionem.

Propere ad id, quod secundo loco posui, animo
 etiam insigni modo consuli adverbis.
 Inimam animi animus iucundissimum modo affici-
 tur malorum praeieteritarum recordatione.
 Craudet tot pericula evasisse, et salvam in
 portu fuisse constitutam. Dein illud inter omnes
 constat, animam nostram novi esse amanti-
 mum, et novis identidem mutationibus
 refici velle. Fortunam igitur in eodem semper
 statu posita frigide admodum sentiret,
 sed quum ex hac rerum conversione ac per-
 turbatione splendida rursus fortuna illu-
 cescit, tum vividissima animi voluptas
 oboritur, et fortunae adventus desideratissi-
 mus fit, necesse est. Dein etiam ad Deum,
 quo auctore haec calamitates inmittuntur,
 oculos tollit, atque iniquissime se cum
 fortuna sua expostulasse sentit. In omni
 causa Deum sequetur, et inde petet, eorum
 quae eveniunt, causas. Ut enim, est Deus,
 qui inspicit haud tantum, sed ordinat
 etiam, ac moderatur omnia, et ei parere

Summa libertas. Diverſa tamen eorum, quae
 accidunt, Dei et hominum æſtimatio eſt. ille
 enim non tam reſpicit, quod juvat ac de-
 lectat maxime, quam quod ſaluti eſſe
 noſtra poteſt. Namgo ut medicina amarior
 ſaluberrima eſſe ſolent, ita quae laedere
 videbantur, cum maxime profund, ſi quis
 in iis recte ſe gerat, et fortunam ferendo
 vincat. Intelliget, tum demum recte nobis-
 ſtam agi, ſi læta ac triſtia temperentur
 ac miſceantur. Etiam illud corrumpere nimia
 proſpera, mala autem ad optimas virtutes
 animum erigere. Ideo etiam ſapienter in-
 ſtitutam eſſe a Deo hanc mixtionem,
 ne animi nimia felicitate intumeſcant,
 aliorum perſudare machinentur. Sine hac
 vicipiſturne enim nec domus ulla, nec civi-
 tas, nec ipſe conſiſtere mundus poſſet, ſed
 omnia collabi et interire neceſſe foret.
 Quomodo enim perennare hominum ſoci-
 tas poterit, ſi proſpero rerum ſucceſſu in-
 flatu ob idque ſoleſtis eſt violentis ingenio

omnia sunt impure. Caderet tranquillitas,
 securitas, concordia, pax: quae omnia non
 magis a felicitate separari queunt, quam
 ab igne calor, a glacie rigor, a nive candor.
 Nec minimi momenti hoc est, quod per
 calamitates adorsing, gloriosum illud, sed
 aeg. difficile inter ancipitia oblescere.
 Per adversa quippe animi magnitudo prope-
 ris in rebus, quasi obstructa ac recondita
 tanquam explicatur, et profertur. Magna quidem
 est illa laus atque praestans, in magnitudine
 opum avaritiam insolentiamque vitasse, nec
 extulisse se in potestate; sed multo illa admi-
 -rabilior, ac praeclearior, non fractum esse
 fortuna, retinuisse in rebus asperis dignitatem.
 Num majori dignus est laude gubernator,
 si impeto, quam cum tranquillo navigat mari;
 si pavente mari, ob reluctantibus ventis
 salvam in portu constituit navem? Quam
 multos vidimus, qui cum secundam fortunam
 pulcherrime tulissent, ejusdem adverse ne valdum
 quidem ferre potuerunt. Quo metu complures

adducti, nimis illi quidem molliter neque vo-
luerunt ad honores ascendere, neque ullam pub-
lici muneris partem attingere, persuasum
videlicet sibi habentes, in altam fortunam
plurimum incurere nimbos atque procellas.
Sed adversa felicem etiam nobis monstrans
adversorum usum. His enim admonitis ipse se ex-
aminabit, inspicies recessus omnes, et latebras
conscientiae excuties, severa cogitatione
omnem libidinis impetum coercens, virtus
suis irascetur, et quotidie aliquid ex illis
demit, non speretur prosperis, non despicie-
tur adversis, in utraque sorte utriusque erit
memor. Numinis munificentiae acceptam
referens, quidquid obtingit in hac vita felici-
tatis, simul vero conditionis humanae
meditabitur fragilitatem, quam qui per
totam vitam imbibit, inconcussus stabit
contra quotiens fortuna iotus. Summus denique
quem calamitates gignunt, fructus, est animi
in Deo acquiescentis tranquillitas, ex virtute
et innocentia sui orta. Nihil enim horribilius,

secundorum

quam commissorum scelerum tortorem ac carni-
 -ficem habere in animo. Horum animus nec vigi-
 -liis nec quietibus sedari potest; hi sunt, qui frepi-
 -dant, et ad omnia fulgura pallent; cum contra
 illi, quibus mens a crimine vacua est, plene con-
 -scientiae fruantur latitia ac libertate. Fortunam
 hi invidiam aequo patiantur animo, et in sola
 virtute veram bonum querunt, qua involuti
 acerbissimam etiam contemnunt pauperiem,
 eamque infistunt viam, quae recta ducit ad fam-
 -mam illam beatitudinem, omni humana cogi-
 -tatione sublimiorem; qua us ad aeternam fruamur,
 faxit ille aeternus.

559.

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Locus Plinii

Nulla magis omnibus displicent, quam
quae sunt, tanquam omnibus placeant.

quod exposuit

J. Scharff. Stud. Theol.

d. 26. ^{to} Janf.

1776.

20. Jan. 1776 - 26. Jan. 1776

Exord. Melius est fortuna inferiori contentum esse, quam altiori sequi.

Thema. Modestia ignorantis majorem obtinet gratiam, quam superbia cuiusque favoris affectatus.

Duplici hoc ratione stabiliam.

I^{ra} Inoriam illud studium, quorumque demum modo facti, cupiendum est, nec unquam obtineri potest.

- 1, Oratio de se suisque meritis quancumque speriosa, omnino
- 2, offensus, si verus esse debet, non aliqua utilitatis spe aut affectandi alteri studio extorqueri debet.
- 3, Quod si vero aliquis vel maxime virtutis viam insequatur, et assensu quovis dignissimus sit, multa tamen huic conatui obstitit.
- 4, Hoc non minimi momenti est, quod, qui ad finem voti sui perlingere cupient, diversissima ingeniorum vincenda vincantur.

II^{ra}

a, Qui omnium assensum extorquere vult, id facit, quod plane naturae assensus repugnat, quoniam id cogi non potest.

2us assensus sibi debet summum veritatis ac rationis fulgoris.

b, Principem locum hic tenet in astra hominibus in iudicando creari, atque pervertitur.

c, Et hoc accidit, quod difficillimum est, merita alterius prospicere, nisi ipse meritis potest.

d, Haec comparata hominum natura est, ut quae ipsi non habent, in alio videre non possunt, id eoque, si vel quandam debent alicui laudem intelligant, hanc tamen non profertur secundum potius.

e, Sed quum frivolis etiam laudet hominum calus, hijs non alio modo ad altiora emergere cupiunt, alterendo alio id affectu student, atque, quod ipse faciunt, alio vitio dant, invidiam adeo sibi comparant.

f, Cumulum denique adori addit, quod semel amissa fama difficillime reparatur.

DIRECTOR Graiffine! 562.

Sodales ornatissime

Ad eam inclinationum humorum natura depressa labem
est, ut, quas habent, quod hominem nobilitant dotes atque
virtutes, ultra limites propellant et in utramque
partem evagentur; atque ideo in universum fere
valent, ut, qui nimium in virtute aversantur, promissis,
clantur in contrarium vitium. Sed quidem devia, uti
mala, comitantur inevitabilia. Ita maxime tamen sunt
disparata atque discrepantia. Maxime vero hoc videtur
lucet ex egregia illa animi virtute, quod ni limites
positos transgrediatur, mentes nostras impotentem
temeritate incursum transverfas ferri non patitur, fiduciam
pauca, quas animus in sumis etiam difficultatibus aliquid
sibi sumit. Hoc est illa virtus, per quam comodissime
nomen nostrum ad prosperos transferitur, per quam digni-
tas hominis mirum in modum altitur augeturque.

Hinc faustum aliorum de nobis iudicium, hinc vivis
diffima in animis comotio, hinc memoria summa bene-
volentia relenta, hinc jucundissima bene actis vita
mulloque benefactorum recordatio; hinc denique laudes
undeque nos exornantes. Si vero infamiam coitare
cupis maculam, id videas, ut, quantam sui fiduciam
habere rite composita mens debeat, cognoscat, quae
ardua omnino et longe difficillima questio est, quod
ut coites, latebras omnes et recessus conscientiae

exultas, diligenterque actionum tuarum respicias finem,
 ne exundantia quadam cuppandi tibi ipse officias.
 duc, si convenienter observentur, nihil hoc animi flatu
 generosius est, nihil homini, qui dotes a Deo sibi con-
 cesas provehere, curam habuerit, nihil, inquam, ejus
 naturae magis est consentaneum, magisque conveniens.
 Mira certe sunt, quae sideris animus, si recte in ceteris
 versetur, producere atque operari potest. Atque vero vitissimi
 homines, qui parum animo suo aut nihil omnino fiduciam
 nec vel levissimae rei sustenturos se putant. Hi enim
 facultate multoties non contemendas pessime negligunt
 ac sepeperunt. In tali flatu si sit constitutus animus,
 non vides omnino, quid intersit inter ejusmodi hominem
 bestiamque. Nullius sunt frugis, nihil etiam quod ad condita
 rerum publicarum pertinet, notari queunt, cum ex diverso
 plenus fiduciae spiritus animi virtutes perficit atque
 exercet; licet subinde levi quodam errore labatur. Sed
 hoc accidit, quod longe gloriosius inter arripitiae
 clarescere, et per saepe laboriosa et aspera vitae incon-
 cussa animo transire. Nonne majori dignus est laude,
 gubernator cum infesto, quam cum tranquillo navigat
 mari? cum reluctanlibus ventis navem dirigit et
 salvam in portum constituit. Nihil tali viro dignius,

nihil venerabilius?

Ne vero Vos studiosos! longiori prologio morer,
statim ad illud, de quo differere maxime apud animam
constitui, progrediar. Eril aulem orationis mee equus?

Modestiam ignorationis majorem obtinere gra-
tiam, quam superbam cujusque favoris affe-
ctationem.

Quod duplici ratione stabiliam.

I^{ta} Quoniam illud studium, quocunque demum modo
fecit, culpandum est, nec unquam obtineri
potest, Veri

II^{ta} Quod exinde petita nominis fama ignomi-
nia excluditur.

Hoc vero mihi erit auspiciatissimum bene gerendo rei
omen si exigui temporis attentione meum dignari sermo-
nem tanti habueritis.

Qui nimis placendi alio studio fertur, necesse est, ut coenam
sui ipsius amoris opinionem apud alios contrahat. Id
enim qui exstant, quid aliud faciunt, quam ut felicem
aliorum de perfectionibus suis venentur opinionem? Quod
quid em modo isti homines insigniter sibi ipsis deci-
piunt. Namque quantumvis quis uberissimam doctrinam
collegerit messem, et maxime adulantem pro se habent
perfectionum ostentationem, tamen, si ipse se sapientem
credat, a sapientia distabit, et hoc longius, quo minus,

quantum distat, intelligit. Summum semper sui perficiendi
 incitamentum est, putare semper se parum scire, ac
 multa ignorare. Quod isti admiratores sui facere proles
 mittunt, ac proinde ultra procedere non ita curant, quoniam
 se ad metas, aut pervenisse omnino, aut propinquum saltem
 existimant; bene consulentibus adversantur: admonentibus repu-
 gnant: aliis non credunt, suas opiniones pro oraculis suscipi-
 unt. Sic aditum sibi ad augusta illa sapientiae templa in-
 tercludunt. Nulla haec, ut virtutis & recte factorum, sic
 litterarum est major capitaliorque peris. Haec causa est,
 quomobrem in quovis genere disciplinarum perpauci excellant,
 amor sui nempe et falsa doctrinae persuasio, qua se complu-
 res decudunt. Non cum istis, quibus antecellimus, sed cum
 his, quibus adhuc minores indoctioresque sumus, nos
 comparemus: ut qui curriculo pulcherrimo Olympicum curre-
 runt, non sequentes, quos superaverunt, sed anteceden-
 ter respiciunt, quos superent. Ita, si agere instituerimus, non
 tollemus spiritus, videbimus enim longissimis intervallo
 abesse nos ab illorum sapientia, quos omnis est admirata
 et adhuc admirabitur posteritas. Poeta est: quid tu
 ad Virgilium quid ad Horatium: orator: quid ad Cicero-
 nem, quid ad Demosthenem: Mathematicus: quid ad Archi-
 dem, quid ad Archimidem: Philosophus: quid ad Aristotelen
 et Platonem: sed plerique usque adeo nemini se posse

ponunt, ut etiam multis anteponant, se commendari cupi,
 diffime audiunt. Nec refellere, nec refelli sine iracundia
 ac maledictis possunt. Daudaciam non ferendam! quum
 nulla videtur bene liberato, ac potissimum christiano
 homini oque necessaria, nulla comodiore, nulla pulchrior,
 et ad nominis celebritatem conciliandam accommodatior
 sit, quam modestia animusque de se submissio existi-
 mans. Proterquam oero, quod qui inani sui ipsius
 amore trahuntur, malitiose perfectionibus suis obicem
 ponunt, ita etiam alios in sui contemptum concitant. Nec
 solum manifesta ostentatio, sed etiam lectior et obscurior
 simul commendatio displicet audientibus. et neque illa et
 lubrica res est, etiam cum illi necessitas lenocinetur.
 Etenim, si alienae quoque laudes parum aequis auribus
 accipi solent, quam difficile est obtinere, ne molestia videat-
 tur oratio de se, aut suis differendis. Hoc tum ipsi hono-
 ritate, tum aliquanto magis gloriae nostrae, praedicationisque
 invidemus; atque ea demum recte facta minus
 delorquentur, ac in deterius rapiuntur, quae in offensione
 et silentio reponuntur. Scite Plinius noster: eos, qui
 beneficia sua verbis adornant, non ideo predicare, quia
 fecerint: sed, ut predicarent, fecisse creduntur. Sic quod
 magnificentum referende alio fuisse, ipso, qui gesserit, recen-

sente, vanescit. Hoc de eo, culpandam esse nimiam
 placendi cupidinem. Sed nec, quod proposuimus, ob incin-
 citiles obtineri difficultates poterunt. Hoc non minimi
 momenti est, quod, qui ad finem voti sui pertingere
 cupierit, illi diversissima ingeniorum vincenda varietas
 est. Hoc quippe in universum valet, trahi quemlibet
 sua voluptate, quemque suam artem suum studium maxime
 retinere: hos enim castra, illos honores, istos agricultura,
 alios voluptates, quosdam litterae, alios delectat navigatio.
 Horum cujuslibet studium sequi, tam difficile esse, quam
 meridie lucere, in confesso est.

Propere nunc ad id, quod **II°** loco posui.

Illi vero illud maxime dolendo modo propositum illud
 evanescere. Viam aperit, quod, qui omnes in laudem suam
 confertere cupiunt, id faciunt, quod plane cum natura
 assensus pugnat. Cum enim assensus proavis intellectus
 iudicio nitatur, consequitur, cogere hunc et vincula inji-
 cere intellectui velle, qui tale quidpiam machinatur.
 Et si vel maxime succederet iste conatus, dedecus tamen
 afferret hominis naturae, atque turpitudinis notam.
 Nisi enim nitatur firmissimo veritatis ac rationis fulcro,
 et ad huius exigatur normam, quicquid superfluum
 exiguo temporis puncto **convulset**. Cetera enim vana et
 fragilia sunt, veritas sola duratura aeternaque

habetur. Leve illud, et cuius parabile est, slipari,
 ad alatorum coetu, qui illius lucri hęc laudes nostras pro,
 dicant, et inter omnes divulgent. Est hi, si seris res
 agatur, si opibus destitutus fueris, nullo te modo iura-
 bunt, quare etiam in ^{roverbum} perpetuum abit: Cassa fide esse,
 qui jugiter blandiatur. Per hoc enim ad ultimum judi-
 cium veri, atque ipsi etiam non minimo ruinae atque
 interitus nostri causa sunt. Veritatis igitur ac rationis
 validissima argumenta ad assensum nobis probendam
 allucere debent, ut assensui suus constet valor. Ad
 vero difficile est simulationem non prodece, nisi ipsa,
 quae nobis inhoret virtus, vim rationibus addat. Nec
 tamen illi tribuent sibi aliquid arrogabuntque dignum
 deprecatione hominum, nec eum in actionibus sibi finem
 proponent, ut in ore atque celebritate hominum versetur,
 sed contemta hac populari aura, quae modo hinc modo
 illi fauet, quaeque vilissime evanescit, hac, inquam,
 purum potius et sincerum, ac ab omni fuce alienissimum
 proborum sectantur iudicium, apud hos bene audire, ab
 iis suspici plurimum semper delectationis habet. Ex
 altera parte, si vel maxime quis insisset virtutis ac
 veritatis viam, et assensu quovis dignissimus sit, ea
 tamen inata hominibus est in iudicando coecitas atque

perversitas, ut in peritiora mentis nostrae non possint
 penetrare, nec actionum nostrarum finem ad quem tamen
 omnia revocanda sunt, perquirere queant. Boltea
 quod difficillimum est, merita alterius perspicere, nisi ipse
 meritis polleat. Sed paucissimus est eorum coetus, qui
 aequa lance merita aestimant, quia illa comparata
 hominum natura est, ut, quod ipsi non habent, in aliis
 videre non gestant, ideoque, si vel quandam alium debet
 laudem intelligant, hanc tamen non proferunt, sed con-
 dent potius. Nullum vitium inanius hac invidia torquet.
 Sicuti ferrum rubigo, ita hoc animum consumit, et quasi
 exedit, ut totus in exitium proximi feratur, et tabificum
 in perfectionibus ejus inveniat venenum. Fivoli vero,
 dum aliis rebus ad altiora emergere desperant, maledico dente
 alios capiendo eorumque atterendo lamam, nomen immortalitatis
 studet consecrare, atque ipsi, quod ad nullum, aliis affin-
 gere eoque vitio dare, atque ut perfectionum suarum reme-
 veant obstaculum, nihil intentatum relinquunt et quoquo
 modo subvertere eos student, quo, ut cum sumis d' doris ac
 periant sensu vanum propositum miserime exploditur. Quam
 vero plerique inani quadam jactantia ducti aliorum inane
 gratiam cupiunt, suo merito ad diem, quo alii in ipsos concu-
 tantur, sibi contraxere. Offensatio enim ipsi animo nostrae

nostrae naturae repugnat: habet quippe mens nostra
 sublimi quiddam et erectum et inspirationis superioris. Ideoque
 abjectior et sumillentes se libenter allevamus, quia hoc
 facere tanquam majores videmur: et quoties discessit
 emulatio, succedit humanitas. At qui se supra modum
 extollit, premere ac deprimere ceteros creditur nec se tam
 majorem quam minores ceteros facere. Thunrore autem,
 de quo paulo ante dixi, dolorem auget bonae actionis
 persuasio. Constat fere inter omnes, optimo mentis con-
 scientiam plurimum ad levandas molestias posse: ac
 mihi semper dubitandum esse visum est, num majorem
 ea cogitatio vim habeat ad augendum, quam ad minuendum
 dolorem: nam cum qui stulte fecimus, si quid ex eo
 postea nobis mali contingat, si ratio in nobis dormiatur,
 jure nos plerumque fatebimur, nostra enim culpa vilisque
 laboramus. Illud vero est ad ferendum tolerandumque
 difficile, cum innoxii ad aliquod crimen injecti esse
 vulamur. Hoc denique cumulum dolori addet, quod
 semel amissa fama difficultes reparatur.
 et obicit a nobis, ut ideo vituperandus animus
 nostrum invadat torpor ac stupore negligentia, qui in mediam
 potius seculamus viam nostramque existimationem recto
 pondere examinamus, nec magis nobis vendicamus,
 quam quod ad averendum contentum, et arrogantiae
 nomen sufficere existimamus.

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter.]

Locus Pinii:

Habet has vias conditis mortalium, ut adve-
 sa ex secundis, secunda ex adversis nascantur.
 occultat utrorumq; semina Deus. ac plerumq;
 bonorum malorumq; causa sub diversa specie
 latent

Thema inde exorsit:

Haud temeritate aut casu, sed pro-
 videri Numinis cura res humana
 diriguntur

J. G. Herzberg

d. III. Febr

1776.

- 2638. I. M.

Oeconomia.

Them. Haud temeritate aut casu, sed provida numinis
cura res humana dirigitur.

P. I. Eorum, qui providentiam e mundo tollunt, ar-
gumenta enumerantur

P. II. Eadem refutantur ac providentiam tollere in-
justum et inhumanum esse, demonstratur

Argumenta Adversariorum

- 1.) partim e Numinis magnitudine esse negant
- 2.) libertati humanae detrimentum afferre
et necessitatem quandam importare
- 3.) experientiam eventusq; docere deniq; res
humanas Deo non esse curae

Rationes diversae

- 1.) regale esse ac plane divinum cuncta et
minima curare.
- 2.) gubernatio Mundi ut sapientissima, ita
civis Naturae et libera vel maxime congrua
- 3.) Felis et perperam adlegantur eventus ex-
perimentaq; quorum adcuratio contem-
platio potius Deo providentiam, con-
firmat.

Director Excellentissime
Sociales Aestumatisime,

Rerum, quibus Virtutis Cultor eminent. ambitus adeo
late patet, ut vix ac ne vix quidem desingere possint
ac enumerari. In quibus indoles Virtutis fulget, eorum
nec dubia, vaga, volabilisq; est felicitas. Virtus enim
est una altissimis defixa radicibus, quae nunquam
ulla vi labefactari potest, in tempestate quiescit et
licet in tenebris et pulsa loco, manet tamen atq;
haeret in patria, splendetq; per se semper, nec alienis
unquam sordibus obsolescit. Vitam beatam non pro
mulum longinquum remotumq; esse, quod nisi sudore
et luctatione non reportatur, sed rem ante conspec-
tum quasi positam, quae non multum laboris ac
difficultatis habet sed saepe negotio acquiri potest,
arbitratur. Ita, ut dura pauperlati mole praevenatur,

erecto cum animo, ut contra omnium rerum copia
 abundet suavi comiq; videbit. Alram paupertate
 tanquam ablatam animum suum expli
 candi et quid valeat virtus factis declarandi occa
 sionem, affluentes divitias ut subministratam
 virtuti sua materiam apponit. Id etiam in se
 habet virtus, cur diligatur, quod ardens eius Cul
 tor non multorum solum dulcem admirabilem q;
 consequatur amorem sed quod etiam, qui virtu
 tem e mundo tollerent, si facultas non desisset
 eam admirari saltem cogantur. Plinius noster
 aliquando afferit, nisi sapientem non posse
 cognoscere sapientem. Nonne rectius verius q;
 dixerit? non nisi virtute praeditum non
 posse cognoscere virtute praestantem. Ex
 periri enim quam exprimere facilius pos
 sumus virtutis dignitatem. At si accedit
 etiam sapientia literarum q; cognitio et quis
 animo nobiliori reddito et mentem intelligen
 tiam q;, qua nihil divinius homini Deus dedit
 acuerit animum q; excolere studet ac amplum
 veritatum regnum percurrere ultra plurimo
 rum intellectum affurgit, multum omnino dig
 nitatis sua magnitudini adjicit amissam q;

Numinis similitudinem recipere incipit ac speciem.
 Inde enim doctrina, cui et virtutis splendor accu-
 sit, praestantia luculenter est perspicienda,
 quod summam doctrinae et virtutis fastigium
 nisus, humana abjecta, divinam inducit na-
 turam. Non exiguam felicitatis partem doc-
 ti virtutesque praestantis Viri consistunt, quod
 aestuantibus voluptatibus remotis, rerum
 coetivumque contemplationibus transigit vi-
 tam. Qua alius acciderunt, perlustrat, adver-
 sisque commovetur, quibus causas acciderint
 doctrina, qua facta unde originem duxerunt,
 referre solet, explanat. Quandoque autem,
 Avditores, in rebus humanis quidquam
 obviu[m] deprehenditur, quod nulla ratione
 illustrari et explanari potest. Sit, ut ille
 subito in contemplationibus subsistere cogi-
 tur, cum a re quadam effecta ei repugnare
 videntur. Eandem inde animo agitabit cogi-
 tationem, quam Plinius verbis, qua sequun-
 tur, expressit: habet has vias conditio mor-
 talium, ut adversa ex secundis, ex adversis se-
 cunda nascuntur. Occultat utrorumque semina
 Deus ac plerumque bonorum in aliorumque causa
 sub diversa specie latent.

Quam iterum, Illustris Baileas
 verba coram facere mihi contingat, quan-
 topere mihi sit elaborandum, ut argumen-
 to utar huius loco idoneo suisq; auribus incul-
 ta oratione ne fin molestus, sailline intelli go,
 id vero quomodo pro meo ingenii imbecillitate
 praestari possim, non video. Ex Plinii scriptis
 iterum orationis meae hauso argumentum.
 Nobis paulo accuratiori mente perlustranti-
 bus scripta ~~Cicero~~ Plinii, quae ad rostram
 atattm exstant in literarum monumentis
 quae locutionis ornamenta, quae sermonum
 gravitas, quae sententiarum puritas in pri-
 mo statim parduatur limine. Quamvis enim
 magis Lacedamoniorum dicendi brevitatem
 quam Romanorum ubertatem imitari, videan-
 tur, ne quis tamen negabit, Panegyricam in
 primis ornatu verborum et sententiarum
 esse excellentem. Verba, quae jamjam recitata
 in illius libello capite V legimus, de gravissi-
 ma quadam materia differendi occasione
 mihi obtulerunt meq; ut, haud temeritate
 aut casu sed provida Numinis cura res
 humanas dirigi, demonstrari, commoverant
 De divina itaq; providentia dicturus in priori
 orationis

parte eorum, qui providentiam e mundo tollunt, argu-
mentis enumeratis, in posteriori eadem refutans
providentiam tollere, injustum et inhumanum esse
exponam.

Se autem Director Excellentissime, Vosque
Socii Aestum altissimi oro rogoque, velitis
hanc qualemcumque orationem meam animis acci-
pere indulgentibus. Omne mihi per-fugium in
Vestra bonitate est filium. Quamquam enim mi-
hi per se delecta materia dignitas audientiam factu-
ra videatur, vereor tamen, ne ei quid auferat dicendi
facultas. Meam itaque tenuitatem Vestro favore sub-
levetis meamque orationem benigne ac placide excipia-
tis velim.

Quanti ponderis sit quaestio, an res humanae Deo sint
curae, supra exposere, necesse non puto. Quid cum
fortuna adversa conflictantem majore consolatione per-
nubere ejusque luctus qua ratione luctari poterunt
quam cogitatione: Numen, quod nunquam veris desi-
ciunt, meae curam non deposuit neque in calamitate
tabescentem diligenter observat. Ut etiam calami-
tatem meam ludibrio augeant. Illud Numen, cujus
cura res humana dirigitur, meae subvenit sollici-
tudini. Nichil sane illius infelicitate deesse putave-
rim, si occultum Deoque ignarum esse persuaseris, tu-
menisque curae subduxeris. Quum adeo solatii plena
esta sit veritas, omitto nunc argumenta, quae cum tunc
quid

licentur, quid quoddam commovere valuit ut eam desiden-
 tes contrariam defendant. Anle oculos, Auditores,
 talem personam videri. In celum manibus, Numinis
 cura aspiciens, Miser insolens, exclamat, quam
 parvus subjectus, tibi videtur terrarum opifex! quo-
 niam ad quoddam temporis spandum etiam in hoc
 mundo existis, illum te studio eligisse, in mensum
 opus mundi fabricantem et quoad vias in te curas
 et occupationes figere, credis. Summi Parentis et Ar-
 bitri rerum Magnitudinem decenter recte, metiri
 dicas. Mundum quidem conflavit, non autem uti
 puerili concipis modo, ut te et quamcumque formicam
 suo infinito subiceret intellectus ac locum in im-
 mensa rerum serie vobis habitandum constitueret
 Condidit Mundum sed modo Numine digno arcesse
 vit genera eius, quae sese ab aliis discernant, natu-
 ram tribuit, leges, constituit, secundum quas, quam-
 diu vellent, durarent. Cujus in uniuersum patentes legis
 virtuti et tu quod existas, debes, simul, cuncta acce-
 pisti, quae totius varietas & ordo requirebat. Haud
 igitur erat necesse, ut tibi proprium in ingenio divino
 et omnifacilia iudicares locum. Quantum tibi ser-
 nis atque arrogas, ut illae leges, quae innumerabilium Mun-
 dorum ordinem seruant, tibi non sufficiant. At quaedam

qua in universum sese extendit, se attollet, auferet, aliamque
 in locum suum substituit, salvo totius ordine. Sars tem-
 pestate orla mari, viore, ut quamcumque arenam conieletur
 ejus Omnipotentia. Oceani termini non mutantur, arenam
 quocumque modo comoveas, nil interest, ubi jaceat. Similis
 et tuo est ratio, si quocumque velis loco, qualemcumque in-
 rerum serie occupes, mundus et cum tu esse desiveris, idem
 durabit. Amplius simum numero Alexandri exercitum et
 vin locustarum quicquid herbidum et frondosum ambeden-
 tum fert indifferenter eademque appicit fronte. Si pestilen-
 tia omne mortalium genus depopulato min ante urentisque
 simul urbem ac agros, trepidans ad Numen supplices mittis
 preces, ut eam averlat. Tibi autem Deus illudit ne tua
 puerile anxietate se disturbare patitur, non ignorans, ordinem
 sui constitutum de locustarum voracitate et pestis sa-
 vitia victoriam esse reportaturum. Post quorundam an-
 norum & rursum urbem hominibus replendam horreaque fruc-
 tibus repleta videbis. Nec Numen, solio suo relicto, in terram
 descendit perturbationibus obviaturus. Minima curare et cupis-
 vis rationem habere contra Numinis magnitudinem pugnat
 Ad haec accedit, ut, providentiam libertati humanae detri-
 mentum afferre & necessitatem quorundam importare, arbitrentur
 Quam rempe Numen hominum actionis, quocumque ei libet
 modo dirigat nec eas observare cesset, sed hominibus tanquam
 instrumentis utatur, nihil libertatis eis superesse censens.

Sequa sunt, vult Numen, ea ad efficienda offerre
 media, eas ut agant. Determinate commoveret,
 putant, si contra ea non fieri, maouit, medius ad
 ea producenda uicissariis remotis, contrarius in No-
 minibus prouiguit animo motus. Nec unquam ideo
 a Deorum nostrarum rationem exposcere posse
 Numen, cum ab Eius gubernatione totipendea-
 mus. Rerum humanarum curam deposuisse
 Deum, ipsa experientia euentibusque confirmari
 affirmant. Quae, afferant, inheante atque immi-
 nente auaritia est, bonis adfluit, Illi, qui Vir-
 tute Duce, suo & futuro seculo prodesset, fati
 odio et invidia premitur. Tiberius in solis canes-
 cit et Titium genero humano eripit mors pre-
 matura Domitianus eodem, quo Nerva eo
 nomine IV interit leto. Nec ulla est ciuitas, qua
 partem meritorum atque referenda sed ue cogi-
 tanda quidem gratia fludeat. Leo innocentia
 praesidium & patria proditor agit triumphum
 Illam, qui solennia olim faciebat sacrificia, nunc
 propter inopiam in egestate video, hunc, qui vel
 Numini turpissime maledicere solebat, natura con-
 sumptus extinxit. Albinam rogi ratione ne ueritate
 ab Alba exstructo flammam extinxit, providentia?

Si Numen quoddam rerum humanarum curam haberet, malorum furoribus et audaciam frangeret et reprimere easque perturbations proficere cogerebatur. Ducas velim, ubi Numen unda terras inundanti, ne luum agrum attingeret, praecepit? Numillimas ad eum mittis precibus et specialem quandam adoras providentiam, nec ulla tamen sit rerum mutatio. Quanta rerum perturbatio, si singulos invocantes audiret Deus. Desinas idcirco fingere providentiam & somniari, qua male humiliorum redigit Deum, cum non e Numinis magnitudinis esse sui singulorumque curam habere, disciſti.

Quibusdam Adversariorum argumentis enarratis tranſeo ad poſteriorum orationis mea partem, in qua ea refutans inguſtum et inhumanum esse providentiam e mundo tollere, demonstraturus sum.

Deum, cujus magnitudo rerum humanarum curam non admittit, fingere ac cogitare perinde ac quibusvis officiis, quidquid ponderis habent, adimere omnesque solvere legibus. At, cum mundos, quorum longinquitatem deſinire nequimus, aspicio, solisque cogitatione persequor, quorum lumen non dum fortasse ad nos penetravit, deinde ad nostram redeo terram, ejusque magnitudinem demotus invenio me pro nihilo esse habendam, nonne in eam deduci deberem cogitationem? Deum nec ullam habere rationem. Quam vero cogitationem

humani intellectus limites prodere ejus cir-
 cumscriptionem luculenter indicare intellectu
 facillimum est. Cum enim divinam naturam
 humana mente perferatari conamur, semper
 fieri oportet, ut Deum eo indigno concipiamus
 modo. Quod si autem cogitaremus, Num eni limi-
 tet locus interloqui, ille humanus conceptus
 coanescat necesse foret. Quum nec ullus in
 Deum cadit defectus, cogeret, studio me igno-
 rare et negligere. Talem fovendes sententiam
 non Numen sed Jovem concipiunt, qui de
 Trojanorum suorum fato micione sollicitus
 in Monte Ida obdormivit. Quam ob causam
 me noscere et curare non vellet, haud video. At
 in comparatione ad eum omnem amittit digni-
 tatem. Homini multa perparcuta sunt, quia
 mens humana cuncta capere et complecti
 nequit. Quomodo autem in Deo Totum et par-
 tes distinguere separatimque cogitare queo. In
 spatis eadem ratione arena est praesens, qua
 mors. Illud Numen singulas partes querere
 suam memoria mandare necesse non habet. deus
 quidem late patentes ad rerum ordinem servan-
 dum confidisse concedimus, sed quaestio nunc ad huc

movetur, an qua creaverat, a mente sua divina removere potuisset. In quam aeternam regionem condito mundo sese contulisset, cum salva Numinis natura ubicunque non praesens esse nequit. In qua tunc augetur Numinis dignitas, si non in magnis solum curandis occupatam sed et ad minima sese demittentem videntur: idemque quod in sole et in planta magnam apparet. Et quis est denique qui negaret, regale esse et plantae Divinum unctum et minima curare.

Hic argumentum providentiam necessitatem quandoque importare et libertati humanae detrimentum afferre, veritate nitetur. Deus quasvis actiones et mutationes, quae fieri possunt vidit et videt, id enim Deo unum idemque est easque sapientia sua voluntati non repugnant, nasci & coarctari permittit. Consilia inire et media eligere nobis quidem reliquit utriusque tamen manet arbiter. Ea ratione enim conjungantur media et talia eorum sit conditio efficiat, ut sua voluntatis respondeant. Non enim hominem, qui aliquid a consilio suo discrepare moliretur; animadvertit, cum nescit prohibet, si autem jamjam existit, prius quam conatum suorum finem attigerit rebus cum humanis eripit. Quandoque et eis media auferit, aliam rerum conditorem fieri rationesque quae eorum consilio obstant, accedere jubet, vel et in ipso homine aliam progignit affectus. Quae omnia tamen non impediunt, quominus homo sua sequatur consilia nec unquam ad haec vel

illa efficienda cogatur sed non unquam libertate
in agendo utitur eadem, qua, si et nulla daretur
providentia.

Est autem nunc Superest, Auditores,
ut paucis finis ostendam, falso et perperam
adlegari eventus experimentaq, quorum adcu-
rator contemplatio potius daret providentiam
confirmat.

Veteres illi, iam conturbabantur, quoniam in rebus
humanis multa viderent fieri, quam di-
vine sapientia ac bonitate convenire existi-
marent. Hinc proveniebant querelae:

Quirinus tumulo jacet: at Cato perus!
Pompejus nullis credimus esse Deos!

Eandem dubitationem ea de re expressit Clau-
dianus:

Saepe mihi dubiam traxit potentia mentem
curarent superis terras an nullus inesset
Rector et in caelo fluerent mortalia caesa

Quamquam nobis divinitus aeterna veritatis lux
affulserit tamen et nostra aetas hominibus a-
bundat, qui ignominiam, morbas, orbitatem pro-
prium quoddammodo bonorum patrimonium
esse intelligentes, attoniti haerent. Rationis
sane, aut pios viros poteruntq, omni acerbitatem
genere agitare versareq, patiatur Deus, despicere
aqueant. Prima omnium causa mihi esse videtur
et

faciamus, quibus felicitatem metere quosque ex omni
 hominum numero felices ac beatos, quos contra infeli-
 ces ac miseros facere debeamus. Non enim possiden-
 tem multa vocaveris recte beatum rectius occupat nomen
 beati, qui divinis muneribus sapienter aliis duramq; callet
 pauperiem patis peiusq; leto flagelantur, non ille
 pro caris amicos aut patria timidas perire. Non cui mal-
 ta dura & aspera eveniant, miser, sed is potius, qui pro-
 speris juvenilibus corius nec in fallaciis hujus vite
 bonis acquiescit. Multo ii beatiores sunt, qui prospera
 quadam calamitatum serie prosi animam non despon-
 derit sed a voluptatibus vices non sinant. Quorum ut
 Circa dicit, probat ignis miseria fortes viros. Cum
 deinde innocentissimos, quantum eisdem hominum
 natura fert, nunquam a molestia respirare videamus
 cogitamus esse est, aut, quod natura ipsa abhor-
 ret atq; refugit. Deum injustum esse, aut post
 hanc vitam praemia pro suis cuiq; actionibus divinitus
 esse constituta, alias enim illis nihil infelicitis fo-
 ret. Ad eum luculenter perspicitur potest, non morte
 terminari sed superesse aliam vitam. Principes, qui
 acerbe in subditos saevit, et in maxima immanitate
 versatur, etiam a Deo constitutus esse potest. Comen-
 facilem suamq;, quem ille excepit, Principem visis
 ferre fors non poterant, sed contumaciter omnia ge-
 rates ea, quae humane non videntur, non audiebant.

Nomen etq; civitatem a gravi Tyranno premere
 eiq; tetrum crudeliumq; proficere coquebatur, quo
 injuriam, quibus suavem Principem lace-
 raverant, poenas exspectat. Ex quibus-
 dam deniq; coentibus Deum judicare, in con-
 fute ac temere factum mihi videtur, cum
 mentem divinam perforatari rerumq; rerum
 perfpicere mortalibus non sit datum
 His, quam potui, persuasissimis solutus, gratias
 Vobis, Auditores, maximas ago pro parte
 tua, que me dicentem adhuc audieritis. Atq;
 cum cogito, de quo orationis argumento, Illu-
 stris Societas, verba coram facere mihi
 hodie contigerit, animo impetu me compelli so-
 lio, ut oratione finem nondum imponere que-
 am. Ad Te rempe, Summe Parens et Arbitr
 rerum, qui provida cura cuncta complecteris, con-
 fugiens humillime obsecror in amora civium
 et ardentissimis horum Sociorum vota ex-
 pleas, optime Principis salutem diuturnita-
 temq; imperii exoptantem. Involucrum seruis
 in quo Masarum Jammum deus et non or con-
 sistit, quem dedit CAROLVS PHILIPPVS
 gloria sua & virtutis haredem, nostras delicias
 et splendorem nostrum CAROLVM

A. D. O. V. S. C. V. M. Amules uniuersam Marchicam
 Domum quibusvis maximis bonis et diuturnam
 stabilitatem reddas illius prosperitatem et incon-
 cussam. Sed ne paruo tantum optatorum nostro-
 rum respondeat remunerans. S. M. Gr. S. C. S. C. S. C. S. C.
 etiam Perillustrem Praesidem, cuius be-
 neficia in nos singulos collata predicare potuit
 esse ac ea minuere eumque per plurimas annos suf-
 ficientem praestes, ut sub Eius Subela fruictus ab
 Es condita ampliffimis fruictibus in dies augetur
 Quo facto sua Praestantissima Socie-
 tas gloria perpetuitas praestabitur, in dies
 florentior eade.

Dixi.

589.

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely a historical manuscript.]

*literales
classis*

12

Locus Plinii

Liberalitatem juveniorem, debitor gratus,
clariorem ingratus facit Sap. Rd. M. Pareg.

Thema inde decerpsit

Liberalitatis utcumque posita, ingentia comoda.

12. Aug. 75. g. p. 111

C. W. Welpe

L. S. Theol. Stud.

Economia

Exord. Est officium, ad quod natura et status in quo vivimus nos obligat, alios iuvare, nam
Sine mutuo accedens nihil in mundo stare potest

Thema Liberalitatis utcumque posita ingentia comoda
Luce

I. Ubi confertur in gratum, iucundior

II. Sin cadit in ingratum, eo clarior erit.

Ad iucunditatem spectant sequentia

1. Benefaciendi pretium quisque petit saltem ex animo
2. Amicus, quod prestare prosit, maius non habet a more
3. Amoris caritativa est, ut delectet,
4. Equo magis, cum refertur cupienti, provocanti, merenti.
5. Hoc efficitur intima, ergo suasissima, animo cum conscia, ingenue dantis beneficia, grateque accipientis.

Ad claritatem ista valent, merenti ingratoque beneficare

1. Rarius est; plerisque animum gratum pro benefacto exquiruntibus;
2. Maius; Summa quippe bonitatis argumentum.
3. Difficilius; obiectis nempe ab ingratis hominibus impedi-
mentis;
4. ac propter ista, conspectius, laudatius, admirabilius.

Director Excellentissime
 Sodales honoratissimi.

In eam depressa natura humana labem est,
 ut arcana Summi Numinis consilia recludere,
 eorumque explorare causas nefarie audeant. Ina,
 qualem sapientissimis huius Universi Satoribus
 norum distributionem vitio posse dari, caeca pre-
 tensi caligine opinantur. Veruntamen si cogi-
 tarent stulti, non aliam ob causam magna multos
 operam vi donari, quam ut ex abundantia sua in alios
 erogent, eorumque consolerentur egrotatem; id si seruis
 secum ~~com~~putarent, ineptam dei consilia reprehenden-
 si rationem abicerent, atque ut sanctam hoc exequa-
 mur officium, ut nempe aliorum suboeniamus nos,
 fatalibus ipsa etiam natura impellimur. Sunt
 enim homines hominum causa generati; ut ipse
 inter se alius alii prodesse queant: sequerenturque
 in hoc naturam ducem, ut quem ad modum illa
 qua in terris gignantur ad usum hominum

omnia creat. sic illi communes utilitates offerunt
 in medium, mutatione officiorum dandi, accipi-
 ends: atque tum artibus, tum operibus, tum facul-
 tatis us deconviciendi hominum inter homines soci-
 tatem. Non enim cum in finem eminentiori
 loco quidam a Deo constituti sunt, non ideo his
 concessisse opes, ut domi inutiliter habeantur; non
 ut in arca recondantur, non ut defodiantur in
 terra: Sed ut foras liberaliter effundantur, ut
 dispergantur denturque egentibus. Ad hoc acci-
 dit, quod multo est pulchrius et iustius, multorum
 parentem dici pauperum, quam pecuniosum tra-
 beri: Aurum quippe a natura mortalibus non
 possidendi tantum, sed multo magis utendi causa
 datum. Sicut enim corrumpitur aqua in puteo, nisi
 frequenter exhaurias, ita squallent divitiæ in occultis
 nisi ad multorum subsidia in lucem splendoremque
 perferantur; atque ut hoc exequamur iuxta etiam

securitatis nostra atque estimationis interest. Qui
 enim liberalitate utuntur, benevolentiam sibi
 conciliant, et quod aptissimum est ad quietem
 dum charitatem. Videtis adeo auditoris Specta-
 tissimi, quod nisi hoc liberalitatis officium
 exerceatur, humanitatis que merita in alios col-
 locentur, collabi atque interire omnia necesse esse,
 nec stare ipsam mundum posse, optima autem
 societatem hominum coniunctionemque servari,
 si ut quis que est egentissimus, ita in eum ben-
 eignitatis plurimum conferamus. Ne vero a
 scopo proposito longius abeam, summam oratio-
 nis mee statim aggredior, atque benigne fa-
 vens Vobis, Liberalitatis utamque locatam in-
 gentia comoda, sum explanaturus. Ut oero Thema
 rationem quandam secutus esse videar, rei proposi-
 ta veritatem ex duplici beneficiorum collocacione
 stabiliam, atque ubi conferatur in gratum sic,
 ut iucundionem liberalitatem, ubi in ingratum

acciderint, claritatem eo magis exsplendescere erin-
cam. Hoc vero mihi erit validissimum bene-
ficentiae rei incitamentum, si aliquantum tem-
poris attentionis vestrae adiumentum mihi non
denegaveritis.

Liberalitatem in gratum collocatam maiori ani-
mum perfundere, quam si eadem impetatur non
merenti, ut eo melius appareat, id in confesso esse con-
cedendum est, ut saltem pro benefactorum pretio
quae suo quemlibet requirere possit, ut animi quodam
affectu in hunc feramur, qui quodvis et pressuris
hinc nostris subvenit. Quum enim praeter hanc ani-
mi favorem nihil ex altera parte supervit, quod
compensationis loco benefactori suo respondere queat,
sponte sua fluid, hoc unicum esse, quod repotere quis
ab altero potest. Primum enim parum esse
gratiam ob effluatas res nequit, cum liberalitatis gra-
tuita pretiosius esse debet, quam mercenaria; quum
vero, qui sine ulla praemii spe benignum se proba-
alteri, id demum gratuitum esse hinc se beneficium
dicatur; nec est dubium, quin id, qui liberalis be-

dignusve dicitur, officium non fractum sequi tenetur.
 Tandem igitur sunt beneficia, tanquam
 nunquam finis recipiendi, nec abiectionis modo
 ut accipiamus, sunt eroganda. Quum tamen
 omnis benefaciendi pretium peti cupiditas laesat,
 quae cerit, nisi aliquo tamen modo utiliter collocari,
 se nos beneficia intelligere mus, nec ullas alius mo-
 di fas habendum sit, sequitur, benefaciendi pretium
 peti ex anima debere; Amicus autem nihil in se
 concludit efficacius nihil morientius, quam divi-
 nam illam amoris affectionem, hic ceteras vires
 antecellit, et impetu quodam, etiam cum sua noxa
 benefactorem vult illi, cui bene cupit. Sufficit autem
 voluptas cum tribuendi facultas deest. Nihil est
 sanotius nihil divinius illo amore qui a grato ani-
 mo perficitur, nam si Natura ipsa in hunc amo-
 rem concitatur, in quo eminentes elucet perfectiores,
 etsi nullis nos beneficiis sibi devinxerit, quanto ma-
 gis hinc vicinos adicit, qui laborantes nos, et diffi-
 cultatesque per se opibus sustentate et quasi re.

conditos amoris igniculos excitat; praesertim
 cum non illicis lucri spe nec recuperandi cupiditate
 ab omni avaritia ac sordibus alienis finis
 sola tactus id fecit miseria. Ad hoc illa amor
 summa animum voluptate percellit, et dulcis
 finis eius in quam fertur imaginibus replet.
 solum hanc miratur, hunc solum loquitur, obtu-
 prescit, illi illius laudibus defixis haeret. Quomodo
 enim fieri potest, ut non si mutum nullisque prop-
 riendum verbis alterius in nos favorem cognaveri-
 mus. sumus nos gaudii sensus perstringat; quod gau-
 dium etiam adauget, vel perfectionum ab altero pro-
 tarum possessio vis per suasio, vel etiam perfidendi
 cupido. Hoc enim in aprico est, ut cum dum notis
 iniici ruborem, quem alter, aut. quas habemus,
 perfectiones laudibus prosequitur, aut si quibus ca-
 remus, notis affingit. Atque eo vehementiori pre-
 trahimur amore, si beneficia conferimus in cupi-
 entem provocatam merentemque. Qui enim bene-
 ficia ab altero expetit, summa hunc et acerbissima
 calamitate premi necesse est. Et animi est natura

veracundia ad inuito beneficentiam aliarum im-
 ploremus, quoniam quidem voti nostri sumam
 aut obtinere ab altero desperamus, aut miseria-
 rum detrectamus commemorationem. Nisi igitur
 quicquam ad eos ferus atque ab omni humanitate
 alienus amotus fuerit, ut eos animus oppre-
 ssus ac votis alterius ocludere valeat, nisi potius
 faciles opem eius imploranti praeberit aures.
 Maiorem sane in modum afficitur, miseria eius
 succurrisse et a calamitatum quibus agitabatur
 procellis vindicasse; Nequa tamen eo dico, expectan-
 dum esse in beneficiorum collocaione; donec alter
 precibus a nobis expostulet, quum gratissima sint
 beneficia parata, ac facile occurrentia, uti nulla mora
 fuit, nisi in accipientis veracundia. Illud tantum
 urgeo melius tutiusque, natura etiam nostris accessori-
 modatius esse beneficia exhibere petenti. Primum
 nisi alter ipse miseriam nobis exponat, non tantum
 miseriam, tolerabilis rem quicquam eius esse fortu-
 nam nobis persuademus, sapientius etiam nosse

git, quo animo alter beneficia sit accepturus.
 Ad hoc accedit quod superbia notam non efflagi-
 tanti a nobis inurimus. Nec minimum ad em-
 baliandum valet amorem, si noverit em et dili-
 genti officiorum executione, et quarumvis virtu-
 tum sectatore se nobis commendantem e calamita-
 tibus eximimus; atque hoc officii necesse est, inti-
 mam eoque suavissimam animorum consensio-
 nem, quam alter sola alterius miseria tactus,
 virtutem que patientem agere ferens, ea miseria,
 eum quergite illum extrahit, salvumque in por-
 tum constituit, alter vada et scopulos praterve-
 stus, gratissimo animo conversationem suam ca-
 cipit, se suaque omnia alterius imperio subicit,
 et in eius conversatione dulcissimis modo acqui-
 escit.

Restat ut beneficii in ingratum collocati clari-
 tasem vobis exponam. Primum enim rarissimum
 est ab plane inter homines inusitatum, benefi-
 cia alteri exhibere, nisi is viciosum aliquid pra-
 stet, ex accepta beneficia aut compenset aut luma,

latius etiam reddat. Videli ut interminata est
 hominis cupiditas, qui non sola, alterum juvasse,
 cogitatione contentas maiori usura, quod dedit, recipere
 cupit. Huiusmodi illi quidem auxilii naturam
 potant subruunt; quam enim illud in vicium
 stentatione et inspicit alterius sublevatione consistat,
 consequitur, minime rebus humanis consisti miser
 eorumque augeri numerum, si alter quod dedit, pa-
 ri mensura reponit. Nec video omnino, quomodo
 fieri possit, ut alterius infelicitas hac ratione
 tollatur. Angitur enim excruciatque animus
 rerum ipsi traditarum redditione ac acquisitione
 occupatus, qui in potius acerbissimo in benefacto,
 rem suam odio concitatur; qui infra omnem
 hominis dignitatem, fontem mali non tollere, sed
 augere, non adidere aliquid fortunis nostris, sed etiam
 miseras invidi fati reliquias auferre nefario mo-
 do conatur. Omnem igitur admirationem, omnem
 laudem nostram meretur, qui modo proximo
 inconsulto illi beneficentia tribuit, qui omnem

recuperandam spem tollit. De via maiori hoc
 animi indicium est, sumusque benefici^{is} gra-
 dus. Multam quidem laudem meretur, qui huma-
 nitatis officia in illa quoque exercet, qui facili-
 rem fortuna aspectum meruisse, honoribusque
 ac opibus ob recte facta decorari. At ad hoc officii
 vim natura ipsa impellimur, nisi quis sanctis
 sine humanitatis iura violare auserit. Homini
 vero abiectis finis et contra ipsam rerum naturam
 militanti beneficium se se exhibere, id demeruisse
 suo meritoque suspiciendus colendusve est; Is etiam
 invidis nobis stuporem nostrum extorquet. Sed
 quid causa est, cur tam invidi, ut videtur, modo vires
 suas profundat? Nihil sane aliud, quam eximia,
 qua animum ipsius regit humanitas, qui nullam af-
 flictum licet inmeritam, et cum melio merito con-
 flicitatem, nullum omnino miseri aspectum sus-
 tinere potest, ad meliorem frugem reduci putat, alio-
 que olim iurare. Miramini talem et perpetuam
 condite memoria virum, ingrato, (quo communi
 quodam gentium omnium consensu et innotato

nihil habetur detestabilius turpius ve) prodesse
 conantem. Huic accedit, quod, qui talem hominem
 juvant, im enoa illis vincende sunt difficultates,
 amori eius adversantes. Qui ppe contra eum militan-
 dum est, qui omnia amoris vincula rumpit, aper-
 tumque se proficitur totius humani generis hostem,
 qui quum in famam ingratitude maculam in
 se se abscondit, auxilio nostro indigens ipse
 se excludit, Quia etiam, detestandam requiritiam!
 accepta beneficia committit ac contemnit, benefa-
 ctoriaque sui atterere famam conatur eumque ea
 tenuare. Quae cum ita se habeant, intelligi par est,
 nihil tali homini esse sanctius nihil admirabilius
 nihil divinius. Is enim, vel si ipse pereundum
 sit, in aliorum laborat utilitatem, nihilque quod
 ad nobilitandam hominum societatem facere ali-
 quid possit, integritatem relinquit, atque hoc modo
 vero hominis dignitati sataget, et pro aliis, qui
 leviora tantum et cuius obvia sectantur, summis
 etiam periculis inconcusus, miam in modum

resplendescit //

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

De Vita Rebusque Gestis
 VUDOVICI BAVARIE
 IMPERATORIS.

disseruit.
 J. C. FRACHSAND.

Med: cult.

d: xvi. Febr. MDCCXXXVI.

14

264 v. I m

C GOSTENSA

Extincto Henrico. VII. imperatore bini reges
 creantur. Septem annorum bellum inde ori-
 ritur. Fridericus Dux Austria victus
 captusq; mox in societatem regni a Lud-
 -vico susceptus, reliquum vitæ quiete agit.
 Truces interim ac valide Quelforum et
 Gibellinorum partes mutuis vexationibus, habent
 adfligunt, atq; diripiunt. Pontifex maximus in
 Ludovicum imperatorem invehitur, seva utriusq;
 odia et implacabiles pontificis via plurimorum
 malorum causa existunt. Ludovicus provisum
 majoris calamitatis in foedus cum Anglo im-
 -pulsus fraude ibinc dimovetur. Ne quid un-
 -majestas imperii decursuq; detrimenti capiat,
 Franco fortana constitutione, ac principum Electorum
 qua prima tunc erat, unione cavetur. Licentia
 -nia insuper per Germaniam agitur. Concilii ni-
 -mia aviditate erga se et principum odus po-
 -stremo rex abdicatur.

DIRECTOR INSUPERISSIMAE!
SOCIJ CONDECORATISSIMJ!

606.

Extincto Henrico imperatore Ita-
lia est percussa, adunata Sicula-
rum, Pisanoarum Genuensiumque
classis, qua Henricus, Robertum re-
gem petere instituerat, mox post
ejus obitum dilapsa. Tamque al-
tius spirabant Guelphi. Summam
imperii ad peregrinam principem
traducere ausus Pontifex, regem
Neapolitanum, vicarium per Ita-
liam constituit, cujus rei exitum
ne ipse vidit. Neque pacatius
res per Germaniam agebantur, prin-
cipes in duas partes ire. Plerique
favebant FRIDERICO Austriaco,
opibus virtutumque fama floren-
tissimo. Ad cujus partem accessit
et Henricus Carentanus, atque
etiam

atque etiam Rudolphus Palatinus ei-
 dem suffraganeus ep. Alia vero di-
 versas agitabat domus Luxembur-
 gica, quippe urebat metus, ne Bo-
 hemia, quam tunc tenebat, potesta-
 ti suae subduceretur. Quare, ne
 Austriacus eligeretur, omniopere
 instabat. Statuto itaque die con-
 venire principes. Concessit Frederi-
 cus eadem sibi addictis principi-
 bus Transmoenum Saxenhus, ubi
 rex creatus est. Moguntinus e-
 contrario Archiepiscopus Franco-
 furti Ludovicum Navarrae desig-
 navit, usque mox in S^{ti} Bartholo-
 maei ede vetere instituto eleva-
 tus, atque populo publice monstra-
 tus. Inde VII. annorum bellum, ge-
 matria funestum, conflatum est.
 Pleraque civitates imperii, omnisque
 regio Rheno adiacens, Helvetii post
 Ludovicum sequebantur. Franco-

futorum atque Aquisgranenses aditu
 Fredericum prohibuerunt. Sed tractum
 in bellum in longum est. Ad extre-
 mum vero uterque bellici laboris
 perlassus, Fredericus atque Ludovicus
 acie tandem decernendum statuit,
 jamque apud Mukldorfium conflictum
 est. Priusquam id fieret, Leopoldus,
 Frederici frater, Helvetios ar-
 mis petiit, apudque Murgastam
 proelium commisit. Helvetii inde foedus
 quod ante jam percussum erat, in
 perpetuum firmarunt. Itaque duo re-
 ges eam valido ac proeliandi cupido
 exercitu obviam sibi proficiscun-
 tur. Expectabat Fredericus
 subsidia, quae vero interceptis nun-
 tiis nec missa fuere. Tamen
 milites Frederici, ad pugnam
 proni, hac re non deteriti, sed con-
 stanti et infirmi animo hostem invadere.

Illatis signis superior discessit Rudovicus
 Magnus in eo proelio fuit Svevica
 manus, Bavaroꝝ dux, qui tam
 facile vento utebatur, ut facilius
 victoria redderet. In tanta fortu-
 na invidia versabatur Fridericus,
 ut vel ad captivitatem redactus sit.
 Quo comperto frater ipſius, Leopoldus
 Austriae dux, quantum potuit, labora-
 bat, ut rex captivus libertatem re-
 ciperet. Sed diu rem distulit Rudovi-
 cus. Ad extremum tandem, undiq; solli-
 citantibus principibus ipse se con-
 sulit Trauſniziam de pace cum Fride-
 rico accutus. Prima hac pace Fride-
 ricus imperii iure se abdicavit,
 libertatisq; reddebatur. Neq; vero
 hoc placuit Austriaco genti, quare
 ne esset pax et religionis viola-
 ta sponte in captivitatem rediit.
 Monachi tunc secunda agebantur pactis,
 in qua tandem absolutum est, ut in so-

civitatem regni admitteretur Fride-
 ricus. Sed adhibitis abans Germaniae
 principes utrum Ludovicus quemquam
 in consorcium adire possit. Plego vero
 magno fuisse Frederici partes in
 rebus imperii; aliquos annos post
 diem obiit supremum. Turbatissimus
 inter haec Italiae status fuit. In-
 explicabiles rixae orta cum
 Romano Pontifice Joh. XXII., qui
 dum temporis Avenione sedebat,
 truci ingenio, et in regem nostrum
 asperrimo et inexplicabili.
 Dissensionis causa talis fuit. Graf-
 Sabantur duo per Italiam factio-
 nes, aduersae et potentes. Ludovi-
 cus ad firmandas Gibellinorum par-
 tes exercitum in Italiam mi-
 sit, eoque legatum pontificis ab
 obsidione mediolani discedere coegit.
 Tum exarsit inimicitia pontificis.

neque peperit, ut dicitur imperatori.
 Equidem in his lenius agere videba-
 tur, intra trium mensium spatium
 imperio se abdicare iubens. Sed
 asperum et iniquum imperatori
 visum est, quare publice se defendit.
 Ita se pontifex magnus sibi contra-
 dit obsequium, minatur, nisi intra
 hoc tempus, quod ei ad hoc conces-
 sum parvisset, sacris ei interd-
 ctum iri. Post id fulmen suum
 detonavit pontifex, atque eo usque pro-
 cessit, ut clientis et subditos omnifide
 et obsequii vinculo exsolveret, om-
 nes regi addictos, haereses labe,
 infectos pronuntiaret. Improbatum
 est id factum tum a singulis, tum
 quoque ab universitatibus littera-
 ris Bononiensi, Parisiensi alivis,
 publicis scriptis. Tunc tempus vi-
 sum est Imperatori in Italiam pro-

fieri fecerit. Romanis quidem Impera-
 torem, utcumque facerem interdictionem
 benigne excepere. Pisano contra
 civitas, ab nostro rege abalienata,
 certam ei pecuniam promissit, si
 se non adiret. Quae res ad eos ani-
 mum ipsius exacerbat, ut vin-
 dictam illinc sumere statueret.
 Indigne ut par erat, injuriam
 tulit, ut per vim urbem expug-
 naret. Hinc Romanam perrexit,
 insolitae atque sollemni ritu co-
 ronatus est. Neque a Pontifice, neque
 ipsius auctoritate diadema augusta-
 le suscepit. In negotium quatuor
 nobilibus Romanis datum est.
 Contra pontifex liberae alias super
 alias in Italiam misit, ut Impera-
 torem ab urbe amoverent. His consti-
 tutis eo processit imperator, ut Johannem

pontificem ex consensu cæterorum Italianæ
 principum, consentiente divi Francisci
 ordine, prosum exautorare debet. Mox
 publice res peracta. In hunc finem
 res abas fuit in loco publico ponti-
 ficis crimina, et pontificatu in-
 dignus iudicatus est, in episcopo Locum
 successit Nicolao. Ipsum tamen malo
 fuit imperatori. Nempe alexandro ponti-
 ficis et Monachorum, eundem contem-
 tantium gregi, quum opes non suffi-
 cerint, et Romanorum animi, ob im-
 peratam sibi pecuniam a Ludovico
 abalienati. Coactus itaque quasi
 abcessit, quum alimenta atque pecu-
 niæ ibi non suppeditarint. Roma
 imperator Ticinum transiit, ibique
 cum fratris Rudolphi, qui interea
 oculi decesserat, filii passionem
 perfecit. Huius quidem viri ut
 Dolphi filii in Palatinatum resti-

tibi sunt, cum aeterno electoratu voto.
 Sed magis tamen indies operabat impera-
 torem factorum interdictum, qua
 si exsolveretur ei, omnem operam
 interdit. Nimis dura et aspera fue-
 re, quae imperatori injuncta sunt
 a pontifice. Haec erat summa: ut pla-
 ne pontifici obediret; quaecunque
 antea fecisset irrita declararet; reum
 se agnosceret; imperio denique ab-
 dicaret. Deditignatus est imperator
 talibus conditionibus se submi-
 ttere. Haec odia duraverunt, et in-
 dies magis invaluerunt. Dudum op-
 taverant omnes boni, ut aliquod
 concilium ageretur, quo et ini-
 micitia pontificis fortasse ex-
 tingui potuisset. Quum vero in
 eo esset, ut haberetur pontifex
 ex vita excessit, relictoque apud prope
 infinitis. - Benedictus in ejus locum

reatus est. Hic amicitiae imperatoris
 pristinae recuperanda a mendacis
 sine interitu, certo quoque in gra-
 tiam cum eo redisset, si eili-
 cuisset. Obstantes semper reconcili-
 ationi trium regum desideria, qui-
 bus e re visum est, producti literae.
 Præterlapsis aliquot annis facta est
 et Benedictus eo nomine XI. Hic
 successorem habuit Clementem si-
 milem ingenio animoque Bonifacio.
 Consueverat is Ludovicum Bava-
 rum ad pellere Bavarum. Et antea
 liberalibus Caroli Bohemici studiis
 dux et moderator gratificatus, eidem
 olim predictum omnibus modis pa-
 rare studuit imperium. Tum intellexit
 facile imperator, nihil se esse effectu-
 rum apud pontificem. Sed quoniam
 res agi videbatur communis imperii, con-

fultum est, prohibere, quo minus jure
 atque majestatis regni committeretur.
 Hinc prima electorum unio orta
 est. Summa fuit haec: ut electores
 conjunctis viribus, majestatem
 deorsus impetii tuerentur, non ulla-
 tenus a quopiam violari passuri,
 atque, quem electores regem voluissent,
 ab omnibus haberetur. Exordium
 vere praesidium in opibus Anglorum
 residebat; illos in partes suas traxit,
 foedusque percussit: Calliditate vero
 Gallorum effectum est, ut Ludovicus
 id pactum non servaret. Spem quippe
 injevit Gallus ut cum pontifice
 reconciliaretur, operam se daturum.
 Quae vero dandum per speciem quandam
 facta sunt. Mirandum hinc non est
 in tanta rerum perturbacione impera-
 torem et animo fractum, et opes ejus

imixtas, ne posses licentiam, usque
 quaque ingratis & entem, reprimere.
 Nec dum quiescit pontifex, sed efficit tan-
 dem, ut Carolus in ipsius locum au-
 gustus crearetur. Accessit alia cala-
 mitas, quod plerique imperii proceres
 ob nimiam aviditatem, quam per varias
 occasiones monstraverat, odio eum
 habebant. — Novas terras parandi cu-
 piditatis specimen imperator in
 successione Brandenburgica. Desce-
 rat enim ibi Hecanica Stirps. Propin-
 quitatis jure ad Sullatinos et
 Saxones pertinere videbatur successi.
 Neque vero rationem eorum habuit im-
 perator, Electoratu Brandenburgico
 clientelari vinculo in filiis Hen-
 dovicum seniore collato. Ma-
 gis displicuit proceribus aliud
 factum. Desuato Henrico Laurentio
 disceptationem est acriter interfi-

-liam ejus, et principem Austriacorum.
 Ea res ita composita, ut Carantanus
 ducatus Austriaco cederet, Tyrolen-
 sis vero Margaretha maneret. Hac
 nupserat principi Bohemico, sed cum
 non conveniret cum marito, sese ab
 eo sejunxit. Huius rei sum se imif-
 -cuius imperator, quippe comitatus
 Tyrolensis multum commoditatis
 ob filium adfereret. Bavariis
 debitis, quare auctoritate sua
 matrimonium diremit, ipsamque
 uxorem dedit filio electori Bran-
 -denburgico. Talibus Ludovicus
 -dium et invidiam Germania sibi con-
 -flaverat, postremo exauctoratus.
 Carolus interim in Italia versaba-
 -tur; pontificisq; gratiam plane spi-
 -rabat. Hic priusquam eligeretur, Ro-
 -ma innumera pene promittere cogebatur.

Quae cuncta magna posthac religio
 Dne servavit. Quibusque electorum
 suffragiis Carolus rex renunciaba-
 tur. Attamen hic impar erat, dum
 viveret Ludovicus, neq; opibus i;
 neq; amicis destituebatur. Optum
 inderea bellum in Gallia, quod Caro-
 lus cum patre suo Johanne, Bohemiae
 rege secutus est. Jo. Johannes, quan-
 quam inde a longo tempore lumini-
 bus caruisset, tanta pugnandi cupidi-
 tate ardebat, ut melius inter duos
 equites, omni impetu in hostem issue-
 ret, sed quoque commisso sibi proelio
 certandi voluptatem hinc, vulnere
 quippe depresso, cecidit. Post idem
 -pus Carolus in Germaniam rediit,
 mox se subripuit in Bohemiam,
 donec tandem Ludovicus finiretur,
 inter venandum equo eversus sensu simul

utaque caruit. Quam subitaneum obitum
 etiam vindicta celestis indicium esse
 interpretati sunt imperatoris obstre-
 -toris. Itaque a pontificis divinis devotus,
 usu sacrorum prohibitus, occubuit. Un-
 -dique jam cuncta, Carolo Bohemia regi
 patuere. Libero expeditoq; per omnia
 accessu, paratis et in obsequia prout
 principum civitatumque animis in
 medium se proferbat. Nisi quod ex pon-
 -tificis iniquissima postulatione nova
 difficultas obstructa est, et Bavaria
 domus inveterata in Carolum odia,
 et adversi regis electio mox alia peri-
 -cula laboresque concitavere. Quae
 mala, quemadmodum Carolus superaverit
 ac solus tandem quieto imperio poti-
 -tus, paxque et concordia per Germaniam
 rursus coaluerit, nec loci huius, nec
 .instiduli mei esse arbitror longius ex-
 -sequi. —

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter.]

[Faint handwritten text visible on the adjacent page to the right.]

Locus Plinii.

Cui nil ad augendum fastigium superest, hic
 uno modo crescere potest, si se ipse submittat.

Thema inde eacerysil

Alliosima quoque dignitas ea submissione
 sui fit illustrior cariorque.

C. F. L. Ponnlag.

d. xxvi Febr: 1776.

2657. I or

1151

Exord.

Quod si divinitatem ipsam inluamur, et quibus demum modis
ex mortalium mentibus patet, et in sui cultum admira-
tionemque illas adducal, sic hoc effectum videmus, ut ad res hu-
manas sese demitteret, gratia sua et cura et providentia
atque aperitissimis presentia sua argumentis cuncta com-
pletens.

Atque

Thema.

Allissima quoque dignitas ex submissione sui fit illustra-
tiorque

¶ I. In quo carnatur ista submitio, primo loco debet ad parere.
Cui videntur vel maxime pertinere

1., aditus facilis. Male enim magnitudini sua consulunt, qui
reverentiam majorem sibi conciliaturi, accessibus bonis se subducunt
2., Comitoratio. Hoc quippe injustius quicquid verbis cultus terret,
quo plus potest ad spectus et affabilitas, ac debet etiam ad fere-
terit lenimentum et gaudium.

3., perpetua cunctisque patens bonitas: qua quidem non levitatem
ullius fastidit.

miseros et fortuna offesos benigne suscipit, necessitati bus
cujusque, quod fieri potest, prospicit, ac in
communem denique salutem hominum curam omnem et operam adhibet.

¶ II.

Famque vel summam amplitudinem ex ea submissione multo etiam
splendidius illustrari, plarum fieri. Vt mirum per se excussa
dignitas tum demum redditur

1., admirabilis, sum a infimis nascendo.

2., grata: ob mansuetudinem inde in ceteros amplissima comoda,

3., quin imo divina, ut quae ad similitudinem divina ma-
jestatis lota effingitur.

Director Excellentissime,
 Socii Honoratissimi!

Cum in omnibus rebus creatae divinitas magnitudinem suam ostendit, illa etiam illam hanc requirit, quod ad res humanas sese demittat. Quis quaeque est hominum, Auditorum, qui non proficere, omnia, quae sunt in mundo hominum utilitate, demissione summi Numinis orta esse? Nonne illi omnia debemus, hoc ipsum primum, quod sumus, quod esse homines dicamus? quod ab eo vel nisi vel lapsi in huius corporis caecitate contineamur, non quod incedamus, quod spiramus et vivamus, ab eo ad nos venit? vix ipsa vivendi efficit nos esse, et animalis agitatione movere? Nonne ab hoc effluunt

cause, per quas nostra feliciter salus, varia-
 rum magnificentia voluptatum? Mundus, in
 quo degimus, cuius est? aut quis ejus volis
 attribuit fructum, professionemque acceptur?
 Cuius ut subjectas res cernere, ut contrectare,
 ut considerare proferat, publicum illud bene-
 dicit? Cuius ne fixa pigritia stupore torpes-
 cerent elementa vitalia, solis ignis constituit,
 ad rerum incrementa profuerat? Certe Deus.
 Quid est sapientius, quid superius, quid
 divina hac maiestate venerabilius? Quomo-
 do nos, quomodo etiam reptilia vivere poterat,
 nisi sese ultro submisisset, nisi omnia mira-
 bili modo aleret, atque gratia sua et cura et
 providentia atque aperitissimis presentia sua
 argumentis complecteretur. Nonne homines
 igitur sibi submissioni studere? Nonne ex

ex animo saltem utilitatem ex hoc fluentem
cupere deberent? De qua utilitate vero longius
dicam, si

Altissimam quamque dignitatem ex submis-
sione sui fieri illustriorem cariorumque, ostendam

I, In quo cernatur ista submissio, primo loco debet ad-
parere,

II, Deinde vel summam amplitudinem ex ea submissione
multo etiam splendidius illustrari, planum fiet.

Quam multi homines, Audilores Astutissimi!
magnitudini suae tam male consulunt, qui reverentiam
sibi majorem conciliaturi accessibus hominum et omni
confortio sese subducunt, Cui pudori sibi esse credunt,
cum inferioribus in conversatione vivere, quidem se
superbiant, atque superbi de auctoritate atque origine
sua alios loco inferiori natos, accusantur. Quod
venerabilius, quid honestius, quam omnibus facilem

aditam permittere, variis delectationibus frui,
 atque illa amicitiam, illud hominum decus, cum
 aliis contrahere. Quid incitat magis quam
 comis oratio, qua nos apud alios jucundos rid-
 dere possumus. Quae latitiae, quae veneratio
 apud inferiores! si comiter cum illis dicimus,
 si illor non vultu obscuro, aut abocibus
 verbis lenemus. Quae largitudo, si pauperes
 sui agros homines, qui auxilium a nobis
 implorant averfari, si deos modo cum illis
 dicere volebamus. Et diverso illis amoris
 officia imo etiam perpetuam bonitatem
 praestare, atque omnibus solatii atque gaudii
 adfure obligati sumus. Quae quidem
 bonitas non tenuitatem ullius gaffidit.

Nobis est honori, miserere fortuna offerat
 benigne suscipere, atque necessitatibus cuiusque,
 quoad fieri potest, prospicere. Misisti in terrarum
 orbe pauperibus qualem in nocentibus, quemlibet
 alteri adiumento esse oportet. Pauperes, quos ungel
 durum illud letum necessitas, et summa rerum inopia,
 et qua non nisi laboris adhibiti auxilio eludari
 possunt propter hanc penuriam durissimos
 suscipiunt labores, maximas perpetiuntur
 molestias, in agro colendo desudant, opificibus
 exerceantur, itinera per terras, per solitudines
 per maria ingrediuntur, et die nocteque acerrime
 fatigantur. Hi vero, quos divinum illud et
 benignissimum Numen divitis esornavit,
 illique fame sitigo fere oppressis prebeant

mercedem, et proter hanc etiam alia ex-
hibeant, quibus se solamq; suam nutrire
egenti possunt domum, ac in communem de-
niq; salutem hominum curam omnem eloga-
ram intendant. Hoc tandem natura et finis
amica societas civilis postulat, in quam
homines coeunt, non ut perdantur, sed ut
conserventur. Eius conservatio facilliori
modo potest effici, si plures ad unum eua-
demq; finem conspirant, atq; familiariter
in vicem vivunt, omniaq; ad patriam salu-
tem adhibent.

Ad alteram orationis meae partem nunc pro-
gressus. Vel summam amplitudinem
ex ea submissione multo etiam splendidius
illustrari planum fieri, paucis demonstrare
conabor.

Nonne amplitudo, nonne veneratio ab omnibus maxi-
 ma eisdem oritur? Nonne splendidior illa est? Nonne
 in cella dignitas nobis reddita, si sumus infimis
 coniungimur, si non superbi de fortuna nostra
 aliorum inferiores contemnimus, si illis consilio
 factoque adstant? Quam admirabilem omnia haec,
 quam honeste! Cuius reddidit ne aliter gratum apud
 alios, quam si illorum beneficium cumulo? si nullum
 comodi in alios manare sino, sis demum ipsa fortuna
 mea contentus sum. Es enim omnibus numeris
 est predicandus, qui sorte sua contentus vivit.
 Cuius enim agit, qui fortuna sua perditus,
 semper de augenda re laborat, quam ut arimum
 anxius curis confundat studiisque negligat.
 Si autem alios officia prebet, illique mediocri

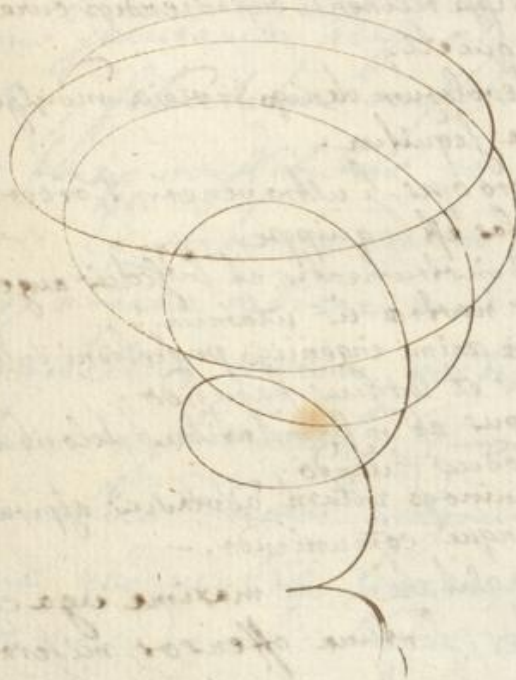

ut vitam suam, etiam in inferiori statu
 gerens contenti deq. ant. si in conver-
 satione cum illis preddil liberalem, is
 omnibus est gratus accommodatusq. Et quare
 deniq. non homines etiam sese submittere
 prope debebant, ad majorem auctoritatis
 dignitatisq. gradum consequendum, si
 ipsa divinitas submissione tali ad infe-
 rioris amplitudinem accipere quavit. Si
 illud benignissimum Nomen, quod semper sit
 celebrandum, infimos etiam beneficiis cumulal,
 atq. necessitatibus eorumq. prospicit. Felices
 igitur illum predicamus, qui non superbus de se
 alios contemnit, sed illis auxiliatur, illorumq.
 propter defendit, omniaq. ad eorum salutem adhibet.
 O Felicitas maximi ponderis! O Felicitas qua
 nec eripi nec amitti potest! Eam itaq. ob causam
 omnes etiam inferiores colamus, omniaq. qua
 nobis sunt gloria, quæramus.

Divitias contemnerere, nec respicere illas
 nos decere
 explana vit

H. C. Flachsland Acad. med.

d. XI. Maji. MDCCLXXVI. — 2727. I M

Exord: Partim homines ardentius sequuntur divitias, partim concessa fortuna bona negligentius remouent atque dissipant.

Thema Opes nec auidius captanda aut magni habenda, nec ubi venerint, non admittenda, vel temere projicienda.

- Pr. P. i. Vitiosam esse opum auiditatem sequentia demonstrant:
- 1) Inani facile divitiarum fiducia inflantur animi mortaliū.
  - 2) Rebusque omnibus affluentes immodice deliciis indulgent.
  - 3) Atque ita a potiori, eoque maximo sine avocati in auidis rebus moxque perituris defiguntur.
  - 4) Ac si casu aliquo subito opes avolaverint, moeribus misere lacerantur.
  - 5) Vel ex ipsa retinendi custodiendique cura anxii jam et inquieti.
  - 6) Malevolorum denique invidia indulgentiam fortuna sequitur.

- Pr. P. II Neque vero opes, si ultro venerint, arceri vel excludi omnino fas est: quippe
- 1) velut instrumentis et subsidiis augenda felicitatis nostrae iis utamur:
    - a) quae animi ingenique perfectioni inserviunt facilius et largius paranda.
    - b) Corpus ab infirmitatibus, doloribus ac molestiis commodius tuendo.
    - c) omninoque vitam adversus aspera dirigo ut cunctis comunicando.
  - 2) Liberalitatem vel maxime erga egentes, afflictos, fortuna offensos, miseros, oppressos, exerceamus.

D

634.
DIRECTOR GRÆVSSIME!
Socii æsumatissimi!

Natura ita sapiens institutum est, ut
mortalium quilibet secundum perfectionis
leges felicitatis nascenda teneatur
studio. Eoquem vero non delectet per-
fectionis sensus, quum ipse depravata
ac minus salutaria adesse nequaquam
patiatur, felicitatem constituat, atq[ue]
rector beneq[ue] constitutus comitetur
animos. Ex contraria autem beatitu-
dinis que recta ratione in diversa ru-
unt mortalium animi, quibusq[ue] sepe
delectare constituunt. Quas vere
et pro nihilo ducere magnum illud
antique eloquentie lumen, Ciceronem
puto, nos docet: Nihil, inquit,
tam angusti animi tamq[ue] parvi
quam

quam amare divitias. Nihil est honestius
 magnificentiusque quam pecuniam contem-
 nere, si non habeas, si habeas ad bene-
 ficentiam liberalitatemque conferre.
 Itaque hunc dignum spectatum, qui di-
 vitias despiciat, at vitremus. Caduca
 semper et mobilia haec, non virtutibus
 atque ingenio, sed fortuna ac temporum
 munera esse, a nobis ducantur.
 De quibus paullo prolixius dicturus
 mihi benignas adhibere aures vellem,
 oro obsecro. Quod si divitiarum
 splendorem atque summam unice con-
 temnere velimus, maximis incom-
 modis torqueamur. Despiciam itaque
 de quo propositurus sum, median
 nobis esse incedendam viam.

Di

Divitias enim contemnere, nec respicere
illas nos decere. -

Id finistre habeatur, quod plurimi homi-
 num animi ad ea inflammantur, quae
 nec salutaria, nec bona, sed e diver-
 so pestifera malae nominari possunt.
 Quod malum inter haec mortales,
 Opum fulgentium potestatem solum
 captantes, maxime grassatur. So-
 lam facultatem atq; copiam ex-
 petendam putant, neq; in utendo ra-
 tionem, neq; in carendo patientiam
 intelligenter. Quare innumera
 malorum exhibentur cause, par-
 omnes, uti vires mea licuerint,
 recitabo, atq; haec infelicia, quam
 possum maxime abominanda de-
 scribam. -

¶

In soliditate in hominibus primo re-
 peritur, ut, si amplam fortunam recti
 fuerint, nullis infortunii undique
 immergi posse credant. Sed luxuri
 diuorsitatem per plurimi declarant
 eventus exemplis. Quidam enim in-
 proviso casu, nulla mala metuentes,
 inani infortunii labe adficien-
 tur. Quod si ego miserum quorun-
 -dam mortaliū statum, in quem
 delapsi sunt, despicio, omnis mea
 erigitur attentio, qua sit huius in-
 felicitatis origo disquirendi.
 Ac plerumque id accidit in iis, qui
 olim diuitis ac opibus fuerunt
 instructissimi, in miserabili tem-
 re

rerum statu versantes. Nec id mi-
 -nim. Digni quippe fortuna gra-
 -tia favoreve suffulti, nullo mali in-
 -comodo in sepe invadebantur, res
 -quas inconstantia regit, nondum
 -experti, seruire in deliciis atque splen-
 -dida opulencia sepe infigebantur.
 Tandem vero, infelici aliorum, eadem
 -prospera sorte utentium, lapsu non
 -deteriti, propotenti infelicitatis
 -incus compulsi, in quaedam malo-
 -rum spumam immergebantur. Horum
 -itaque, ut scilicet miseria partes fu-
 --sire debeant, efficit securitas. Qua-
 --lis itaque in rebus dirigendis re-
 --esse sit attentio, facile, vos, Auditores
 Spe-

cratissimi, intelligere potestis.
 Porro autem et invidia, ubi vis pestem spi-
 -rans, opes consequitur. Haud exigua et
 hanc mortalibus adferre incommoda expe-
 -ditum est, quum ex alterius rebus secundis
 sit aegritudo. Hac animos ita destinauit, ut
 ad quovis mala, quae vis injusta mani-
 -aq; nulla resistencia ratione adduci
 -ssent. Quumq; hoc vitium late pa-
 -teat, et sit in multis, invidere scilicet,
 omnem curam ac providentiam adhibe-
 -amus, ne ipsiusmodi, invidiam nempe
 sectantium, insidiis capiamur; ac quum
 nulla tam modesta fortuna inveniat,ur,
 que malignitatis dentes vitare possit,
 eo magis in opum abundantia invidia
 incommodum versatur. Tantivirtu.

entibus malis, quare divitias non con-
temnamus?

Rapimur per opes in delicias, ac volupta-
tes, blandissimas dominas. Quos si vero
harum illecebris ducimur, rapimurque,
nihil altum, nihil magnificentum, nihil
denique divinum suscipere possumus;
incurrimus tum in morbos graves,
tum in damna, tum in dedecora, saepiusque
legum judiciorumque poenis obligamur.

At jam infinita sunt morborum forma
ac varietates, magna ex parte majo-
ribus nostris, deliciis non indolentibus
indulgentibus, ignota, omnemque
fere medicorum artem occupantes.
Unde enim potuit, quam a luxuria ac
dissona ciborum congerie decanda
sunt

San. Nos febrium genera, vel cum impetu
 et horrore humanum corpus quassan-
 -tium, vel febrem irreperibilem. Cuius
 enim negabit delicias, quibus utun-
 -tur, corruptionis semina et morbo-
 -rum principia in corpora hominum
 intrudere? Quum itaque in divitia-
 -rum nexu facillime delicias aggre-
 -diamur perniciosas, quid impediat, quo-
 -minus opum blandimenta, quae plurimis
 bus adhuc alia nos preconiunt incom-
 -modis repellamus fugiamusve.
 Tassidium hanc delicias, corrumpente
 demum corporis structura, consequitur.
 Nostra denique ^{quo nos decet, atque oportet,} proposita negligimus.
 Alia quippe meliora medicos itaque in-
 -veni

veniuntur, quae mori, perire, perire, perire,
 quae amitti nequeunt. Alia adfunt, quae
 tum salutem nostro animo infirigamus.
 Quae quum ita se habeant, divitias opere
 mortalium animos in prava quae
 minusq; salutaria sapere, infelices
 reddere, omniumq; malorum pestem
 ipsis effundere, ac e contrario
 nos opibus destitutos, felicitatem
 nactos, bonos esse rectosve, Quae
 quum ita se habeant, inquam, sin
 modus habeatur, divitias hominibus
 perniciosas esse dicendas, dubio
 procul est, quin necum omnes
 censentur. —
 Partem meam nunc secundam ordinis

e. diverso Divisitas nec nos respondere
 debere explicaturus ostendam. Quod si
 vero omnes pro illis rationes duxime-
 -rem, pene verendum mihi est, ne au-
 -ribus vestris molestus sim; quare ego,
 -omissis omnibus reliquis minoribus,
 -potiores modo adducam. Omnis sane
 -res vel defendi vel culpari potest; quon-
 -quidem et hoc meo orationis specimi-
 -ne accidit, quum culpata a me di-
 -vitiis, jam ante alio respectu de-
 -ferantur. -

Natura ita constitutum est, ut et auxi-
 -liis; quamvis paucis, eget mortu-
 -lis ad sui perfectionem, ad sui su-
 -spirationem atque valitudinem for-
 -mar

mandam. Nec aliquis in hac rerum
 universitate voluntatem ac finem
 suam, ut ait optimam, exequi potest, nisi
 vires, nisi auxilia succurrunt. Ut enim:

Divino quidam juvenis ad discendum
 litterarum studio flagrat, ac olim patriæ
 suæ maxima inferere potest como-
 -da; opes vero ejus exiguae ad istud
 excolendum, ad istud acuendum mi-
 -nime permittunt. Itaque si quis
 rectus sapiensq; illas respicit, qua
 tandem via salus incedat publica.
 in quantum miseriam irruit. Omnes
 quippe mali improbiq; forent opu-
 -lenti, omnes vero probi, quamvis resi-
 -stenter, deprimerentur. Que de-
 -plo

gloranda rei publicae facies! Porro
 ut aliud adferam, mihi concedatis,
 quidam miseri ac infelicis homi-
 nis casum dolet, eiq; benefacere,
 atq; auxilia supponere, quam ma-
 xime cupit. Quod vero studium ul-
 la ratione, deficientibus rebus
 ac opibus, efficax fieri nequit.
 Sic plurima hominum bona, ex animo
 germinantia supprimuntur, si qui-
 dam fines incorrupti nequaquam
 attinguntur. Videtur itaq; audito-
 res spectatissimi, nos opulentos
 esse posse, si divitiarum rationem
 observamus, ad benefaciendum nem-
 pe

-se, ad sustentandum nos ipsos atque
 alios, ad fines salubres constituen-
 -dos perficiendosve. Quodsi itaque
 fortuna nostras fores pulsabat, limenque
 conscendere conitibus, largamque se
 erga nos praebere cupit: naturale
 est, ut ipsam cupide arripiamus;
 ut ipsam benigne excipiamus, ex-
 -pediissimum. Quamvis sit lubrica
 -res, in fortuna favore conquiesce-
 -re, ubi jam explicavi; tamen, si
 ratio vivit, nullo mali laqueo
 constringi possumus. Ratio itaque
 illud animi munus in rerum quibus
 lubricis disponit, cernitque bene
 ad

adhibita, quid sit optimum. - Quod
 si itaque hanc omnium dominam
 ac reginam, bono consilio a Diis
 immortalibus datam, in bona que
 que convertimus, nos et fructum
 illius imensum esse consequutu-
 ros, nos opibus instructos bonos
 esse futuros, confitebimur. -

Terenz

Imperibos homines plurimum
 solent esse et injustos. explanavit

G. F. Gmelin Theol. St.

A xxii Junii M DCC LXXVI.

2778. I or

OCCASIONISTA.

Exord. Quemadmodum cujuscumque scientia
fructus in universum vel maxime in
corrigenendis moribus profusus est, ita ut
nimis plerumque, quanto sunt intellectiores
tanto esse homines erga alios acriores.
Sed idem quoque vult in contrarium.

Thema. Imperitiosos homines plurimum solere
esse et injustos. Hic demonstrabitur

Ratio: I. primum, quoniam imperitiosus dicitur

— II. Dein, quare imperitiam sere semper sequatur
et injustitia.

ad. p. 1. ^{ma} 1. Natura humana stultitiam negligere.

2. Ex ingenio suo modico omnia metiri.

3. Omnia invidiam propria dictis et
placidis aliorum abia stari.

4. Audacitate potius quam ratione et
iudicio regi.

5. Ingenia hominum aditerque parum difama.

6. Intra unius loculi angustias omnem rati
bonique sciendam sensum prohibere.

7. Magisteriam temporum factorumve testem
historiam non consulere.

Ratio: II. Variam inde oritur necesse est
genus injustitiae, quia imperitiosus.

I. Naturam acerbior quam fieri est confiniant.

II. Perperam fieri indicant quod secundum
ipsorum morem factum est.

III. Albidandi cum in ceteris opprimant.

IV. Preclusa ratione et indagare temere
obsequium imperant.

V. Praepostere ab una edate exposcunt quo
sunt atteritur.

VI. Aliena candida novae impugnant.

VII. Rudes ipsi sunt et humanis parum quae
plur ceteris sapere audent.

DIRECTOR EXCELLENTISSIME
Socii honorabilissimi.

Omnis scientiæ fructus in corrigendis moribus positus est. Moros enim sunt qui homines ad verum decus quod in virtute positum est traducunt. Sunt indagabiles virtutes et pulcherrime vitiorum sunt, qui in comprimendis animorum motibus, qui saepe vehementius contra rationem incidantur, occupati sunt. Illi efficiunt hominem, sibi ut vivat virtutem bonam, in potestate ut versatur, eum iustitiam ita efficiunt, ut quoad fieri potest.

suas secundum virtutum actiones
 instituat. Quam pleclarum ea morum
 doctrina cognosci potest, quo actiones
 et cogitationes nostras ^{fund} referenda, quo
 modo virtutes ed paranda ed excolen-
 do: vitia declinanda: pravique cupi-
 talibus resistendum sed. Quicumque
 igitur morum doctrina ac vite sue nor-
 mam eligit, in injustitiam incidere
 nequid sed quanto magis in eis est
 intellectior, tanto magis erga alios
 est aequior. Idem vero quoque valet
 in contrarium. Quare ego vobis
 demonstrabo. Imperiti homines plu-
 rimum solent esse et injustos. Primum
 ostendam, qui nam imperiti sunt

Dicendi: Deinde quare imperitiam
 fere semper sequatur et injustitia.
 Erina ergo mihi dicendum de illis
 qui imperiti sunt dicendi, vobisq;
 Auditores astutissimi imperitiis
 argumenta adferam. Sonite vobis
 homines ante oculos, qui studium
 humane nature negligunt, parentes
 non colunt, non honeste vivunt,
 quemvis fere tradunt, à legibus, quae
 sunt ornamenta discipulorum, funda-
 menta progressus, vinculaq; discipli-
 nae, discedunt, à turpi honestum
 non fecernunt, conscientia affurgen-
 te non morantur, duces et curatores

praetercunt, poenarum ac premio,
 rum obliviscuntur, nec quae ad pie-
 tatem et religionem faciunt. Ne,
 spectate in eos, qui animi etate effla-
 toz fund, qui omnia ex ingenii suo
 modulo mediantur, ubi non causa, non
 ingenio, non doctrina, sed impudentia,
 audacia, immoderataq; ledentia male-
 dicendi, coeperunt esse superiores; tan-
 tos sibi spiritus, tandemq; arrogandi-
 am sumserunt, omnium ad iudicium re-
 jicerent. Qui putant, nisi quid secundum
 ipsorum ~~in~~ cogitationes factum non
 non recte non bene esse factum, qui

in dicenda sententia dicenda vivere!
 antecellere ceteris prudentia ingenioque
 gloria cupiunt, qui se solos adorant,
 et naturae suae dundaxat inclinatione
 librandur. Porro posite ante oculos
 hominem, cujus animus nulla vedustatis
 cognitione, nulla antiquorum dampno,
 ram notitia, nulla quasi senili et cana
 conscientia eorum imbutus; qui intus cogita-
 tione nil fingit, nil in memoria recte
 stabuit; qui intelligendi aut judicandi
 vim ^{con} habet, sed tantam eorum hominem
 auctoritate regitur, qui omni doctrina
 instructissimi homines; pleni officii et

Et ac domicilium virtutes et erudi-
 tionis asserimantur. Contemplamini
 eos, qui ingenia hominum aetatesque
 parum discernunt, qui mores juve-
 nam, virorum, senam, quoad iracundiam,
 quoad honorem, quoad vitam et quoad
 cupiditatem non comparant, quod hic
 imbecillis, ille robustus, alius stupidus
 alius meticulosus, alius libidinosus, aliusque
 ad alia proclivis sit. Considerate eos,
 qui historiam non consulunt, que damon-
 magistra prudentia, deque futuris con-
 sultaturo prudenter, atque in posterum

provisorio, praedictorum exempla,
 quae in memoria conduntur praebet. Quae
 res gestas videremq; memoriam omnem
 continet, quae gloriose et illustria facta
 commemorat, quae continentia praevi-
 tates, fidei, et denique omnia omnia
 iustitiae exempla quam plurima &
 quam pulcherrima ante oculos ponit.
 Historiam ergo non in cambesio lectione,
 gendium moris, dicta, fortiter, clementer
 posse prudenter pieq; facta, non colligere
 non inerte potest, videriq; dum non deserta,
 vitia, damna non fugiet, et iniustitiam
 non rejiciet, sed quid inde oritur, quam
 varium genus iniustitiae, de quo

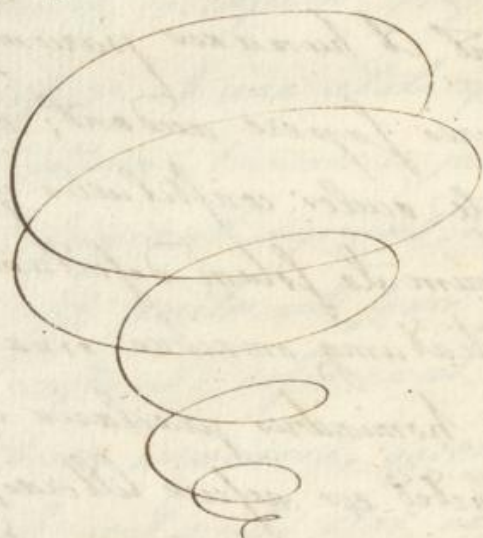
in secunda orationis meae parte loquar
 Imperite ^{enim} naturam arduam quam facta
 est constringunt, quia humanam naturam
 studium neglexerunt, quod dament animam
 instruit, praecepta nobis constantiter et
 honeste vivere tradit, quod ad cultum dei
 animi dament egregia comparatum, ad ille
 etiam implicatus corporis compagibus;
 fiat mentis ⁱⁿ originis suae me-
 mor, et confors divinitatis. Perperam
 fieri indicant, quod non secundum ipse
 sum facta moris factum est; quia sibi per-
 suadent in omnibus vite partibus esse
 modestos et temperandos; aliam modestiam
 perperam aliam

non agnoscentes. Inclaros viros, qui aliter,
 nec secundum eorum mores vivunt conti-
 nenter mordent, vexant, lacerantque; miro
 quodam supercilio despiciunt et asper-
 rantur, atque alicujus viri bonam famam
 deducunt. Porro medidandi vim in ca-
 teris opprimunt, quem ipsi non habent;
 dum medidandi ~~est~~ occasionem eis eripi-
 unt, maximeq; contendunt, ut in lites im-
 plicentur, quo minus anima eorum cogita-
 re et pro rei publicae commodo diligentem
 se ostendere possit. Proclusa indagine
 et ratione demere obsequium imperant,
 super alios homines se efferunt, ac

subditos suos induentur, injurias atque
 officii illiciti eos vexant, periculis ma-
 ximis exponant, ac si omne obsequium
 quibuscumque in casibus praestare deberent
 Proposere ab unaestate exponant que
 sunt alterius. Juvenes et jam virum aeti-
 onem suscipiant, cupiunt, eorum jam se
 debere esse peritos ubi sentis jam experi-
 entia instrudi, desiderant. Senibus vero
 eos labores imponant, quorum tantum
 juveniles aut virili aetas capax est.
 Aliena cuncta novaq; improbant;
 supra enim cadere dedit esse volunt
 nec pati possunt si alius hominis

fama atollitur, ita ^{sunt} ~~est~~ ambidiosi
 ad se homines esse non agnoscunt, eorum
 mortalitatis suae vel superbia oblivio
 tenet vel superbia dedignatio. Rudes
 denique sunt et humanis parum gnari,
 et plus ceteris sapere audent; nec mirum
 si vobis ante oculos confiduetis ignoram
 litterarum, cum ita solum desertum, desertum
 solum, spoliatumque omnibus ornamentis:
 qui omnibus hominibus praclaris est in
 festus, ut jactet eos resurre litteras; qui
 omnia aliorum consilia atque instituta
 reprehendunt, ita se demum sibi aliquam
 judicio famam confecturos esse confidunt.
 Omnes igitur homines contendere debent

id non tollatur: ^{justitia} que qui tollant etiam
 adversum Deum immortalen impij
 dicandi sunt: hec enim una virtus:
 omnium est domina et regina virtutum.

Aetate ac usu ad vivendicationem
 permultam adferri
 exposuit

J. C. Enslin, S. W. St.

D. xxii Junii. MDCCLXXVI.

2777. II or

Oeconomia.

Exordium. Triplex omnino genus hominum ex vitæ quietate & modo poni potest. Alii enim rudes ad vitam accedunt; alii, præceptis quidem culti, sed usu carentes; quidam vero super doctrinam usumque exercitati. Primi nullam profus sequuntur viam: nec medium aliquam, sed imperfectam: postremo demum consummatam.

Thema. Metate ac usu quam plurimum ad vivendi rationem adferri.

Baro I. Unusquisque recte vitæ vitam vivendi ratione naturali efficiet.

Baro II. Cum vero continuo vita procedente mendabitur sicque vitam consummabitur.

Ad partem I. Genet hæc vitæ ratio

1) ex consuetudine finit: in quorum quid homini, quid sibi propositum sit, quis cogit. Ille generalior est finis, hic specialis & proprius.

2) ex circumspicione ad ministratorum illic ductum
3) ex disquisitione utilium nocivarumque rerum.

4) ex intentione mentis in præcepta salubria.

5) ex comprehensione præsentium factorum cum futuris.

6) ex præcautione animi adversus quæ in diversis incitationum hominum comminatur atque talia dicitur.

Ad partem II. A) Multum hic præstat usus ac actus.

1) Quoniam varia & multitudine consuetudine & experientiarum copia humana ingenia melius norantur.

2) Quoniam longiori demum vitæ usuro vanitas, quæ res hæc manit inest, volatilitas atque varietas perditur.

B) Hæc autem vitæ efficiunt animas

1) Rerum hominum ingenia habilior.

2) In rebus dubiis confirmatior.

- 3) No discrimina vitae fortior.
- 4) Ad incipiente paratior.
- 5) In laetis moderatior.
- 6) Adversum patientior.
- 7) In tunc providentior.
- 8) In rebus agendis custoditior.
- 9) Difficilioribus operandoque
perplexibusq; casibus explicandis
alutior.
- 10) Ad singula diu ipse vitae
casibus partes conditionesque
instruatior.

LECTOR ILVSTRISSIMO
 SOCIJ Honoratissimi!

Quod si varietatem diversitatemque
 vivendi rationum hominum, eiusdem tamen
 generis animalium contemplanur, si diversas
 eorum de vera felicitate opinionnes perspiciamus,
 sane obstupescimus necesse est. Paulo accuratius
 autem rem inquirentes triplex eorum genus
 esse invenimus. Alii enim sunt, qui plane ra-
 des ac inculti ad vitam accedunt, hiq; anima-
 libus ratione carentibus nulla in re sunt ante-
 ponendi. Triplicem & hi habent varietatem.
 Quidam enim animum suam emendare inge-
 niumque excolere ac excolere possent, dumque
 eorum vellent. Naturae dotibus haud egent,
 sed vel nimium sunt foordes, ad eas sic

expoliandas, ut ubi illis possent, vel boni
 evadere plane nolunt, cum, fortunam virtutis
 esse inimicam, vitio contra illam favere,
 observare sibi videantur, vel alias obcuras
 virtutis voci aures suas occuludant. Sunt alii,
 qui, si modo non tantum sibi laboris virtus
 prosperet, trauitem eius libentissime inge-
 dicentur. Laborum autem animiq; intentione,
 quos tamen virtutis studiosos haec ulla
 oatione supersedere potest, sunt inimicissimi.
 Alii propro inveniuntur, quibus neque est
 voluntas vitam suam sibi aliq; utilem reddere,
 neq; ingenii doctos, quae hanc ad rem sunt
 necessaria. Ac hi animalia sunt contenta,
 vitiatione detestacioneque omnium, cum quibus
 vitam degunt, dignissima. Animalia, caete-
 rio brutiora bestia nullo in parte non solum

non praeferenda, sed ^{longe} ut vel postponenda.
 Omnes eorum actiones harum actionibus sunt
 simillima. Sic ut haec, ita et si non nisi na-
 luxae impetum sequantur. Vorant, ut haec,
 potant, ut haec, dormiunt, ut haec, ac mori-
 untur tandem, ut haec. Unicam inter hominum
 ac bestiam discrimen haec in re consistit, ut
 haec, pro natura sua, sic ut agunt, agere sit
 coacta, ^{et} illa vero, qui hominis nomine maxima
 cum iniuria superbit, eas tantum, quae gau-
 det, animi dotis, quaecumque sunt, excolere ac
 excolere iubent natura. — Sed quid longius
 hic commoror? Cum hoc ^{Sane} hominum genere
 non mihi res est. Propriae eos confidentiae
 suae relinquo, quae eis dicat, an ista, quam
 agunt vita felicitatem suam promovere
 possit nec ne. — Nam ad alterum homi-
 num.

num genus, ad eos scilicet, qui praeceptis qui-
 dem culti sunt, sed usu adhuc carent, ut accingo.
 Illi plane non sunt contemnendi. Quicumque
 enim salubria modo praecepta sibi elegit, quae
 in omnibus vitae suae casibus consulit, nec eis
 auctoritas suavioribusq; nihil suscipit, quis nos
 hunc vituperet? Quis non potius summis eam
 laudibus ornet? Nam quod usus ei est, ..
 non ipsi culpa est attribuenda. Hec tunc paul-
 lo magis proventus, ad tertium se genus convec-
 tet. Tertium autem hoc genus est, quod non do-
 ctrina solum praeceptis quae gaudet sed et usu aff-
 exercitatum. Quid hocce genere est nobilius,
 quid praeclearius, quid laudem omnium amo-
 re venerationeq; dignius? Quicumque enim
 huic se accersit, nulla in re, nullis tempo-
 ribus quicquam suscipiet, quod ab eis, quae in

Deum, quae in alios, quae tandem in se
 met ipsum observanda sibi sunt, officii abhor-
 rebit. Vitis sane omnino non caret, quis
 enim mortalium? Sed maculis tamen pau-
 cissimis minimisque afficitur. Gloriam
 contra usque praeclearissimis ornatu est virtu-
 tibus. Hancq; hominem omnium esse optimum,
 omnium praestantissimum, neminem fore
 quam dubitet adeo mihi persuasum est, quam
 quod certissimum. Quid autem ad optimum
 hanc vivendi rationem consequendam opus
 est factu? Nulli profecto, quicumque
 virtutem sectaturus est, nulli is labori, nulli
 operae, nulli animi intentioni parcat
 necesse est. Aetatem tamen paullo firmatis-
 simam usumq; omnium hominum vitae magi-
 stram, haut parum ad id contribuere, nemo

ibit inficias. Hac de re, igitur, vestra,
 Auditores Spectatissimi! cum venia, plura
 differere consilium. Nolale igitur, inquam,
 aetate ac usu quam plurimum ad vivendi
 rationem deferretur. Sed quid nos actus, quod
 usus inerat, nisi viam, quae ad bene vivendi
 rationem nos perducit, novimus, nisi admi-
 nicula, quae illuc nos afferant, novi sunt
 explorata? Primo igitur, quilibet viam
 hanc ingressurus recteq, victurus certam
 sibi normam rationemq, mature effingat
 necesse est demonstrabo. Tunc, vivendi
 hanc normam continua vita esse emenda-
 dam sicq, demum consummandam compro-
 babo. Unusquisq, dico, bene recteq, vi-
 cturus certam vivendi rationem in tem-
 pore sibi effingat. Haec enim si caret,

equomodo, quae ad vitam accedat. Omi-
 no sane rucis, varians semper atq; vacillans
 nulla in re constans, eandem rem morcu-
 piens, moxq; averfans. Consilium hodie
 initum crastino die est oblitus. Namq;
 aliud, ut iterum obliviscatur, caput, sicq;
 perpetua vita vacillat, minimosq; in ca-
 sa sibi obviente haesitat. Quicunque
 autem hoc vitare vitamq; suam scun-
 dum certam instituerit vult normam,
 is proae caeteris id agit, ut bonum sibi
 finem constituat, omnesq; actiones suas
 ita instituat, ut consequatur finem istum.
 Primum igitur perpendat necesse est, quae
 officia homini sunt implenda. Ne paullo
 accuratius inquisita, triplex eorum genus
 esse perspicitur. Officia in Deum, summam

omnium rerum Conditorum, cui originem
 suam, vitaeque conservationem ac tot tantaque
 beneficia debet, observanda esse, optime in-
 telliget. Operam igitur studiumque navabit,
 ut ea, quae maximo benefactori suo gra-
 tissima sunt, percontetur. Tunc sane, non
 si esse officia iucundiora magis, accepta, nisi
 quae in semet ipsum, ac quae in alios obser-
 vet, inveniet. Quilibet pro ipsum aliorumque
 amet, sanctissima eius est voluntas. Ita
 se ipsum igitur officia conferat necesse est.
 Quae autem sunt haec officia? Non in
 se tales suscipiat actiones, quae conserva-
 tionem suam tamque intellectus, quam in primis
 animi sui emendationem promovendae. Ita alij
 quoque officia collocare est obstrictus. Haec
 eadem sunt, quae in se conferre ipsum oportet.

De vera via, quae ad felicitatem pervenit, certiores eos reddat, nullamq; aliam esse, quam hanc axam eos convincat necesse est. Ingenium rationemq; eorum, quantum in suis solum est viribus; ipse excolat, animam emendet, ac ad promovendam eorum perfectionem felicitatemq;, quantum in se est, afferat. Dein et specialis propriusq; finis cuilibet est propositus, in quo, quae sibi ipsi, pro propriis rerum suarum statuta officia sunt observanda cogitet. Nam, quae non sit vel Princeps, vel civis, vel pater, vel quicumque voluerit. Si princeps, qua ratione imperio suo bene fungatur, quem modo populum suum non ut Tyrannus gladio atq; armis ad obsequium cogat, nec nisi metu obedientiam exprimat, sed languan-

pater amorem eius clementia ac beneficiis sibi conciliat,
 hac enim ratione multo magis in emendandis
 civibus suis proficiet, ac si vi ad officia eos
 compellat. Si civis est, contendere eum
 oportet, ut, quae princeps vel nutu solum
 cupere videtur, libentissime exigat, cum
 omnia, quae ille vult, ad solam ipsius fe-
 licitatem spectare, optime prospiciat. Si
 tandem pater est, nichil ei sit antiquius,
 quam bona liberorum suorum educatio,
 in qua non ad id spectet, qua ratione
 aliquando rem suam agere, sed quomodo
 ea, quae ad veram felicitatem suam
 acquirendam pertinent, ipsi intelligant
 omnibusq; ad ea consequenda viribus ela-
 borent. Qua vero ratione omnibus hae
 officii satisfaciet, nisi nota ei sint admi-
 nicula

nicula illuc ducentia. Circumspecta ergo
 necesse est, quae sint haec adminicula
 eaq̄ inventa adhibeat. Plura quidem dan-
 tar, quaream non potest non exarsesse.
 Sed saluberrimum tamen utilissimumq̄
 ut mihi quidem videtur, id est, ut nos ip-
 sos, utq̄ alios noscimus. Quid enim offi-
 cii praestare possimus, nisi, quae nobis
 aliisq̄ maxime conducant, sciamus. Hoc
 clarissimum igitur id emq̄ praeclearissi-
 mum studium est, quod hominem nobis
 ipsane inlucatum in vera specie sua,
 cum omnibus eius virtutibus, omnibusq̄
 vitis ob oculos ponit. Se ipsum nosse,
 si hoc in amplissimo ^{intelligitur} dicitur spatu
 omnes fere alias in se scientias, omniaq̄
 officia includit, quae homines persequere

quibus satisfacere possunt. Ad disqui-
 sitionem nos adducit, unde sumus, seu
 Cui nostram debemus vitam. Haec res
 ad officia, quae Supremo Domino debemus,
 incitat. Tunc Ubi sumus, seu quae
 ad finem huc sumus producti. Quare
 ad officia, quae aliis debemus, commove-
 mure. ac demum, quicquid sumus.
 Unde nos ipsos, virtutes nostras macu-
 latisq; perdisimus, quo factis eo facilius,
 quae adhuc laboramus, vitia seponere
 vitamq; nostram emendare poterimus.
 Optima, ut ego quidem opinor, nos ipsos
 norandi ratio est, si cum iis, qui plurimis
 usq; praeclarissimis virtutibus sunt orna-
 ti, paucissimis contra usq; minimis vitiis
 laborant, nos comparamus. Tunc quantu-

nobis ad eam, qua ipsi gaudent, virtutem
 consequendam desit ad huc invenimus.
 In primis etiam hominem recte beateque
 victurum disquirere oportet, quae oere
 sint utilia, quae vero nocua. Atque enim
 facillime mala cum bonis commiscere nec
 ideo finem suum adsequi possit. In salu-
 terrima quoque praecepta mentem intendat in alt.
 His enim si careb, recte beneque vivere
 nulla ratione potest. Id igitur cui libet
 maxime curae cordique sit, ut semper ta-
 lia sibi eligat praecepta, quae tam sibi, quam
 aliis sint utilia. Nec hoc quoque magne
 sine tracta est, si ea, quae sunt, atque su-
 vant cum his, quae futura ad huc sunt,
 comprehendit eaque invicem comparat. Namque

si ea, quae fiunt, cum his conveniant, quae
 iam dudum sunt facta, ea quae expectanda
 adhuc sunt, his non esse contradictoria, colli-
 gere potest quam facillime. — Ut autem
 res eo aperlius eluceat, exempla iam illu-
 strabo. Quodsi ille in historia legit, eos,
 qui non virtute, sed dolo ac astutia celeri-
 ter in altam ascendere, maxima ex parte
 celeriter etiam lapsos esse, et in futuro tem-
 pore hoc esse eventurum, persuasum sibi ha-
 bere potest. Tunc hic ei recubet gratus,
 ut ne unquam nequitia sese extollere cupi-
 at. Animum denique suum adversus quaeque
 in diversa incitantium hominum concemura
 malasque artes intendant. Ubicumque enim bonorum
 non paucos esse virtutis eiusque cultorum inimicos

neminem fugit. Cum ipsi virtute abhorre-
 ant, non ferre quos possunt, alios eam
 colere eiusq; voci aures praebere oportet.
 Omnes, si fieri posset, sui similes redderent,
 cum non fugiat se, quantum vir-
 tute praediti ipsis sint anteposendi. Ab
 his igitur summo studio sibi est cavendum,
 cum multi inter eos inveniantur, qui, licet
 virtute sint orbi, prudentia tamen gaude-
 ant, qua se non nisi ad alios eorum
 pendios utuntur. Sed qua ratione homo
 omnibus officiis suis fungi, quomodo omnia
 praecepta, quae ad bene beateq; vivendum
 opus sibi sunt, observare potest, nisi sit ac-
 tate paullulum proveciore, nisi usq; sit
 exstructus. Non enim artem, quam dicitur, non

ita facilem, sui scilicet aliorumq; noscenda
 rum vite callebit, nisi longiori aetate usq;
 paullo ampliori omnia humanae naturae vi-
 tia atq; maculas notas sibi fecerit. Meta-
 tem igitur atq; usum per multum hic pra-
 stare, longiori demonstratione egere non pu-
 to. Non enim nisi varia multipliciq; con-
 suetudine ac experimentorum copia humana
 ingenia percipi possunt, quantumq; inde fru-
 ctum capiamus, supra iam breviter quidem,
 sed tamen ita, ut maximum eius emolumen-
 tum elucere inde patem, ostendi. Ad quoque
 contemplatione haud indignum paulo, longiori
 vitae usura vanitatem, quae rebus huma-
 nis inest, volubilitatem varietatemy; perdisit.
 Hoc enim nobis inde emolumentum evenit, ut,

cum videamus, omnem rem humanam limi-
 titus esse circumscriptam, nec quicquam
 hac in rerum universitate diu posse con-
 sistere, in secundis finibus moderatiore,
 nec nimium eis confisi abutamur illis, sed
 semper potius in memoriam nobis reve-
 mus, sic ut nihil, ita et fortunam nostram
 non fore aeternam, ac quodam certe tem-
 pore decreturam esse labefacturamque.
 Tunc ea non erimus inflati, sed in omnes
 potius prouisi atque modesti. In adversis
 quoque erimus patientiores, certa spe deli-
 ctati, non semper nobis fortunam fore inui-
 diosam, sed cum tempore et fortunam nostram
 mutatum iri. Omnium etiam rerum huma-
 narum haecce varietas ad omnia, quae com-
 mutationi sunt expofita, pariter aestimanda,

aliq̄ autem, Do quorum perpetua constantia
 ac diuturnitate convicti sumus, eo diligen-
 tius sectanda nos commovet. — Si vero
 omnia, quae inde nobis eveniunt, commoda
 atque emolumenta referrem, Dies sane me
 Resiceret, vestraq̄, Auditores Specta-
 tissimi, ab uteriq̄ patientia. Cumq̄
 insuper supra iam paullo fuerim longior,
 dicendi nunc finem faciam ac non nisi per-
 breves addam preces, ut vitia, quae forte
 irrepsere, mihi condonetis ea, ~~mihi~~ hoc in
 dicendi opere perparum versato indifertis.
 finiq̄ ignoscatis.

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

[Faint handwritten text visible on the edge of the adjacent page.]

Praeclaras illas virtutes
 Facilitatem atque Clementiam
 exposuit

G. H. Freytag. J. U. St.
 d: xxix Junij MDCCLXXVI.

2787. 502

Oeconomia.

Exord. Inter ceteras virtutes amplis-
simo, magnoque pretio habenda sunt,
que vito maxime societatem continent
Thema. Præcipua hominis virtus est facilitas
atque clementia.

Caro I. Utriusque primum virtus et indoles
explicatur.

Caro II. Grævantia dein atque utilitas demon-
stratur.

ad Partem I.

A) Facilitas et clementia in
hoc differunt, quod illa cadit in
omnes, hac propria eorum est,
qui jure quodam gaudent in celis.
Cernitur facilitas

1) obsequendo, ut aliorum mori-
bus, quo ad licet, inferriamus.

2) indulgendo, ut ex suo quæque
ingenio, modo liberaliter insti-
tuto, et prout ab eis ac natura
tulerit, facere finas.

3) annuendo: ne quid temere, sine
re et jure petatur, cui ipsam
recuset.

4) deprecando: ut aliorum quo-
que causam, ubi opus fuerit
non gravate suscipias.

5) condonando, ne errata offen-
sæque acriter vindices.

6) emendando, ut leniter et
humaniter perperam fac-
ta corrigas, oratione et ra-
tione errantes in rectam vi-
am traducas.

B Clementia potissimum duplex est
 1) Civilis, qua utitur imperans erga
 subditos.
 2) Domestica, qua utitur pater
 erga liberos.

Ad Partem II.

Comoda sunt manifesta. Quippe hisce
 virtutibus

1) in vita universa societas egregie
 juvabitur

2) Proinde amicitia facillime
 parabitur, et conservabitur.

Director Excellentiſſime!
Socii Honoratiſſimi!

Quamvis ſingula virtutes ſemper cum bono aliquo conjuncta ſint, neque ulla earum illo deſtituitur, hoc tamen bonum in nonnullis majus conſpicitur. Quaedam valetudinem noſtram ſuſtentant et corpus ſuaviter, quaedam exiſtimationem noſtram amplificant, multaque alia, quas comoda ſua ſequuntur, his tamen omnibus virtutes illas, quo vita noſtra ſocietate continentur, preferendas eſſe, cenſeo. Qua enim ſocietate ſi careremus, nec vita ulla poſſet eſſe beata. Principio quidem rerum nullam ſocietatem iniuſe homines, neque commercium aliquod inter ſe habuiſe, certioſimum eſt. Quiſque in caſa ſua

inclusus, agrum eam cingentem
 colebat, neque alios homines curabat
 sed sibi tantum soli vivebat. Inopia
 vero, metus vicinorumque imbecillitas
 eos, ut se conjungerent, cogebant.
 Quidam enim improbi fusi ac disper-
 si per agros vagabantur, aliosque
 vim vi repellere impotentes et pro-
 fectione sua dimovere conabantur.
 Sapius quoque illis cum bestiis, quo
 agros eorum devastabant, pugnan-
 dum erat, et haud raro fiebat, ut illi
 quippe viribus longe valentiori-
 bus, succumberent. Quis unquam
 ingratias ibit, hunc statum longe
 miserrimum fuisse. His ergo rebus
 commoti conjungere se stabuebant
 homines, ut malis istis conjunctis
 viribus occurrere possent, et quo-
 niam studia hominum quam maxi-
 me contraria et voluntates diver-
 sissimas esse, facile intelligebat,
 voluntatem suam uni submiserunt.

runt, et illum ipsis imperare iusserunt. ^{facto}
 Certa quoque officia sanciebant, quarum ^{donec}
 prostandarum causa societatem ^{que} polis-
 simum inierant, civibus scilicet, ut ^{prima}
 sibi invicem auxilium ferant, sequa ^{que huius}
 omnibus viribus tueantur, principi ^{primi}
 vero, ut ipsis mitius imperet, et so- ^{crime}
 cietatis felicitatem, quantum in ^{heredi}
 se positum erit, amplificare stude- ^{ilioni}
 at. Hinc oriebantur proclaro illo ^{eorum}
 virtutes, facilitas atque clemen- ^{lateq}
 tia, quo si eximerentur atque eji- ^{itas v}
 cerentur e vita, nullam unquam ^{in mu}
 societatem futuram esse, nemo ^{in co}
 non intelligit. De harum ergo vir- ^{oribus}
 tutum prostantia mihi hodie di- ^{que ha}
 cendum est. Antequam vero ulterius ^{mo do o}
 us progrediar, peto a Vobis vehe- ^{confe}
 mentiosime, ut mihi in hac di- ^{on obstr}
 cendi exercitatione nondum satis ^{ne volu}

versato, quo minus recte dicta sunt
 condonebis. Jam ergo incipiam, Vo-
 bisque, Auditores Honoratissimi,
 in prima orationis meae parte ubi
 usque hujus virtutis indoles explica-
 bo. Primum mihi notandum videtur
 discrimen, quod inter has virtutes
 intercedit. Facilitas cadit in om-
 nes homines, clementia vero prop-
 ria eorum est, qui jure quodam pos-
 seltateque gaudent in ceteros. Fa-
 cilitas vero multifariam cernitur,
 et in multas res se extendit. Nos
 eam in eo perspicimus, ut aliorum
 moribus studiisque inferviamus.
 Is, qui hac virtute praeditus est,
 homo ad aliorum vitam rationem
 et consuetudinem se accomodat.
 Non obstinate alius obstrepat, nec
 que voluntati atque desiderio eo-

rum contradicit. Sed in omnibus
 potius rebus obsequens est, libere
 terque omnia, modo non cum rati-
 one vel communi societatis con-
 do pugnet, concedit. Ex suo quere
 que ingenio, si liberaliter est in-
 flitutum, facere finit, neve per
 vim alio trahit. Cuius natura
 adversariam, quidve societati
 hominum periculosius, quam homi-
 nem, qui libere et sponte agere so-
 litus est, cogere ad faciendum ali-
 quid, quod, si per se stetit, nun-
 quam facturus fuisset. Facilis ve-
 ro longe mitior leniorque est. Ille
 neminem cogit, nemini que vim
 aliquam adfert. Si vero quem vi-
 dit imprudenter et inconsidera-
 te agentem, aut si intelligit,
 hominem suis commodis actione

quadam officere et obstruere, tunc il-
 le hominem humaniter informat,
 illumque graviosimi damni, quod
 futurum esset, si actionem hanc com-
 mitteret, convincere studet. Hoc vir-
 tus in hoc quoque sese caferit, ut ni-
 hil cuiquam, modo recte et iuste
 petat, recuset. Nihil eum avocet,
 nihil impedit, quominus alicujus
 precibus obsequatur. Cuiusque per-
 suasum habere potest, nunquam
 se ullius rei repulsam ab illo esse
 laturum. Cuius quid modo exultu
 alicujus, ut ita dicam, intelligit,
 quod petiturus est, id jam, ante
 ipse petit, maxima cum volup-
 tate et alacritate perficit. Om-
 nia sua patens cuique, miseris
 proferens et fortuna afflicta-
 ribus nihil negat, sed divitias su-
 as quoque ad eos redundare finit.

Quam multi sunt ^{adco ferrei} qui, licet divi-
 tiis opibusque abundant, eas ta-
 men aliis procludunt, neque moven-
 tur, si alii, summa inopia atque
 paupertate preesi, gemunt, et
 sepius pereunt. Facilis vero num-
 quam desistit, nunquam defatiga-
 tur benefaciendo, et divitias non a-
 liam ob causam ei a Deo esse con-
 ceptas, existimat, quam ut iis ali-
 orum inopiam sublevare posset.
 Nec minus virtus hac in eo efful-
 get, quod aliorum quoque causa,
 ubi opus fuerit, non gravate sus-
 cipit. Facilis si vidit quem ab ini-
 micis suis exagitatum, aut culpa
 aliqua graviori, quam re ipsa est,
 oneratum, partes ejus suscipere
 non dubitat, et eas diligentiossi-
 me tuetur. Inimicis injuriam,

qua illum afficiunt, ante oculos
 ponit, culpam, quo antea intende-
 batur, minuit, et tandem amici-
 tia opere ejus reconciliata, eam
 bene diligit. Neque minus ipse ir-
 rata offensaque condonat, eas non
 acriter et vehementer vindicat.
 Ad ignoscendum semper eos para-
 tissimus. Injurias, quo ei ab aliis
 inferuntur, equo tulit animo, ne-
 que iracundia aut vindicta cupi-
 dine effervescit, sed inimici poti-
 us officio studisque reconciliare
 sibi studet amicitiam. Tandem
 facilitas est in hoc se offendit, ut
 leniter et humaniter perperam
 facta corrigat. si quem videt ni-
 mis longe a virtutis tramite
 aberrare, et proclivem vitiorum
 viam ingredi, tangitur miseri-
 cordia miseri iotius hominis, quo-

niam cum in maximam calamitatem et in apertam perniciem
 incurvere, facile intelligit. Hinc illum acriter humaniterque ab
 illa perniciosissima via avocare et deducere studet. Numquam
 desinit, numquam finem facit hortandi eum atque orandi, dum
 ipsi contigerit, hominem a perditum atque aberrantem
 in rectam viam traducere. Nunc mihi satis eas partes, in quas se
 extendit prestantissima hoc vir-
 tus, explana se videor. Jam mihi quoque de clementia indole dicendum est. Clementia potissimum
 duplex est, civilis nempe, qua utitur princeps erga subditos, et domestica, qua utitur parens erga liberos. Primum ergo loquar de civili. Quamvis princeps quique

que omni virtutum genere ornatis.
 finis esse debeat, et ejus vita ali-
 ro, ut virtutum exemplar in al-
 tiori specula proponenda sit, nul-
 la tamen ei illa aptior, nulla ac-
 comodatior. Hac enim virtute si
 ornatus est, princeps finem, ob-
 quem ipse rei publica preest, sibi
 semper ante oculos ponit, neque
 unquam obliviscitur, suum esse
 omnia ea, quae e Republica futu-
 ra esse, animadvertit, facere. Ci-
 ves suos, ut filios contemplatur
 et amore illos semper paterno pro-
 sequitur. Salutem illorum, atque
 felicitatem, quibus modo rationi-
 bus proficit, promovere studet, eam
 que sibi supremam esse legendu-
 cis. Non fastidit ille preces civium
 sed maxima hac ei est voluptas, quos
 videns fortuna offensus reddere
 quos feliciores. Quod iota virtu-

te pulcherrimum, quidve divinius? Tamen sua
 li enim modo se gerente, proxime quatuor
 ad Deum accedit, eique simillissimus fit. Id si minus intelligi-
 tur, quanta sit huius virtutis
 prostantia, ea opposito ei vitio
 crudelitate perspicui potest. Voc-
 bes atque dies crudelis princeps id
 unice agit, ut subditos suos novis
 semper modis vexaret. Felicitas
 eorum ei minime cura cordique est
 sed intercludit illis potius omnes
 vias, ne eam consequantur. Co-
 des anhelat, et utitur his cadi-
 bus ad bona occisorum ad se rapi-
 enda. Neque ille tyrannus precis
 bus aut lacrymis civium com-
 movetur, sed rejicit illa, tanquam
 in eorum interitum jurasset.
 Clemens vero princeps nulli ope-
 ro, nulli labori parcat, ut terras

rum suarum flos magis magisque
 augeatur, gaudet ille, quoniam
 suam ipsius salutem atque opes
 a populi sui opibus pendere, faci-
 le intelligit. Venio nunc ad clemen-
 tiam domesticam, qua utitur
 pater erga liberos. Parentibus a-
 morem erga liberos jamjam na-
 tura iniecit. Hunc vero amorem
 augere semper et excolere studet
 clemens pater, eumque signis ma-
 nifestat. Non satis habet, procre-
 asse liberos, eosque conservasse, sed
 et felicitatem illorum omni ope
 amplificare nititur. Hinc liberis
 a prima etate precepta sapien-
 tia, rerumque divinarum et huma-
 narum scientiam instillari cur-
 rat, neque ullis sumptibus parcat,
 ut ingenia illorum acuantur, et
 ipsi ad omnes honestas artes insti-
 tuantur. Eos ab omni otio, luxu

omnibusque vitio, quo sanita-
 tem ac vires animi proflernunt
 avertere et deducere studet, eo-
 rum vero animos ad pietatis vir-
 tutisque amorem inflammas. Quia
 multum ergo differat ille a diffi-
 cili, et crudeli in suos liberos pa-
 rente. Ille sane indignus parentis
 nomine est. Incuria enim sua effi-
 cit, ut vita eorum et intellectus
 quam maxima capiat detrimen-
 ta, iisque, ut ipse maximis tur-
 pifimisque vitio imbutus est
 ad omnia scelera facies proferat, et
 sic teneros illorum animos quam
 miserrime corrumpit. Nonne hic
 melius fecisset, si liberos nunquam
 procreasset, vel eos statim a par-
 tu occidisset. Tunc enim ex civi-
 tate exhausta esset futura illa
 sentina, neque unquam in peri-

culo versarebur, a fecleratio ali:
 quando civibus ad exitium et va:
 sitatem vocari. Clemens vero pa:
 ter non illorum modo salutem in
 educatione spectat, sed prospicit
 quoque, ut boni aliquando et tibi
 rei publice utiles cives evaderent.
 Nunc ad alteram orationis meae par:
 tem me vertam, in qua Comoda et
 prestantissima emolumenta, qua
 has virtutes sequuntur, vobis, Audi:
 tores Honoratissimi, demonstrare
 volo. Quamquam neminem vestrum
 esse, ediotimo, qui illa in dubium
 vocet, aut qui ea ex illarum indole
 non perspiciat, tamen, ut harum
 virtutum pretium eo melius e:
 luceat, magis ea explanare con:
 tendam. Primum haec virtutes ad con:
 servandam vitam universo societa:
 tem aptissime sunt, et egregie
 juvant. Cum enim finis huius pa:

civitas non alius fit, quam ut
 nobis invicem auxilium feramus, nobis
 que officio studioque vitam reser-
 vamus suavis finam, nullas sane
 alias invenio virtutes, quo huic
 fini magis respondeant, quam has
 ipsas, facilitatem atque clemen-
 tiam. Cuius enim virtus hominem
 magis ad officia prestanda, ad auxi-
 lia omnibus, qui illis indigent,
 ferenda, ad aliorum denique felici-
 tatem pro virili promovendam
 invitat. Cuius principis potissi-
 mum virtus subditos adducit,
 ut illum ament, utque fidem er-
 ga illum singularem conservent,
 quo denique virtus principis effi-
 cit, ut non reculent, fortunam
 suarum, quid? quod sanguinis pro
 principe periculum facere, quam
 clementia? Quam vero sint ne-
 cessario in hominum societate,

facile intelligi potest. Tingatio
 vobis velim homines, qui societatem
 inierunt, asperos natura, et iniquos,
 quam diu putatis duraturam esse
 eorum societatem? quam subito vincu-
 cula illa rumpentur atque scinden-
 tur. Neque ea disensiones et discordia
 diriment et dissolvent. Principe ve-
 ro si elatius se gereres, subditioque
 onera imponeres, quo sustinere non
 possent, et omnem in eos crudelita-
 tem exercere velles, nonne illi fla-
 bim ab illo deficient, eumque deserent.
 Et tunc nullo modo caveri potest, quo-
 minus bella civilia exardescant, quo
 nulla res, quam interitu totius civi-
 tatis extinguere possunt. Ubi vero ad
 ista avum virtutum regulas vivitur
 quid aliud oriri potest, quam summa
 inter populum et principem con-
 cordia. Tunc terra hoc latissime flo-
 rebit, et firmissime stabit. Ne-
 que hostis tam audax, tamque te-

merarius erit, regnum, quod vidit
 concordia fideque stabilitum ab-
 que munibus, aggredi, nisi velit,
 ut omnes suo opere hoc scopulo fran-
 gantur et pene pereant. Nunc ad
 alterum, quod nobis ex hisce virtuti-
 bus redit, commodum progredior.
 Quidem enim amicitia facillime
 paratur et conservatur. Amicitia
 nulla alia re oritur, quam si quis
 studiosum atque benignum in ali-
 quem ostendit animum, alter
 vero hac re commotus eundem redar-
 mat, pariterque illum sibi offi-
 cium obstringere studet. Facilio-
 ribus benignum se prebet, omni-
 busque in rebus liberalem grati-
 ficandi voluntatem ostendit. Om-
 nia, que amico debet, officia, li-
 cet quoque aliquando aliquis in
 commodo conjuncta sint, liben-
 tissime persolvit, neque unquam

defatigatur, beneficiis eundem cumu-
 lare. Omnis morositas, omnis asper-
 ritas quam longissime remota sunt
 eorum vero loco humanitas atque
 facilitas regnant. Hinc fit, ut omnes
 non possint non eundem carum habere,
 et summo illum amore complecti.
 Principi nil magis quam fidelis
 amici opus est. Quomodo enim fi-
 eri potest, ut universam solus rei
 publicae molem sustineas, sed habe-
 at quoddam necesse est, eorum hu-
 merito partem illius imponat, et
 quibuscumque consilia ad communem
 rei publicae salutem spectantia in-
 eat. Hos vero nulla alia re, quam
 clementia comparare sibi potest.
 Optimis saluberrimisque consili-
 is eundem instruunt amici, et ejus
 utilitati omnibus modis confu-
 lunt. Tyrannus vero omni fide et
 amore destitutus est, cum in ipso

nulla sit fides, nulla caritas. In-
 felicissimus ergo merito habetur,
 quum ei amicorum inopi vi-
 ta degenda est. Nullibi infidus vacu-
 us est, quoquo se vertat, infidus ei
 feruntur. Iis quoque, qui ex amicis
 ejus esse simulant, ut primum oc-
 casio datur, e medio eum tollere par-
 rati sunt, ut civitatem ab hoc im-
 manissimo monstro liberarent.
 O infelicissimam tyranni vitam!
 Clemens vero princeps unicuique
 subditorum suorum carissimus est,
 et tantum abest, ut illum inter-
 ficere querant, ut suam potius
 vitam pro illo profundere non
 dubitent. Si vero ei ex hac vita
 discedendum est, quid mirum? si
 eum lacrymis gemitibusque prose-
 quuntur, et memoriam ejus poste-
 ritati conservandam colendamque
 tradunt. —

Ex rebus minus secundis
facile oriri posse
suspicionem
expouit

J. Petr. Hebel. Trud-stad.

7. Julii 1776.

~~1°~~ ~~2°~~

aus Terenz

quam quon
litare, at
tamen in
maxime p
ulari vob
tas quam
certum en
ter eos qu
quam fini
quos ling
verba fac
demifione
venti bin
qua alios
hos verba

Director Gravissime

Sodales honoratissimi,

Quam quam conspectus quidem vester me ex-
citare, atq; ad eloquendum animare debeat
tamen in mentem nonnulla veniunt, quae ita
anxium sollicitumque me reddunt, ut nisi sin-
gulari vestra humanitate niterer, tacendum pro-
tius quam dicendum mihi esse iudicarem.
Certum enim habeo quam difficile sit, ut in-
ter eos qui omni lingua latina apparatus
quam fieri potest intractabilissimi sunt, ego
hujus linguae merito tibi surgam atque
verba faciam. Vos itaque qua ipsorum animi
demissione rogatus volo, ut iam mihi dispe-
renti benigniori manum prebeatis aures, et
qua alios ante benevolentia ante me ex hoc
loco verba facientes complexi eritis, eadem et

me complecti dignemini.
 Etsi non oratissimi Auditorum suad iam om-
 nium ore tritam sit, quot capita tot sensus
 et suum cuique pulchrum. Istud tamen
 observare est, omnes quanta vi ingenio
 et moribus differat, in eo conspirate ut vi-
 tam beatam et tranquillam sibi omnes
 exoptent. Quis que trans actis laboribus qui-
 tis tenetur desiderio. Est enim inter tot fe-
 licitatis atque beatitudinis genera id potes-
 simum ut ego arbitror referendum, ut tran-
 quillus nolis sit animus, qui non malefacto-
 rum conscientia, non infami habendi cura
 non nimio affectuum impetu, non insidia-
 rum inimicorum metu perturbetur. Fin-
 gite enim vobis hominem, qui assiduis mala
 conscientia furis exagitatur. cui nil nisi
 seclerum suorum ob oculos versatur poe-
 na, quam misera ejus hominis sunt vices

irces. Fugite si placet hominem, qui nullum
 non movet lapidem, ut ingentes pecuniarum
 Thesauros sibi acquirat. qui cruciatur non
 solum cupidine ea, quae habet augendi, sed
 amittendi quoque metu qui maximas inter opes
 incipit atque egenus, qui studio atque amore
 habendi senescit atque imoritur. qui tanto a,
 more suas profectiones amplectitur ut membra
 ab eis divellere ac distrahere citius possit,
 quam quicquam ei eripere. Hic certe iratus
 Jis est natus, hic certe qui comiseratione
 dignus habeatur meretur. Considerate eum
 qui adfectuum turgidis velis rapitur, quocumque
 quae fera libidinum tempestas eum vocat
 qui nimis suo impetu non solum plurimas
 caput incommoditates sed in extremo adeo in,
 cidit calamitatem. Ponite denique ho,
 minem qui nequam tutam se esse credit
 qui insidiarum et laqueorum hortum, va,
 na ac inani meta ex cruciatur. Si quid

unquam certe ejus modi metus est, qui omnem
 hinc animum tranquillitatem atque quietem
 ex animo nostro removet. Eoque magis homi-
 nis ad suspitionem praevisi vices dolendas esse
 arbitror, quod plerumque illi, qui inimica
 fortuna mactantur, suspitionibus auge-
 ant suam calamitatem. Regna haec res
 est de qua plura verba faciuntur, quod
 et iam animo mihi proposui.

Potest nobis potest et aliis suspici-
 onis esse causa infortunium nostrum.
 Est quidem communis illa, quae omnibus mor-
 talem pectoribus infidet laber, ut invidia
 atque ira hominum inter se tanta sit, ut meri-
 to aliquando suspitione trabamur, et ab
 aliorum iniuriis nobis cavemus. Solum
 illud hominis est, quod nulla quidem certis
 patitur, ut ab aliis pertinaci interdum
 odio ac invidia persequatur. Res sane

Spectaculo digna, homini ab eo solum animali
 quod unicum ad Dei imaginem creatum est,
 solum hilari fronte amicisque oculis praeditum,
 solum ratione et oratione, quae certe amici-
 tiam alere possent, ut ab eo solum, ejusque
 insidiis sit nobis cavendum. Hinc non mi-
 rabimur suspitionum omnia esse plena
 Duplici autem modo infelix ad suspensionem
 potissimum duci potest. primum ita, ut
 si ex^o summo felicitatis atque gloriae honoris
 fastigio, ad infimum usque gradum de-
 cecti sint statim suspicio eis oriatur, ac
 si quis invidia id eorum fecisset. Nec id est mi-
 rum, ex quo enim, communi contagione omnis
 mortaliū natura deperdita est atque cor-
 rupta, semper scintilla quaedam, male, imo
 pessima suspitionis in nobis met residet, ita
 ut, si ne minima quidem ad suspensionem
 nobis occasio data sit, semper cogitemus, hanc
 hoc alium illud in nostrum damnare moli,

ni nobisque infidiari. Et si vellemus Hono-
 ratissimi Auditorum Historiarum monumen-
 ta, de iis quo nostris temporibus contingere
 et iis quo ob vetustatem a nostra memoria
 remota sunt excutere, quantus exemplarem
 Theaurus hinc nobis recluderetur. hunc
 rem queso considerate, si homo nulla
 causa permotus, tam pronus ad suspici-
 onem est, quantam evadere illam putatis
 si aliquid accedat quod minus senarum esse
 videatur. Jam putat hunc splendoris sui
 pristini invidia tactum, eum precipitare,
 se, si quid amittit, statim suspicio ei
 oritur hunc vel illum clandestinum ei fur-
 ripuisse. Et si quodamque in malam partem
 semper accipit. Alterum quod ex infortu-
 nostro nobis oritur suspicionum genus id est
 ut ob res nostras minus se curas, contentum et
 ludibrio nos ab aliis haberi patemur, Sicutur

quidem qui ita superbia sunt inflati, ut eos qui
 inferiori fortuna nati sunt contemnant atque despi-
 ciant, sed parum libet, ut ideo omnes ab omnibus
 tam leviter despiciantur. Quisquis tantulum iniqua
 habebit sanguinis, ut eo de cedat, illum qui omni-
 no comparatione magis quam se contemptu dignus
 est tam leviter aspernare. Porro homini impo-
 tentia sua suspicionem excitat, timet ne quis
 cum nulla ei nocendi potestas sit manum ipsi
 iniuriam inferat, omniaque nequidem tangentia illum
 in sui contemptum atque ludibrium accipit. Et si
 innumeris modis suspiciones ei varie excitantur
 hunc satis clucebit, quot et quanta suspitionum
 genera misero ex infortunio suo oriri possint.
 Quod alterum suspitionum genus, ex infor-
 tunio nostro ortum ducens attingit, & cum priori
 fere idem est iisdem fere effectibus, ex eadem
 fere causa oritur, quarum de his paucis absol-
 vam ac postea de damno suspitionum et earum

evitendi modo pauca verba faciam. Sapius acci-
 dit ut is cui aliquid committimus, vel malignitate
 vel ignorantia aliove modo nos decipiat, Sapius
 fit, ut in morbum quemnam implicati, sana-
 tionis curam medico credamus, qui cujus in
 sanando tanta est ignorantia, ut nil efficiat
 nisi quod auferat numos, multoq[ue] pejorem quam
 acceperat egrum relinquat. Sapius cui pecuniam
 committimus aliquid conservandum, sin reposcimus
 perdidit dissipavit seque accepisse negat. Sic
 deceptos et illusos nos suspiciosos tandem fieri
 necesse est. Unde haud raro fieri solet, ut is
 cui minus quidem fortuna videat, si res quas
 nobis potestates est, minus prospere evenit
 quamquam integerrimus sit pro importore habe-
 atur. Si quid alium furripitur in neminem
 habebit suspitionem, nisi in eum, & cui tenus
 opes nullae facultates exiguae amicorum copia

res angusta domi sunt, facile enim Divis
 suis rebus commoveatur, ut saltem quod ajuerit
 in alio no. segetem mittat, qua se levare
 tristem ac duram vitam credit. Possunt
 dein et eo pervenire homines ut susipientes
 nos ob nostram miseriam illos ipsos susipientes
 habere. id qui fieri possit iam in prima
 orationis mea parte demonstravi. Sicuti enim
 si quis non bene nobis cum loquitur si
 truci nos afficit vultu fatum suspicamus
 illum infortunii nostri causa pro nihilo
 nos habere, ita alius si nos id em fecerimus
 fatum subibit cogitatio, in se nos suspicari.
 Potest porro alius si quidem amica gaudet
 fortuna, in suspitionem adoluci nos ipsi
 invid esse. Sapius enim dauidit quod diffi-
 teri nemo potest, ut ex bona ac prospera
 ra aliorum fortuna nobis suspicio oriatur.

Res sane non homine digna. Omnes quippe
 relique animi perturbationis a natura
 infirmitate promanant; hæc a perversa
 hominum voluntate atque profracta ma-
 litiâ. De gradu quod agunt nos docuit in-
 vidia, omneque humana natura vestit,
 quin eausse videtur, qui invidiosa mali-
 tia infidias aliis feruit et tamen omnem
 orbem ita inflavit peste ferocem itud se-
 lus, ut pro fete non amplius habeatur.
 Et quis veteris memoris ita egrans erit, ita
 in superiorum temporum historis peregrin-
 nus et hospes, qui non invidia tragicos casus
 plurimos in memoriam sibi revocare possit,
 cui non plurimum Græcis imperatorum
 facta sunt factis cognita, qui pro re fortiter
 gestas, patrias ex Lyranorum opprobriis libe-
 rata curiam invidiam, cum antea in rerum grandævum
 suspensi sed erant, ne in fortibus quidem locum reliquerint.
 Sed plerumque ex parte eos, quorum opera ipsa servata
 et egerint. Cetera hæc invidiam omnium genus unum
 providus commune habet, quare hæc repetere super-
 vacaneum esse censes. Sibi.

Vitam aliorum nostra magistram esse
 explanavit

H. G. Flachsland. Med. Stud.

d. XIII. July.

1746

Terenz

7. 280. I or

Exord. Satis constat magnam exemplorum vim esse. Quae quoniam ex omni genere in hominum vita affatim licet reperire, sollicite conquirenda sunt et intuentia; Quocirca erit sane

Thema Vita aliorum nostrae magistra.

^{hoc totum ita dividi poterit, ut his}

Parte prima, quorsum quae in vita aliorum deprehensa sunt, valeant si mala sunt, in

Parte secunda, ad quid, si bona sint, referri debeant exponam.

Ad. P. I. Intuentia vero sunt vel maxime

1) Vita aliena: ut detestemur

2) Probra aliena: ut vitemus.

3) Pericula aliena: ut provideamus.

4) Damna aliena: ut commoneamus.

5) Aliena vexationes: quo facilius et ipsi feramus.

6) Alieni errores: ne eisdem implicemur.

7) Alieni casus: ne eodem ruamus.

8) Exitia aliena: ne similiter pereamus.

Ad. Part. II. His possunt in usum nostrum adhiberi,

1) Aliorum virtutes: ad imitandum

2) Aliorum merita: ad consecrandum

3) Aliorum laudes: ad imitandum.

4) Experimenta aliorum; ad intendendum

5) Aliorum artes: ad instruendum.

6) Pecunia aliorum; ad discendum

7) Gloriosi aliorum exitus: ad vita nostra finem

collectrandum

Director Excellentissime!
Socii estimatissimi!

720.

In ea, quae antefacta sunt, mortalium animos ma-
xime esse inflammatos, ideoque magnam exemplorum
vim hominibus inesse, quis est, qui non intelli-
gat? Neque vero id malum dici potest, quum ex con-
trario boni animi atque exalti apertum sit in-
dicium, is enim non vehementer virtutem diligit
atque, nisi qui recte factorum ab aliis ardeat a-
mulacione. Atque, ut ostendant permitti, quod of-
ficionem conspiciunt. Ita quicquam nullo certo ju-
dicio ad suscipienda aliorum negotia permoveatur,
difficile est, quum prostrare ceteris concupiverimus,
seruare equitatem. Quocirca, ut modum aliorum
vitas imitando teneamus, sollicitae curam adhibeamus,
ne mala, in ipsis grassantia, simul nos aggrediantur.
Superse itaque conquirenda atque intuerda sunt aliena
vite exempla; ac quum haec ex omni genere in ipsis
quam homines agunt vita reperiri possint, omnino:
SIT A ALIORUM VITA HAEC SIT A
est. Haec volumina dividere poterit, ut in parte

prima, quorum quae in vita aliorum deprehensa
 sunt, valeant, si mala sunt, in parte veroficienda,
 ad quae, si bona sunt, referri debeant, exponam.
 Aggressorum nunc partis mea prima sumam, cum ta-
 quae in hominum vivendi ratione, in mala abire,
 contemplantur atque illustrabo. Intuenda vero hic sunt
 vel maxime vitia aliena: ut deestemur.
 Quorum vero tanta multitudo est, ut vix exnumerari
 queat. Nomet se jam nunc duritia atque errore peccat
 re strum, dum deestanda vitiorum facies narra-
 tur. Cum his autem merito jungitur, illa per huma-
 num genus late patens ingratitude, cui nil mali non
 inest, quae terra nil pejus creat. Bene quandoque ac rite
 constitutus animus, per otivimem virtutis amorem,
 beneficia, quae fieri possunt, in quemdam collocat,
 ac ceu mortalium amicum, cum sui similem red-
 dere nititur; hic autem per vestigiis cordis est, oc-
 casione neque ingratitude videlicet circumstantis post accepta
 beneficia investigat. Tale portendunt ac monstrum
 ingrati qui prope animi actum, inter homines peccati
 indigne spirantem, vobis, Auditorer spectatissimi,
 oculos ante figam. Tullius Cicero, unice olim
 felicitis tutela saluorumque illi eloquii pater, Poppilium
 Licentia regionis, impulsu Coelci, non minore diligentia,
 quam eloquentiae fluminis vigis defendit, eumque causa

admodum dubia fluctuantem saluum ad perates suos re-
 misit. Hic vero Popilius nequaquam ab eloquentia
 restauratore laesus, utro Antonio accedens roga-
 vit, ut ad illum proscriptum persequendum et pu-
 gilandum mitteretur; impetratisque detestabilis mi-
 nisterii partibus, gaudis exultans Cajetam euectus,
 et virum, omisso quo amplissima dignitas, certe
 salutis eius auctorem, studio etiam praestantis
 officii privatim sibi venerandum, iugulum probere
 iussit. De protinus caput somaria eloquentia et
 facie Clarissimam dextram per sumum et Reum
 ingrati iudicis vitium amputavit. Hocivam
 porro ut blandam animorum depravationem, luxu-
 riam quippe, ut illam penitus cognoscamus, simulque
 animo aduersario detestemur, orationi mea in-
 feram. Ne quis haec faciat, quidque damnosius
 quae quum virtus alteratur, ac animi quodlibet
 et corporis vires ex pugnentur. Neque vero
 minus iugiter et illi libido. Ha si cogitemus, quan-
 tis jammis homines, ludibrio temulente libidinis, et
 voluptatibus abundant, omnes pudicitiae scintillas
 restringunt, lupanarem quotidie vitam degant, in fla-
 gitiosa coramphelarum vita profundum se praecipitent,
 vita carere, quam tam delicato vitii utriusque huius
 imperio obtemperare, fatuis esse dicamus. Cetera vero

vitiorum, crudelitatis, irae, odii, avaritiae, superbiae, sui,
 impotentiae, perfidiae, temeritatis et aliarum generum
 subtilius exsequi longum est; quare modo verbo
 unico haec tetigi, quoniam me iam angustis notando
 limitibus esse circumscriptum videam. Omnia ergo, ha-
 rum, quas propositi flagitia animo nostro horro-
 rum imitant, imprimant, infigant. Tunc quoque
 secundo observanda sunt nobis aliena probra:
 ut vitemus. Quod si illa perniciose dominum tur-
 ba, qua omni vitiorum genere instructa est, et
 impudentia atque temeritate processit, ut et palam
 insanas vitiorum suorum delicias potenter, etque
 indulgeant: necesse est, ut mortales, adhuc quodam
 vitantur amore acti, flagitiosorum illorum vitia ra-
 tionem contemnant, atque probra cuncta adficiant.
 Naturale itaque est, ut probra vitia consequantur, naturale
 ut est ab eis, qui vel maleficientissimi sunt, vera mala
 habeantur, despiciantur. Nec mirum, neque dissonum
 est, vel a malis malis probra adfici posse. Mali enim
 nunquam non inter se dissidii ignem alunt, atque ali-
 menta supponunt, ac si sui similibus male res eveni-
 unt, insident. Vitam nostram porro institimus, si
 pericula aliena providendo aspiciamus. Nullum
 iam exiguum malum invenitur, quod non periculis
 obsideatur. Quare in hac rerum universitate ple-
 rumque accidit, ut in, qui malorum fumam tenent, vel

maxime periculis omnibus sint circumscripti. Quod
 enim hominum, pericula quaecumque incertum in inde-
 nitum sunt, atque ut plane pereant, prope absunt.
 Ne quem sapienti nil nisi providere cordi sit, qui-
 -ri et nos nostram secundum istorum vitam institu-
 -amus, providentiâque omnia dirigamus. Damna,
 tum periculis proxima, ut commoneamus, animo
 quoque nostro infigamus. Sic in rebus humanis evenit
 ut dominetur a malis vel maxime per aliorum dam-
 -na atque in felices domum rerum casus de terraether-
 -nos vero longe nobilior accendat reficiatque ani-
 -mi spiritus, minime demum si damna nobis oc-
 -currunt infinita, malis versari speramus, hominis
 ex aliorum infelicitum casu commoneamus, nequa-
 -quam malitiae viam ingrediamur. Alienarum
 quoque vexationum aspectus nostram vivendi nor-
 -mam corrigere potest: quo nempe facilius atque
 -feramus. Haec vero mortalium conditio est, et
 in minimis afflictionibus protinus desperant, animique
 ex hac desperationis miseria erigere nequeant. Timidi
 autem isti homines, qui in malis obversantibus atque
 praesentibus nil pati possunt, ac vel in ipsa mali cogi-
 -tatione animo derelinquuntur; vel minime esse
 tollere malorum patientia, vel omni rationis se carere
 usu, apertissime ostendunt atque delectant. Nobis vero non
 desit animus hanc felicitate perferendi, quibus rationis

usque atque doctrinarum salubrium summa est concessa;
 quibus contigit, nullam animos lapsos excellere, qui-
 bus mendata est, ut altiora magis egregia ad-
 sequantur. At dicatur, infelicia atque pessima
 posse hominibus evenire, quae etiam ab illis, qui con-
 stantia, in homine unquam visa, praediti esse pro-
 ferantur, at ipsam in miseriae profunditatem
 deprimant. Quem jam nunc constantia sua fructum
 percipere potest. quid juvat constantem esse?
 Omnino haec negari potest, dari eventus in res homi-
 nes, quibus impares sunt. Ex hoc autem nondum colli-
 gi potest, et nullius utilitatis esse constantia vir-
 tutem. Et si vobis, studiose spectabilissimi,
 exempla quaedam adferam, quae rem omnem disponant,
 atque sive quodam constantia vigore suffultor qui
 animum ex infima malorum congerie erexere
 indicent. Sed dum exempla persequor, latius
 mihi circumspiciendi ante omnia sunt Metelli
 Numidici constantia offeret. Hic enim ex cepit quod
 indignam maiestate et moribus suis procellam. Cum
 enim animadverteret, quod tenderent quorundam su-
 aessi conatus, quantoque malo rei publicae, nisi hi occu-
 -reretur, erupturi essent, in exilium, quam in legem equi-
 ire, inimicorum, si legem oblovarit, futuris suis ami-
 ctitiam, ut ita dicam exhibere maluit. Potest

aliquis hoc videri constantior, qui ne potentia sua
 pelleretur, patria in qua summum dignitatis gradum
 obtinebat, carere sustinuit. Quid censetis, socii asu-
 matissimi, de Locratii virilitatis robore galli-
 ata animo, qui aliquando praefractus constantia
 exemplum edidit. Alieni erroris, ne eodem im-
 plicemur, alieni deinde Casus, ne eodem rui-
 mus nostrum vivendi curriculum instruant. Na-
 tura ita comparatum est, ut male facta semper mala
 consequantur, ac nisi in praesenti, tamen procedente
 tempore nascantur plurimum malorum origines. Atque
 eadem in mali effectuore habetur ratio, non necess-
 est, ut statim male ac haud recte facta puniantur.
 Infelices itaque casus, in quos irrumpunt mortales, non
 quo minus male faciamus, animum nostrum pravi-
 tatis ac malitiae peste inficiamus, corpus nostrum
 talibus foedis malorum proceris debilitemus, conscien-
 tiam nostram metu ac timore excruciemur, nun-
 quam non retineant, in meliora fugent, coarctent.

Secundum Cetera denique aliorum: ne similiter
 pereamus praecpta vitae nostrae bene diligende capi-
 amus. Sed quantum est exitiorum compus, nunquam de-
 pravati ac minus salubri animo instineti homines
 sine stre, obducunt. Hic est vitam, intemperatae tractam
 exitio suo traditur, ille a libidinibus in perniciem suam

raptus proemia, sed etiam facissima, cunctis corporis
 et ingenii viribus dissipatis, accipit. Perunt
 atque sui ipsius destructione, perunt in, qui ma-
 nus sibi ipsos indulere, similes, perunt anxia
 conscientia, detestanda mala representantibus,
 conspiciunt. Omni itaque jure regulari inde ex-
 cedere, animum a malis supradictorum in se vitu-
 deterrere, ac e diverso in quae cunctis salutaria
 bonaque, quae semper laudanda proferunt proemia
 intendere fas est. Nunc vero, quum mentem nostram
 in deploranda humani generis facta resque modo ante
 deduxerimus, potius qua ratione vita nostra, qua cen-
 sumus in auras abis, seriem sine lae peragamus,
 boves vivendi auctores, inoffensos, vitis veluos atque
 carentes, fragili mole solutos teramus, mala hominum
 abominatione atque alia illis contraria vita infi-
 litione animo affigamus, salubres virtutum
 cunctisque boni utiliter precibusque percipiamus
 operibus jam cum omni animi intentione dis-
 seram. — Sane haec mea pars secundum orationis lo-
 cum obtineat, majorem Vestris ingenio, studiosos
 spectatissimi, delectationem imprimet, efficiet
 excitabitque, quum jam qualibet, quae in rebus hu-
 manis inveniantur, bona, integra, iusta, praeser-

-bilis vita nostra liberioriter aggrediantur, atque
 ejus tempora nequaquam longa melius disponant.
 -hes viter humano semine nator, nondum et pravitate
 procreta sunt, ut nullus virtute insignis vel illius
 suavitate adfectus in hac vita versaretur. Quare pri-
 -mo animum in virtutes aliorum feram, exempla
 maxime egregia ac imitanda illorumque rationes
 persequitururus. Itaque jam nunc vestras ingenii
 vires intendite, et mecum illud in animi mode-
 -rati consideratione pascite. Est enim animi mo-
 -deratio saluberrima, qua meritis nostras impu-
 -tenti temeritate incursu transverfas ferre non
 patitur. Quo evenit, ut reprehensionis morsu sit
 vacua, et laudis questu opulentissima. Non
 defuit majoribus magna mentis, moderationis anime
 prophanthas venerari. Disquisitionis mecum Numi-
 -dici supra memorati animum, in moderandi rebus
 fortissimum. Patria hic pulsus in exilium secessit,
 maximo populi consensu restitutus illi in usum
 iterum datus. Sed eundem constat pari vultu et
 exulem fuisse, et restitutum. Deo moderationis
 beneficio medicus semper inter secundas et adversas

res animi firmitate versatus est. Non minoris ad-
 mirationis illi patientie heroco contemplandi
 sunt. Haec enim patientia, non sane infirmioribus
 radicibus stabilita est, aut minus generoso spiritu
 abundat. Quam Pompejus ille probabili virtute
 sua assequutus est; quam servus quidam, minime
 servili animo animatus, amplexus est. Hic enim
 quendam, quod dominum suum ictibus trajecisset,
 egro animo ferens, statim accedens, interemit.
 Quumq; comprehensus omni cruciatus genere ex
 carnificae telus, Calpurnia tamen suavitatem, quam
 ex vindicta ceperat, constantissime obstinatissi-
 meq; aluit. Ad reliqua jam transire mihi conan-
 ti, fortitudinis, abstinentia, continentia, verecun-
 dia, amoris justis, amicis sanctae, liberalitatis,
 humanitatis et clementiae virtutes adhuc occur-
 runt. Has vero altius diquirere ac tangere
 ex temporis ratione meum jam esse haut arbitror.
 Quocirca aliorum merita ad coniectandam
 contemplandus, longius proceam. Non tam sine
 rebus humanis est constitutum, ut bona quandoq;
 et laudabilia praestantissima minime nancis-
 cendae promerita. Quum itaq; tam benigna

erga amicos suos sint virtutes, ut omnia, quae in
 illorum salutem quidquam conferant, tribuant:
 quod impediatur, quo minus meritis hinc atque benefi-
 -ciis indulgeamus, recti et in orbitali boni sectato-
 -res esse studeamus, hinc perscrutemur. Laudes
 proinde aliorum excubent nos et accendant ad
 laudibus digna amplissimis. Laudes omnino
 ad bona semper cunctos incitare non negandum.
 Id homini inditum atque inatum est, qui lau-
 -des percipere queat, pro facultate sua consulat.
 Tam patens, tam late ubique per humanum genus
 spectans principium habetur, quo cumque sit modo
 laudes adipisci honoresve, ut vel vilissimus quis-
 -que vivo honorum ardore inflascentur, se in
 eorum, qui laudem sibi acquirere, numerum
 inferendi. Sed cum ergo bonorum auxiliis, quas
 aliquando sumus accepturi, laudibus dignos pa-
 -ret. Non tali reficiamur animo, quo quisque malo-
 -rum potest, tali autem, quem animus rectus ob-
 -diat atque acquirit. Venio nunc ad aliorum
 experimenta, quibus sapienter utamur necesse
 est. Ad effectore hujus mundi sapienter constitutum

et annexum sunt mortalium quivis, sui similibus
 cunctis nempe terrarum incolis, cunctis, hominibus
 prostantiam pro se ferentibus, cunctis naturam
 cum sua converentem, prostantibus succurrat,
 auxiliore suffulciat. Et id jam in experimen-
 -tis, quae faciunt, esse deprehenditur. Obser-
 -vant quippe singulares rerum eventus, experi-
 -untur qua ratione in posterum sese gerere debe-
 -ant, vident et sentiunt, officium erga alios, ut
 patefiant, quae sunt experta, injungere. Qui-
 -cunque itaque, qui de recto intelligentie usu
 jactare se potest, qui hujus non facit jacturam,
 minime, quae sibi ad utendum sunt permissa,
 usque percipere, est defuturus. Nos vero cupi-
 -de cuncta, quae in intelligentiam cadunt, arri-
 -pientes, vitam nostram ditiores esse credimus,
 utendo probat is aliorum bonis supra omnem du-
 -bitationem passum est. Neque vero minus
 artes aliorum ad instruendum inspicere, per-
 -forulari ad corrigendam vitam naturam, nos
 decet. Per ingeniorum aciem tandem artes in-
 -tam amplissimam evehebantur dignitatem,
 ut si cuncta a quopiam artes addiscantur,

alia, transcendens, ingenium dicitur. Hoc itaque
 magno artium fastigio humanis ingenio ali-
 menta tanta suppetunt, ut si unquam modo
 recte beneque didicerint, amplum suae vitae
 gradum ascendere possint. Secundum ead-
 dem recte vivere discimus, per illas aucta,
 ut obscura, disquirere, actiones nostras dis-
 ponere, ingenii ipsi facultatem amplificare
 et corroborare, inter homines versari, liti-
 et in genere voluptate temperate percipere,
 seria tristiaque, humana atque petulantia
 per medium ducere, in amicis eligendis pro-
 videre, in affectionibus temperanter esse, ut
 in aliis in finit is rationis usum in alius
 tollere valeamus. Hanc sicut itaque quam par-
 est plurimum ex artibus ad vitam instituendam
 concurrere et confluere, concludi oportet.
 Tertat si jam nunc expositio mea ad aliorum
 secunda, ut inde discamus. Licet quidam per-
 verse mentis mortales, rerum secunda nostri,
 improvide omnia peragant, immodice in utantur,
 felicia semper durare putent, securi, nullo mali futuri

metu percipi, vitam degant, cuticulam mollitia
 ac delicate curent; licet tales, inquam, quos
 modo definiui in hoc terrarum orbe invenien-
 tur, in secundis rebus versantes, sed modum
 istorum servare nequaquam cognoscentes, tamen
 et voluntas et propositum, constantia virili
 proVectum vel si splendidissimis secundis cir-
 -cumspiciamus rebus, cuncta moderate utando
 regere, nostro in animo firmiter hæreat. Per-
 -discamus itaque moderatam in secundis ducere
 vitam, cum legibus conjunctissimam. Glori-
 -osi tandem aliorum ex illis ad vitam
 nostra finem collectrandum, et nos in
 bonam vitam deducunt. Virtus illa divi-
 -na nondum omnibus atque singulis negli-
 -gitur, sunt omnino adhuc, qui illam, ille
 maxime digni venerantur. Sed et illa ex
 -Aremi tristitia fata rogi effugiens, intami-
 -natis honoribus fulgens virtus, eos, qui
 suam amicitiam conciliare conantur, omni
 felicitatis ambitu firmare dignatur. Quæ
 itaque aliter fieri potest, ut amicos sine spij,

quum ea eos tam largis ex omni beneficiis, in
 hac mundi cardine, omnibus copiis afflu-
 entes, omni nobilitate ac celebritate
 praediti, vitam ad omnem virtutis nor-
 mam, legem, disciplinam recte exigentes,
 toto pectore ad aliorum bonorum amorem in-
 cumbentes, nullo non tempore reperiantur.
 Nihil itaque dubitandi causa remaneat, eos, qui vir-
 tutem consequantur, in hac vita omni cum
 virtutis gloria esse exituros discessuros.
 Quicumque itaque secundum has regulas,
 quas exposui, vitam suam temperavit, inte-
 gerrime, recte, sancta illius norma est
 observaturus, ei sane, cunctorum fructuum,
 quas explicavi, participem esse, et
 exploratum, et notissimum erit. Lete-
 mente atque contenta finem incorruptum,
 a natura datum, sese esse assequutum
 cognoscet, animo, tranquillitate pacis, felix

terram, in qua modo preparanda ad majora ani-
-mae tempus terere debuit, deseret atque relin-
-quet. Hoc vita curricula, quid praestantius
quidque feliciter? Osi animi nostri, Audi-
-tores, halem felicitatis gradum, anor, an-
-tem recte transgisse, consequerentur.

mei orati
ps psalm
Psalter
ri, hinc
ant, an
en hoc